

DE REDELIJKE GODSDIENST

In welke de Goddelijke waarheden van het genadeverbond worden verklaard, tegen partijen beschermd en tot beoefening aangedrongen, alsmede de bedeling des verbonds in het Oude en Nieuwe Testament en de ontmoeting der kerk in het Nieuwe Testament, vertoond in een verklaring van de Openbaring van Johannes.

door

W. á BRAKEL Th. F.

in leven bedienaar des Goddelijken Woords te Rotterdam

DEEL I

Onveranderd uitgegeven naar de beste uitgaven, onder toezicht van J. H. Donner.

Te LEIDEN, bij D. Donner.

1893

STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2005

INHOUD

Hoofdstuk 19

Van de drie Ambten van Jezus Christus, en in het bijzonder van Zijn Profetisch ambt

Hoofdstuk 20

Van Christus' Hoge priesterambt

Hoofdstuk 21

Van Jezus Christus' Koninklijk ambt

Hoofdstuk 22

Van de staat van Christus' Vernedering tot Voldoening van de zonden van de uitverkorenen

Hoofdstuk 23

Van de Staat van Christus' Verhoging

Hoofdstuk 24

Van de Kerk

Hoofdstuk 19

Van de drie Ambten van Jezus Christus, en in het bijzonder van Zijn Profetisch ambt.

Gesproken hebbende van de Persoon des Middelaars, volgt dat wij spreken van Zijn Ambten. De Zaligmaker Jezus wordt doorgaans toegenaamd *Christus*. De zaligmaker was in 't OUDE TESTAMENT beloofd onder de naam Meschiach, Dan. 9:25, *tot op Messias, de vorst*. De Grieken verlaten het Christus Joh. 1:42. *Wij hebben gevonden de Messias, dat is, overgezet zijnde, de Christus*. In onze taal is het te zeggen: *Gezalfde*, welke benaming afkomt van het gebruik in het OUDE TESTAMENT In die tijden en landen gebruikte men, in plaats dat men bij ons welriekende poeder in het haar strooit, welriekende oliën, die door apothekerskunst zeer fijn gemaakt worden, zodat ze al de reuk als een quintam essentium in een kleine hoeveelheid bij elkaar brachten en kunstig onderling te mengen. Van deze olie sprengde men kleine sprenkeltjes in het haar, én om enig aanzien te vertonen, én door de liefelijkheid van de reuk aangenaam te zijn bij die om hen kwamen. De Heere had bevolen een bijzondere olie heel kunstig naar apothekers werk te maken, uit verscheidene welriekende specerijen, Exod. 30:25. Deze mocht van niemand nagemaakt worden, en niemand mocht zich met die reuk sprengen op straf van uitroeiing, Exod. 30:32, 33. Met deze olie werd Aäron en zijn zonen gezalfd, om het priesterambt te bedienen, vers 30. Ook werden wel met die olie gezalfd profeten, 1 Kon. 19:16. Ook koningen, ziet 1 Sam. 10:1 en 1 Sam. 16:13.

De zalving vervat.

II. Dit zalven gaf twee zaken te kennen:

- Eerst dat ze van God tot dat ambt verordineerd en geroepen waren, want men rook de reuk des Heeren aan hen.
- Ten tweede, dat de Heere hun de bekwaamheid tot dat ambt zou geven, waardoor ze aangenaam zouden zijn bij het volk, gelijk de reuk van die olie van een bijzondere aangenaamheid was, en de gezalfde door de reuk van die olie een liefelijke geur van zich gaf. Hier vandaan werden ze *gezalfden*, en *gezalfden des Heeren* genoemd. Dit is de reden, dat Christus Gezalfde genoemd wordt. 't Welk ook die twee zaken: verordining en bekwaammaking, in zich heeft.

Verordining.

1. Verordining. Christus is van Zichzelf tot het Middelaarsambt niet gelopen. Hebr. 5:5, Christus heeft Zichzelf niet verheerlijkt om Hogepriester te worden; maar:

- (a) Hij is daartoe van de Vader verordineerd: 1 Petrus 1:20. *Dewelke wel voorgekend is geweest voor de grondlegging van de wereld*. Spr. 8:23. *Ik ben van eeuwigheid af gezalfd geweest*.
- (b) Hij is daartoe van de Vader in de wereld gezonden: Joh. 10:36. *Die de Vader geheiligt en in de wereld gezonden heeft*. En geroepen: Jes. 42:6. *Ik, de HEERE heb U geroepen in gerechtigheid*.

- (c) Hij is daartoe in de Doop ingehuldigd: Matth. 3:17. *En ziet, een stem uit de hemelen, zeggende: Deze is Mijn Zoon, Mijn Geliefde, in Denwelken Ik Mijn welbehagen heb.* Dus is Hij gemaakt tot een Heere en Christus, Hand. 2:36.

Bekwaammaking.

2. De bekwaammaking bestaat:

- (a) in de vereniging van de twee naturen in één Persoon, zonder welke Hij geen Middelaar kon zijn; God alleen, en mens alleen, was daartoe niet bekwaam, maar God moest geopenbaard worden in het vlees, 1 Tim. 3:16.
- (b) In de buitengewone uitstorting van de Heiligen Geest: Joh. 3:34. *Want God geeft Hem de Geest niet met mate.*

Christus heeft drie ambten.

Gelijk drieërlei personen in het OUDE TESTAMENT als voorbeelden van Christus gezalfd werden, namelijk: profeet, priester en koning, zo was het noodzakelijk dat Christus ook die drie ambten had en bediende, opdat Hij alzo bekwaam ware drieërlei ellende van de mensen weg te nemen; namelijk de blindheid door Zijn Profetisch ambt, de vijandschap met God door Zijn Priesterambt, en de onmacht door Zijn Koninklijk ambt. Dat Christus Profeet, Priester en Koning is, en die drie ambten bedient tot nut van Zijn uitverkorenen, blijkt overal uit de Heilige Schrift. Wij zullen van ieder in 't bijzonder handelen.

Het profetisch ambt.

III. Het Profetisch ambt. Dat Christus, een Profeet is, blijkt uit de voorzegging, en uit de vervulling.

- (a) Als Profeet was Hij beloofd: Deut. 18:15. *Een Profeet, uit het midden van u, uit uw broederen, als mij, zal u de HEERE, uw God, verwekken; naar Hem zult gij horen.* Dat deze plaats van Christus spreekt, blijkt uit Hand. 3:22, alwaar die eigen woorden verhaald worden. Als van Christus gezegd. Zie ook: Jes. 61:1, 2. *De Geest des Heeren HEEREN is op Mij, omdat de HEERE Mij gezalfd heeft, om een blijde boodschap te brengen de zachtmoedigen, enz.* De Heere Jezus deze woorden voorgelezen hebbende, past ze op Hem, zeggende: *Heden is deze Schrift in uw oren vervuld*, Lukas 4:21, en vers 24 noemt Hij Zich te die opzichte Profeet.
- (b) In des Heeren Jezus' omwandeling op aarde stelt de Heere Zich als Profeet voor: Matth. 17:5. *Deze is Mijn geliefde Zoon, in Denwelken Ik Mijn welbehagen heb, hoort Hem!* Zodanig heeft de Heere Jezus Zich overal gedragen: Matth. 9:35. Jezus omging al de steden en vlekken, lerende in hun synagogen, en predikende het Evangelie des koninkrijks. *Zodanig is Hij van het volk erkend: Lukas 7:16.* Een groot Profeet is onder ons opgestaan. Lukas 24:19. Welke een Profeet was, krachtig in werken en woorden, voor God en al het volk.

IV. De bediening van de profeten bestond hierin:

1. dat zij onmiddellijk van God de openbaring der verborgenheden ontvingen, te weten, de buitengewone profeten.
2. In de verkondiging en uitlegging van het Woord van God.
3. In toekomstige dingen te voorzeggen.
4. In de bevestiging van de openbaring door wonderen.

1. In onmiddellijke openbaringen te ontvangen.

De profeten ontvingen de verborgenheden door onmiddellijke openbaringen: Num. 12:6. Zo er een Profeet onder u is, Ik, de HEERE, zal door een gezicht Mij aan hem bekendmaken, door een droom zal Ik met hem spreken. 2 Petrus 1:21 ... de heilige mensen Gods, van de Heilige Geest gedreven zijnde, hebben ze gesproken. Zo heeft de Heere Jezus alles ontvangen van de Vader: Joh. 5:20. *De Vader heeft de Zoon lief, en toont Hem alles wat Hij doet.* Openb. 1:1. *De openbaring van Jezus Christus, die God Hem gegeven heeft, om Zijn dienstknechten te tonen de dingen, die haast geschieden moeten.* Niet dat Christus na zijn doop is opgenomen geweest in de hemel, om daar de verborgenheden te ontvangen, gelijk de Socinianen verzinnen om Christus' Godheid te bekwaamer te loochenen; want

- (a) de Heilige Schrift spreekt daar niet een woord van; maar als zij spreekt van Christus' nederdalen, zo ziet dat op de Goddelijke natuur, de menselijke aannemende, en het nederdalen staat voor het opvaren, daar Hij, naar dat zeggen, eerst had moeten opvaren en dan nederdalen.
- (b) 't Was niet nodig dat Hij om openbaringen te ontvangen in de hemel opgenomen werd; want als God was Hij alwetend, en 't was alles uit Hem. Joh. 8:38. *Ik spreek, wat Ik bij Mijn Vader gezien heb. En naar Zijn menselijke natuur had Hij de Geest ontvangen zonder mate,* Joh. 3:34. *En op Hem zal de Geest des HEEREN rusten; de Geest der wijsheid en des verstands, de Geest des raads, en der sterkte, de Geest der kennis en van de vreze des HEEREN,* Jes. 11:2.

2. In bekendmaking van verborgenheden.

V. De bediening bestond in de uitlegging en verkondiging van het Woord van God, gelijk dat te zien is in de profetieën van de profeten. Zo heeft ook de Heere Jezus, als God, als enige wetgever, en als Koning van Zijn volk, de wet gegeven tot een regel des levens voor Zijn volk, die wet verklaard, van de valse uitlegging en verdraaiing gezuiverd, Matth. 5. De overtreders bestraft, Matth. 23, en een ieder tot gehoorzaamheid opgewekt en vermaand, Markus 1:15. *Bekeert u en geloof het Evangelie.* Doch Christus heeft geen nieuwe leer gepredikt, geen nieuwe wet gegeven, noch een nieuwe weg ten hemel, die in het OUDE TESTAMENT niet voorgesteld, aan de Godzaligen niet bekend, en van hen niet bewandeld was, geopenbaard; maar alleen vervuld en bevestigd hetgeen van Hem en de weg der zaligheid tevoren beschreven was. Zie: Matth. 5:17. *Meent niet dat Ik gekomen ben, om de wet of de profeten te ontbinden; Ik ben niet gekomen om die te ontbinden, maar te vervullen.* Gelijk Christus Zich droeg jegens de wet, zo verkondigde Hij ook als een Profeet het Evangelie.

- Christus is de Bewerker van het Evangelie, Joh. 1:17. *Want de wet is door Mozes gegeven, de genade en de waarheid is door Jezus Christus geworden.*
- Christus is ook de Verkondiger van het Evangelie, Efése 2:17. *Komende heeft Hij door het Evangelie vrede verkondigd.*
- Christus is ook zelf het Voorwerp van het Evangelie, 1 Kor. 1:23 *Wij prediken Christus de gekruisigde.* Om deze redenen wordt het Evangelie *het Evangelie van Christus* genoemd. Rom. 1:16.

3. In voorzegging van toekomstige dingen.

VI. De bediening van het Profetisch ambt bestaat ook in voorzeggings van toekomstige dingen, waar vandaan ook het Griekse woord Profeet zijn afkomst heeft. Christus heeft voorzeggings, niet alleen wat Zichzelf zou moeten overkomen tot zaligheid van Zijn uitverkorenen, maar ook wat én wereld én kerk zou overkomen, en hoe het daar toegaan zou tot op de dag des oordeels; waarvan de gehele openbaring, alsmede de Evangelien bewijzen zijn.

4. In de leer met wonderen te bevestigen.

Gelijk de Profeten hun leer met wonderen bevestigden, als wij zien in Elia en Elisa, zo heeft ook de Heere Jezus zijn leer door wonderen bevestigd, waarvan de Evangelien vol zijn, zodat de schare zei: Joh. 7:31 *Wanneer de Christus zal gekomen zijn, zal Hij ook meer tekenen doen dan die, welke Deze gedaan heeft?* Petrus zegt: Hand. 2:22 *Jezus de Nazarener, een Man van God, onder ulieden betoond door krachten, en wonderen, en tekenen, die God door Hem gedaan heeft in het midden van u, gelijk gij ook zelf weet.* De andere profeten deden wonderen door Christus' kracht, 't welk Petrus te kennen geeft, zeggende: Hand. 3:12, 16 ... *wat ziet gij zo sterk op ons, alsof wij door onze eigen kracht of Godzaligheid deze hadden doen wandelen? Maar door het geloof in Zijn Naam heeft Zijn Naam deze gesterkt.*

Maar Christus deed wonderen door zijn eigen kracht: Markus 5:30. *Jezus bekende in Zichzelf de kracht, die van Hem uitgegaan was.* Lukas 6:19. *Daar ging kracht van Hem uit, en Hij genas ze allen.*

Heeft dit ambt bediend in 't OUDE TESTAMENT

VII. Dit Profetisch ambt heeft Christus bediend.

- (a) In het O. T door middel van Zijn profeten. Zie: 1 Petrus 1:11. *Onderzoekende op welke of hoedanige tijd de Geest van Christus, die in hen was, beduidde en tevoren getuigde het lijden, dat op Christus komen zou, en de heerlijkheid, daarna volgende.* 1 Petrus 3:19. *In denwelken [Geest] Hij [Christus] ook heengegaan zijnde, de geesten, die in de gevangenis zijn, gepredikt heeft.*
- (b) Dit heeft Hij ook bediend in zijn omwandeling op aarde: Hebr. 1:1. *God, voortijds veelmaal en op velerlei wijze tot de vaderen gesproken hebbende door de profeten, heeft in deze laatste dagen tot ons gesproken door de Zoon.*
- (c) Dit Profetisch ambt bedient Christus nog na Zijn hemelvaart, door Zijn apostelen, herders en leraren, Efêze 4:11, 12. *Dezelve heeft gegeven sommigen tot apostelen, en sommigen tot profeten, en sommigen tot Evangelisten, en sommigen tot herders en leraren. Tot de volmaking van de heiligen, tot het werk van de bediening, tot opbouwning des lichaams van Christus.* En omdat zij zijn boden zijn, die in Zijn naam prediken, zo wil de Heere Jezus, dat men hen zal horen als Hem: Lukas 10:16. *Wie u hoort, die hoort Mij, en wie u verwerpt, die verwerpt Mij.*

VIII. De wijze van bediening van het Profetisch ambt is tweeërlei, namelijk:

- uitwendig en
- inwendig, welke beide te samen gevoegd worden: Jes. 59:21. *Mijn geest, die op u is, en Mijn woorden, die Ik in uw mond gelegd heb, die zullen van uw mond niet wijken.*

Is uitwendig door het Woord.

Uitwendig bedient Christus het Profetisch ambt door het Woord, geschreven, gedrukt en door Zijn dienaren gepredikt. Dit geschiedt nu niet aan de Joodse natie, als voor de komst van Christus. Psalm 147:19, 20; maar nu wordt de heidenen het Evangelie verkondigd, die horen Christus' stem; Zijn geluid is over de gehele aarde uitgegaan, en Zijn woorden tot de einden van de wereld, Rom. 10:18. Doch veel naties zijn en blijven voor 't tegenwoordige onbloeit, en missen de middelen van de zaligheid; want al is 't dat ze allen niet zalig worden, die Christus' woorden horen, en dat het Woord van de prediking hun geen nut doet, omdat het met het geloof niet gemengd wordt, in degenen, die het horen, Hebr. 4:2, zo kan nochtans niemand zalig worden, tenzij hij de uitwendige prediking van Christus hore, volgens: Rom. 10:14, 17. *Hoe zullen zij in Hem geloven, van welke zij niet gehoord hebben? En hoe zullen zij horen, zonder die hun prediken? Zo is dan het geloof uit het gehoor, en het gehoor door het Woord Gods.*

Inwendig door Geest.

IX. Inwendig bedient Christus het Profetisch ambt, als Hij door zijn Geest de zielen bestraalt met zijn wonderbaar licht, 1 Petrus 2:9. En schijnt in de harten om te geven verlichting van de kennis van de heerlijkheid Gods, in het aangezicht van Jezus Christus, 2 Kor. 4:6. Waardoor ze de waarheid in haar eigen gedaante verstaan, zoals de waarheid in Jezus is, Efëze 4:21. En zij de zin van Christus hebben, 1 Kor. 2:16. Als Hij het hart brandende maakt, Lukas 24:32. Als Hij hen wederbaart, Jak. 1:18. Als Hij het geloof geeft, Efëze 5:8. En als Hij hen door de waarheid vrijmaakt, Joh. 8:32. En zij in de waarheid wandelen, 3Jo 1:4. Als de Heere Jezus inwendig leert, zo zegt Hij tot hen niet wat anders, dan tot de anderen; maar datzelfde woord, dezelfde predikingen, die velen tegelijk horen, horen sommigen alleen maar met het oor, verstaan de zaken maar op een natuurlijke wijze, en het raakt hun hart niet tot verandering; datzelfde woord treft anderen inwendig, verlicht en verandert het hart, zodat het onderscheid niet is in het woord, noch in de mens die hoort; maar in de nevensgaande kracht van Christus, de een aanrakende, en de anderen niet.

Onderscheid tussen Christus en andere profeten.

X. Hieruit zien wij het grote onderscheid tussen alle andere profeten en deze grote Profeet der profeten: zij waren alleen blote, en daarenboven zondige mensen, zij gaven een gezag aan het Woord, zij brachten het niet voort uit zichzelf; zij konden niet meer dan uitwendig aan het oor prediken. *Maar wie is een leraar gelijk Hij?* Job 36:22.

- (a) Hij predikte met Goddelijk gezag als macht hebbende, Matth. 7:29.
- (b) Hij predikte met een heilige doordringende ijver, zodat de ijver van het kruis des Heeren Hem verslond, Joh. 2:17.
- (c) Hij predikte met een bijgaande Goddelijke kracht, zodat Zijn vijanden zelf zeiden: *Nooit heeft een mens alzo gesproken, gelijk deze mens*, Joh. 7:46.
- (d) Hij predikte met een wonderbare wijsheid, zodat niemand Hem kon weerstaan, maar Hij stopte ze allen de mond, Matth. 22:34. *Want Hij zegt: De Heere HEERE heeft Mij een tong der geleerden gegeven, opdat Ik wete met de moede een woord ter rechter tijd te spreken*, Jes. 50:4.
- (e) Hij predikte met verrukkende bevalligheid; want zij gaven Hem allen getuigenis, en verwonderden zich over de aangename woorden, die uit Zijn mond voortkwamen, Lukas 4:22.

- (f) Hij predikte inwendig aan het hart, dat verlichtende, verwarmende, bekerende, heiligende. Hij doopte met de Heilige Geest en met vuur, Matth. 3:11. O hoe gelukkig is hij, die zulken Leraar heeft!

Het Profetisch ambt te gebruiken.

XI. Twee zaken staan ons naast het Profetisch ambt van Jezus Christus nader te betrachten; eerst moet men het gebruiken tot nut voor zichzelf, daarna moet men het zich voorstellen tot navolging ten nutte voor anderen, om ook profeten te zijn, omdat wij naar de Naam van Christus Christenen genoemd worden, en aan Zijn zalving gemeenschap hebben.

In de eerste plaats moeten wij het gebruiken tot nut van ons zelf. Is Christus Profeet, ja zo een als boven is getoond, komt dan blindgeborenen, komt onwetenden, die nog geheel vervreemd zijn van het leven Gods, door de onwetendheid die in u is. Komt ook gij, die wel enig licht gewaar wordt, maar schemerende gelijk de blindgeborene, welke beginnende te zien, de mensen als bomen zag wandelen, Markus 8:24. Komt ook gij, die door het meerder licht, 't welk gij hebt, begeriger geworden zijt naar nog meerder licht. Komt ook gij, die in bedwelmdheid en geestelijke duisternis geraakt zijt, zodat hetgeen gij weet geen kracht en beweging heeft tot warmte, troost, blijdschap en Godzaligheid. Komt allen, die begerig zijt naar kennis Gods, en om op te wassen in de kennis van de Heere Jezus Christus; komt tot deze Profeet, en verzoekt dat Hij u lere, en luistert aandachtig naar zijn onderwijzingen.

XII. Want 1. Ziet gij op u zelf in uw onwetendheid, Salomo zegt van u: Spr. 19:2 *Ook is de ziel zonder wetenschap niet goed.* Gij zijt niet bekwaam tot Godzaligheid noch zaligheid.

- (1) Gij weet dat niemand zonder geloof kan zalig worden, Markus 16:16. Die niet zal geloofd hebben, zal verdoemd worden. Nu, die geen kennis heeft van de Goddelijke verborgenheid, die kan niet geloven: Jes. 53:11. *Door Zijn kennis zal Mijn Knecht, de Rechtvaardige, velen rechtvaardig maken.* Rom. 10:14. *Hoe zullen zij in Hem geloven, van Welke zij niet gehoord hebben?* Legt dit op uw hart, gij die roemt te geloven, en nochtans zonder kennis zijt!
- (2) U weet dat niemand zonder bekering in de hemel komen zal, Joh. 3:5. Nu, zonder kennis is er geen bekering; het eerste, dat zich in de wedergeboorte opdoet, is de kennis. Lydia's hart opende de Heere eerst: Hand. 16:14. Daarom wordt de bekering genoemd *een verlichting*: Hand. 26:18. *Om hun ogen te openen, en hen te bekeren van de duisternis tot het licht.* 1 Petrus 2:9. *Die u uit de duisternis geroepen heeft tot Zijn wonderbaar licht.* 't Is een gewis teken dat iemand onbekeerd is, zo hij geen kennis heeft van de Goddelijke verborgenheden, al leefde hij onberispelijk naar de wet, al muntte hij uit in goede werken; want de onwetendheid toont dat zijn werken de rechte natuur niet hebben van goede werken. Neemt dit ter harte, u die meent dat aan de kennis van de waarheid niet veel is gelegen, maar dat het alleen in doen gelegen is: zonder licht en deugd geen doen.
- (3) Gij weet dat die God en Christus niet lief heeft, vervloekt is: 1 Kor. 16:22. *Indien iemand de Heere Jezus niet lief heeft, die zij een vervloeking; Maranatha!* Nu, zonder kennis kan niemand God, Christus liefhebben, want naar het onbekende heeft niemand lust of zucht; onkunde maakt onmin. Of u dan God noemt: *lieve*

Heere, en of u zegt: ik heb God lief, zo liegt gij toch, als u Hem niet kent in Christus.

- (4) Gij weet dat niemand zalig kan worden, die God niet dient: Joh. 12:26. *Waar Ik ben, daar zal ook Mijn dienaar zijn.* Nu, zonder kennis kan niemand God dienen, eren, vrezen, gehoorzamen; want de rechte godsdienst is een redelijke godsdienst, Rom. 12:1. Godsdienst zonder kennis is een slachtoffer van de zotten, Pre 5:1. Is afgoderij, Hand. 17:16, 23. Onwetendheid is oorzaak van alle zonden. Paulus vervolgde de gemeente Gods en drong ze zelfs Christus te lasteren uit onwetendheid, 1 Tim. 1:13. Door onwetendheid kruisigden de Joden Christus, Hand. 3:17. Dus stelt de apostel de onwetendheid als het hoofd van alle zonden: Titus 3:3. *Want ook wij waren eertijds onwijs, ongehoorzaam, dwalende, menigerlei begeerlijkheden en wellusten dienende, in boosheid en nijdigheid levende, hatelijk zijnde, en elkaar hatende.* Daarom stelt u daarmee niet gerust, dat u dit of dat uit onwetendheid gedaan hebt, u had het behoren te weten.
- (5) Met één woord: onwetendheid weert alle genade van de mens en brengt hem in de eeuwige verdoemenis; Jes. 27:11. *Het is geen volk van enig verstand; daarom zal Hij, die het gemaakt heeft, Zich deszelve niet ontfermen, en Die het geformeerd heeft, zal aan hetzelfde geen genade bewijzen.* 2 Thess. 1:8. *Met vlammend vuur wraak doende over degenen, die God niet kennen.* Daarom stelt uw geweten niet tevreden met enig goed gedaan te hebben, of niet openbaar godloos te zijn geweest, want onwetendheid alleen verdoemt.
- (6) En gij enigszins verlichten, hebt gij het niet door ondervinding, dat uw ongelovigheid, dat God niet meer te vrezen, lief te hebben en te gehoorzamen, dat uw schrik en vreesachtigheid, en uw droefheid uit onwetendheid ontstaat? Neemt dit nu alles bij elkaar, en schrikt van u zelf, en laat het u bewegen om tot deze Profeet te gaan, opdat Hij u lere, en gij verlicht zijnde in het licht moogt wandelen.

XIII. Ziet u de natuur van het licht en de zaligmakende kennis, het zal u aanzetten om van deze Profeet geleerd te worden.

- (1) Het licht dat Hij geeft, is zonderling vermakelijk. Spr. 3:17. *Haar wegen zijn wegen der liefelijkheid, en al haar paden vrede.* Spr. 24:13, 14. *Eet honing, mijn zoon, want hij is goed, en honingzeem is zoet voor uw gehemelte. Zodanig is de kennis der wijsheid voor uw ziel.* Psalm 97:11. *Het licht is voor de rechtvaardige gezaaid, en vrolijkheid voor de oprechten van hart.* Psalm 89:16, 17. *Zij zullen in het licht Uws aanschijns wandelen, zij zullen zich de gehele dag verheugen.*
- (2) De zuivere kennis heiligt krachtadig: Joh. 8:32. En zult de waarheid verstaan, en de waarheid zal u vrijmaken. 2 Kor. 3:18. *Wij allen met ongedekte aangezicht de heerlijkheid des Heeren als in een spiegel aanschouwende, worden naar hetzelfde beeld in gedaante veranderd, van heerlijkheid tot heerlijkheid, en van des Heeren Geest.*
- (3) Zij geeft een vastigheid in het geloof, en een bestendigheid in onze gehele weg: Jes. 33:6. *Het zal geschieden, dat de vastigheid uwer tijden, de sterkte van uw behoudenis zal zijn wijsheid en kennis.* Efëze 4:13, 14. *Totdat wij allen zullen komen tot de enigheid van het geloof en van de kennis van de Zoon Gods ... Opdat wij niet meer kinderen zouden zijn, die als de vloed bewogen en omgevoerd worden met allen wind der leer.*

- (4) Zij is de weg tot de zaligheid, en het bijzondere dat in de hemel genoten zal worden: Psalm 16:11. *Verzadiging van de vreugde is bij Uw aangezicht.* Psalm 17:15. *Ik zal Uw aangezicht in gerechtigheid aanschouwen.* Joh. 17:3. *En dit is het eeuwige leven, dat zij U kennen, de enige waarachtige God, en Jezus Christus.* Zo beminlijk als al deze dingen zijn, zo krachtig moeten ze ons bewegen om tot onze Profeet te gaan, opdat Hij ons onderwijze.

Niemand kan zichzelf of een ander licht geven.

XIV. Wie zal u leren? U zelf kunt niet; want of gij al door arbeid wat toenemen mocht in de natuurlijke kennis Gods, die kennis is maar maanlicht, en kan u niet zaligmaken; en of u door het onderzoeken van de Schrift uw natuurlijke kennis Gods wat mocht vermeerderen, zo zal toch uw kennis natuurlijk en duister blijven; en of u al de gehele Bijbel in de kracht der woorden en hun samenhang verstond, zo kent gij toch de zaken niet, die door de woorden uitgedrukt worden. En of ge u inbeeldt, dat u God kent, dat u weet dat Christus de Zaligmaker is, en dat die in Hem gelooft eeuwig zal leven, wat weet u dan meer dan de duivelen? Arbeidt zoveel u wilt, neemt verstandige leraren te hulp, u zult met elkaar u toch niet geestelijk verlichten, en of ge u al inbeeldt, dat u ziet, zo zijt gij dan nog blind. Maar zult u van uw duisternis verlost worden, en tot het geestelijk licht komen, zo moet de Heere Jezus, deze grote Profeet, het werk bij de hand nemen om u te onderwijzen. Deze kan, en wil, en doet het aan allen, die daarom tot Hem komen.

- (a) Deze Profeet kan leren; want Hij zelf is de Zon der gerechtigheid. Mal 4:2. Hij is gelijk het licht des morgens, wanneer de zon opgaat, 2 Sam. 23:4. *Hij is een licht tot verlichting van de heidenen, en tot heerlijkheid van het volk Israël,* Lukas 2:32.
- (b) Hij wil onderwijzen, want Hij nodigt een ieder, zeggende: *Wie is slecht? Hij kere zich hierheen; tot de verstandeloze zegt Hij: Komt!* Spr. 9:4, 5. Hij zegt: Openb. 3:18, *Ik raad u, dat gij van Mij koopt ... en zalft uw ogen met ogenzalf, opdat gij zien moogt.*
- (c) Hij doet het ook, niet alleen Zijn Woord gevende aan deze en gene volkeren, en Zijn dienaren tot hen zendende met die last: *Gaat heen, onderwijst al de volkeren,* Matth. 28:19; maar Hij verlicht ook door Zijn Geest de Zijnen: Efése 1:17, 18. Opdat de God van onze Heere Jezus Christus, de Vader der heerlijkheid, u geve de geest der wijsheid en der openbaring in Zijn kennis; namelijk, verlichte ogen uws verstands. Hij is degene, die de ziel vervult met de kennis van Zijn wil, in alle wijsheid en geestelijk verstand, Kol. 1:9. Hij schijnt in onze harten om te geven verlichting van de kennis van de heerlijkheid Gods in het aangezicht van Jezus Christus, 2 Kor. 4:6.

Bestrafing der onwetenden.

XV. Onbekeerden, keert nu eens tot u zelf! Hoelang is deze Profeet bezig geweest met u te onderwijzen? Hoeveel leraren heeft Hij niet wel tot u gezonden? Hoe menige beroeringen hebt u gevoeld? Hoe menigmaal heeft Hij u overtuigd van zonde en van uw onbekeerde staat, van de eeuwige verdoemenis? Hoe menigmaal heeft Hij u bewogen om een Christen te worden, om u te bekeren, en met Hem in een verbond te treden? Maar u hebt het niet gedacht, u hebt geen lust gehad tot de kennis van de waarheid, u hebt het als wat vreemds u niet aangetrokken, als Hij u de voortreffelijkheid van het Evangelie voorstelde. Al de overtuigingen hebt u laten overgaan, u hebt ze verdreven

door u te keren tot andere dingen, misschien hebt ge u verhard tegen Zijn bestraffingen, en dus hebt u uw banden nog vaster gemaakt.

Zegt mij eens, is het niet recht dat deze Profeet zich van u afwendt, en u laat varen, omdat u toch naar Hem niet wilt horen? Heeft Hij niet lang genoeg Zijn handen tot u uitgestrekt? Als Hij nu van u ophield, was uw verdoemenis niet rechtvaardig? Ja, zou het oordeel en de verdoemenis u niet zwaarder en onverdraaglijker Zijn, dan de anderen, die God het Evangelie nooit had laten verkondigen? Let eens met aandacht op deze éne plaats, ik wens dat het op uw hart klemme; Hebr. 12:25, *Ziet toe, dat gij Dien, Die spreekt, niet verwerpt; want indien deze niet zijn ontvloden, die degene verwierpen, welke op aarde Goddelijke antwoorden gaf, veel meer zullen wij niet ontvluchten, zo wij ons van Dien afkeren, Die van de hemelen is.*

Opwekking voor gelovigen.

XVI. En gij, kinderen van God, brengt u te binnen, dat u vóór uw bekering ook zo naast deze Profeet handelde, en ziet daaruit wat een grote barmhartigheid het is, dat de Heere evenwel aanhield, en door Zijn almachtige kracht uw hart opende, dat u op Zijn stem acht gaf, dat Hij in uw hart scheen tot verlichting van de kennis; zodat u de waarheid in haar eigen gedaante nu kent, dat ze u beminnelijk is, dat ze u verwarmt, verblijdt en verandert; erkent dit, ziet het aan als een wonder en uw geluk, verblijdt er u over, en dankt de Heere, Wiens werk het alleen is.

Maar ziet meteen hoe onaandachtig, ja hoe ongehoorzaam ge u nu nog naast deze Profeet gedraagt; 't is nog maar een schemerlichtje dat u hebt, en zou ge u daarmee tevreden houden? En zo het gebrek van licht u al niet smartte, gelijk het u immers doet, zo moest u te veel achting hebben voor deze Profeet, dan dat u Hem zo dikwijls tevergeefs laat spreken.

XVII. Daarom, zo onbekeerden als bekeerden, hoort toch eerbiediger, met meer opmerking en begeerte naar deze Profeet. Want:

- (a) ziet u op de Persoon, Hij is God zelf. Zal God spreken, en zullen wij niet horen? Hoe krachtig begint Jesaja zijn profetie; och, dat het ons roerde! *Hoort gij, hemelen en neemt, ter ore, gij aarde! want de HEERE spreekt.* Merkt aan dat Hij van de Vader tot u gezonden is, en dat Hij die vermaning van de hemel roept: *Hoort Hem!* Matth. 17:5.
- (b) Ziet u op de zaken, 't Zijn immers al de verborgenheden van de zaligheid: 't is God, 't is Christus, 't is vrede, 't is blijdschap, 't is hoe een ziel in God zich verzadigt, 't is niet alleen om u de weg naar de hemel te wijzen, maar zelfs om u hier alreeds in het licht te verblijden
- (c) Ziet u op de wijze: Hij doet het zo goedaardig, zo vriendelijk, zo stil, zich zo naar uw gelegenheid voegende, zo wijs, zo ter rechter tijd u raadgevende, u afmanende, u opwekkende, steeds zeggende: *Dit is de weg.*
- (d) Weet ook, indien u niet hoort, onbekeerden, Hij zal niet altijd tot u spreken, of Hij zal 't Woord, of de Geest, of u wegnemen, en dan is het te laat; *daarom heden, als u de stem des Heeren hoort, verhardt uw hart niet,* Psalm 95:7, 8.

En gij bekeerden, weet ook, als u niet vlijtig zijt in het luisteren naar Hem, in gedurig Hem te vragen, Zijn antwoord te verwachten, en Zijn raad te volgen, Hij zal Zich stil houden, Hij zal Zich meer verbergen, en u in duisterheid laten; maar hoe aandachtiger en geduriger u Zijn lering wilt horen, hoe meer Hij u verborgenheden

zal tonen, en de bekende dieper zal doen inzien, en hoe Zijn lerende stem gedurig en krachtiger in u zal zijn. Daarom hoort met aandacht de beweging van Zijn stem, en het geluid, dat uit Zijn mond uitgaat! Job 37:2. *Hoort aandachtig naar Mij, zegt de Heere Jezus, en eet het goede, en laat uw ziel in vettigheid zich verlustigen*, Jes. 55:2. *Welgelukzalig is de mens, die naar Mij hoort, dagelijks wakende aan Mijn poorten, waarnemende de posten Mijner deuren. Want die Mij vindt, vindt het leven, en trekt een welgevallen van den Heere*, Spr. 8:34, 35.

Middelen.

XVIII. U allen, die gevoelig zijt over uw blindheid, en die lust hebt tot geestelijk licht, komt toch tot deze Profeet, die u kan en wil onderwijzen; en opdat u door Zijn leringen moogt vorderen, wel,

- (1) Verzaakt alle eigen vernuft en schranderheid des verstands, en stelt u zelf als onwetende, en onbekwaam om zelfs onderwezen te worden, aan Zijn voeten, volgens de raad van Paulus: 1 Kor. 3:18. *Zo iemand onder u dunkt, dat hij wijs is in deze wereld, die worde dwaas, opdat hij wijs moge worden. Want de wijsheid van deze wereld is dwaasheid bij God*. 1 Kor. 8:2. *Zo iemand meent iets te weten, die heeft nog niets gekend, gelijk men behoort te kennen*.
- (2) Komt met een gehoorzaam hart niet alleen om te weten, maar ook om te doen, zeggende met Samuël: 1 Sam. 3:10, *Spreek, want uw knecht hoort*. En met Paulus: Hand. 9:6, *Heere! wat wilt Gij dat ik doen zal?*
- (3) Komt en hoort met aandachtigheid en met een opmerkend hart niet alleen op de zin van het Woord, maar ook op iedere verlichting en beweging des Heiligen Geestes door het Woord, en naar het Woord. Lydia gaf acht op hetgeen van Paulus gesproken werd, Hand. 16:14. Habakuk stond op Zijn wacht, om te zien wat God in hem spreken zou, Hab. 2:1. De Kerk zei: Psalm 85:9, *Ik zal horen, wat God de Heere spreken zal*. Cornelius zei: Hand. 10:33 *Wij Zijn dan allen nu tegenwoordig voor God, om te horen, al hetgeen u van God bevolen is*.
- (4) Komt tot deze Profeet ootmoedig biddende, dat Hij u leren en leiden wil, Psalm 25:4, 5. *HEERE! maak mij uw wegen bekend; leer mij uw paden. Leid mij in uw waarheid, en leer mij*. Psalm 119:18. *Ontdek mijn ogen, dat ik aanschouw de wonderen van uw wet*. En gelooft dan dat Hij u zal verhoren en wijsheid geven, Jak. 1:5. *Indien iemand van u wijsheid ontbreekt, dat hij ze van God begere, die een ieder mildelijk geeft, en niet verwijt; en zij zal hem gegeven worden*. Maar dat hij ze begere in geloof, niet twijfelende, noch aan de macht, noch aan de wil Gods, noch aan het geven van de zaken op des Heeren tijd, wijze en mate.
- (5) Zijt daarbij werkzaam in het lezen van het Woord, 't welk is de stem van deze Profeet, en het horen van predikingen en catechisaties, en in het overpeinzen van het gelezene en het gehoorde, Joh. 5:39. *Onderzoekt de Schriften*. Kol. 3:16. *Het woord van Christus wone rijkelijk in u*. Psalm 1:2. *Overdenkt Zijn wet dag en nacht*. En beeld u niet in, dat u óf komen zult tot de kennis, óf daarin zult toenemen, indien u er niet op gezet zijt, indien u het u geen moeite wil laten kosten, indien u de verordeneerde middelen niet ernstig gebruikt: Spr. 2:3-5. *Zo gij tot het verstand roept, uw stem verheft tot de verstandigheid; zo gij haar zoekt als zilver, en naspeurt als verborgen schatten; dan zult gij de vreze des HEEREN verstaan, en zult de kennis Gods vinden*.

- (6) Zijt toch vooral zorgvuldig en werkzaam, om terstond in het werk te stellen 't geen u geleerd wordt; want dan eerst verstaat men iedere waarheid, als men ze beoefent: Joh. 7:17. *Zo iemand wil deszelfs wil doen, die zal van deze leer bekennen. of zij uit God is.* Joh. 8:31, 32. *Indien gij in Mijn woord blijft, zo zijt gij waarlijk Mijn discipelen, en zult de waarheid verstaan.*

Beschouwt alle deze zaken aandachtig, stelt uw weg daarnaar aan, zo doende zult u van de Heere geleerd worden, Jes. 54:13 en opwassen in de genade en kennis van onze Heere, 2 Petrus 3:18. Dus moet men dan Christus gebruiken in Zijn Profetisch ambt tot zijn eigen nut.

Gelovigen zijn christenen.

XIX. In de tweede plaats. Als iemand aldus van de Heere Jezus als Profeet onderwezen is, zo betaamt het hem de Heere Jezus ook enigszins in Zijn Profetisch ambt, op een wijze Hem betamelijk, gelijkvormig te worden, omdat de gelovigen naar Christus *Christenen* genoemd worden, omdat zij aan Zijn zalving deelachtig Zijn. Deze naam kregen de gelovigen eerst te Antiochië, Hand. 11:26. Of de gelovigen zichzelf zo noemden, dan of ze de naam kregen van degenen, die buiten waren, is onbekend; die naam werd gewoon. De koning Agrippa noemde ze ook zo, als hij zei: *Gij beweegt mij bijna een Christen te worden*, Hand. 26:28. Deze naam is gezag gegeven door de Heilige Geest, als Petrus schreef: *Indien iemand lijdt als een Christen, die schame zich niet, maar verheerlijke God in deze dele*, 1 Petrus 4:16. Zo veracht ook deze naam bij Joden en Turken is, zo beminnelijk is hij voor een Christen; want deze naam leert hen hun vereniging met Christus, en de gemeenschap van Zijn zalving, welke behelst de verordining en bekwaammaking van hen tot de drie ambten; namelijk: Profeet, Priester en Koning, op zulke een wijze als ze op hen passen kan.

Zie hiervan: 1 Joh. 2:27. *En de zalving, die gij van Hem ontvangen hebt, blijft in u, en gij hebt niet van node dat iemand u lere; maar gelijk dezelve zalving u leert van alle dingen, zo is zij ook waarachtig.* Daarom zijn ze Profeten volgens de belofte, Joël 2:28. Hand. 2:17. *Uw zonen en uw dochters zullen profiteren.* Alsmede zijn ze koningen en priesters, Openb. 5:10. Een koninklijk priesterdom, 1 Petrus 2:9.

Geest der profetieën nog niet geheel weg uit de kerk.

XX. Hetgeen Mozes eens wenste: Num. 11:29, *Och, of al het volk des Heeren profeten waren!* is in het NIEUWE TESTAMENT boven het OUDE TESTAMENT op een bijzondere wijze waarachtig geworden; want de gelovigen zijn profeten, niet om toekomstige dingen te voorzeggen; hoewel wij geloven, dat de Geest der profetie, om toekomstige dingen te weten, niet geheel ophoudt in de kerk; maar dat de Heere nu nog wel aan deze of gene van Zijn getrouwe dienstknechten zodanige dingen, die of hen zelf, of straf over de vijanden van de kerk, verlossing, of verdrukking van de kerk raken, openbaart, en dat op hen nu nog wel bekrachtigd wordt, 't geen de Heere Jezus zegt: Joh. 16:13, *Toekomstige dingen zal Hij u verkondigen.*

Nochtans Zijn die openbaringen geen regels voor anderen, noch in leer, noch in leven, noch ook van anderen die zaken zeker te verwachten. De natuur des mensen is genegen tot voorzeggen, de duivel kan zich veranderen in een engel des lichts, de voorzeggingen en uitkomsten soms overeenkomende, voeren de mens van God af, en neigen hem tot bijgelovige voorzeggingen uit dromen en andere voorvallen, waardoor men licht in de strik raakt; daarom moet een Christen zich wachten, én voor genegenheid om

toekomstige dingen, buiten de Bijbel, te weten, én voor verlangen naar openbaringen, én voor acht te slaan op dromen en uitleggingen, of op andere voorvallen, alsof ze wat toekomstigs beduiden.

Alleen het Woord.

Maar een Christen, rustende in de voorzienigheid Gods, heeft geloof en leven te besturen naar de wet en het getuigenis, en als hij naar die regel wandelt, zo wandelt hij zeker, en heeft vrede. Hij houdt Zijn pad zuiver, als Hij het houdt naar het Woord van God, *dan zal Hij niet verschrikt worden, noch door geest, noch door woord*, 2 Thess. 2:2. Het onderscheid tussen openbaringen en inbeeldingen zal ik hier niet stellen. 't Is een wijze spreuk: hebreuws: bina, wijsheid (of voorzichtigheid) is beter nabi, een profeet (die toekomstige dingen voorzegt).

De verborgenheden des Woords te verstaan.

XXI. Maar de gelovigen zijn profeten, en moeten trachten het hoe langer hoe meerder te zijn, in deze twee opzichten, namelijk, om de verborgenheden van het evangelie te kennen, en om die anderen bekend te maken.

De gelovigen zijn profeten, eerst om de verborgenheden van het evangelie klaarder te verstaan; zij weten nog weinige zaken, en zij zien nog maar even in de zaken, die ze weten, daarom hebben ze nodig in de kennis toe te nemen, en door gedurige onderzoeking van het Woord, en door onmiddellijke onderwijzing van de Geest Gods, die de beschreven zaken in haar eigen geestelijke natuur aan de ziel ontdekt. Dat ze zich dan tot de Heere keren, hun zielen voor de invloeden van de Geest opendoen, de Heilige Geest tijd geven, dat Hij werke, en dat ze alzo aan de deur van de opperste Wijsheid wacht houden, totdat ze in de binnenkamers ingebracht worden, aldaar van God geleerd worden, en dat de Heere Jezus Zich aan hen openbare volgens Zijn belofte, Joh. 14:21.

Ook heeft de Heere in Zijn woord bekendgemaakt, wat de kerk in het NIEUWE TESTAMENT tot aan het einde van de wereld zal ontmoeten. Dit moeten ze onderzoeken, en bijzonder de Openbaring van Johannes veel lezen, opdat zij in staat mogen zijn, en zichzelf en anderen te sterken tegen verdrukkingen, die komen zullen, en zich en anderen te troosten met de voorgezegde goede uitkomsten.

De bekende verborgenheden anderen te leren.

XXII. Het tweede werk van de gelovigen, als profeten, is, die in het Woord geopenbaarde, en aan hun ziel verzegelde verborgenheden, aan anderen te openbaren, anderen te onderwijzen, te waarschuwen, te vermanen en te vertroosten. Maar ieder moet zich in zijn rang houden, waarin God hem gesteld heeft. Anders moet een leraar het doen, anders een lidmaat, die zich wachten moet zich het werk van een gezonden dienaar aan te matigen, of na te bootsen, opdat de zending van de dienaren en hun noodzakelijkheid niet overdekt worde, 't welk zeer tot nadeel van de gemeente zou strekken.

Het bovengezegde is niet alleen het werk van leraren, maar ieder particulier moet overtuigd worden, dat het ja zeker Zijn plicht, van God hem bevolen, is. Ziet daartoe deze teksten met aandacht in, en drukt ze als het bevel Gods op uw hart, te meer omdat deze plicht in deze zozeer versloft wordt. Deut. 6:6, 7. *Deze woorden, die ik u heden gebied, zullen in uw hart zijn. En gij zult ze uw kinderen inscherpen, en daarvan*

spreken, als gij in uw huis zit, en als gij op de weg gaat, en als gij neerligt, en als gij opstaat. Dat is voor u, vaders en huismoeders; doet gij dat al? Zult u dat in het toekomstige niet ernstig waarnemen als een werk, van God u bevolen? Jes. 2:3. *En veel volken zullen heengaan, en zeggen: Komt, laat ons opgaan tot de berg des Heeren, tot het huis van de God Jakobs, opdat Hij ons lere van Zijn wegen, en dat wij wandelen in Zijn paden.* Doet hier nog een profetie bij. Zach. 8:21, *De inwoners van de ene stad zullen gaan tot de inwoners van de andere, zeggende: Laat ons vlijtig heengaan, om te smeken het aangezicht des Heeren, en om de Heere der heirscharen te zoeken; ik zal ook heengaan.* U ziet dat hier niet gesproken wordt van leraren, maar van particulieren; u ziet dat het profetieën zijn van de dagen van het NIEUWE TESTAMENT; zo ziet u dan uw verplichting, waartoe de Heere u verbindt.

Overweegt ook met aandacht deze teksten van het NIEUWE TESTAMENT, 1 Kor. 14:12, *Omdat gij ijverig zijt naar geestelijke gaven, zo zoekt dat gij moogt overvloedig zijn tot stichting van de gemeente.* vers 39, *Zo dan broeders, ijvert om te profeteren.* De apostel schrijft niet aan leraren, maar aan de gemeente, aan de geroepene heiligen, 1 Kor. 1:2. Zo raakt dan deze vermaning ieder bijzonder lid, en alzo u, wie gij zijt, in 't bijzonder. Ziet ook: Kol. 3:16, *Leert en vermaant elkander.* Hebr. 3:13, *Vermaant elkander te allen dage, zo lang als het heden genaamd wordt.* 1 Kor. 10:24, *Laat ons op elkander acht nemen.* Zo dan het bevel Gods op u enige kracht heeft, neemt deze plicht waar, waartoe uw naam Christen u verplicht.

XXIII. Om u nog meerder hiertoe op te wekken, zo aanmerkt:

Rekenschap

1. Dat gij het licht, de genade, de bekwaamheid, die gij hebt, uitdrukkelijk daartoe ontvangen hebt, en dat gij van de ontvangst en uitgaaf rekenschap zult geven. Lukas 19:13, 15. Geroepen hebbende Zijn tien dienstknechten, gaf hij hun tien ponden, en zei tot hen: doet handeling, totdat ik kome. Hij zei, dat die dienstknechten tot hem zouden geroepen worden, die hij het geld gegeven had; opdat hij weten mocht, wat een ieder met handelen gewonnen had. Ziet u wel, dat u gaven en genade hebt ontvangen om die tot winst aan te leggen, en dat u rekenschap zult geven, wat u daarmee gewonnen hebt. Indien een troep bedelaars voor uw deur stond, en u gaf een stuk geld, met bevel, geeft ook de anderen daarvan, was hij niet ontrouw, die het voor zich alleen behield? Hoe ging het met die ontrouwe dienstknecht? Matth. 25:30.

Christus' eer.

2. De liefde tot de eer van Christus moet u daartoe dringen; zo u Christus liefhebt, u zult gaarne van Hem spreken, en begerig zijn dat Hij van een ieder gekend, geloofd en verheerlijkt worde; en die begeerte zal u aanzetten om Hem in Zijn schoonheid te tonen, en Zijn deugden te verkondigen, zeggende: *Zulk Een is mijn Liefste, ja zulk Een is mijn Vriend,* Hoogl. 5. *Want hoe groot zal zijn goed wezen! en hoe groot zal zijn schoonheid wezen! het koren zal de jongelingen, en de most zal de jonkvrouwen sprekende maken,* Zach. 9:17.

Liefde tot de zielen.

3. De liefde tot de edele, tot de kostelijke zielen moet u tot het werk dringen. U ziet dat uw kinderen, dienstboden, bloedvrienden, buren en bekenden onwetende zijn, in zonde

leven en naar de hel gaan, hoe kunt u dat stil aanzien, en hen zien verloren gaan? Wanneer een kind in 't water was gevallen, en in gevaar van verdrinken, zult u uw best niet doen om dat te behouden? En als uzelf niet kunt, zult u niet schreeuwen en alles bijeenroepen om te helpen? En zult u zien dat die en die eeuwig verloren gaan, en zult u zwijgen? Zult ge u niet over die arme zielen ontfermen, en hen waarschuwen, vermanen en onderwijzen? Ja maakt ge u zelf niet schuldig, zoveel in u is, aan de verdoemenis van de zielen, die u had kunnen helpen?

Dat is vermakelijk.

4. Zielen bekeren is een zeer zoet en vermakelijk werk. Iemand, die een boom of boomgaard plant, heeft zoet vermaak, als hij ziet, dat het boompje loten schiet, opwast, bloesem heeft, vruchten voortbrengt. Hij zegt: *die boom heb ik met mijn eigen handen geplant*; maar zielen te bekeren is onbedenklijk vermakelijker, ja 't is niet alleen vermakelijk voor hem zelf, maar hij verblijdt engelen in de hemel, en gelovigen op aarde: want daar is blijdschap in de hemel over één zondaar, die zich bekeert. Lukas 15:10 ... *er is blijdschap voor de engelen Gods over één zondaar, die zich bekeert.*

Opbouw van de kerk.

5. 't Is een werk dat zeer is tot opbouw en groei van de kerk. Indien een ieder zijn werk hiervan maakte, wat zou er een zegen over de kerk zijn. De kennis zou vermeederen, menigten zouden bekeerd worden, *iedereen zou zijn als schapen, die uit de wasstede opkomen; zuiver en wit, die al te samen tweelingen voortbrengen, en geen onder hen is jongeloos*, Hoogl. 4:2. Toen de gemeente te Jeruzalem verstrooid werd, toen gingen zij die verstrooid waren, het land door en verkondigden het Woord, Hand. 8:4. En dat was een middel tot een wonderbare uitbreiding en toeneming van de gemeente. 't Is opmerkelijk, dat zo bijzonder aangetekend werd, wie en wie al aan de muren van Jeruzalem hielpen bouwen, onder die worden ook *de dochters van Sallum* ter eeuwige gedachtenis aangetekend. Neh. 3.

Ik weet door ondervinding, wat zegen door zes of acht dochters, die zich als profetessen ten dienste des Heeren overgaven, en iedereen, waar zij enige ingang konden maken, tot kennis en bekering opwekten, wat zegen, zeg ik, de Heere te Harlingen (toen mijn gemeente) gegeven heeft. Ja merkt dat, als u maar één ziel bekeert, dat dit niet is voor die ene, maar door die worden wel anderen bekeerd, en dat zaad blijft wel van geslacht tot geslacht. Hoe zoet en hoe heerlijk zal het Zijn ten jongsten dage te kunnen zeggen: *Ziehier ik, en de kinderen, die de Heere mij gegeven heeft!*

Zegeningen.

6. De Heere zal over zulke werkenden Zijn zegen vermenigvuldigen. Is iemand ontrouw, lui, lusteloos, en laat hij 't werk van een profeet na, doorgaans zal hij in duisternis wandelen, en geestelozener zijn, meer uitdoven en onbekwamer worden; hij klaagt dikwijls over die ongestalte, maar hij weet, dat het nalaten van deze zijn plicht de oorzaak daarvan is. Indien u werkzaam zijt naast anderen, u zult de belofte verkrijgen: *Een ieder, die heeft zal gegeven worden*, Lukas 19:26. U zult ondervinden, dat u, anderen lerende, zelf meer licht in de zaken zult ontvangen; dat u, anderen bestraffende, de bestraffing u klemmen zal; dat u anderen vermanende, zelf zult opgewekt worden; anderen vertroostende, zelf meer geloof en troost zult verkrijgen, en u zult uw weg met

blijdschap reizen. Deze dingen alle te samen genomen, zullen ongetwijfeld u raken en bewegen om als een profeet te willen werken.

Uitvluchten beantwoord.

XXIV. Maar de natuur wil er niet gaarne aan, liever ontvangen dan geven, daarom zal men veel uitvluchten maken en grote moeilijkheden voorwenden, om, was het mogelijk, dit werk te staken en evenwel een gerust geweten te hebben. Ik heb geen bekwaamheid. Men zal zeggen:

(a) *Ik heb geen bekwaamheden daartoe, als ik al wil beginnen, die woorden besterven mij op de tong, en ik weet niet wat ik zeggen zal; en zo ik wat zeg, 't heeft geen vat.*

Ik antwoord: al doende leert men; zijt u niet bekwaam, om tot zodanigen te spreken, en van zulke zaken, spreekt tot anderen, en begint met bedelaars en met kinderen, voor welke u geen ontzag hebt, en spreekt van kleine en eerste beginselen, en u zult daarna meer bekwaamheid krijgen.

(b) *Zegt u: ik weet zelf niet veel, en heb van node nog onderwezen te worden.*

Ik antwoord, u hebt enige kennis, zo u een Christen zijt. Weet u drie woorden, leert een ander twee, al zou u maar zeggen: *wij gaan sterven, en daarop komt de eeuwige staat;* het kon een middel zijn van iemands bekering.

(c) *Mijn woorden hebben geen ingang, noch gezag, noch kracht; ja men wil niet eens naar mij luisteren; ja men lacht er om.*

Ik antwoord, de vrucht van uw woorden komt niet van u, de vruchteloosheid zal op uw rekening niet komen, maar uw getrouwheid; wil de een niet horen, u zult wel een ander vinden, die gaarne zal horen; lacht de een, de ander zal wel eens schreien.

(d) *Ik ben zondig, en men ziet mijn gebreken, daardoor ben ik buiten staat om enige stichting te doen, ja 't zal maar tot ergernis zijn, en men zal zeggen: toen deed en sprak hij dat, en nu speelt hij de vrome, 't is maar geveinsdheid, en zo zijn al de zijnen. Ja ik ben in zo zondige staat, dat mijn begeerlijkheden de overhand hebben, daarom kan ik niet spreken.*

Ik antwoord, zal iemand zo lang wachten met profeteren, totdat hij zonder zonde, of ook zonder kennelijke mistreden, is, zo zal over de gehele wereld een stilzwijgen zijn, en men zal Christus niet horen verkondigen; de sprekers zijn mensen van gelijke bewegingen als anderen. Laat blijken dat u uw fouten kent, dat ze u leed zijn, en dat u daartegen strijdende, die zoekt te verbeteren. Vertoont te meer uw kleinheid, en als u tot anderen spreekt, zo sluit u zelf in, en zegt niet *gij*, maar *wij*. Daarbij zult u vernemen, dat u, door uw talent aan te leggen, voorzichtiger zult worden, en meer over uw zonden zult waken.

(e) *Als u de waarheid zou zeggen, u zult zeggen: ik schaam mij van geestelijke zaken te spreken, ja zelfs tegen mijn kinderen, tegen die onder mij staan, ja zelfs tegen de armen, die ik wil in het lichamelijke ondersteunen.*

Antwoord. Maar wat is dat schrikkelijk, zult ge u Christus en van Zijn woorden schamen? Zal de Heere Jezus u in de schaamte voor Hem betrappen? Waar is de liefde? Dat is onverantwoordelijk. Ziet toe, dat Christus Zich uwer niet schame. Zo ooit de

schaamte u overkomt, dringt te heftiger door, en geeft de schaamte niet toe, opdat Christus het niet zie. Al doende zult u de schaamte overwinnen.

(f) Maar daar ligt nog een hinder, en dat is luiheid; men zal zeggen, zo men naar de grond van zijn hart vraagt, *'t is mij te zwaar werk, ik zie er tegen aan, 't is of ik ziek word, als ik voorneem met dat oogmerk uit te gaan, ik stel het al uit van de ene tijd tot de andere, en dus komt er niet van.*

Antwoord. Schaam u, luiaard in dit groot, heerlijk en nuttig werk. Hoe ging het die luie dienstknecht? Daarom wees ijverig; *zijt vurig van geest.*

(g) *Ik gevoel dat eigen beoging zich in het werk opdoet, dat ik aangezet word door eigen eer, en prijs te behalen bij die mij horen, en de vrees van het niet wel te maken, maakt mij vreesachtig om het te beginnen, daarom denk ik dat het best is, dat ik het nalaat.*

Ik antwoord, dat is ten eerste een goede vrucht, dat u aan u zelf bekend wordt, en daar hebt u stof van strijd, daartegen biddende en strijdende, en in het werk voortvarende zo goed men kan, dat doet in zuiverheid toenemen; maar het werk daarom te laten staan, doet u blijven in de onreine eigenbedoeling.

Middelen.

XXV. Als u nu alle moeilijkheden hebt overwonnen, en de verplichting en heerlijkheid, zoetigheid en voordeel van het werk u genegen en gewillig gemaakt heeft het werk te beginnen, zo is nodig dat men het op een goede wijze doe. Tot dat doel leest veel in het Evangelie, met dat oogmerk, om Christus u als een Voorbeeld voor te stellen, en te zien, hoe de Heere Jezus deed.

- (a) Vooral is nodig, dat u begint met zodanigen, voor welke u geen ontzag hebt, en met zodanigen, die, of onder uw gebied staan, als kinderen en dienstdoden, of die u door aalmoezen ondersteunt, want die hebben een horend oor, of zullen zich ten minste gelaten, dat ze begerig en aandachtig zijn.
- (b) Men moet zich voegen naar de gelegenheden: soms zal het wijsheid zijn van burgerlijke zaken te spreken, opdat onze bescheidenheid openbaar worde, en dat men make dat zij geen afkeer en vooroordeel tegen ons hebben. Maar hun harten enigszins tot ons getrokken hebbende, moet men het daarbij niet laten blijven, maar gelegenheid maken, 't zij in dezelfde tijd, of op een andere, om met onze woorden, veel of weinige, hun een indruk te geven van de noodzakelijkheid van de bekering en het geloof in Christus. Soms moet men tijd afzonderen om met deze of gene niet anders te spreken dan van het geestelijke, 't zij dat men zijn minderen catechiseert door vragen en antwoorden, 't zij dat men een geestelijk gesprek zoekt te houden. Zo het hart maar is om te werken, zo zullen de gelegenheden zich genoeg opdoen, en vanzelf stof verschaffen.
- (c) Men moet zich voor alle dingen voor trotsheid en meesterachtigheid wachten, anders is de stichting weg; maar 't moet alles geschieden minnelijk, in liefde, in nederigheid; doch zo, dat de anderen het zien kunnen dat het ons ernst is, en dat men een grote eerbied hebbe voor God, en grote achting voor de zaken; want van geestelijke dingen te praten, dat wordt ras gemerkt, en 't zal geen kracht hebben.
- (d) Men moet veel biddende Zijn bij zichzelf, én eer men begint, én terwijl men bezig is, én om bekwaamheid voor zichzelf, én om vrucht voor anderen; en het werk

gedaan zijnde, zijn hart wederom tot de Heere verheffen met dankzegging over onze beoging, en dat men nog iets heeft kunnen zeggen, en met vernedering over de gebrekkigheid van het werk.

Och, dat de Heere velen aanraakte, bewoog en bekwaam maakte om het werk van een profeet te doen, wat zou er zegen zijn over de gemeente, en wat zouden er veel zielen bekeerd worden!

Hoofdstuk 20

Van Christus' Hogepriesterambt.

Gesproken hebbende van Christus' Profetisch Ambt, volgt dat wij spreken van Zijn tweede ambt, 't welk is Hogepriester.

I. Het Hogepriesterambt is ook aandachtig te beschouwen, om te kennen de zuivere weg, waardoor de mens met God verzoend wordt. Met de naam van (cohen) priester worden wel genoemd personen van groot aanzien, als prinsen, oversten, bevelhebbers, Job 12:19.

Verscheiden betekenissen.

- *Hij voert cohanim de oversten beroofd weg*, 2 Sam. 8:18.
- Davids zonen waren prinsen. Daar staat hetzelfde woord, 2 Sam. 20:26, Ira was Davids opper-officier. Deze droegen de naam van cohen.
- Priester:
 - (a) wegens de uitmuntende heerlijkheid, die zich in de Hogepriester vertoonde; waarom ook de profeet het uitnemendst sieraad noemt *Priesterlijk sieraad*, Jes. 61:10.
 - (b) Ook omdat de vaders, na hen de eerstgeborenen, en zo verder de oversten van de families en de voortreffelijksten, eer dat de stam van Levi tot het priesterambt was afgezonderd, het Priesterambt bedienden.

II. Maar in de eigenlijke zin is een priester (cohen) *hij, die uit de mensen genomen, wordt gesteld voor de mensen in de zaken, die bij God te doen Zijn, opdat hij offere gaven en slachtofferen voor de zonden*. Hebr. 5:1.

Het Priesterambt heeft twee delen, namelijk offeren en bidden, waarin het zegenen begrepen is. Van het offeren, ziet Lev. 4.

- Van het voorbidden: Num. 4:23. *Spreekt tot Aäron en zijn zonen, zeggende: Alzo zult u de kinderen Israëls zegenen*, enz. Joël 2:17. *Laat de priesters, des HEEREN dienaars, wenen tussen het voorhuis en het altaar, en laat hen zeggen: Spaar uw volk, o HEERE*, enz.
- De Hogepriester moest eens per jaar een var en bok offeren, en met dat bloed ingaan in het Heilige der heiligen, en dat bloed sprengen op het verzoendeksel, en een rook van reukwerk maken, Lev. 16, dat het voorbidden betekent, gelijk af te leiden is uit: Psalm 141:2. *Mijn gebed wordt gesteld als reukwerk voor uw aangezicht*. Zie ook: Openb. 8:4. *De rook des reukwerks, met de gebeden van de heiligen, ging op van de hand des engels voor God*.

Zo bestaat ook Christus' Hogepriesterambt in offeren en bidden.

Eerst zullen wij spreken van het Hogepriesterambt in het algemeen, en daarna in het bijzonder van haar delen.

In 't algemeen waarin niet; en waarin het wèl bestaat.

III. In 't algemeen. De Heere Jezus is Hogepriester, niet alleen in naam, maar in daad; niet figuurlijk, oneigenlijk, door enige gelijkenis, maar waarlijk, eigenlijk; niet Priester in aanzienlijkheid, zodat het Zijn Koninklijk ambt zou betekenen, maar zo Priester, dat Zijn Priesterambt geheel onderscheiden is van Zijn Koninklijk ambt. Hij is Priester wegens opoffering van een zoenoffer en voorbede te samen. Hij is niet eerst Priester geworden na Zijn hemelvaart, door voorspraak alleen; maar Hij was al Priester, toen Hij op aarde was, toen heeft Hij Zich door lijden en dood tot een zoenoffer Gode opgeofferd, en is uit kracht van Zijn offerande, in de hemel als het Heilige der heiligen ingegaan, en bedient aldaar het tweede deel van Zijn Priesterambt, namelijk, de voorbeding, en dat door de kracht van Zijn offerande op aarde verricht. Al zulke dingen worden van de Socinianen bedacht, om de voldoening van Christus te ondermijnen; daarom is daar meer op te letten.

Priester en Koning niet een.

IV. Wij zeggen allereerst:

A. Dat Christus' Hogepriesterambt en Zijn Koninklijk ambt niet één en hetzelfde zijn, of alleen daarin verschillen zouden, dat het Hogepriesterambt maar zou bestaan in een wil en genegenheid om de mens te hulp te komen, en dat het Koninklijk ambt bestaat in de uitvoering van die genegenheid. Want:

1. De Schrift stelt dat nergens, maar verklaart dat het Hogepriesterambt bestaat in offeren en bidden, gelijk boven is getoond; en dat het Koninklijk ambt bestaat in regeren en beschermen, zodat die ambten geheel verscheiden zijn.
2. Hierbij het Hogepriesterambt wordt uitgevoerd bij God voor mensen, Hebr. 5:1, en het Koninklijk ambt wordt uitgevoerd bij en tot mensen.
3. Gelijk de bedieningen in het OUDE TESTAMENT onderscheiden waren, zo waren onder de Levitische bedieningen de personen onderscheiden; die koning was, mocht niet offeren, daarom werd Saul gestraft, 1 Sam. 13:13. *Die uit Juda was, gelijk de koning, die mocht geen priester zijn*, Hebr. 7:14. Gelijk dan die bedieningen in 't voorbeeld onderscheiden zijn, zo ook in het tegenbeeld.

Is waarlijk en eigenlijk Hogepriester.

V. Ten tweede zeggen wij: Dat Christus Hogepriester is, niet alleen in naam, maar ook in daad; niet figuurlijk, oneigenlijk, door enige gelijkenis, maar waarlijk, eigenlijk. Dit blijkt:

1. uit de nadrukkelijke benaming, en dat met zulke omstandigheden, die klaar vertonen dat Christus waarachtig, eigenlijk Priester is. Zie Psalm 110:4, *De HEERE heeft gezworen, en het zal Hem niet berouwen: Gij zijt priester in der eeuwigheid, naar de ordening van Melchizédek*. Dat deze plaats van Christus spreekt, is klaar uit Hebr. 5:5, 6, alwaar deze zelfde woorden op Christus, als van Hem voorzegd, gepast worden. Hier wordt Hij uitdrukkelijk Priester genoemd, en van God tot Priester gesteld, en wordt in dat ambt door eedzweren bevestigd; 't welk alles bevestigd, dat Christus een waarachtige, eigenlijk gezegde Priester is. Dit blijkt ook uit Hebr. 2:17, *Waarom Hij in alles de broederen moest gelijk worden, opdat Hij een barmhartig en een getrouw Hogepriester zou zijn in de dingen, die bij God te doen waren, om de zonden van het volk te verzoenen*. Men kan geen zaak eigenlijker uitdrukken. Doe hierbij Hebr. 4:14, 15.

2. Al de daden van een eigenlijke Priester worden Hem toegeschreven, als offeren en bidden. Zie van het offeren, Hebr. 7:26, 27 Hebr. 9:25, 26. *Hebr. 10:10, 14.* Door de offerande des lichaams ... eenmaal geschied. Met één offerande heeft Hij in eeuwigheid volmaakt degenen, die geheiligd worden. Zie van het bidden, Hebr. 7:24, 25. 1 Joh. 2:1. *Wij hebben een Voorspraak bij de Vader.*
3. Omdat Christus is het tegenbeeld van de priesters van het OUDE TESTAMENT, en die voorbeelden eigenlijk gezegde priesters waren, veelmeer is dan Christus het tegenbeeld, het lichaam, een eigenlijk gezegd Priester.

Ook voor Zijn hemelvaart.

VI. Ten derde zeggen wij: Dat Christus niet alleen Priester is in de hemel, na Zijn hemelvaart, maar was Priester, en bediende Zijn Priesterambt, op aarde zijnde, voor Zijn hemelvaart. Dit blijkt in de eerste plaats uit: Hebr. 7:26, 27, *Zodanig een Hogepriester betaamde ons; dat heeft Hij eenmaal gedaan, als Hij Zichzelf opgeofferd heeft.* Deze plaats spreekt niet wat Hij in de hemel deed, maar wat Hij, op aarde zijnde, gedaan heeft. Want Hij wordt Hogepriester genoemd, en gezegd Zichzelf opgeofferd te hebben, en dat eenmaal, 't welk onweersprekelijk op Zijn lijden en sterven ziet.

Dit offeren deed Hij als Hogepriester, en dat in vergelijking van Zijn offerande, als het tegenbeeld van de offerande van de priesters in het OUDE TESTAMENT als voorbeelden, welke op aarde en buiten het Heilige der Heiligen offerden, eerst voor hun eigen zonden, en daarna voor de zonden van het volk, en gingen dan met dat bloed in het Heilige der Heiligen. Alzo heeft ook Christus op aarde als Hogepriester Zichzelf geofferd, en deze opoffering wordt gezegd: eenmaal geschied te zijn. 't Was al gedaan, al voorbij, door Zijn voorbede nog geschiedt, en nog duurt.

B. In de tweede plaats blijkt het ook uit zulke teksten, in welke uitdrukkelijk gezegd wordt, dat deze offerande van Christus is geschied voor Zijn hemelvaart, en zitten ter rechterhand van God; ja dat Hij door en met Zijn bloed, op aarde geofferd, in de hemel is ingegaan, gelijk de Hogepriester met het bloed van de beesten inging in het Heilige der Heiligen. Zie, Hebr. 1:3, *Nadat Hij de reinigmaking van onze zonden door Zichzelf teweeggebracht heeft, is gezeten aan de rechterhand van de Majesteit in de hoogste hemelen.* Nadat, zo dan de reinigmaking eerst. Hebr. 9:11, 12, Maar Christus de Hogepriester is ... noch door het bloed van de bokken en kalveren, maar door Zijn eigen bloed, eenmaal ingegaan in het heiligdom, een eeuwige verlossing teweeggebracht hebbende. Eerst was Hij zelf door Zich als Hogepriester geofferd, eerst was de eeuwige verlossing teweeggebracht, en daarna ging Hij door Zijn eigen bloed in het Heiligdom. Ditzelfde is te zien, Hebr. 10:12, *Maar Deze, een slachtoffer voor de zonde geofferd hebbende, is in eeuwigheid gezeten aan de rechterhand van God.* Eerst geofferd, daarna ten hemel gevaren.

C. Ook heeft Christus het tweede deel van Zijn Hogepriesterlijke bediening, namelijk het voorbidden, op aarde zijnde, geoefend, gelijk te zien is in het Hogepriesterlijk gebed, Joh. 17 en Heb. 5:7, *Die in de dagen Zijns vleses, gebeden en smekingen tot Degene, die Hem uit de dood kon verlossen, met sterke roeping en tranen geofferd hebbende.*

Tegenwerping 1.

VII. *Het lijden en sterven waren maar voorbereidingen, en geen offerande zelf.*

Antwoord.

Dat is niet alleen gezegd buiten de Schrift, maar wel uitdrukkelijk tegen dezelve die het wel klaar offerande, en offerande van Christus als Hogepriester noemt: Hebr. 7:27. *Dat heeft Hij eenmaal gedaan als Hij Zichzelf opgeofferd heeft.* Hebr. 10:10, 14. *De offerande des lichaams ... eenmaal geschied.* Met één offerande.

Tegenwerping 2.

Hebr. 8:4, *Want indien Hij op aarde ware, zo zou Hij zelf geen Priester Zijn. Geeft dat niet te kennen, dat Christus op aarde geen Priester geweest is?*

Ik antwoord:

In 't minste niet; maar het bevestigt het. Want Hij zegt, dat het niet genoeg was tot vervulling van Zijn Hogepriesterambt te offeren, maar dat Hij met dat bloed moest ingaan in het Heilige der heiligen. En indien Hij op aarde gebleven was, dat Hij dan Zijn Priesterambt niet had vervuld, en alzo geen Priester was, gelijk de Hogepriester in het OUDE TESTAMENT Zijn bediening niet volbracht zou hebben, indien hij maar geofferd had, en buiten het Heiligdom was gebleven; zo ook, indien Christus nu nog op aarde was, nadat Hij Zichzelf opgeofferd heeft, zo was Hij in het Heiligdom niet ingegaan, en alzo geen Priester, omdat Hij Zijn werk niet vervulde.

De voortreffelijkheid van Christus' Hogepriesterambt boven het Aäronietische.

VIII. Dus hebben wij getoond, dat Christus' Hogepriesterambt onderscheiden is van Zijn Koninklijk ambt; dat Christus waarlijk en eigenlijk Hogepriester is, en dat Hij niet alleen in de hemel Hogepriester is door voorbedding, maar dat Hij dit ook geweest is op aarde door offeren en bidden. Doch al is Christus dit, zo munt Hij nochtans verre uit in voortreffelijkheid boven de Aäronietische priesters, gelijk het lichaam de schaduw overtreft, en dat in velerlei opzichten.

- (a) *De Levitische priesters waren uit de stam van Levi, en het is openbaar dat Christus uit Juda gesproten is,* Hebr. 7:14.
- (b) Zij waren blote mensen, maar Christus is ook God boven al te prijzen in van de eeuwigheid, Rom. 9:5.
- (c) Zij waren alleen priesters, maar Christus is ook Koning, Zach. 9:9.
- (d) Zij waren zondaren, en hadden van node eerst voor hun eigen zonden te offeren, maar Christus was heilig, onnozelen, onbesmet, en heeft Zichzelf alleen voor de zonden van de Zijnen geofferd, Hebr. 7:26, 27.
- (e) Zij waren schaduwen en voorbeelden, maar Christus was het lichaam, het tegenbeeld, Hebr. 8:5.
- (f) Zij waren priesters door opvolging en in de plaatstreding van hun verstorven vaders, maar Christus, omdat Hij in van de eeuwigheid blijft, heeft een onvergankelijk Priesterschap, Hebr. 7:23, 24.
- (g) Zij werden ingesteld zonder eedzwering, maar Christus door de eed Gods, Hebr. 7:20, 21.
- (h) Zij waren ingehuldigd door zalving met natuurlijke olie, maar Christus is gezalfd met de Heilige Geest, Hand. 10:38.

- (i) Zij waren om het Oude Verbond te bedienen, maar Christus is de Middelaar van het Nieuwe Testament, Hebr. 9:15. En van een beter Verbond, Hebr. 8:6.
- (j) Zij offerden beesten, maar Christus heeft Zichzelf geofferd, Hebr. 9:12.
- (k) Hun offeranden konden de zonden niet wegnemen, en reinigen naar het geweten, Hebr. 9:12, 26.
- (l) Hun offeranden moesten telkens wederom herhaald worden tot op de tijd van de verbetering, maar Christus' éne offerande heeft een eeuwige kracht van verzoening, Hebr. 9:10 en 10:1, 14.
- (m) Zij offerden op het altaar, dat in de tempel was, welk geheiligd was om de offeranden te heiligen, Matth. 23:19. Maar Christus heeft Zich door de eeuwige Geest Gode onstraffelijk opgeofferd, Hebr. 9:14. En was alzo tegelijk én Priester én Altaar én Offerande, Hebr. 13:10.
- (n) Zij waren priesters naar de ordening van Aäron, maar Christus naar de ordening van Melchizédek, Hebr. 6:20. Niet dat daarom de Aäronietische priesters en hun offeranden geen voorbeelden van Christus waren, als boven is getoond, want een zaak kan verscheidene opzichten hebben, en in 't ene met dit, en in 't andere met dat overeenkomen; maar deze ordening geeft Christus' voortreffelijkheid te kennen.

Naar de ordening van Melchizédek.

IX. Ons is weinig van Melchizédek in het OUDE TESTAMENT beschreven. De geschiedenis staat Gen. 14. Hij wordt verklaard een voorbeeld van Christus te Zijn, Psalm 110. Maar Paulus handelt van hem uitvoeriger, Hebr. 7. In deze zaken hebben wij niet wijs te zijn boven 't geen geschreven is; 't zal ons genoeg zijn dat wij weten, waarin hij een voorbeeld van de Heere Jezus is, en hoe voorbeeld en tegenbeeld met elkaar overeenkomen.

Melchizédek is de Zoon van God niet geweest. Dit kan men van hem zeggen, dat hij de Zoon van God zelf niet is geweest, die als in voorspelling van Zijn menswording aan Abraham verschenen zou zijn. Want:

- (a) Mozes beschrijft hem, dat hij waarlijk, eigenlijk een mens is geweest, dat Zijn eigen naam was Melchizédek, dat zijn woonplaats en gebied was een bekende stad in Kanaän, genaamd Salem, welke plaats daarna in Jeruzalem is betrokken, tegelijk met de berg die daar dicht bij was, op welke Abraham, zijn zoon zullende offeren, zei: Jehovah Jireh, *de HEERE zal het voorzien*; waarom die twee, namelijk, het woord van Abraham, Jireh, en de naam van de stad Salem, in de naam van de stad Jeruzalem zijn te samen getrokken en verenigd; want dat tevoren was Salem, was daarna Jeruzalem, Jozua 10:1. Mozes beschrijft hem, dat hij koning was te Salem, en een priester des Allerhoogsten Gods, dat hij Abraham en Zijn volk brood en wijn tot verversing gaf, toen hij kwam van de roemrijke slag. Dat hij Abraham zegende, dat Abraham hem als priester erkende, en hem de tienden van alles gaf. Dit alles wordt eigenlijk en historischer wijze verhaald, zodat er zich de minste schijn niet opdoet, dat dit oneigenlijk verstaan moet worden, maar 't geeft klaar te kennen, dat het eigenlijk als een historie moet verstaan worden, gelijk andere histories.
- (b) Melchizédek kon niet gezegd worden de Zoon van God gelijk geworden te Zijn, zo hij de Zoon van God zelf was geweest. Christus kon niet zo uitvoerig beschreven worden Priester te Zijn naar de ordening van Melchizédek, zo Hij zelf Melchizédek was. Want gelijk is niet eigen, en hij, die naar de orde van een ander is, is een ander.

- (c) 't Kan op de Zoon van God niet passen: beesten op te offeren, en een aards gebied te hebben, gelijk Melchizédek deed en had.

Tegenwerping 1.

X. *Melchizédek wordt gezegd te zijn zonder vader, zonder moeder, zonder geslachtsrekening, noch beginsel der dagen, noch einde des levens hebbende. 't Welk van niemand dan van de Zoon van God gezegd kan worden.*

Ik antwoord:

Men moet dit niet volstrekt verstaan, maar alleen ten opzichte van de kennis van de mensen. Of men heeft ook toen zijn geslachtsregister niet geweten, vanwaar hij was, of immers wij weten het niet, en 't is in de Schrift niet bekend gemaakt, wie zijn vader, zijn moeder was, wanneer geboren, wanneer gestorven. Ook is dit te passen op zijn priesterambt: de Aäronietische priesters waren door opvolging, in de plaatskoming van vader en zoon, priesters, en zij moesten hun geslachtregister kunnen tonen; maar Melchizédek was priester zonder opvolging, voor hem was niemand van zijn orde, in wiens plaats hij kwam, en daar was niemand die hem in die orde volgde.

Dat hij van God buitengewoon zou zijn geschapen, en als Henoeh zonder sterven in de hemel opgenomen zijn, is niet alleen niet beschreven, maar 't is ook tegen de Schrift, Hand. 17:26. En immers had hij dan ook begin der dagen gehad.

Tegenwerping 2.

Hij wordt gezegd te zijn Priester in der eeuwigheid.

Antwoord.

Eeuwig betekent dikwijls *altoos*, zolang als het zijn kan, 't zij tot aan de voleindiging van de wereld, 't zij zolang men leeft, De 15:17; 't zij totdat het tegenbeeld komt. Hier is eeuwig altoos te zeggen; hij bleef ten opzichte van zijn orde tot op het tegenbeeld, zonder dat iemand hem opvolgde, en tussen hem en het tegenbeeld inkwam, en hij ten opzichte van zijn orde blijft ook eeuwig in Christus het tegenbeeld.

Tegenwerping 3.

Melchizédek wordt gezegd te leven, dat op een mens niet kan passen.

Antwoord.

Zo hij nog leefde, lang nadat het tegenbeeld gekomen was, zo kon hij geen voorbeeld Zijn; want het voorbeeld houdt op, als het tegenbeeld gekomen is, zo kon hij dan toen niet leven, anders dan Abraham, Izak en Jakob gezegd worden te leven, Matth. 22:32. Doch hij wordt gezegd te leven, omdat men van zijn dood niet heeft gehoord. Ook leeft hij ten opzichte van zijn orde in het tegenbeeld Christus. Zo is dan Melchizédek de Zoon van God zelf niet.

Is een waar mens geweest; niet Sem.

XI. Melchizédek is dan een waar mens geweest, maar wie, is onbekend. Immers 't is Sem niet geweest. Want:

- (a) de Schrift verhaalt Sems vaders geboorte, ouderdom, dood.
(b) Er zijn geen redenen te geloven dat Mozes zijn bekende naam zou veranderd hebben.

(c) 't Is ook niet te geloven, dat Sem in Kanaän woonde, omdat Abraham aldaar als vreemdeling verkeerde; want dan zou het hem geen land van vreemdelingschap geweest zijn, omdat het zijn voorvaderen toekwam.

Maar uit al het gezegde, en uit Hebr. 7 blijkt, dat Melchizédek een mens is geweest zonder te weten wie; dat God hem buitengewoon geroepen en gehuldigd heeft tot koning van Salem en priester, dat hij bij uitnemendheid heerlijk, en groot van aanzien en achting is geweest, en alzo een uitnemend voorbeeld van de eeuwigheid van Christus' Koninklijk en Priesterambt in één Persoon.

De overeenkomst tussen Christus en Melchizédek.

XII. De overeenkomst stelt Paulus, Hebr. 7.

- (a) In naam, Melchizédek is te zeggen *Koning der gerechtigheid*. Zo is Christus de Heere onze gerechtigheid, Jer. 23:6. *De scepter van uw Koninkrijk is een scepter der rechtmatigheid. Gij hebt gerechtigheid lief, en haat goddeloosheid*, Psalm 45:7, 8.
- (b) Zijn rijk was Salem, dat is in onze taal Vrede. Zo is Christus de Vrededorst, Jes. 9:5. Onze Vrede, Efése 2:14.
- (c) Melchizédek komt voor als zonder vader, zonder moeder, zonder geslachtsrekening, noch beginsel der dagen, noch einde des levens hebbende. Zo is Christus naar Zijn menselijke natuur zonder vader, naar Zijn Goddelijke natuur zonder moeder, zonder geslachtsrekening, zonder begin en einde.
- (d) Melchizédek was Priester in der eeuwigheid; zo ook Christus, omdat Hij in der eeuwigheid blijft, heeft een onvergankelijk Priesterschap, Hebr. 7:24.
- (e) Melchizédek was tegelijk Koning en Priester. Dit is ook Christus beiden, Psalm 110:2, 4.
- (f) Melchizédek was voortreffelijker dan Abraham, Aäron en alle volgende priesters, want zij hebben aan Melchizédek tienden gegeven; zo is ook Christus voortreffelijker dan allen, boven Zijn medegenoten, Psalm 45:8.

Of wel het ene of andere van anderen gezegd mocht worden, zijn nochtans al deze dingen niet te samen in één geweest, zij hebben zo'n buitengewone orde niet gehad, en zij Zijn alzo geen voorbeelden van Christus geweest.

De overeenkomst is niet geweest in het geven van brood en wijn, alsof hij dat geofferd zou hebben, want hij offerde dat niet aan God, maar hij gaf het Abraham en zijn volk tot verversing. En ook is Christus hem daarin niet gelijk, want die heeft geen brood en wijn geofferd, maar Zijn eigen lichaam; en als Hij aan Zijn discipelen het heilig Avondmaal instelde met brood en wijn, zo offerde Hij geen ongebloede offerande; maar Hij stelde dat in, als tekenen van Zijn lijden en sterven, en zegels van de vergeving van de zonden door Zijn dood.

Naar deze ordening van Melchizédek is niemand priester, noch vóór, noch na Christus, maar Christus alleen, die geen navolger in het Priesterambt heeft, omdat Hij in der eeuwigheid blijft; zodat er nu geen priesters meer Zijn op aarde, noch naar de ordening van Melchizédek, noch naar de ordening van Aäron, die uit de stam van Levi moesten zijn, en in Christus heeft opgehouden. Zo iemand dan nu priester zou zijn, zo moest hij zijn een Baäl-priester, gelijk alzo iedere afgodische natie haar Baäl-priester nog heeft. Dit van het Priesterambt in het algemeen aangemerkt.

Het Hogepriesterambt in 't bijzonder bestaat in offeren.

XIII. Het Hogepriesterambt in het bijzonder aangemerkt, heeft twee delen, namelijk: offeren en bidden. Zie van

- (a) het offeren: Efëze 5:2. Die Zichzelf voor ons heeft overgegeven tot een offerande en slachtoffer Gode. Hebr. 9:26. *Om de zonde te niet te doen door Zijns zelfs offerande.* Hebr. 10:10, 14. Door de offerande des lichaams van Jezus Christus eenmaal geschied. Met één offerande heeft Hij in eeuwigheid volmaakt degenen, die geheiligd worden. Van dezer offerande natuur, waarheid tot voldoening, volmaaktheid en bepaling alleen voor Zijn uitverkorenen, zullen wij in 't brede spreken, hoofdstuk 22, *Van de vernedering van Christus*; daarom gaan wij dat hier voorbij.
- (b) Het voorbidden is het tweede deel van Zijn Priesterambt, hiervan wordt gesproken: Rom. 8:34. Die ook voor ons bidt. Hebr. 7:25. *Alzo Hij altijd leeft om voor ons te bidden.* Hebr. 9:24. *Om te verschijnen voor het aangezicht Gods voor ons.* 1 Joh. 2:1. *Wij hebben een Voorspraak bij de Vader.*

In de voorbede hebben wij te zien:

1. haar noodzakelijkheid,
2. de manier
3. en kracht.

Voorbidden noodzakelijk.

XIV. Het eerste is de noodzakelijkheid. Het voorbidden is een werk van Christus' Hogepriesterambt, gelijk blijkt: Hebr. 8:1. Wij hebben zodanige Hogepriester, die gezeten is aan de rechterhand van de troon der Majesteit in de hemelen. Als Hogepriester is Hij in de hemel, als Hogepriester zit Hij aan de rechterhand, 't werk dat daar als Hogepriester te doen is, is te verschijnen voor de Zijnen, voorspreken voor hen bij de Vader; zo is dan het werk van Christus' Hogepriesterambt voorbidden. De zaken, om welke Hij daar bidt, zijn:

- (a) alles wat Zijn uitverkorenen hier in dit leven van node hebben om de weg naar de hemel te bewandelen, namelijk, de Heilige Geest, die hen verlicht, troost en heiligt. Dit zien wij, Joh. 14:16, 17. *Ik zal de Vader bidden, en Hij zal u een anderen Trooster geven, namelijk, de Geest der waarheid.*
- (b) Hij bidt voor hen om de volkomen bezitting van de zaligheid na dit leven. Joh. 17:24. *Vader! Ik wil dat waar Ik ben, ook die bij Mij zijn, die Gij Mij gegeven hebt.* Zie ook, Hebr. 7:25 *Hij kan volkomen zalig maken degenen, die door Hem tot God gaan, alzo Hij altijd leeft om voor hen te bidden.* 't Was niet genoeg tot zaligwording van de mens, dat Hij door Zijn lijden, sterven en heiligheid de zaligheid voor de Zijnen verwierf, maar daar was een noodzakelijkheid, dat Hij door Zijn voorbede hun dit ook toepaste en dadelijk deelachtig maakte. Dit was voorgebeeld in het OUDE TESTAMENT door de Hogepriester, welke niet alleen moest offeren, doch daarmee niet ophouden, maar met dat bloed ingaan in het Heilige der Heiligen, om dat te sprengen op het verzoendeksel, en daar een rook van reukwerk te maken; alzo moest ook de Heere Jezus, het tegenbeeld, met Zijn eigen bloed ingaan, Lev. 16 en Hebr. 9:12. Dit was zo noodzakelijk, dat Hij zonder dit geen Hogepriester kon zijn. Hebr. 8:4. *Indien Hij op aarde ware, zo zou Hij zelfs geen Priester zijn.* En zo geen Priester, ook geen zaligheid voor de uitverkorenen, want die moeten door een priester tot God gaan, en zalig worden. Daarom wordt

offeren en bidden samengevoegd, Rom. 8:34. *Christus is het die gestorven is... die ook voor ons bidt.* 1 Joh. 2:1, 2. *Wij hebben een Voorspraak bij de Vader, Jezus Christus de Rechtvaardige; en Hij is een verzoening voor onze zonden.*

De redenen hiervan.

XV. De noodzakelijkheid blijkt ook uit deze redenen:

Ten opzichte van God:

- (1) Omdat het Gode betaamde gedurig erkend te worden als veracht van de mens, en dat Zijn rechtvaardigheid niet toeliet, dat de mens, tot Hem, en Hij tot de mens naderde dan door een voldoende Borg, die Zijn voldoening gedurig vertoonde. Daarom leeft Hij altijd om voor hen te bidden, Hebr. 7:25.
- (2) De verachte hoogheid Gods leed niet, dat Hij of tot de mens, of ook tot de Borg ging, maar de Borg moest tot Hem komen, en om zo te spreken, Hem het losgeld thuis brengen, en daar voor Zijn aangezicht neerleggen.
- (3) Ook wil God in het behouden van de zondaar Zijn vrije genade, zo ten opzichte van de mens zelf, als ten opzichte van het geven van de Borg vertonen en altijd erkend hebben. Rom. 3:24. *Wij worden om niet gerechtvaardigd, uit Zijn genade, door de verlossing, die in Christus Jezus is.* Daarom, alhoewel Christus' offerande volkomen en van een eeuwig voldoende kracht was, zo moet de toepassing geschieden bijwege van en door voorbidding: Hebr. 4:14, 16. *Omdat wij dan een grote Hogepriester hebben ... Laat ons dan met vrijmoedigheid toegaan tot de troon der genade, opdat wij barmhartigheid mogen verkrijgen en genade vinden, om geholpen te worden ter bekwamer tijd.* Ziet daar, hoewel voldoening, nochtans ten opzichte van de mens genade, en erkenning van genade.

't Was ook nodig ten opzichte van de Heere Jezus.

Hij was Borg, en kon van Zijn borgtocht niet ontslagen worden, zolang Hij de Zijnen niet dadelijk in de bezitting van de zaligheid gesteld had. Nu, voor de uitverkorenen plaats te bereiden en hen in de zaligheid in te brengen, moest geschieden door voorbidden, Joh. 17:24 Hebr. 7:25. Zo moet de Heere Jezus dan altijd biddende blijven, totdat al Zijn uitverkorenen in de hemel zullen vergaderd Zijn. 5. Ook wil de Heere, dat de Heere Jezus erkend worde als nog werkende voor hen ten goede, en dat zij door Hem tot de troon komen, en komende, Hem daar bij de troon, als Voorspraak vinden, die hun gebeden voor de Vader brengt, Openb. 8:3, 4. *Opdat ze allen de Zoon eren gelijk de Vader,* Joh. 5:25.

Ten opzichte van de uitverkorenen.

Ook is het gedurig verschijnen voor de troon nodig, ten opzichte van de uitverkorenen:

- (a) opdat er geen gedachtenis blijve van de zonde. In het OUDE TESTAMENT was er telkens wederom gedachtenis van de zonden, omdat ze nog dadelijk niet voldaan waren, en omdat het bloed van beesten niet kon reinigen naar het geweten, omdat de Hogepriester telkens weer uit het Heilige der Heiligen kwam, en alle jaren daar wederom inging, Hebr. 10:3. Maar opdat er geen gedachtenis geschiedde, zo moest deze Hogepriester altijd bij de troon blijven, moest in eeuwigheid zitten aan de rechterhand van God, vers 12, en alzo zal God hun zonden en hun ongerechtigheden geenszins meer gedenken, vers 17, omdat de Hogepriester in het heiligdom voor de troon blijft.

- (b) En ook opdat de toorn van God om het dagelijks zondigen niet opkome, zo is nodig dat de voldoening gedurig daar vertoond worde door de Borg; dit geeft Paulus te kennen, Rom. 5:10, *Indien wij, vijanden zijnde, met God verzoend zijn door de dood Zijns Zoons, veel meer zullen wij, verzoend zijnde, behouden worden door Zijn leven.* En hoe behouden door Zijn leven? *Omdat Hij altijd leeft om voor hen te bidden.* Hebr. 7:25.

2. De manier van voorbeding als Borg.

XVI. Het tweede dat in de voorbeding in overweging komt, is de manier hoe Hij bidt. 1 Christus bedient het tweede deel van Zijn Hogepriesterambt, de voorbeding, als Borg, also wel als Hij het eerste, de offerande van Zijn lichaam, als Borg heeft uitgevoerd. Hij staat bij de troon niet als een vriend, die een goed woord voor hen spreekt, maar als Borg, als op Zich genomen hebbende voor de Zijnen de zaligheid volkomen uit te werken; dit blijkt uit Hebr. 7:22-25. vers 22 noemt Hem de apostel uitdrukkelijk Borg; in die opzichte spreekt de apostel in de volgende verzen van Hem, dat Hij in der eeuwigheid blijft, en een onvergankelijk Priesterschap heeft, vers 24. En dat Hij altijd leeft om voor hen te bidden. Verder, gelijk Hij als God en mens het eerste deel van Zijn Priesterambt heeft uitgevoerd, en de kracht van Zijn opoffering kwam van de Goddelijke natuur, van de Persoon, zo moet Christus in de bediening van het tweede deel ook als God en mens aangemerkt worden; en dat de kracht van voorbede ook van de Persoon, van de Goddelijke natuur afkomt, dit toont de apostel Hebr. 4:14, *Omdat wij dan een groten Hogepriester hebben, die door de hemelen doorgegaan is, namelijk Jezus de Zoon van God.* Groot was Hij, de vader even gelijk, de Zoon van God. Dat geeft de klem, dat geeft de troost en de vrijmoedigheid; daarom voegt de apostel daarbij: *Zo laat ons de belijdenis vasthouden;* en vers 16, *Laat ons dan met vrijmoedigheid toegaan tot de troon der genade.*

Vertonende de kracht van Zijn voldoening.

2. Men moet niet menen dat Christus daar op de knieën valt, en met sterk geroep en tranen bidt, neen, dat was het werk in Zijn vernedering, Hebr. 5:7. Maar Zijn voorbeding bestaat in Zijn verschijning in het Heiligdom, voor het aangezicht des Vaders, met Zijn bloed, dat beter dingen spreekt dan Abel, Hebr. 12:24. Het bestaat in de vertoning van de kracht van Zijn lijden en sterven.

Eist volgens het verbond

3. Het bestaat in de krachtige wil, waardoor Hij volgens het verbond eist, alle beloften voor de Zijnen, zo in dit leven, Joh. 17:15-17, als in het toekomende, Joh. 17:24. *Vader, Ik wil, dat daar Ik ben, ook die bij Mij Zijn.* De Vader geeft Hem vrijmoedigheid om te eisen, zeggende: *Eis van Mij, en Ik zal de heidenen geven tot uw erfdeel, en de einden der aarde tot uw bezitting,* Psalm 2:8. De Vader had Hem beloofd; als Zijn ziel tot een schuldoffer gesteld zal hebben, zo zal Hij de dagen verlengen; en het welbehagen des Heeren zal door Zijn hand gelukkig voortgaan, Jes. 53:10. Dit eist de Zoon.

Pleiten

4. Het voorbidden bestaat in het voorspreken en het bepleiten van de zaak van Zijn uitverkorenen tegen alle beschuldigingen, die tegen hen ingebracht kunnen worden; daarom noemt de apostel Johannes Hem *een Voorspraak of Advocaat,* 1 Joh. 2:1. Dit

toont de apostel: Rom. 8:33, 34. *Wie zal beschuldiging inbrengen tegen de uitverkorenen Gods? Christus is 't, die ... ook voor ons bidt.* Omdat Hij vertoont, dat Hij voor alle en iedere zonde volkomen heeft betaald, en omdat Hij in hun plaats de eis van de wet heeft vervuld door Zijn onderstelling onder, en gehoorzaamheid aan de wet, waaruit Hij besluit neemt, dat er geen verdoemenis is voor de Zijnen, maar dat ze recht hebben tot de eeuwige zaligheid.

Heiligt de gebeden

5. Het bestaat in de vertoning van de gebeden van Zijn kinderen, door de Geest der genade en gebeden gedaan in Zijn naam, en omdat ze in Zijn naam gedaan Zijn, dat Zijn verdiensten dan de kracht moeten hebben, dat hun gebeden verhoord worden. Zie dit: Openb. 8:3, 4. Opdat hij het met de gebeden van alle heiligen zou leggen op het gouden altaar, dat voor de troon is. *En de rook des reukswerks, met de gebeden van de heiligen, ging op van de hand des engels voor God.*

3. De kracht van de voorbedding

XVII. Het derde, dat in de voorbedding in aanmerking komt is *de kracht* van dezelve. Deze blijkt uit drie redenen:

1. Uit de rechtvaardigheid van de zaak. Hier heeft geen gunst, geen door de vingers zien plaats, 't wordt hier ook niet verzocht, maar de zaak, die de Heere Jezus als Voorspraak bepleit, is geheel rechtvaardig, en wordt met de allerkrachtigste stukken bewezen. Hij verschijnt voor de Zijnen met Zijn betaald rantsoen, dat zo volmaakt is, dat er niet een kwadrant-penning aan ontbreekt. Hij heeft de reinigmaking van onze zonden door Zichzelf teweeggebracht, Hebr. 1:3. Hij is door Zijn eigen bloed eenmaal ingegaan in het heiligdom, een eeuwige verlossing teweeg gebracht hebbende, Hebr. 9:12. Hij heeft zo volkomen de wet in hun plaats vervuld, dat zij in Hem zijnde rechtvaardigheid Gods, 2 Kor. 5:21. Het recht van de wet is in ons vervuld, Rom. 8:4. Dit toont Hij aan de Vader, derhalve kan daar niet anders op volgen dan dadelijke rechtvaardigmaking, en recht tot bezitting van de eeuwige zaligheid.
2. De kracht van voorbedding blijkt ook uit de betrekking, die daar is tussen God en de uitverkorenen, als Vader en kinderen. De Heere Jezus bidt voor degenen, die van de Vader bemind Zijn met een eeuwige liefde, die Hij tot Zijn kinderen heeft aangenomen, die Hij gesteld heeft tot voorwerpen van Zijn genade en weldadigheid, over welke Zijn harte teder hangt, en daarom begerig is, dat iemand voor hen spreke bij Hem. Hoe kan dan deze Voorbidder afgeslagen worden?
3. 't Blijkt ook uit de Persoon zelf, die Voorbidder is. Deze is de grote Hogepriester, Hebr. 4:15 10:21. Groot is Hij in Zijn Persoon, zijnde eenswezens met de Vader; groot is Hij in vriendschap bij de Vader, Joh. 5:20. *De Vader heeft de Zoon lief.* Hij is met volle toestemmingen met volle vergenoeging Borg geworden; Hij is met eedzwering in Zijn Priesterambt ingehuldigd. Hij is de Vader gehoorzaam in alles ook tot de dood des kruises toe. De Vader zegt zelf tot Hem: *Eis van Mij, en Ik zal geven.* Hoe kan nu zo'n Voorspraak afgeslagen worden? Neemt dit nu alles bij elkaar. Zo'n Hogepriester, zelfs de Zoon, de een partij in het Verbond der verlossing, die alles gewillig en gehoorzaam heeft ondergaan, die komt in de allerrechtvaardigste zaak, dewelke Hij kan tonen uit Zijn lijden en sterven, en uit de gehoorzaamheid aan de wet bewijzen, en die daarmee de zaak van de uitverkorenen

bepleit. En dat bij zo'n goedertieren en weldadige Vader voor Zijn lieve kinderen en erfgenamen. Dus is de voorbede de allerkrachtigste, en gewis zij zal verhoord, en de zaak aan Zijn kinderen gegeven worden. Ja, indien Christus nog op aarde zijnde, altijd verhoord werd, Joh. 11:41, 42, veel meer zal Hij, nu in de hemel zijnde, op Zijn verzoek alles verkrijgen!

De genoegzaamheid.

XVIII. Het vierde, dat in de voorbeding te overwegen is, is de algenoegzaamheid. Deze Voorbidder alleen is genoeg, daar behoeven geen meer, ook kunnen geen andere voorspraken Zijn. De heiligen in de hemel Zijn geen voorbidders voor dezen en genen op aarde; men mag door hen tot God of Christus niet trachten te gaan. Want:

1. Dat is heidens, die wilden door ondergoden tot God gaan.
2. Dat is Christus smaadheid aangedaan, alsof Hij niet genoegzaam, niet medelijdend genoeg, niet gemeenzaam genoeg jegens Zijn uitverkorenen, Zijn Bruid, leden van Zijn eigen lichaam, was, maar dat er nog andere voorspraken moesten Zijn, waardoor men tot God, of tot Hem ging. Dat is geheel buiten de Bijbel, daarin is noch bevel, noch voorbeeld.
3. Dat is ronduit tegen de Bijbel, die leert ons, dat Christus alleen de Voorspraak is, en dat er geen ander Zijn kan.

(a) Dat Christus alleen de Voorspraak is, blijkt uit 1 Tim. 2:5, *Want daar is één God, daar is ook één Middelaar Gods en der mensen, de mens Christus Jezus.* In de grondtekst staat *eiv heis*, één of enige. En 't is in de samenvoeging met God, gelijk er maar één God is, zo ook één Middelaar. Zie ook 1 Joh. 2:1, Wij hebben éne Voorspraak bij de Vader, Jezus Christus, de Rechtvaardige. De Schrift zegt één, énen; die dan naar de Schrift wil te werk gaan, mag geen meer versieren.

(b) De Bijbel leert ook dat er geen andere voorspraken kunnen Zijn, behalve de ene Hogepriester Jezus, omdat niemand een voorbidder kan Zijn, dan die door kracht van Zijn voldoening bidden kan. Zie: Hebr. 9:12. *Door Zijn eigen bloed eenmaal ingegaan in het heiligdom een eeuwige verlossing teweeggebracht hebbende.* Doet hierbij die teksten, waarin voldoen en voorbidden bij elkaar gevoegd worden:

Rom. 8:34. *Christus gestorven, Christus bidt.*

1 Tim. 2:5, 6. *Een Middelaar, die Zichzelf gegeven heeft tot een rantsoen.*

1 Joh. 2:1, 2. *Een Voorspraak bij de Vader ... en Hij is een verzoening voor onze zonden.*

Omdat de verstorvene heiligen geen middelaars van de verzoening zijn, en uit kracht van het rantsoen, bij hen betaald voor anderen, niet kunnen tot God gaan, noch uit kracht van dat rantsoen eisen of verzoeken, zo kunnen zij dan ook geen voorbidders Zijn. De beide delen van het Priesterambt kunnen niet onderscheiden worden. Dus is het een ijdele uitvlucht, hier onderscheid te maken tussen een Middelaar van de verzoening, en van de voorspraak; omdat daar het eerste niet is, het tweede geen plaats hebben kan.

4. De verstorven heiligen hebben geen bijzondere kennis van ieders noden, van hun begeerten, en van de oprechtheid van degenen, die hen tot voorbidders verzoeken. En 't is tegen de natuur van een mens, met een opslag in hetzelfde ogenblik op de gehele aardbodem, ieder mens, zijn nood, zijn verzoek tevens gedaan, te kennen:

wat voorbedding kan daar dan plaats hebben? Ja, zo zij ieders noden al wisten, dat toch zo niet is, zo was dit nog geen grond, dat ze dan voorbidders waren, want het voorbidden heeft een andere grond.

Tegenwerping

XIX. De gelovigen op aarde bidden wel voor elkaar, waarom dan ook de heiligen in de hemel niet voor die op aarde zijn?

Ik antwoord:

Uit dezelfde grond kon men besluiten, dat de Godzaligen op aarde bidden voor de heiligen in de hemel; want is er zo'n onderling gemeenschap, zo ook zo'n onderling werk. Maar behalve dat, men mag van het doen der mensen op aarde geen gevolg maken tot het doen van de heiligen in de hemel. Ieder is in een geheel andere staat. Van het voorbidden op aarde is bevel, van het andere staat er niet één woord. Die op aarde kennen elkaars noden; die in de hemel zijn kennen die niet, die op aarde zijn. Die op aarde zijn, doen het voor elkaar als in gelijke graad, niet op hun eigen waardigheid of verdiensten, maar in de Naam van Christus. Maar men wil in de heiligen in de hemel opperheid, waardigheid, verdienste, kracht van verhoring stellen. Dus blijkt klaar dat het voorbidden van de heiligen maar een versiering is, en dit van hen te verzoeken, en vertrouwen daarop te stellen, is een afgoderij.

Christus' Hogepriesterambt te gebruiken.

XX. Het Priesterambt van Christus verplicht ons tweërlei oefeningen, namelijk, eerst om Hem als Priester te gebruiken, en daarna om door gemeenschap aan Zijn zalving, volgens onze naam als Christenen, ook geestelijke Priesters te zijn, op een wijze ons betamelijk.

Allereerst. **Men moet Christus als Hogepriester gebruiken, zo ten opzichte van Zijn offerande, als voorbedding.**

Hiertoe behoort: 1.

- (a) Dat men zijn zonden kent, en als een zware last gevoelt, dat men zich verfoeit wegens de vuiligheid en walgelijkheid, dat men levendig zie en erkent de haat en toorn van God tegen de zondaar, en dat die niet weggenomen kan worden dan door het volkomen dragen van de verdiende straf, dat is, de vloek in dit leven en de eeuwige verdoemenis, en dat hiertoe noch raad noch macht bij de zondaar is. Blijft bij deze zaken staan, totdat gij geheel inzinkt in uw ellende, en u alzo geheel ontbloot en radeloos gevoelt. Stelt u zo voor de Heere, verklaart en belijdt dat u zodanig zijt; dus kwam een ieder, die gezondigd had, in het OUDE TESTAMENT tot de Heere, als hij offeren zou. Lev. 4.
- (b) Gelijk de zondaar, begerende verzoening, tot de priester moest gaan met een offerande, en voor het aangezicht des Heeren Zijn hand op 't hoofd van dat beest, 't welk in Zijn plaats geofferd zou worden, moest leggen, waardoor te kennen gegeven werd, dat hij Zijn zonde op de offerande, en alzo door het geloof op de afgebeelde en nog toekomstige Messias leide; alzo moet nu een ieder, die omtrent Zijn zonden zo gesteld is, als terstond gezegd, tot Christus komen, Hem erkennen als het volkomen Rantsoen, als het enig Zoenoffer, en als de volmaaktste Hogepriester, die Zichzelf voor de zonde heeft geofferd, als de medelijdende en barmhartige Hogepriester, Die alle verlegen zondaren tot Hem roept, met belofte, dat Hij ze niet zal afslaan, maar hen met God verzoenen, rust, vrede en zaligheid geven; en in die

erkenning komende, moet hij zijn zonden leggen op het Lam Gods, dat de zonde van de wereld wegneemt, Joh. 1:29. En gelijk in het OUDE TESTAMENT de zondaar bij zijn offerande staan bleef, en dat beest in zijn plaats zag offeren, zo moet ook nu de zodanige bij Christus staan blijven, en aanschouwen Hem in Zijn lijden en dood, als Zijn offerande voor hem zich opofferende; en gelijk in het OUDE TESTAMENT de zondaar door de offerande ceremonieel, en indien Hij in de Messias geloofde, waarlijk verzoend werd, also moet men Christus als zijn zoenoffer zich toepassen tot verzoening en vrede.

Door Hem tot God.

XXI. 2. Is de Heere Jezus Hogepriester, zo moet men, gelijk in 't OUDE TESTAMENT door de priester, door Hem tot God gaan. Hebr. 7:25. *Hij kan volkomen zalig maken degenen, die door Hem tot God gaan.* Men moet in de Heere Jezus als Middelaar niet staan blijven, maar door Hem gaan tot de Vader. Vraagt gij, hoe gaat men door Christus tot God?

Ik antwoord aldus:

- (a) Men neemt dat aangeboden rantsoen aan als Zijn genoegzame en volkomen voldoening, en Zijn volmaakte vervulling van de wet als Zijn gerechtigheid.
- (b) Men vertoont dat aan de Vader, en vraagt God door de opstanding van Jezus Christus, 1 Petrus 3:21. *Zijn mijn zonden door dat lijden en sterven niet betaald? Is uw rechtvaardigheid niet voldaan? Ben ik nu met U niet verzoend? Heb ik nu geen vrede met U?*
- (c) Men neemt uit kracht van die offerande al de beloften, die in Christus Zijn ja en amen, als aan zich gedaan, aan, dat God nu is onze Vader, en dat wij Zijn kinderen Zijn, en dus noemt men God door het geloof: *Abba, Vader!*
- (d) Dus gaat men verder, en verzoekt in de Naam van Christus alles, wat onze ziel begeert: verlichting, vertroosting, heiligmaking en bewaring; alsmede alles, wat men naar het lichaam gaarne had: verlossing van kruis, gezondheid, voorspoed, en men gelooft dat God, onze barmhartige Vader, ons verhoort en ons zoveel geven zal, als men van node heeft; daar rust men in, men is in alles weltevreden, en dankt God in alles, omdat het van onze Vader in liefde en ten onze beste komt, en komen zal.

Christus' voorbede geeft grote sterkte in 't gebed.

XXII. 3. De voorbede van Christus geeft grote sterkte in het gebed. Als men aanmerkt en gelooft dat ieder gebed, iedere zucht, ieder opzien naar de hemel om Geest en genade, een vrucht is van Zijn voorbede, waardoor een ieder gelovige de Heilige Geest ontvangt, Joh. 14:16; en dat Hij iedere beweging en vertoning van begeerte opneemt, voor de troon brengt, en aan de Vader toont, dat ze in Zijn Naam, met opzicht op Zijn verdiensten, door Zijn Geest, en alzo door Hem, geschieden; en vertoont dat het uit kracht van Zijn verdiensten recht is, dat ze verhoord worden, en verder, dat Hij die hun begeerten de Zijne maakt, en alzo Zijn reukwerk daarbij doet, en hun gebeden alzo aangenaam maakt bij de Vader; als men, zeg ik, dit aanmerkt en gelooft, dat zet zeer aan om te bidden, dat geeft aandacht in 't gebed, dat maakt het vurig, dat geeft vrijmoedigheid, dat geeft vertrouwen, dat ons gebed, hoe zwak, aangenaam is en opgenomen wordt en verhoord zal worden. Ja, als men niet bidden kan, 't zij uit wanstaltheit, 't zij in de ure van de dood, en men denkt en gelooft dat de Heere Jezus

dan nog voor ons bidt, en als de getrouwe Voorspraak werkzaam blijft, onze zaken niet zal verwaarlozen, maar zeker ten einde zal brengen, en niet rusten, totdat Hij ons bij Hem zal gebracht hebben; dat geeft alsdan grote sterkte, en doet zich in stil vertrouwen in Zijn handen geven, en door de kracht van Zijn voorbede gerust en vertrouwend zegen: *Hij zal het voor mij voltooien.*

Troost in alle wederwaardigheden.

XXIII. 4. Hier is een grote troost tegen alle ellenden, zo lichamelijke als geestelijke.

- Drukken u de zonden, gaat gij door dezelve krom gebukt? Hij is een verzoening voor onze zonden, 1 Joh. 2:2.
- Is de ziel beschaamd wegens naaktheid? Hij is *de Heere, onze gerechtigheid*, Jer. 23:6. Hij bekleedt ze met de kleren des heils, en de mantel der gerechtigheid doet Hij hen om, Jes. 61:10.
- Is de ziel verschrikt van de toorn van God? Hij verlost ons van de toekomstige toorn, 1 Thess. 1:10.
- Vreest ze voor de eeuwige verdoemenis? Daar is geen verdoemenis voor degenen, die in Christus Jezus Zijn, Rom. 8:1.
- Verlangt ze naar de gemeenschap met God? Hij brengt ze tot God, 1 Petrus 3:18.
- Is de ziel in verlating, in droefheid, treurt ze als een eenzame mus, is ze moedeloos en radeloos, treffen haar lichamelijke tegenheden, en veel en zware, en duren ze lang? Tegen dat alles is grote troost in deze Hogepriester; Hij is Priester in Naam en daad; Hij is de grote Hogepriester; Hij is daarenboven de getrouwe en barmhartige Hogepriester; zie dit met opmerking in deze twee teksten: Hebr. 2:17, 18. *Waarom Hij in alles de broeders moest gelijk worden, opdat Hij een barmhartig en een getrouw Hogepriester zou Zijn, in de dingen, die bij God te doen waren, om de zonden des volks te verzoenen. Want in hetgeen Hij zelf, verzocht zijnde, geleden heeft, kan Hij degenen, die verzocht worden te hulp komen.* Hebr. 4:15. *Wij hebben geen Hogepriester, die niet kan medelijden hebben met onze zwakheden, maar Die in alle dingen, gelijk als wij, is verzocht geweest, doch zonder zonde.*

Misvattingen van de gelovigen.

XXIV. Indien men gelooft dat Christus zodanig is, als Hij is, waarom zou men dan niet tot Hem toevlucht nemen, en toevlucht nemende, waarom zal men dan niet geloven, dat Hij medelijden met ons zal hebben, en ons zal aannemen en geven de begeerten van ons hart?

't Ligt zo bij veel zwakgelovigen, dat de Heere Jezus nu zo licht niet te bewegen is, als toen Hij op aarde verkeerde. Men denkt, kon ik nu zo met Hem omgaan als de discipelen en de vrouwen deden; kon ik nu eens in een huis komen daar Hij was, en zo gemeenzaam met Hem spreken als Maria en Martha; kon ik nu over weg in Zijn gezelschap Zijn, ik zou de zoom van Zijn kleed aanraken, ik zou Zijn voeten met mijn tranen nat maken, ik zou Hem van nabij mijn nood klagen, en Hem bidden dat Hij Zich over mij wilde ontfermen, mijn zonden wegnemen, mij een ander hart geven, en mij Zijn liefde wilde doen gevoelen; ik zou dan wel hoop hebben, dat Hij medelijden met mij zou hebben, en mij helpen. Maar nu is Hij zo ver weg, nu is Hij zo hoog in de hemel, en in zo'n grote heerlijkheid, dat ik Hem zo van nabij niet kan aanspreken, nu zal Hij Zich zo laten bewegen op het bidden van zo'n nietig mens als ik ben.

Maar weet, dat deze gedachten te aards zijn, en uit onwetendheid en zwakgelovigheid voortkomen. Ik verzeker u uit het Woord van God, dat de Heere Jezus nu immers zo medelijdend is als toen, nu immers zo nauw let op de ellende en het begeren van de mens als toen; dat men nu alzo vrij en gemeenzaam met Hem mag spreken als toen. 't Smart mij dat men de medelijdendheid van de Heere Jezus benadeelt; och, dat men Hem als zodanig kende! Wat zou menig zwakgelovige een vrijmoedige toegang hebben, zijn hart door tranen en klagen uitstorten, en wat vertrouwen zou men hebben, dat Hij zou helpen.

Christus in de hemel zijnde, heeft waarlijk medelijden.

XXV. Merkt dan, dat de Heere Jezus, nu in de hemel zijnde, medelijdend is, niet alleen als God, op een manier, die Gode eigen is, voortkomende uit de eeuwige en oneindige liefde, waardoor Hij de droevige en zondige ellendigheden van Zijn kinderen aanziet en ter harte neemt, en gewillig en vaardig is hen te helpen; maar Christus is nu medelijdend ook als mens, opdat Hij medelijden zou kunnen hebben; daarom moest Hij de menselijke natuur aannemen, gelijk blijkt uit Hebr. 2:14-17, en verder. Daarom ook is Hij met veel wederwaardigheden verzocht, en is in benauwdheden en lijden geweest, opdat Hij door ondervinding zou weten, hoe het lijden smart, en hoe een ellendige te moe is, opdat Hij te bekwamer medelijden zou kunnen hebben, Hebr. 4:15. Neemt nu die twee naturen te samen, en merkt Hem aan als God en Mens, als Middelaar, als Hogepriester. Dit Hogepriesterambt vereist het allergevoeligste medelijden; Hebr. 5:1, 2, Alle hogepriester uit de mensen genomen, wordt gesteld voor de mensen in de zaken, die bij God te doen zijn, die behoorlijk medelijden kan hebben met de onwetenden en dwalenden, overmits hij ook zelf met zwakheid omvangen is. Omdat Christus Hogepriester is, zo heeft Hij dan ook de bijzondere hoedanigheid, die tot dat ambt behoort, 't welk is medelijden. Hoe medelijdend was Hij, toen Hij op aarde was! Telkens staat er: *Jezus met innerlijke ontfermingen bewogen zijnde*. De Heere Jezus heeft niet alleen dezelfde medelijdende natuur nog in de hemel; want kan een volmaakte natuur medelijdend zijn, zo ook een verheerlijkte; ja hoe de volmaaktheid in groter trap is, hoe de hoedanigheid van medelijdendheid ook uitstekend moet zijn, want zij komt voort uit liefde. Nu, de Heere Jezus is nu in de hemel ook Hogepriester, ja bedient het ambt nu in de alleruitstekendste trap; daarom heeft Hij dan ook nu des Hogepriesters hoedanigheid, welke is medelijdendheid op een uitstekende wijze.

Daar is een nauwe verbintenis tussen hen beiden.

XXVI. Merkt hierbij aan de nauwe verbintenis, die de Heere Jezus heeft aan Zijn uitverkorenen: zij zijn Hem van de Vader gegeven, opdat Hij hen als Zijn kinderen zou verlossen, bewaren, en brengen tot de zaligheid; zou Hij dan geen tedere zorg over hen hebben, en medelijdend jegens hen zijn, als ze in benauwdheid zijn? Zij zijn Zijn Bruid, Zijn kinderen, Zijn leden. Hij heeft hun eigen natuur, waarom Hij Zich niet schaamt hen broeders te noemen, Hebr. 2:11. En zijn zij in ellende, in droefheid, zij schreien, zij zien naar Hem uit, zij roepen tot Hem om hulp en troost. Hoe kan het dan anders zijn, of de Heere Jezus wordt zeer aangedaan in medelijden, te meer omdat Hij door Eigen ondervinding weet, hoe hun lijden smaakt.

Zegt u: *mijn smart is de zonde, die droefheid die smart heeft de Heere Jezus niet gevoeld, de zonde kan Hem niet bewegen tot medelijden, die zal Hem eerder tot toorn verwekken*.

Ik antwoord: Jezus is heilig, heeft geen zonde gekend, nog gedaan, dat is waar, maar Hij heeft alle vruchten van de zonde gemaakt, alsof Hij ze zelf gedaan had: de verberging van Gods vriendelijkheid, de toorn van God, de bedroefdheid tot de dood toe, de vloek, de verdoemenis, en dat in zo grote trap, dat het ons beseffen te boven gaat; zo weet Hij hoe een ziel over het begaan van zonden te moede is, en Hij kan hebben en heeft uit ondervinding medelijden. De zonden zelf Zijn hatelijk, dat is waar, maar Hij heeft ze alreeds volkomen voldaan, zodat geen toorn, maar alleen medelijden overblijft. Neemt dan nu al deze dingen te samen, en geloof dat de Heere Jezus zo'n medelijden met u heeft, en stelt Hem u zo levendig voor, zal u dat niet versterken in alle uw benauwdheden? Klaagt Hem gemeenzaam uw droefheid, en verkwikt u in Zijn medelijden, dat Hij in al uw benauwdheden benauwd is, Jes. 63:9.

Zegt u: *waarom helpt Hij dan niet, want Hij kan wel?*

Ik antwoord: Omdat het de tijd niet is, omdat het u nut is. Hij bereidt u om een voorwerp te zijn van meerder genade, omdat het tot eer van God zal Zijn. Al wordt men nog niet gered, medelijden van een Vriend, en van een zodanige lieve Heere, Hogepriester en Vriend verkwikt nochtans: verwacht dan met verlangen en stilte verlossing.

Gelovigen zijn priesters.

XXVII. Gezien hebbende hoe men Christus als Priester gebruiken moet, zo is in de tweede plaats nodig, dat wij ook opgewekt worden om overeenkomstig onze naam christenen, geestelijke Priesters te Zijn. De naam Priester geeft God aan de gelovigen. Jes. 61:6. *Gij zult Priesters des HEEREN heten.* Openb. 5:10. *Gij hebt ons Gode gemaakt tot ... Priesters.*

Priesters zijn ze, niet om te offeren voor hun of anderer zonden, dat komt de Heere Jezus alleen toe, die met één offerande in eeuwigheid volmaakt heeft degenen, die geheiligd worden, Hebr. 10:14 Maar zij zijn een heilig priesterdom, om geestelijke offerande te offeren, die Gode aangenaam zijn door Jezus Christus, 1 Petrus 2:5.

Hun werk als Priesters is:

1. tot God te naderen, en in het Heilige in te gaan, en daar gedurig bezig te Zijn in de dienst Gods: Hebr. 10:19, 22. Omdat wij... vrijmoedigheid hebben om in te gaan door het bloed van Jezus. Zo laat ons toegaan met een waarachtig hart. Dus moet onze wandel in de hemel Zijn, Filip. 3:20
2. De priesters hadden geen erfenis in Kanaän, maar God was hun deel; zo moeten zij ook van al het aardse afzien, dat laten voor de lieden van deze wereld, en niet aanschouwen de dingen die men ziet, 2 Kor. 4:18; maar zich vermaken in de Heere, die hun Deel is, Klaagl. 3:24.
3. Zij moeten bezig zijn met offeren.
 - (a) De oude mens moeten zij doden. Kol. 3:5. *Doodt uw leden die op aarde zijn.* Gal. 5:24. *Die van Christus Zijn, hebben het vlees gekruist met de bewegingen en begeerlijkheden.*
 - (b) Hun gebeden moeten ze offeren op het gouden altaar, dat voor de troon is, Openb. 8:3. En voor zichzelf, Filip. 4:6 *Laat uw begeerten in alles, door bidden en smeken... bekend worden bij God.* En voor anderen, Jak. 5:16. *Bidt voor elkaar.*

- (c) Van hun goederen moeten ze de Heere offeren met milddadig te zijn aan de armen, Hebr. 13:16. Aan zulke offeranden heeft God een welbehagen.
- (d) Onszelf moet men Gode opofferen: hart, tong, daden, en zeggen: *Heere! zie hier ben ik, ik geef mij geheel aan U over ten dienste, ik ben Uwe, en wat ik ben, ik zal het voor U Zijn, ik offer mij zelf aan U op tot een dankoffer.* Hiertoe wekt de apostel op, Rom. 12:1, *Ik bid u dan, broeders! door de ontfermingen Gods, dat gij uw lichamen stelt tot een levende, heilige, en Gode welbehagelijke offerande, welke is uw redelijke Godsdienst.*
- (e) Als de Heere ons tot harde zaken leidt, en Hij brengt ons in een staat, dat wij om de waarheid ons leven zouden moeten verliezen, dat wij dan ons leven niet liefhebben, niet dierbaar achten, maar dat wij het gewillig aan de Heere tot een drankoffer opofferen. Paulus zei: 2 Tim. 4:6 *Ik word nu tot een drankoffer geofferd, en de tijd van mijn ontbinding is aanstaande.* Daar is geen heerlijker dood dan als martelaar voor Christus te sterven. O, hoe gelukkig is hij, die zo Christus als Priester kan gebruiken, en zelf een geestelijk priester zijn!

Hoofdstuk 21

Van Jezus Christus' Koninklijk ambt.

Het Koninklijk Ambt is het derde. Een koning is een persoon, in wie alleen het oppergebied is over een volk. Zo is de Heere Jezus alleen Koning, en dat driezins, namelijk:

- als God eenswezens met de Vader en de Heilige Geest over het Koninkrijk der Macht, waaronder alle schepselen behoren,
- en als Middelaar over het Koninkrijk der Genade op aarde,
- en over het Koninkrijk der Heerlijkheid in de hemel, waarvan en engelen, en alle uitverkorenen onderdanen Zijn.

Jezus als God is Koning over alle schepselen.

I. De Heere Jezus als God, heeft in Zichzelf alle hoogheid, waardigheid, eer, heerlijkheid, en macht, ook al was er geen schepsel. En nu Hij schepselen gemaakt heeft, zo blijft Hij door Zijns Wezens opperheid, heersende macht en dadelijke regering, de grote en alleen Koning over alles. *Uwe, o Heere! is de grootheid, en de macht, en de heerlijkheid, en de overwinning, en de majesteit; want alles wat in de hemel en op de aarde is, is Uwe; Uwe, o Heere! is het Koninkrijk, en Gij hebt U verhoogd tot een Hoofd boven alles, 1 Kron. 29:11. De Heere heeft Zijn troon in de hemelen bevestigd, en Zijn Koninkrijk heerst over alles, Psalm 103:19.* De Heere heeft geen bedienaars noch onderregenten van node, maar 't is des Heeren wijsheid en goedheid het alles door middelen te regeren, en zo de ene mens door de andere; daartoe heeft de Heere regeringen van velerlei wijzen en hoogheid in de wereld gesteld. Deze Zijn geen soevereine en onafhankelijke, al beelden ze zich dikwijls wat in, maar zij Zijn (indien ik hun die naam in deze opzichte mag geven, en zo hij hun niet te hoog is) maar onderkoninkjes, die uit de naam van God, door Zijn macht, en naar Zijn wetten regeren moeten. Tot deze waardigheid komt niemand door Zijn gauwigheid, macht of vrienden, en zij blijven daarna niet in de regering, maar de Heere zet de koningen op en af; Hij verhoogt, Hij vernedert.

Als Middelaar over de Kerk.

II. God heeft onder de mensen een bijzonder en eigen volk, dat Hij door Zijn Woord en Geest te samen vergadert, dat genoemd wordt het Koninkrijk der Genade. Over dit volk heeft de Heere een bijzondere Koning gesteld, namelijk, de Heere Jezus Christus als Middelaar. De Kerk is geen gezelschap zonder Hoofd, geen kudde schapen zonder Herder, geen volk zonder Vorst, nee, zeker niet. Al belieft het Hem niet in deze tijd Zijn heerlijkheid en heerschappij zo klaarblijkelijk te vertonen, gelijk wel soms; al schijnt het dat niemand aan Zijn Kerk kan misdoen, en dat men de kerk ongewroken kan vertreden, uitroeien en verwoesten; al schijnt het dat de Kerk noch Hoeder, noch Koning heeft, Jezus is evenwel Koning over Zijn Kerk. Hij is niet alleen Koning in de hemel, Hij is niet Koning in een ver afgelegene land, Hij is niet alleen Koning in de harten van Zijn uitverkorenen, maar Hij is Koning van nabij over en in Zijn Kerk, Zijn

eigen volk, die samengevoegde vergadering, die zichtbare menigte op de wereld, die Hem tot hun Hoofd en Koning hebben aangenomen, Hem onderdanigheid en gehoorzaamheid hebben gezworen, en naar Zijn wetten leven.

Hoort, gelovigen, tot uw blijdschap. Hoort, wereld, tot uw verschrikking. *God heeft alle dingen Zijn voeten onderworpen, en heeft Hem van de Gemeente gegeven tot een Hoofd boven alle dingen, Efëze 1:22. Zo wete dan zeker het, gehele huis Israëls, dat God Hem tot een Heere en Christus gemaakt heeft, Hand. 2:36. Deze heeft God door Zijn rechterhand verhoogd tot een Vorst en Zaligmaker, Hand. 5:31. Ik doch heb mijn Koning gezalfd over Sion, de berg mijner heiligheid, Psalm 2:6. Ziet, de dagen komen, spreekt de Heere, dat Ik aan David een rechtvaardige Spruit zal verwekken; Die zal Koning zijnde regeren, en voorspoedig zijn, en recht en gerechtigheid doen op de aarde. In Zijn dagen zal Juda verlost worden, en Israël zeker wonen; en dit zal Zijn Naam zijn, waarmee in en Hem zal noemen: de Heere, onze Gerechtigheid, Jer. 23:5, 6.*

In dit Zijn Koninkrijk is Hij van God gesteld en ingehuldigd door zalving, Psalm 2:6. Gelijk Hij Zichzelf niet verheerlijkt heeft om Hogepriester te Zijn, zo heeft Hij Zichzelf niet tot Koning verheven, maar de Vader heeft Hem door zalving (welke betekent de verordining en bekwaammaking) door de vereniging van de twee naturen in één Persoon, en door de buitengewone uitstorting des Heiligen Geestes in dat ambt gesteld en bevestigd.

De bediening van het koninklijk ambt bestaat:

- (a) In Zijn Kerk te vergaderen, en te trekken uit de macht van de duisternis en over te zetten in Zijn Koninkrijk, Kol. 1:13.
- (b) In haar tegen haar vijanden te beschermen, Psalm 72; Jer. 23:6.
- (c) In haar te regeren door Zijn Woord er Geest, Jes. 33:22. *Want de HEERE is onze Rechter, de HEERE is onze Wetgever, de HEERE is onze Koning.*

Voortreffelijker dan de koningen der aarde.

III. Al Zijn er op aarde, die koningen Zijn, zo is nochtans deze Koning onvergelykelyk voortreffelijker dan alle die. Want:

- (a) alle koningen hebben in zichzelf óf niets, óf niet veel bijzonders boven andere mensen; maar deze is de Heerlijkheid en Majesteit zelf, Hebr. 2:9. *Hij had heerlijkheid bij de Vader, eer de wereld was, Joh. 17:5. Hij is gezeten aan de rechterhand van de Majesteit in de hoogste hemelen, Hebr. 1:3. Hij is met eer en heerlijkheid gekroond, Hebr. 2:7.*
- (b) Andere koningen hebben maar een klein land, en maar weinige onderdanen, en dat maar mensen, en dat maar zoveel hun lichaam betreft; maar Deze heerst van de zee tot aan de zee, en van de rivier tot aan de einden der aarde, Psalm 72:8. Deze heeft God uitermate verhoogd, en heeft Hem een naam gegeven welke boven allen naam is; opdat in de Naam van Jezus zich zou buigen alle knie, Filip. 2:9, 10. Hij is de Koning der koningen en de Heere der heren, Openb. 19:16. *Dat alle engelen Gods Hem aanbidden, Hebr. 1:6. Hij is de Koning over de zielen, 1 Petrus 2:25.*
- (c) Andere koningen hebben kleine macht, en hebben genoeg te doen om zich en hun onderdanen te beschermen, en worden wel van andere overwonnen; maar onze Koning is de Almachtige, Openb. 1:8. *Hem is gegeven alle macht in hemel en op*

aarde, Matth. 28:18. Hij is de Heere, sterk en geweldig; de Heere, geweldig in de strijd, Psalm 24:8.

- (d) Andere koningen Zijn dikwijls hard en wreed tegen hun onderdanen; maar deze is zeer goedertieren, zachtmoedig, getrouw en weldadig. Hij is een Heiland, Zach. 9:9. Hij zal de nooddriftige redden, die daar roept, bovendien de ellendige, en die geen helper heeft. *Hij zal de arme en nooddriftige verschonen, en de zielen der nooddriftigen verlossen. Hij zal hun zielen van list en geweld bevrijden; en hun bloed zal dierbaar Zijn in Zijn ogen*, Psalm 72:12-14.
- (e) Andere koningen sterven, worden wel afgezet, verdreven, en houden op koningen te zijn; *maar Deze zal groot Zijn, en de Zoon des Allerhoogsten genaamd worden; en God de Heere zal Hem de troon van Zijn vader David geven. En Hij zal over het huis Jakobs Koning Zijn in der eeuwigheid, en Zijns Koninkrijks zal geen einde zijn*, Lukas 1:32, 33. Zo'n heerlijk en uitmuntend Koning is onze Heere Jezus inderdaad.

IV. Koning is de Heere Jezus niet alleen nu in de hemel zijnde, maar Hij was al Koning van Zijn Kerk in het Oude Testament, en was al Koning toen Hij op de aarde was. Dit blijkt uit Psalm 2:6. Als Koning deed Hij Zijn intrede binnen Jeruzalem, Matth. 21:9; volgens de profetie, Zach. 9:9, *Ziet uw Koning zal u komen... rijdende op een ezel*. En nu Hij in de hemel is, zo blijft Hij nochtans heersen op de aarde in Zijn Kerk tot op de voleinding der wereld. Lukas 1:33. *Hij zal over het huis Jakobs Koning zijn in der eeuwigheid, en Zijns Koninkrijks zal geen einde zijn*.

Ja, na de voleinding van de wereld zal Hij tot in eeuwigheid Koning blijven over het Koninkrijk der Heerlijkheid, hoewel Hij, ten opzichte van de wijze van bediening, het koninkrijk Gode en de Vader zal overgeven, en ook Zelf zal onderworpen zijn, en zo zal God zijn alles in allen, 1 Kor. 15:24, 28.

Is een geestelijk Koninkrijk, dat de aardse koningen niet hebben te vrezen.

V. Van alle tijden af hebben de aardse koningen een kwaad oog op de kerk gehad. Altijd meenden ze dat hun heerschappij bekort werd, als ze over de kerk niet heersten; altijd hebben ze gevreesd dat de kerk hun nadelig zou Zijn, omdat ze de heerlijkheid van Koning Jezus niet kennen, noch de natuur van het koninkrijk van Christus in de kerk niet verstaan; want het Koninkrijk van Christus is van een geheel andere natuur: dit koninkrijk is niet van deze wereld, maar het is hemels: Joh. 18:36. *Mijn Koninkrijk is niet van deze wereld; indien Mijn Koninkrijk van deze wereld ware, zo zouden Mijn dienaars gestreden hebben, opdat ik de Joden niet ware overgeleverd; maar nu is Mijn Koninkrijk niet van hier*. Daarom wordt het genoemd het Koninkrijk der hemelen, Matth. 3:2. Dat niet komt met uiterlijk gelaat, Lukas 17:20. De onderdanen van dit koninkrijk, al zijn ze mensen, zo komen ze hier voor als geestelijk, 1 Kor. 2:15. Met Hem zijn de geroepenen, en uitverkorenen, en gelovigen, Openb. 17:14. De goederen van dit koninkrijk zijn ook niet de dingen van deze wereld, maar zij zijn geestelijk. Rom. 14:17, *Het Koninkrijk van God is niet spijs en drank, maar rechtvaardigheid, en vrede, en blijdschap, door den Heilige Geest*. De wapenen Zijn niet lichamenlijk, maar geestelijk; het Woord van God is het zwaard, Eféze 6:17. De wapenen van onze krijg zijn niet vleselijk, maar krachtig door God, 2 Kor. 10:4. Zodat de aardse koningen niet te vrezen hebben voor dit koninkrijk; maar strekt zich hun zucht om te heersen zo ver uit, dat zij niet willen dat Christus Koning zij, maar dat ze ook de kerk zelf onder hun gebied willen trekken; willen zij verordenen wat daar gepredikt of niet gepredikt zal

worden; wat voor zaligmakend of niet zaligmakend geloofd zal worden; of men tucht zal oefenen of niet; willen zij zelf predikanten, kerkenraden stellen of weren, en diergelijke, die geven wij in overdenking: Lukas 19:27, *Deze mijn vijanden, die niet hebben gewild dat Ik over hen Koning zou zijn, brengt ze hier, en slaat ze hier voor Mij dood.* Wil een Overheid niet dat de kerk haar oordele, vermane, bestraffe, zij blijve buiten de kerk, zo zal men haar wel laten gaan, en zich met haar niet moeien; maar wil zij een lidmaat van de kerk zijn, zij buige zich dan ook onder de scepter van Christus, en kante zich niet tegen de Koning, die zij zich onderworpen heeft, of zij zal ondervinden dat deze Koning haar te machtig is.

De kerk is onderscheiden van de Staat; de een mag over de ander niet heersen.

VI. Omdat de Heere Jezus alleen Koning is, zo is het dan buiten alle tegenspraak, dat Hij dan ook alleen wetten geeft aan Zijn kerk, en alleen daar te zeggen heeft, dat dan niemand zich mag verstouten in leer en leven of heerschappij in te dringen, en naar Zijn eigen wil daarin te handelen; maar alles moet stipt naar Christus' order geschieden. Hij nu wil, dat de kerk altijd zal onderscheiden blijven van de Staat, en dat de kerk door kerkelijke personen zal bestierd worden, gelijk de Staat door staatspersonen.

De kerk heeft niet te heersen over de Staat, en de Staat mag niet heersen over de kerk; ieder moet in zijn eigen blijven.

- In de kerk moet de minste heerschappij niet zijn, noch door kerkelijke, noch staatspersonen; maar alles wat in de kerk geschiedt, moet bedienende, naar orde en in de Naam van de Koning geschieden.
- Alles wat in de Staat geschiedt, geschiedt autoritatief, als een afstraling van Gods soevereiniteit. In en over de kerk te heersen is het werk van de antichrist, 2 Thess. 2:4. De leden van de kerk, als mensen, zijn de politieke overheden onderworpen; zich aan de gehoorzaamheid van de overheden te onttrekken, die te verwerpen, die tegen te staan, is Gods ordonnantie tegen te staan, Rom. 13:1 -5.

Zodat de kerk en de Staat geheel van elkaar gescheiden zijn; de een is hemels, de ander aards; de een heeft opzicht op zielen, de ander op lichamen; in de een is alles bedienende, en daar heeft de minste heerschappij geen plaats, in de ander is gezag en heerschappij; en zo heeft de een zich niet te mengen met de ander. De kerk werkt om de Staat te bevestigen, en de overheden te doen gehoorzamen; en de overheden moeten de kerk beschermen voor alle overlast, opdat ze veilig naar de wetten van hun koning mogen handelen. Gelukkig is een land daar het alzo gaat. Opmerkelijk is in deze opzichte de plaats, 2 Kron. 19:11, *Ziet, Amarja, de hoofdpriester, is over u in alle zaak des Heeren; en Zebadja, de zoon van Ismaël, de vorst van het huis Juda, in alle zaak van de koning; ook Zijn de ambtlieden, de Levieten, voor uw aangezicht.*

Ziet, zo moet ieder in het zijne blijven. Dat dan de kerk niet trachte de Staat onder haar beheersing te brengen, maar trachte dat de overheden geëerd, gevreesd en gehoorzaamd worden, en dat alle kerkelijke opzieners zich wachten voor heerschappij te voeren over het erfdeel des Heeren, 1 Petrus 5:3.

En dat de overheden zich wachten Jezus' kroon en scepter aan te raken, met heerschappij indringende in de kerk, ten opzichte van leer, leven, tucht, stellen en weren van de predikanten en kerkenraden. Omdat:

- (a) de Heere Jezus, die ook Koning over hen is, hun dat gezag en die macht niet heeft gegeven.
- (b) Omdat de Heere Jezus alle heerschappij in de kerk heeft verboden.
- (c) Omdat Hij zelf wetten van leer, leven, tucht heeft gegeven.
- (d) En omdat Hij geordineerd heeft in Zijn Woord, op hoedanig een wijze en door wie Hij wil dat leraren en opziens van de kerk beroepen zullen worden. Ziet Efése 4:11, 12; Hand. 6:2-4; Hand. 13:2; Hand. 14:23.

Gelijk wij de andere ambten ons hebben voorgesteld, én tot nut, én tot navolging, zo is nodig dat wij ook zo doen naast het koninklijk ambt.

Ten opzichte van het eerste: Daar zijn verscheiden zaken te verrichten, naast de Heere Jezus als Koning.

Jezus wordt weinig als Koning gekend en erkend.

VII. Die de Heere Jezus in Zijn Koninklijke heerlijkheid kennen en in waarheid liefhebben, hebben hartelijk te treuren dat de soevereine opperheid van deze grote Koning niet gekend, noch gevreesd, noch gehoorzaamd wordt. David zei: Psalm 36:2 *De overtreding des goddelozen spreekt in het binnenste van mijn hart: Er is geen vreze Gods voor zijn ogen.* Dus moet een verstandige Godzalige ook met droefheid zeggen: Al het woelen van de mensen, al het gedrag van grote en kleinen, het gehele leven, zelfs van de leden van de kerk, weinige uitgezonderd, zegt in mijn hart: Jezus wordt niet als Koning gekend noch erkend. 't Is niet alsof er op aarde twee koninkrijken en twee koningen waren, die gedurig tegen elkaar strijden, namelijk, de Heere Jezus en de duivel; maar alsof het alles één was. 't Is bijna in het uiterlijk aanzien alsof het van dezelfde natuur, van dezelfde beoging, en onder dezelfde regering was; 't is of de kerk maar een maatschappij van één mening was, die een weinig van grondstellingen van de andere verschilt. Wie ziet dat de kerk een Koning, en zulke grote Koning heeft, en van die dadelijk beheerst en geregeerd wordt?

Men zal wel toestaan, dat Jezus Koning is, maar als in een ver gelegen land, daar men niet mede te doen heeft, maar van 't welk men alleen zo wat heeft horen praten. Men zal wel zeggen: Hij zij Koning, maar laat Hij dat zijn heimelijk en onzichtbaar in 't hart van deze en gene bijzonderen. Maar wie gelooft dat de kerk Zijn koninkrijk is, en dat Hij, ja dadelijk, daar Zelf regeert? Wie ziet Hem daar op de troon? 't Is even alsof het een volk was, over 't welk niemand opzicht had, zonder Herder, zonder Beschermer, zonder Regeerder. Men vreest nu niet meer de kerk te verdrukken, te verwoesten, de belijders te kwellen, te pijnigen en te doden. Men beraadslaagt nu maar, hoe men macht genoeg zal bekomen om de kerk tot de grond toe te verwoesten en uit te roeien.

Wordt bestreden in degenen die Zijn beeld dragen.

VIII. Indien zich maar enigen, die het beeld, de kleding van deze Koning dragen, opdoen, terstond openbaart zich de natuur van de duivel, de vijandschap van de slang en haar zaad tegen het zaad van de vrouw; men kant er zich tegen met alle macht; die Zijn het snarenspeel, de spot, het voorwerp van allerlei lasteringen en bijnamen: een gesprenkelde vogel, een verachte fakkel, een volk daar men niet aan misdoen kan, dat men ongewroken alle ongelijk mag aandoen. De een doet het uit onwetendheid, een ander uit roekeloosheid, een derde uit boosheid, gene uit vermaak, en deze om anderen daarmee te behagen.

In 't gebruik van de sleutels.

Men kant zich met een vollen haat en wrevel tegen de sleutels van het Hemelrijk; de scepter van deze Koning, de tucht van de kerk is dwingelandij, is tirannie, 't Is alle maatschappijen geoorloofd uit te sluiten wie zij willen; andere gezindten mogen haar lidmaten volgens haar grondregelen bejegenen; maar de ware Kerk alleen die moet het niet doen. Dat Jezus zwijge, en niet eens kikke; dat in dit koninkrijk het onkruid maar groeie, en wee degenen, die onderleggen dat uit te wieden.

In de zending van de dienaren des Woords.

Men kent geen Koning in de zending der dienaren, men erkent ze niet als gezanten van Christus' wege, men schroomt des Konings gramschap niet in Zijn gezanten smadelijk en smartelijk te bejegenen, men ziet ze maar aan als gehuurde schoolmeesters, ja als een onnut volk in een republiek. Men ziet de kerkenraad met schele ogen aan, alsof het een regering was in een regering, en alsof zij de burgerlijke regering onderkropen en aan zich wilden trekken. In één woord: de Heere Jezus wordt niet gezien, niet erkend als Koning over Zijn kerk, maar gelijk Faraö aleer zei: *Wie is de Heere, wiens stem ik gehoorzamen zou om Israël te laten trekken? Ik ken de Heere niet.* Exod. 5:2. Zo zegt men of denkt men ook nu: Wie is de Koning van de kerk? Ik ken Hem niet.

Wordt niet verdedigd.

IX. En die al wat meer licht hebben, die staan van verre en zien het aan, zij trekken het zich niet aan, omdat het maar Sion is. Ziet men dat de koninklijke heerlijkheid van Jezus wordt onderdrukt, men trekt de schouder; men klaagt het wel eens heimelijk tegen een vriend, maar men heeft of geen licht om uit te komen, óf geen vrijmoedigheid, en dus gaat het al voort van kwaad tot erger.

Jezus houdt Zijn heerlijkheid in.

De Heere Jezus ziet dit uit de hoge hemel aan, maar houdt Zijn glans en heersende macht in; verwaardigt de inwoners van de aarde niet, dat Hij Zich als Koning over Zijn kerk klaarblijkelijk openbare; 't zij met Zijn kerk als het zwart Zijns oogappels te bewaren, en een vurige muur rondom haar te Zijn, en die te behoeden dat de vijand dezelve niet bezoeke; 't zij met de vijanden te bestraffen, gelijk Hij weleer koningen bestrafte om harentwille, Psalm 105:14.

Hierover te treuren.

O alleen gij, die deze Koning kent en bemint, staat stil en ziet dit alles aan, laat het uw hart doorwonden, laat uw ziel bloeden, en uw ogen van droefheid rivieren van tranen schreien, omdat deze heerlijke Koning over Zijn kerk zo veracht en versmaad wordt. Bidt gedurig voor Hem, Psalm 72:15, en tot Hem, dat Hij Zich wil aan Zijn kerk als Koning openbaren, voor het oog van de gehele wereld. *O, Herder Israëls! neem ter ore; die Jozef als schapen leiddet, Die tussen de Cherubim zit, verschijn blinkende. Wek uw macht op voor het aangezicht van Efraïm,* Psalm 80:2.

De vijanden van de Koning hebben te schrikken.

X. Laat de vijanden van Gods kerk beven, laat ze vrezen, die Sion gram Zijn; want:

1. 't Is te strijden tegen zulk een hoge Koning, die in de troon Gods zit aan Zijn rechterhand in de hoge hemelen, *die de Koning is der koningen, en de Heere der heren, die oordeelt en krijg voert in gerechtigheid*, Openb. 19:11, 16.
2. 't Is aan te gaan tegen de allergeoeddadigste Koning, die allen Zijn genaden en zegeningen aanbiedt, en Zijn gezanten in Zijn Naam laat bidden, dat ze zich met God door Hem zouden laten verzoenen. Dat klimt immers tot boven de top van kwaadheid, een zo'n goede en goedgeoede Koning te versmaden en tegen te gaan.
3. En wat zal het einde Zijn van degenen, die Hem tot Koning niet willen? Dat zien wij: Lukas 19:27 *Doch deze Mijn vijanden, die niet hebben gewild, dat Ik over hen Koning zou zijn, brengt ze hier, en slaat ze hier voor Mij dood.*

Jezus de Koning te erkennen.

XI. Is Jezus Koning, zo moet Hij dan van allen en een ieder van Zijn onderdanen gekend en erkend worden. Hiertoe is van node, dat men Hem beschouwt in de beschrijving, die de Heilige Schrift van Hem doet. Namelijk,

- dat Hij is de waarachtige God, 1 Joh. 5:20. God boven al te prijzen in van de eeuwigheid, Rom. 9:5. In de gestaltenis Gods, Filip. 2:6. *Het afschijnsel van des Vaders heerlijkheid en het uitgedrukte Beeld van Zijn zelfstandigheid*, Hebr. 1:3.
- Deze, opdat Hij een bekwaam Zaligmaker zou Zijn, heeft onze menselijke natuur aangenomen, zijnde mens uit mens, uit de vaders, zoveel het vlees aangaat, Rom. 9:5. Geworden uit een vrouw. Gal. 4:4. In alles de broederen gelijk, Hebr. 2:17.
- Deze is de Spruit, tussen welke en de Heere is de Raad des vredes, Zach. 6:12, 13, en het Verbond der verlossing, Psalm 89:29. Uit kracht hiervan is Hij de Borg van het Verbond der genade, Hebr. 7:22. En heeft Zijn ziel gegeven tot een rantsoen voor velen, Matth. 20:28. *En heeft met één offerande in eeuwigheid volmaakt degenen, die geheiligd worden*, Hebr. 10:14.
- Deze, nadat Hij de reinigmaking van onze zonden door Zichzelf teweeggebracht heeft, is gezeten aan de rechterhand van de Majesteit in de hoogste hemelen, Hebr. 1:3.
- Deze, al is Hij in de hemel, heerst nochtans als Koning in Zijn kerk op aarde, let nauw, hoe het daar toegaat, wat ieder doet, straft de ongeregelden, en vertroost de gehoorzamen. Dus moet een ieder Hem kennen, Hem erkennen, en zulken indruk van Hem in het hart hebben, veroorzakende zulke bewegingen, als zulke eigenschappen vereisen.

Te eren.

XII. Is Jezus Koning, zo moet Hij dan als zodanig van ieder geëerd worden: Joh. 5:23. *Opdat zij allen de Zoon eren, gelijk zij de Vader eren*. Want Hij is de Koning der ere, Psalm 24:10. In de hemel aanbidden Hem al de engelen, Hebr. 1:6. Zo moeten ook alle onderdanen op aarde Hem eren.

- Daartoe behoort het onderscheiden beschouwen van Zijn hoedanigheden. Met een zoet genoegen die goed te keuren, blij te Zijn dat Hij die Koning, en zo'n Koning is: in een heilige verwondering zichzelf in die beschouwing te verliezen; zich in eerbied voor Hem neer te buigen, Psalm 45:12. *Omdat Hij uw Heere is, zo buigt u voor Hem neer.*

- Onderdanig Hem te kussen, Psalm 2:12, en zich voor de troon neer te werpen, zeggende: *Hem, die op de troon zit, en het Lam, zij de dankzegging, en de eer, en de heerlijkheid, en de kracht in alle eeuwigheid.* Openb. 5:13.

Te beminnen

XIII. Is Jezus Koning, zo moet Hij van allen en een ieder van Zijn onderdanen als zodanig bemind worden. Dat heeft God in de natuur van de onderdanen gelegd, dat ze hun Koning beminnen wegens die opperheid en voortreffelijkheid, die in Hem is. Dus moet dan ook Jezus van al Zijn onderdanen geliefd worden; ja, liefde ligt in hun wedergeboren natuur, Hoogl. 1:3. *Uw naam is een olie, die uitgestort wordt; daarom hebben U de maagden lief.* Het woord *Liefste* en *mijn Liefste* is in de mond van de Bruid als bestorven, gelijk in het gehele Hooglied door en door te zien is. Dit getuigenis geeft de Heere Jezus van Zijn discipelen: Joh. 16:27, *De Vader Zelf heeft u lief, omdat gij Mij liefgehad hebt.* De apostel Petrus antwoordde zo beslist op de vraag van Christus: *Hebt gij Mij lief? Ja, Heere, Gij weet dat ik U liefheb,* Joh. 21:16. Paulus was zo vervuld met liefde tot de Heere Jezus, dat hij door liefdesdrang scheen niet verstandig te handelen in 't oog van sommigen. Zie dit: 2 Kor. 5:13, 14. *Hetzij dat wij uitzinnig zijn, wij zijn het Gode; hetzij dat wij gematigd van zinnen zijn, wij zijn het ulieden; want de liefde van Christus dringt ons.* Deze liefde deed hem vervloeken degenen, die Jezus niet liefhebben. *Indien iemand de Heere Jezus niet liefheeft, die zij een vervloeking, Maranatha!* 1 Kor. 16:22.

Waar de liefde tot deze Koning plaats heeft, daar is een bijzonder licht, een helderheid, een genoeglijkheid in de ziel. Zij ziet naar Hem, zij schouwt Hem aan, zij maalt en denkt op Zijn heerlijkheid en beminnelijkheid, zij is blij dat Hij zo hoog verheven is, dat Hij met eer en heerlijkheid is gekroond, zij gunt het Hem met al haar hart, 't is haar vermaak te zien, hoe alle engelen zich voor Hem neerbuigen, en Hem aanbidden, en hoe alle Godzaligen met de stralen van hun liefde in Hem als het middelpunt eindigen, dat de duivelen voor Hem sidderen, en dat alles in Zijn hand is, en Hem ten dienste moet staan. In dit beschouwen kan de ziel zich niet verzadigen, en zij heeft verdriet dat ze zo duister is, en zo ver moet afstaan, zij wilde Hem nog klaarder en van nabij beschouwen, om zich te verzadigen in de glans van Zijn heerlijkheid. De ziel verheft Hem boven al, en heeft grote achting voor Zijn opperheid, die, gelijk ze haar beminnelijk is, zo is ze haar ook ontzaglijk, en verwekt in haar een zonderlinge eerbied, zij valt voor Hem neer, en kust ja als de aarde in eerbiedigheid. Deze liefde kan geen scheiding noch vervreemding verdragen, dan treurt de ziel. Zij haat allen, die Hij haat, zij bemint allen, die Hij bemint, zij heeft een afkeer in alles dat Hem ongelijk is, en een behagen in 't geen dat naar Hem zweemt; een voetstap van deze Koning is haar gezegend, en trekt haar hart in liefde tot Hem. Zijn wil is haar wil, 't is haar het grootste vermaak iets te doen of te laten waarin Hij genoegen neemt. En o, hoe verlangt de ziel naar de onmiddellijke gemeenschap met Hem, om Hem van aangezicht tot aangezicht te zien, en in de onderlinge volmaakte liefde tot in eeuwigheid te verzingen! En terwijl zij nog aan deze zijde is, zo blijft Jezus in haar hart met gouden letters geschreven. Zij heeft haar eer, haar goed, haar vriendin, man, vrouw, ouders, kinderen voor Hem over. Haar leven is haar niet te dierbaar, omdat bij Hem op te zetten. *De liefde is sterk als de dood; de ijver is hard als het graf; haar kolen Zijn vurige kolen des Heeren. veel wateren zouden deze liefde niet kunnen uitblussen; ja, de rivieren zouden ze niet verdrinken; al*

gave iemand al het goed van zijn huis voor deze liefde, men zou hem ten enenmale verachten. Hoogl. 8:6, 7.

Te belijden.

XIV. Is Jezus Koning, zo moet men Hem als Koning belijden; en zich Zijner niet schamen: Matth. 10:32, 33. *Een ieder dan die Mij belijden zal voor de mensen, die zal Ik ook belijden voor mijn Vader, die in de hemelen is. Maar zo wie Mij verloochend zal hebben voor de mensen, die zal Ik ook verloochenen voor Mijn Vader, die in de hemelen is.* Dit moet geschieden met voorzichtigheid, en tegelijk met vrijmoedigheid, met gewilligheid, duidelijk zonder bewimpeling, gemoedigd afhangelende van de Heere Jezus, en volstandig tot de dood toe.

Te gehoorzamen.

XV. Is de Heere Jezus Koning, zo moet men Hem gehoorzamen: Matth. 17:5. *Hoort Hem.* Ex 23:21. *Hoedt u voor Zijn aangezicht, en wees Zijner stem gehoorzaam.* Want Hij is de hoge en heerlijke, Jer. 10:7. *Wie zou U niet vrezen, Gij Koning der heidenen? want het komt U toe.* Wij Zijn onder Hem gesteld, Psalm 116:16. *Och, Heere! zeker ik ben uw knecht, ik ben Uw knecht.*

Kent Hem in Zijn heerlijkheid, stelt u onmiddellijk onder Hem, keurt goed met genoegen de band van ondergesteld te zijn, biedt u aan, vraagt naar Zijn wil, luistert naar antwoord, zijt vurig in het uitvoeren.

Te vertrouwen.

XVI. Is de Heere Jezus Koning, zo moet men Hem vertrouwen, en onder Zijn bescherming met gerustheid zich veilig achten, en niet omzien naar vreemde bescherming. Psalm 91:1, 2. *Die in de schuilplaats des Allerhoogsten is gezeten, die zal vernachten in de schaduw des Almachtigen. Ik zal tot de Heere zeggen: Mijn Toevlucht en mijn Burcht! mijn God, op welke ik vertrouw.* Psalm 2:12. *Welgelukzalig zijn allen, die op Hem betrouwen.* In de Heere Jezus is alles, wat rust aanbrengen kan, Hij is algenoezaam, almachtig, goedig, getrouw, waarachtig. Op Hem te vertrouwen, is Jezus te verheerlijken in al Zijn deugden.

Voor dezulken Zijn heerlijke beloften: Psalm 125:1. *Die op de Heere vertrouwen, Zijn als de berg Sion, die niet wankelt, maar blijft in eeuwigheid.* Psalm 37:5. *Wentel uw weg op de Heere, en vertrouwt op Hem; Hij zal het maken.*

Gelovigen zijn koningen.

XVII. Hebbende gezien wat wij jegens de Heere Jezus als Koning hebben te doen, gaan wij voort tot het tweede, namelijk, hoe wij op een wijze ons betamelijk, Christus als Koning ons hebben voor te stellen tot navolging, omdat Hij ons verwaardigt naar Zijn naam Christus Christenen te noemen, wegens de gemeenschap aan Zijn zalving. De Heere Jezus heeft hen door Zijn verdiensten koningen gemaakt, en vereert hen met die titel. Openb. 1:6. *Die ons gemaakt heeft tot koningen.* Openb. 5:10. *Gij hebt ons onze God gemaakt tot koningen, en wij zullen als koningen heersen op de aarde.* 1 Petrus 2:9. *Gij zijt een koninklijk priesterdom.* Zij zijn koningen, omdat ze hebben een koninklijk hart, een koninklijke staat, koninklijke heerlijkheid, koninklijke goederen, koninklijke heerschappij; dit alles hebben ze in het beginsel, en 't is hun plicht ernstig als zodanig zich te gedragen en te vertonen.

Hebben een koninklijk hart.

- In hen is een koninklijk hart. In Daniël blonk een voortreffelijke geest, Dan. 5:12. Zij hebben een moedig hart, daarom worden ze vergeleken bij de paarden in de wagens van Faraö, Hoogl. 1:9. En zij worden genaamd: *Het paard Zijner Majesteit in de strijd*, Zach. 10:3. Zij hebben een prinselijke, vrijmoedige geest, Psalm 51:14.
- Zij hebben een verstandig hart: 1 Joh. 5:20. *Hij heeft ons het verstand gegeven, dat wij de Waarachtige kennen.* 1 Kor. 10:15. *Als tot verstandigen spreek ik.*
- Zij hebben een sterk hart, Psalm 112:7. *Zijn hart is vast, betrouwende op de Heere.* Zij achten de aardse dingen maar als poppengoed, ja als drek, Filip. 3:7, 8, en hebben grote en hoge dingen in 't oog, 2 Kor. 4:18. *Omdat wij niet aanmerken de dingen die men ziet, maar de dingen die men niet ziet.* Dus dringen ze door alles heen zonder vrees, Psalm 27:3. Ofschoon mij een leger belegerde, mijn hart zou niet vrezen. Laat vrij de hel en gehele aarde samenspannen, de minste van deze Koning zou voor haar niet zwichten, en zich onder haar stellen, maar in alles zouden ze meer dan overwinnaars zijn, en altijd goede moed hebben, 2 Kor. 5:6, 8. Vertoont u zo, Christenen!

Vrijheid.

2. Zij zijn gelijk koningen, vrij. Zij zijn niemand onderworpen ten opzichte van hun zielestaat, dan alleen aan de Koning der koningen. Zij zijn uit de vrije, Gal. 4:23. Zij zijn vrijen, 1 Petrus 2:16. Vrijgelatenen des Heeren, 1 Kor. 7:22. *Zij hebben de Geest, en waar de Geest des Heeren is, aldaar is vrijheid,* 2 Kor. 3:17. Zij zijn tot vrijheid geroepen, Gal. 5:13. *De Zoon heeft hen vrijgemaakt,* Joh. 8:36. De waarheid heeft hen vrijgemaakt, vers 32. Dus zijn ze gesteld in de vrijheid der heerlijkheid van de kinderen van God, Rom. 8:21.

Welaan dan Christenen! staat in de vrijheid met welke ons Christus vrijgemaakt heeft, Gal. 5:1. Wordt geen dienstknechten van mensen, 1 Kor. 7:23. Laat u onder niemands macht brengen, 1 Kor. 6:12. Dat is niet te zeggen, dat men onder het gebied van degenen, die over ons gesteld zijn, in huis, staat en anderszins niet zou willen staan, geheel niet. Een heiden zegt, dat is de rechte vrijheid, de overheden en de wetten te gehoorzamen. Alle ziel moet de machten over haar gesteld, onderworpen zijn, omdat alle macht van God is, Rom. 13:1. Maar geen dienstknechten van mensen te zijn; onder niemands macht zich te laten brengen, is, noch door hun gunst, noch ongunst, noch uit liefde tot hen, noch uit vrees voor hen, ons enigszins te laten aftrekken van onder de gehoorzaamheid van onze soevereine Koning, of enigszins iets te doen of te laten, 't welk enigszins tegen het geweten zou zijn, 't welk onze vrede en omgang met God, en alzo onze vrijheid van het hart zou hinderen; 't is hun niet slaafs onderworpen te zijn, maar alleen omdat men de Heere daarin ziet en dient; 't is hun niet onderworpen te zijn in 't stuk van godsdienst, in leer of leven; maar boven alles in God en met God in vrede en vrijheid te leven.

Heerlijkheid.

3. Zij hebben koninklijke heerlijkheid. Daar ligt een glans op de gelovigen, als men ze van nabij beziet, wegens het Beeld Gods, waarvan zij het beginsel hebben, 't welk een majesteit en heerlijkheid vertoont, 1 Kron. 29:25. God zegt van Zijn volk: Ezech. 16:14 *Daartoe ging van u een naam uit onder de heidenen, om uw schoonheid; want die was*

volmaakt door mijn heerlijkheid, die Ik op u gelegd had. Petrus zegt van hen: 1 Petrus 4:14 *De Geest van de heerlijkheid, en de Geest Gods rust op u.* Wegens dat heerlijke, dat in hen is, zijn ze kenbaar en worden van de Godzaligen geëerd en begeerd, Psalm 16:3. *Tot de heiligen die op de aarde Zijn, en de heerlijken, in welke al mijn lust is.* Zij worden van de onbekeerden ook gekend, en gevreesd, door die voortreffelijkheid die in hen is, Jes. 61:9. *Allen die hen zien zullen, zullen ze kennen, dat zij Zijn een zaad, dat de Heere gezegend heeft.* Uit het gedrag van Petrus en Johannes kende de raad hen, dat zij met Jezus geweest waren, Hand. 4:13. De Godzaligen zijn ontzaglijk voor de onbekeerden; 't is opmerkelijk 't geen staat: Hand. 5:13 Van de anderen durfde niemand zich bij hen voegen; maar het volk hield hen in grote achting. Zie ook Markus 6:26. Herodes vreesde Johannes, wetende dat hij een rechtvaardig en heilig man was, en hield hem in waarde. Een godloze heer ontziet zijn Godzalige dienstmaagd meer dan tien aanzienlijken, die niet bekeerd zijn.

Men mocht denken, *hoe zijn ze dan in de ogen van de wereld veracht, hoe vervolgt de wereld hen dan?*

Ik antwoord: zij bestrijden en overwinnen eerst de achting en het ontzag dat ze voor hen hebben, en gaan dan tegen hen aan; maar doorgaans hebben ze hen niet van nabij gezien, en hebben verkeerde vooroordelen van hen, en dat port hen aan, om hen te verachten en te vervolgen.

Is er dan in u, kinderen van God, zo'n koninklijke heerlijkheid, vertoont die dan ook door toenemen in alle heiligheid, nederigheid, zachtmoedigheid, wijsheid en deftigheid; wacht u die te bezoedelen door zonden, door eigen-beogingen, of door gemaaktheden, omdat de eer van de Koning Jezus er belang bij heeft.

Goederen.

4. Zij hebben koninklijke goederen; alles wat in de wereld is, is hun, ten opzichte van het recht, 1 Kor. 3:21, 22. *Alles is uw... hetzij de wereld. Het minste van hetgeen zij in bezitting hebben, is beter dan duizend werelden,* Rom. 14:17. *Want het koninkrijk van God is niet spijs en drank, maar rechtvaardigheid, en vrede, en blijdschap, door de Heiligen Geest.* Daarom laat de aarde voor de lieden van deze wereld, die het aardse tot hun deel kiezen, en als zwijnen de onbekende paarden van het Koninkrijk verachten, en gij, vermaakt en verblijdt u in deze geestelijke goederen, wetende, dat gij zijt erfgenamen Gods, en mede-erfgenamen van Christus, Rom. 8:17.

Heerschappij.

5. De kinderen van God, als geestelijke koningen, hebben ook Koninklijk gebied en heerschappij. Zij Zijn hoog en zweven boven de wereld, en hebben die overwonnen. 1 Joh. 5:4. *Al wat uit God geboren is, overwint de wereld.* Zij triomferen over de duivel en Zijn rijk. 1 Joh. 2:13, *Gij hebt de boze overwonnen.* Openb. 12:11, Zij hebben hem overwonnen door het bloed des Lams, en door het woord van hun getuigenis. Zij heersen over hun geest, Spr. 16:32. De zonde heerst in hen niet, Rom. 6:14. Maar zij hebben het vlees gekruist, met de bewegingen en begeerlijkheden, Gal. 5:24. 't Is waar, zij hebben nog te strijden, maar dat neemt hun heerschappij niet weg; een koning die oorlooft, heerst evenwel; de vijanden zullen niet overwinnen, maar deze koningen zullen zeker de overhand hebben.

Welaan dan, kinderen van God, hebt gij allen deze dingen in hun beginsel, gelijk gij hebt, de een minder en de ander meer, wekt dat beginsel op, gebruikt de koninklijke edelmoedigheid, vrijheid, heerlijkheid en heerschappij, en vertoont alles tot eer van de Heere Jezus, en tot sieraad van de Kerk.

Hoofdstuk 22

Van de staat van Christus' Vernedering tot Voldoening van de zonden van de uitverkorenen

Gesproken hebbende van de ambten van de Heere Jezus Christus, gaan wij over tot de Staten, waarin de Heere Jezus die Zijn ambten, en wel bijzonderlijk het Hogepriesterambt, in de staat van vernedering offerende en alzo verwervende, en in de staat van verhoging voorbiddende, en alzo toepassende, bediend heeft. De staten Zijn twee, de staat van vernedering, en de staat van verhoging. Beide worden ze bij elkaar gevoegd:

- in het OUDE TESTAMENT Psalm 110:7. *Hij zal op de weg uit den beek drinken; daarom zal Hij het hoofd omhoog heffen.* Jes. 53:10. *Als Zijn ziel zich tot een schuldoffer gesteld zal hebben; zo zal Hij zaad zien; Hij zal de dagen verlengen; en het welbehagen des HEEREN zal door Zijn hand gelukkig voortgaan.*
- In het nieuwe Testament: Lukas 24:26. *Moest de Christus niet deze dingen lijden, en alzo in Zijn heerlijkheid ingaan?* Filip. 2:7, 9. *Hij heeft Zichzelf vernietigd, de gestaltenis eens dienstknechts aangenomen hebbende. Daarom heeft Hem ook God uitermate verhoogd, en heeft Hem een Naam gegeven, welke boven allen naam is.*

II. De vernedering is een werk **des Persoons**, en niet van de een of andere natuur. De Heere Jezus een Goddelijk Persoon zijnde, zo was al Zijn lijden een werk van een Goddelijke kracht en waardigheid. De Persoon Godmens heeft Zich naar Zijn Goddelijke natuur niet eigenlijk vernederd, Hij kan ook niet; want die is onveranderlijk, onverderfelijk. *Maar Hij heeft Zijn Goddelijke heerlijkheid onder die aangenomen mensheid verborgen*, zodat de mensen Hem als God, gelijk Hij was, niet aanzagen, en daarom de stoutigheid hadden Hem te doden. Zodat de aanneming van de menselijke natuur niet is een eigenlijke gezegde vernedering, maar een bekwaammaking van de Persoon om Middelaar te kunnen zijn.

Dat Christus' Godmens in armoede is geboren, geen gestalte noch schoonheid, maar de gedaante van een dienstknecht, van een allergeeringste mens had, ja van de mensen, op de grond dat alle mensen zondig zijn, mede als een zondaar, en hun gelijk aangezien werd, dat was ja waarlijk een trap van vernedering van Christus' Godmens; maar het aannemen van de menselijke natuur op zichzelf en zonder die vernederde omstandigheden aangemerkt, was, noch kan geen eigenlijke vernedering zijn; want:

- (a) Christus was vóór de menswording nog niet Godmens; daarom kon Hij als zodanig ook niet vernederd worden, en naar de Goddelijke natuur had eigenlijk gezegde vernedering in Hem geen plaats.
- (b) Daarbij, de vereniging van de Goddelijke natuur met de menselijke blijft ook in de staat van Zijn verheerlijking, ja tot in eeuwigheid; dienvolgens is de menswording op zichzelf aangemerkt, zonder die vernederde omstandigheden, die hier geheel moeten afgetrokken worden, geen vernedering, maar een bekwaammaking des Persoons, om Middelaar te kunnen zijn. De tekst 2 Kor. 8:9, *Hij is om uwentwil arm geworden, daar Hij rijk was*, spreekt niet van de aanneming van de menselijke

natuur op zichzelf en in afgetrokkenheid aangemerkt, maar van de vernederde omstandigheid, de armoede, Gal. 4:4.

Tegenwerping 1

Geworden uit een vrouw, geworden onder de wet.

Antwoord.

Hier is geen melding van vernedering, hoewel het stellen onder de wet vernedering is; maar daaruit volgt niet, dat dan het worden uit een vrouw vernedering is, Filip. 2:7.

Tegenwerping 2

Hij heeft Zichzelf vernietigd, de gestaltenis eens dienstknechts aangenomen hebbende.

Antwoord.

Hier wordt de vernedering gesteld, niet in de aanneming van de menselijke natuur, maar in de vernederde omstandigheden, de gestalte eens dienstknechts, de Vader gehoorzaam te zijn tot de dood des kruises.

De staat van vernedering bestaat in lijden en in zich te stellen onder de wet.

III. De vernedering van Christus heeft twee delen, namelijk het lijden tot voldoening, en het stellen onder de wet tot verwerving van de zaligheid voor Zijn uitverkorenen. Het lijden kan men afdelen in het lijden naar de ziel, en in het lijden naar het lichaam, nochtans met insluiting van de ziel; naar Zijn Goddelijke natuur kan Hij niet lijden, noch heeft Hij geleden.

Christus heeft niet alleen naar het lichaam geleden, maar bijzonder naar de ziel, en dat als redelijk, en niet alleen door samenvoeg en compassie of medelijden met het lijden des lichaams. Hij is nog uitermate onwetende, die geen zielslijden kent dan door compassie met het lijden des lichaams. Het gevoel van de toorn van God naar de ziel, ook dan als het lichaam niet lijdt, is de *ziel* van het lijden.

IV. Dat Christus naar de ziel lijden moest, en geleden heeft, blijkt uit deze redenen:

1. *Uit het voorbeeld.*

De offeranden beelden af het lijden, dat op Christus komen moest; in de offeranden moest het bloed van de beesten geofferd worden, en waarom het bloed? Omdat het bloed is de ziel van de beesten; afbeeldende dat de zielen van de mensen niet konden verzoend worden dan door het zielslijden van de Borg. Zie dit: Deut. 12:23. *Het bloed is de ziel.* Lev. 17:11. *De ziel van het vlees is in het bloed, daarom heb Ik het u op het altaar gegeven, om over uw ziel verzoening te doen; want het is het bloed, dat voor de ziel verzoening zal doen.*

2. *Uit de voorzeggingen.*

Zie: Jes. 53:10, 11, 12. *Als Zijn ziel zich tot een schuldoffer gesteld zal hebben.... Om de arbeid van Zijn ziel zal Hij het zien... Omdat Hij Zijn ziel uitgestort heeft in den dood.*

3. *Uit de rechtvaardigheid Gods.*

De ziel des mensen doet de zonde, daarom moet ook de ziel gestraft worden; tot zo'n zonde behoort zo'n straf, Rom. 1:27. Ezech. 18:4. *De ziel, die zondigt, die zal sterven.* De vloek, de afscheiding van God, de toorn van God, was de mens bedreigd, en komt op de zonde, Rom. 2:8, 9.... *verbolgenheid en toorn, verdrukking en benauwdheid over alle ziel des mensen, die het kwade werkt.* Dit lijden heeft de ziel tot een onderwerp. Zou die

dan weggenomen worden, zo moest de Borg in de ziel gestraft worden, en zielsbenauwdheden dragen.

4. Uit duidelijke Schriftuurteksten.

- Zie Matth. 26:37, 38, *Hij begon*, (Grieks: lupeisyai kai adhmonein) *droevig en zeer beangst te worden*. Vers 38: *Mijn ziel is perilupov geheel*, rondom, door en door, *bedroefd tot de dood toe*.
- Markus 14:33, 34, *Hij begon ekyambeisyai verbaasd en zeer beangst te worden*.
- Lukas 22:44, *En in agoonia zware strijd zijnde*.
- Joh. 12:27, *Nu is mijn ziel tetaraktai ontroerd*.
- Hebr. 5:7, *En verhoord zijnde uit eulabeiav de vreze*. Gelijk onze Nederlandse woorden de allergrootste droefheid uitdrukken, die men kan zeggen, zo hebben de Griekse daarenboven nog een bijzondere kracht, om de droefheid in de allergrootste trap van inspanning voor te stellen.

5. Gevolgen.

V. Om dit zielslijden dieper in te zien, zo overweegt, bij die nare uitdrukkingen, de gevolgen van deze droefheid.

- (a) *Mijn ziel is geheel bedroefd tot de dood toe*. De menselijke natuur kon geen hoger trap van droefheid van de ziel verdragen, of hij zou bezweken en als gestorven hebben; hoewel Zijn menselijke natuur boven alle mensen op een buitengewone wijze gesterkt was om onbedenklijk veel te verdragen; niet alleen kon het lichaam deze droefheid van de ziel niet hoger uitstaan, maar de ziel kon ook niet meer dragen, of zou, om zo te spreken, zo ze had gekund, bezweken en vernietigd zijn geworden.
- (b) Lukas 22:44, *En Zijn zweet werd gelijk grote druppelen bloeds, die op de aarde afliepen*. Hier is geen ongesteldheid of zwakheid van de natuur in dat volmaakte lichaam, noch lichamelijke arbeid boven de krachten; maar de angsten van de ziel klemden en drukten zo het hart, dat het bloed tot de zweetgaten uitdrong, en niet alleen bloedig zweet, maar grote druppelen bloed liepen van Zijn lichaam op de aarde af.
- (c) Merkt hierbij op het gebed van Christus: Matth. 26:39 *Indien het mogelijk is, laat deze drinkbeker van Mij voorbijgaan*. Men moet niet in bedenking nemen alsof Christus van het Middelaarsambt begeerde ontslagen te wezen, en wenste niet te sterven voor de uitverkorenen, o neen! Hij had geen berouw dat Hij het verbond der verlossing met de Vader had aangegaan; Hij zou het liever duizendmaal geleden hebben dat Hij leed; Zijn wil streed ook niet tegen de wil van de Vader, geheel niet: Hij voegde Zijn wil bij de wil van Zijn Vader. Wij mensjes kunnen wel geen behagen nemen in het lijden, omdat het smartelijk is, en wel genegenheid hebben om niet te lijden, het lijden op zichzelf aangemerkt, en nochtans gewillig zijn te lijden, al is het met tranen in de ogen, omdat het de wil Gods is; veel meer dan ook de volmaakte menselijke natuur van Christus. Hij wist tevoren niet, hoe bitter deze kelk was; nu gevoelde Hij het, Zijn natuurlijke genegenheid kon geen behagen, maar niet dan afkeer hebben van lijden als lijden. Deze Zijn heilige genegenheid toonde Hij aan de Vader, en bad om verlossing, indien het mogelijk was. Hij wist wel dat Hij lijden moest, dat weigerde Hij ook niet, dat wilde Hij gewillig, dat bad Hij niet af; maar Hij wist naar Zijn menselijke natuur niet hoe hoog het gaan moest, daarom

bad Hij, zo het mogelijk was, dat de zonde kon voldaan worden door minder lijden, door deze Zijn benauwdheid die Hij leed een weinig minder te doen Zijn, of een einde te doen hebben, en dat Hij in zo'n duisterheid, verlating, gevoel van toorn en gramschap niet stierf, want dat zou het zwaarste zijn dat er kon zijn; dat Hij dan in die opzicht verlost mocht worden, maar zo niet, dat Hij tevreden was, dat de wil Gods geschiedde.

- (d) De grootheid van Zijn benauwdheid blijkt ook uit het verschijnen en vertroosten van een engel, Lukas 22:43. De Goddelijke natuur ondersteunde, maar heimelijk. De Vader onttrok alle gevoel van licht en gunst, en stortte Zijn toorn volkomen over Hem uit, dus vond Hij Hem alleen in de uiterste droefheid. Een engel komt niet om het lijden Hem te helpen dragen; want hij leed niet mede, maar om Hem moed in te spreken, door Hem, misschien wel voor te stellen de voorbeelden van Hem, de profeten, de heerlijkheid die Hij daarop ontvangen zou, de verlossing van zoveel zielen, die Hij liefhad, en des Vaders heerlijkheid in alle die, om Hem alzo te vertroosten en te versterken. Hoe is het er op aangekomen, dat een engel Hem komt troosten!
- (e) De grootheid van Zijn zielslijden blijkt ook uit Zijn klacht aan het kruis: Matth. 27:46 *Mijn God! mijn God! waarom hebt Gij Mij verlaten?* Hij werd niet verlaten van de Goddelijke natuur, die personele band kon niet losgemaakt worden. Hij is ook niet verlaten van de liefde des Vaders, die bleef onveranderlijk. Hij werd niet verlaten van de Heilige Geest, met welke Hij overvloedig was gezalfd. Hij klaagt niet over verlaten te Zijn in de handen van de mensen; maar Hij klaagt over het inhouden van de betoning van alle licht, liefde, hulp, troost, en dat voor die tijd en in die tijd, als de benauwdheid op 't grootste was, en Hij ze meest van node had. Als Christus zegt waarom? Dat is geen vragen naar de oorzaak, maar een beweeglijke uitdrukking van smart. 't Was niet een wanhoop, want Hij zei: *Mijn God, Vader*, maar een uitdrukking, die de allertroostelooste, hulpelooste en bedroefdste staat te kennen geeft.

De oorzaak

VI. Denkt iemand, *wat toch de oorzaak geweest is van deze uiterste bedroefdheid van Christus.?*

Ik antwoord: het lijden in Gethsémané, waarvan wij zo-even spraken, is niet geweest de zonden van de Joden, noch hun verwerping, noch het medelijden met alle godlozen die verloren gaan, noch het verraad van Judas, noch de ergernis en verachting van Hem, die uit Zijn lijden ontstaan zouden; want dat zag Hij tevoren alzo wel als nu. 't Was ook niet de vreze voor de aanstaande geweldige en smadelijke dood; want dan had Hij zwakker geweest dan veel martelaren, die met vreugde die tegemoet gingen, en met moedigheid uitstonden.

1. De oorzaak was, dat Hij gevoelde in volle kracht wat zonde was.

Hij gevoelde in de volle kracht wat zonde was, wat het was een zondaar te Zijn. Hij zelf had geen zonden gedaan noch gekend, Hij was heilig, onbesmet, afgescheiden van de zondaren; maar Hij had alle zonden van de uitverkorenen van hen af, en op Zich genomen, en alsof Hij ze zelf gedaan had, stond Hij in hun plaats. Nu gevoelde Hij wat het was de band en het Verbond met God te breken, God te verlaten, God ongehoorzaam te Zijn, tegen God zich te kanten, en tegen Zijn wet en wil te zondigen,

geweten van zonden te hebben. Zonde als zonde te zien en te gevoelen is onverdraaglijk, al kwam er geen straf bij: dit deed David zeggen: Psalm 51:6 *Tegen U, U alleen heb ik gezondigd, en gedaan dat kwaad is in Uw ogen.* Zonde als zonde gevoelde de Heere Jezus, die voor ons tot zonde gemaakt is, 2 Kor. 5:12. Dit was een onverdraaglijke staat in Hem, die God volmaakt liefhad.

2. De afscheiding van God; en Zijn toorn.

Christus gevoelde in de volle kracht de afscheiding van God om de zonde. 't Is niet te denken noch uit te drukken wat schrik, wat onrust, wat duisterheid, wat naarheid, wat bedroefde staat het is, als God in verontwaardiging Zich geheel en geheel afscheidt van een zondaar, hem alle gunst, genade, licht onttrekt; hem verlaat, verstoot, en daar alleen laat staan, daar een mens niet kan leven zonder ergens in verkwikking te hebben. Een ziel te hebben, die zichzelf niet vergenoegen kan, die kan niet dan gedurig begeren verzadigd te worden met iets van buiten, en dan niets te hebben daar ze mede vervuld kan worden, en God te missen, die alleen de verzadiging van een redelijk schepsel is, daar hol en huilende te staan, in de gehele afscheiding van God, 't is niet te dragen noch te harden. Dit zal de eeuwige straf van de godlozen zijn: 2 Thess. 1:9. *Dewelke zullen tot straf lijden het eeuwig verderf, van het aangezicht des Heeren, en van de heerlijkheid Zijner sterkte.* Dit hadden de uitverkorenen verdiend, dit draagt de Heere Jezus in hun plaats; dit was groter zielssmart dan wij begrijpen kunnen.

3. De vloek.

Christus gevoelde in volle kracht de vloek, de uitvoering van vervloekt te zijn, Gal. 3:10, 13 de toorn van God, des Heeren gramschap, in rechtvaardigheid zich uitlatende over een zondaar, Nahum 1:2. De vreselijkheid van het vallen in de handen van de levende God. Hebr. 10:31. God iemand te Zijn tot een verschrikking, Jer. 17:17. Gelijk die niet verstaan kan worden van iemand die dezelve niet gevoeld heeft, zo kan die ook maar even gekend worden van iemand, die dezelve maar in 't begin of bij benadering heeft gevoeld, en van niemand ten volle begrepen en uitgesproken worden. Laat ons maar de allergrootste bevassing daarvan nemen, die men uit alle uitdrukkingen van de Heilige Schrift samenbrengen kan, en dan denken dat het bijna niet is, bij al hetgeen dat de Heere Jezus deze aangaande gevoelde. Christus was de Zoon van de liefde, en in die opzichte toornde God niet op Hem, maar God toornde op de zonde, en deed Hem die toorn, als die deze op Zich genomen had, in Zijn rechtvaardigheid als Rechter recht doende, gevoelen.

4. Geweld van de duivel.

Christus gevoelde in volle kracht het geweld van de duivel. Lukas 22:53. De mens was om de zonde van de duivel eigen, 2 Tim. 2:26. Daarom moet ook de Borg alle aanvallen van de duivel voor de Zijnen uitstaan; de verzoeker verzocht Hem listig, Matth. 4; week wel voor een tijd, Lukas 4:13; maar deed zijn uiterste macht en grootste aanvallen op het laatste, toen het zijn tijd, uur en macht was. Verbeeldt u de zonde in haar gruwelijkheid te gevoelen, ten uiterste verlaten te zijn van Gods gunst, ten opzichte van het gevoel, in de hoogste trap te gevoelen Gods toorn en grimmigheid als Rechter in rechtvaardigheid, en in die tijd dan op de allerlistigste en op de allergruwelijkste wijze van de macht van de hel bestreden en aangevallen te worden. Wat heeft het er op aangekomen! Wat is dat een benauwde staat geweest! Zó leed Christus naar de ziel.

Het lijden naar het lichaam heeft verscheiden trappen.

VII. Laat ons nu ook beschouwen het lijden van Christus naar het lichaam; doch zo, dat wij zien dat het Hem alles in rechtvaardige toorn van God overkwam, en dat het meteen was een zielslijden, niet alleen door medelijden, maar onmiddellijk, en dat het lijden van het lichaam daarbij kwam om Hem naar de ziel nog meer te bezwaren. De uitverkorenen hadden hun leden gesteld tot wapenen van de ongerechtigheid, en de zonde door het lichaam uitgevoerd, daarom waren ze waardig ook naar het lichaam alle pijnigingen tot in eeuwigheid te lijden.

In dit lijden kan men verscheiden trappen aanmerken.

Voor de doop.

1. De eerste trap is 't geen Hij geleden heeft vóór Zijn doop, en het aanvaarden van Zijn openbare bediening. Hij werd in armoede en verachting geboren, ten achtste dage leed Hij de smartelijke besnijdenis, Hij moest uit Zijn vaderland vluchten, en als balling en vreemdeling schuilen in Egypte; het vonnis: in het zweet uws aangezichts zult gij brood eten, heeft Hij voldaan met arbeiden, waarschijnlijk met timmeren, Matth. 13:55 Markus 6:3, Zijn brood winnen.

Van de doop tot Gethsémané.

2. De tweede trap is van Zijn doop tot aan Gethsémané. Hij werd van de duivel, de hoofdvijand, verzocht en bestreden, die niet naliet alles tegen Hem op te ruïen wat hij kon. Hij was in de haat en de verachting van de Farizeeën, Schriftgeleerden en de Oversten van het volk; zij leggen er op toe Hem in Zijn redenen te verstrikken, of ze iets konden vinden; zij verbieden dat iemand Hem mag herbergen, dat een ieder Hem zal aanbrengen, die wist waar Hij was. Overall werd Hij smadelijk veracht, tegengesproken, gescholden, gevloekt; dan willen ze Hem van een steilte afstoten, dan nemen ze stenen op om Hem dood te stenigen. Hij wandelde in armoede, in honger en dorst; Hij had niets waarop Hij Zijn hoofd kon neerleggen.

In de vier bijzondere plaatsen.

3. De derde trap was Zijn laatste lijden in Gethsémané, de zaal van Kájafas het rechthuis van Pilatus, voor Herodes, op de weg, op Golgotha.

- In Gethsémané is Hij geweest in het zielslijden boven verhaald: Hij valt op Zijn aangezicht, Hij bidt, Hij zweet bloed, Hij wordt verraden van Zijn eigen discipel, een onverdraaglijke schande en smaad! Hij wordt van al Zijn discipelen verlaten, van Zijn vijanden en gerechtsdienaars gevangen, streng gebonden, als een moordenaar naar de rechter geleid.
- Hij wordt in de zaal van Kájafas voor de kerkelijke Raad als een misdadiger gesteld, van valse getuigen bezwaard, van een dienstknecht op de mond geslagen, als een Godslasteraar ter dood veroordeeld, van de boze dienstknechten bespot, in Zijn aangezicht gespogen en geslagen.
- Aan de heiden Pontius Pilatus overgegeven, heftig beschuldigd, naar Herodes gezonden, met een bespottelijk kleed, als een zot langs de straten van Jeruzalem geleid, en aan Pilatus wederom overgegeven. Hij werd met een moordenaar gepaard, van het volk ter dood geëist, erbarmelijk geselsd, met een kroon van doornen

gevlochten gekroond, overgegeven om gekruisigd te worden. Hij wordt als een veroordeelde uitgeleid, torsende Zijn kruis.

- Op Golgotha, het galgenveld, wordt Hij aan een kruis genageld, en als een vloek tussen hemel en aarde in het midden van twee moordenaars opgericht voor het oog van duizenden mensen. In Zijn dorst geeft men Hem edik en gal te drinken; Hij wordt in Zijn ellende bespot, en met stekende woorden tot in Zijn hart gepriemd, ook het licht van de zon wordt Hem benomen, Hij hangt drie uren in duisternis, en sterft in het gevoel van de drukkende toorn van God. *Zie daar een Man van smart!* wat soort van smart, en verachting, en bespottung kan er bedacht worden, die de Heere Jezus niet is aangedaan? Dus is de Vorst des levens gedood, en de Heere der heerlijkheid gekruisigd.

Begrafenis.

4. De vierde trap is Zijn begrafenis. Nadat de Heere Jezus de geest gegeven had, doorsteekt een dienstknecht Zijn zijde, en boort met de speer tot in Zijn hart zodat uit de wond bloed en water vloeide. Jozef van Arimathéa, een rijk, goed, rechtvaardig man, een eerbaar raadsheer, en Nicodémus verzocht hebbende, en verlof van Pilatus bekomen hebbende, nemen het lichaam van Jezus, en in fijn linnen met honderd ponden specerijen gewonden hebbende, leggen het in een nieuw graf, dat in een steenrots was uitgehouwen, en sluiten het met een grote steen. Hij, die tevoren een spot en smaad van de mensen was, wordt nu van voor de ogen van de mensen weggenomen, als niet bekwaam om meer in het oog van de mensen te zijn.

Wat nederdalen ter helle betekent.

VIII. In de artikelen des geloofs staat: *begraven, nedergedaald ter helle*. Al komen de Artikelen des geloofs in alle delen met het Woord van God overeen, en al zijn ze waarheid, zo staan ze echter in die samenhang niet in de Bijbel, maar zijn van mensen samengevoegd, en alzo van de Kerk aangenomen: zodat wij ons zo zeer niet hebben te bekommeren over de woorden, alsof ze door de Heilige Geest waren ingegeven.

De bedenking is: *Of men deze woorden voor een en hetzelfde moet opnemen, dan of men ze, als elk van een andere zaak sprekende, moet opnemen.*

Wij achten dat ze een en hetzelfde zijn:

- (a) omdat vanouds die twee woorden in de Artikelen des geloofs niet gevonden werden, maar sommigen gebruikten het een, en sommigen het ander: In het concilie van Nicéa, gehouden in 't jaar 325, staat alleen: *begraven, of in 't graf gelegd*. In de Artikelen des geloofs van Athanasius, geschreven in 't jaar 333, staat alleen *nedergedaald ter hel*.
- (b) Omdat de woorden een en hetzelfde betekenen; want het Hebreeuws scheool, en het Griekse hades, betekenen diepe plaatsen onder de aarde, het graf, de staat van de doden, omdat men die onder de aarde in een kuil of graf zet. En omdat de plaats van de verdoemden en van de duivelen beneden is, gelijk de plaats van de verheerlijkten boven, zo wordt die ook door die woorden uitgedrukt, gelijk ook het woord *hel* bij ons in zijn oorsprong zoveel is, als een *hol* of kuil, en om dezelfde reden boven vermeld, noemen wij de plaats van de verdoemden: *hel*, gelijk ze nu nog *hel*, in de Friese taal *hol* genaamd wordt. Zodat of wel de plaats van de verdoemden scheool, hades, genoemd wordt, nochtans in haar eerste betekenis een kuil, een graf, een hol

betekent. Om deze redenen achten wij, dat begraven en nedergedaald ter hel 't zelfde is.

Ofschoon vanouds één van die woorden maar gebruikt werd, zo zijn ze namaals beide bij elkaar gesteld; en zal men ze ieder in een andere zin verstaan, dán is het bekwaam dat men door *begraven* versta het liggen in het graf, en door *nederdalen ter hel* het zielslijden van Christus.

Is geen trap van Christus' verhoging.

't Is een tastbare dwaling van de Roomsen, dat men het nederdalen ter hel zou nemen voor *een trap van Christus' verhoging*, en ook als men daardoor wil verstaan, dat Christus gestorven zijnde naar de ziel in de plaats van de verdoemden, of naar een versierde woonplaats voor de zielen van de gestorven Godzaligen van het Oude Testament zou gegaan zijn, en de zielen daaruit verlost hebben; want Christus' ziel ging terstond naar de hemel, Hij beval ze in de hand van Zijn Vader. Lukas 23:46. Hij zeide tot de moordenaar: *Heden zult gij met Mij in het Paradijs zijn*. Lukas 23:43.

De teksten, welke voor die dwaling voortgebracht mochten worden, hebben geen bewijs.

- Hand. 2:31, *Zijn ziel is niet verlaten in de hel, noch Zijn vlees heeft verderving gezien*.

Het woord *scheol*, 't welk Psalm 16:10 staat, en *hades*, 't welk hier is, betekenen in hun eerste betekenis het graf, zo ook hier 't welk uit het bijgevoegde blijkt; *geen verderving zien*, is niet verrotten, gelijk aan 't lichaam in het graf gebeurt; dat hier *ziel* genoemd wordt, is een figuur van spreken, 't betekent de persoon, en verder de persoon naar dat deel, 't welk eigen is te verrotten, namelijk, het lichaam; want de *ziel* komt in 't graf niet; en verstaat men door de hel de plaats van de verdoemden, daar waren de zielen van de voorvaderen niet, die waren in de hemel, en volgens hun eigen zeggen niet in de plaats van de verdoemden, maar in een voorburg.

- Ook geeft de plaats 1 Petrus 3:19 geen bewijs. *In denwelken Hij ook, heengegaan zijnde, de geesten, die in de gevangenis zijn, gepredikt heeft*. Die *woorden in denwelken*, zien op 't geen voorafgaat: *levend gemaakt door de Geest*. De Geest is niet de *ziel* van Christus; want Hij is door Zijn *ziel* niet opgewekt; zo dient deze plaats niet ten bewijze. De Geest, in welke Hij heenging of kwam, is Zijn Goddelijke natuur, door welke Hij Zichzelf heeft levend gemaakt. Door die kwam Hij en sprak met Abraham, Izak, Jakob, Noach en de andere profeten, gelijk 1 Petrus 1:11 gezegd wordt, *dat de Geest van Christus in hen was*. Door de profeten liet Hij de mensen vermanen, bestraffen, waarschuwen, zodat Hij door die profeten, die door Zijn Geest spraken, predikte. Hier wordt gesproken van Noach en de zondvloed, en van de mensen, die toen ongehoorzaam waren, en zich door Noachs prediken door de Geest van Christus niet bekeerden, vers 20. Deze godloos stervende, werden in de gevangenis, dat is in de hel, de plaats van de verdoemden, verstoten, niet naar 't lichaam, maar naar de *ziel*, die een geest is. De *ziel*, de geest des mensen zijnde, het redelijke, die is een voorwerp van de predikingen, die is het eerste en naaste onderwerp van de zonden en de ongehoorzaamheid, die niet kunnende sterven, wordt verdorven in de hel, Matth. 10:28.

De zin van de plaats is, dat Christus door Zijn Geest door Noach gepredikt heeft voor de mensen, toen ongehoorzaam, en naar 't lichaam door de zondvloed gedood, en naar de *ziel* of geest in de hel geworpen, alwaar ze nu nog in de gevangenis zijn.

Al het lijden is voldoende, niet alleen het drie-urig lijden aan het kruis.

IX. Al het lijden, boven vermeld, moest de Christus lijden tot vervulling van de ceremoniën en profetieën. Dit alles was voldoende voor de zonden van de uitverkorenen, en niet alleen het drie-urig lijden in duisternis aan het kruis. De bepaling is buiten Gods Woord: dit blijkt hieruit:

1. Als de Schrift spreekt van Christus' voldoening, zo brengt ze daartoe het lijden in 't algemeen zonder uitsluiting van iets, en zonder bepaling van tijd of deel. 1 Petrus 3:18. *Christus heeft ook eens voor de zonde geleden, Hij rechtvaardig voor de onrechtvaardigen, opdat Hij ons tot God zou brengen.* Wie is dan zo stout, dat hij uitkiezing en bepaling durft maken?
2. Christus heeft niet alleen in de drie urige duisternis geleden, maar ook tevoren, zo naar de ziel in Gethsémané, als naar 't lichaam, en dat was ook voldoende: door Zijn striemen is ons genezing geworden, Jes. 53:5. Hij hing ook aan het kruis voor de duisternis; is het niet voldoende dat de Heere der heerlijkheid gekruist is? 1 Kor. 2:8. Ook de armoede, 2 Kor. 8:9. *Dat Hij om uwentwille is arm geworden.... opdat gij door Zijn armoede zou rijk worden.* Is dan Zijn lijden voor de duisternis voldoende, zo dan niet alleen het drie-urig lijden.
3. Christus was al van Zijn begin af de Christus des Heeren, Lukas 2:26. Hogepriester, Koning, Jes. 9:5. De Zaligmaker, Lukas 2:11. Twaalf jaren oud zijnde was Hij bezig in de dingen van Zijn Vader, Lukas 2:42, 49. Hij was al van de beginne het Lam Gods, dat de zonden van de wereld wegneemt, Joh. 1:29. Veracht en de onwaardigste onder de mensen, een man van smarten, en verzocht in ziekte, Jes. 53:3. Dit alles was Hij voor de Zijnen. Daaruit blijkt dan, dat Hij niet alleen in Zijn drie-urig lijden voldaan heeft, maar in al de tijd van Zijn leven.

Tegenwerping 1.

1. Men mocht zeggen: Daar staat, Zach. 3:9, *Ik zal de ongerechtigheid van dit land op één dag wegnemen.*

Ik antwoord:

- (a) zo moet men dan tenminste insluiten alles wat Christus op die laatste dag geleden heeft, en het niet bepalen tot de drie uren.
- (b) Op één dag heeft Hij voleindigd al wat tot wegneming van de zonde diende; dat alles moest volbracht worden, eer Hij voldaan en de laatste kwadrantpenning betaald had.

Tegenwerping 2.

Men mocht zeggen: *Dikwijls wordt alleen van Christus' kruisiging gesproken.*

Ik antwoord:

- (a) dikwijls ook van de andere delen van Zijn lijden.
- (b) Van Christus' kruisiging wordt dikwijls gemeld omdat het 't grootste, het laatste, het openbaarste was.
- (c) Aan het kruis heeft Hij vóór en na de duisternis geleden, zo kan men het dan niet bepalen tot de drie uren.

X. Van dit lijden zijn drie zaken nader te overwegen.

1. Dat dit lijden waarlijk is voldoende.
2. Dat dit is volmaakt voldoende.
3. Dat dit lijden voldoende is voor alle uitverkorenen, en alleen voor die.

Het eerste is: *Dat Christus door Zijn lijden eigenlijk en waarlijk in plaats van de kinderen van God, voor hun zonden aan de rechtvaardigheid Gods heeft voldaan.*

De Socinianen ontkennen het.

Wij zeggen, dat Christus is een Zaligmaker, niet alleen omdat Hij de waarheid en de weg van de zaligheid openbaart, die met wonderen en met Zijn dood heeft bevestigd, en in Zijn heilig leven ons een voorbeeld is geweest, enz. en alzo ten nutte van de mens heeft geleden en gestorven is; maar wij zeggen, dat Christus als Borg Zich in de plaats van de Zijnen heeft gesteld, al hun zonden, zo erf- als dadelijke, zo vóór de doop en bekering als na dezelve, tot het laatste ogenblik huns levens begaan, van hen op Zich heeft overgenomen; dat Hij in hun plaats de straffen, die zij verdiend hadden, Zelf heeft gedragen, en daardoor aan de rechtvaardigheid Gods volkomen, zonder enig door de vingers zien, of een gedeelte voor het geheel aannemen, maar eigenlijk, waarlijk, volkomen heeft voldaan, en dat Hij door die voldoening en verdiensten hen verlost van alle straffen, zo tijdelijke als eeuwige. Dit is het punt en kenteken van het Christendom; die hierin dwaalt en dit verloochent, die kan niet zalig worden. Deze waarheid blijkt uit deze volgende bewijsredenen:

1. Uit de noodzakelijkheid van Voldoening.

Indien God wegens Zijn hoogheid, heiligheid, rechtvaardigheid en waarheid de zonde niet ongestraft kan laten, en de zondaar zonder volkomen genoegdoening aan Zijn rechtvaardigheid, door het dragen van de verdiende straf, in genade niet kan aannemen, noch hem de zaligheid geven, en de mens niet kan voldoen; en het met de rechtvaardigheid Gods bestaan kan, dat het door een bekwame Borg geschiedt, en de Heere Jezus de Borg is, zo heeft Christus waarlijk, eigenlijk, volkomen voldaan, door Zijn lijden en sterven. Het eerste is waar, gelijk hoofdstuk 17 bewezen is; zo is en blijft dan ook het tweede vast en waarachtig.

2. Uit de Borgtocht van de Heere Jezus.

- (a) Dat de Heere Jezus Borg is, is tevoren bewezen, en blijkt uit: Hebr. 7:22. *Van een zoveel beter verbond is Jezus Borg geworden.* Jes. 43:6, 7. *De Heere heeft onzer aller ongerechtigheid op Hem doen aanlopen. Als dezelve geëist werd, toen werd Hij verdrukt.* 't Is bekend, dat een borg voor een ander instaat, 't zij dat hij is fidejussor, die gehouden is te betalen, als een schuldenaar niet betalen kan, gelijk niemand in dit geval kan; 't zij dat hij is ex-promissor, die ten eerste de schuld als eigen overneemt, als eigen betaalt, en de schuldenaar onaansprekelijk maakt; tot hoedanige borg Paulus zich voor Onésimus bij Filémon stelde, Fil. 1:18, 19. Jezus nu Borg zijnde, heeft Hij zich in de plaats gesteld, en in hun plaats de schuld betaald.
- (b) Dit blijkt uit zulke teksten, waarin het Griekse woord *anti* en *huper* in deze materie staat.
 - Matth. 20:28. *De Zoon des mensen is gekomen om Zijn ziel te geven tot een rantsoen (anti) voor velen.* 1 Tim. 2:6. *Die Zichzelf gegeven heeft tot een (antilutron) rantsoen*

voor allen. 't Is onbetwistbaar dat het woord *anti* betekent in iemands plaats: Matth. 2:22. Dat Archelaüs in Judea koning was *anti* in de plaats van zijn vader. Matth. 5:38. Oog, *anti* om oog. 1 Kor. 11:15. Omdat het lange haar haar *anti* voor een deksel is gegeven. Lukas 11:11. Zal hem *anti* voor een vis een slang geven.

- Zo betekent ook het Griekse woordje *huper* voor, in de plaats van iemand: Rom. 5:7. Nauwelijks zal iemand *huper* voor (dat is, in plaats) van een rechtvaardige sterven. Dus is Christus voor, in de plaats van de zondaar gestorven. Rom. 8:32. *Maar heeft Zich voor ons allen overgegeven.* Titus 2:14. *Die Zichzelf voor ons gegeven heeft, opdat Hij ons zou verlossen van alle ongerechtigheid.* Hebr. 2:9. *Opdat Hij door de genade Gods voor allen de dood smaken zou.* 1 Petrus 3:18. *Christus heeft ook eens voor de zonde geleden, Hij rechtvaardig voor de onrechtvaardigen.* In deze teksten staat het woord *huper*. Hieruit blijkt het klaar, dat Christus als Borg, in de plaats van de zondaar heeft geleden, en voor hun zonden voldaan. Hiertoe dient ook Jes. 53:4. *Waarlijk Hij heeft onze krankheden op Zich genomen en onze smarten (sebalaam) heeft Hij gedragen;* 't woord betekent torsen, als een last op Zijn schouders dragen.

3. Als Hogepriester.

Uit het Hogepriesterambt van de Heere Jezus. Hiervan is gesproken hoofdstuk 20. Dat Christus Hogepriester is, zegt de Schrift, Hebr. 2:17; 4:14-16 en 5:10. 't Werk van een priester was offeren; zo heeft ook Christus als Priester geofferd, en dat Zichzelf, Efése 5:2 en Hebr. 9:14, 26, 28. De offeranden, de beesten, die geofferd werden, werden gedood in de plaats van de zondaar: Lev. 17:11. *De ziel van het vlees is in het bloed; daarom heb Ik het u op het altaar gegeven om over uw zielen verzoening te doen.* Gen. 22:13. Abraham nam die ram, en offerde hem ten brandoffer in zijns zoons plaats. Het sterven van dat offerbeest kwam op de rekening van de zondaar, die zijn hand op 't hoofd van het offerbeest leide, en hij werd daardoor vrij verklaard, alsof hijzelf voor zijn zonden geboet had. Zie dit, Lev. 4:4, 15, 20. Dit beeldt af dat ook alzo de Messias in plaats van de zondaar Zich zou stellen, en Zich in hun plaats opofferen, en dat Zijn lijden en sterven op de rekening van alle gelovigen, alsof zij zelf voor hun zonden betaald hadden, komen zou. Zie dit: 2 Kor. 5:21. *Die geen zonde gekend heeft, heeft Hij zonde voor ons gemaakt, opdat wij zouden worden rechtvaardigheid Gods in Hem.* Christus is voor ons tot zonde gemaakt, door toerekening van al de zonden van de uitverkorenen aan Zich als Borg, tot een offer voor de zonde; dus heeft de Heere onzer aller ongerechtigheid op Hem doen aan lopen, Jes. 53:6.

Christus zo voor ons tot zonde gemaakt zijnde, zo worden wij uit kracht van Zijn verdiensten rechtvaardigheid Gods in Hem. Dit blijkt ook uit: 1 Petrus 2:24. *Die Zelf onze zonden in Zijn lichaam gedragen heeft op het hout.* Zie ook: 1 Joh. 2:1. Hij is *hilasmos*, een verzoening, (een zoenoffer), voor onze zonden.

Omdat dan de Heere Jezus als Hogepriester en Offerande Zichzelf voor de zonden van de uitverkorenen heeft opgeofferd tot een verzoening, zo heeft Hij dan eigenlijk, waarlijk in plaats van de zondaar door Zijn lijden en sterven voldaan.

4. Uit de prijs.

- Het lijden van Christus wordt genoemd rantsoen: Matth. 20:28. Zijn ziel te geven tot *lutron* een rantsoen voor velen. 1 Tim. 2:6. Die Zichzelf gegeven heeft tot *antilutron*, een rantsoen voor allen.

- Hij wordt genoemd verlossing, een verlos-offer: Eféze 1:7. In welke wij hebben *apulotroosin*, de verlossing door Zijn bloed, namelijk de vergeving van de misdaden.
- Het wordt genoemd verzoening of verzoenoffer: Rom. 3:25. Welke God voorgesteld heeft *hilasteerion* tot een verzoening door het geloof in Zijn bloed. 1 Joh. 2:1. Hij is *hilasmos* een verzoening voor onze zonden.

Deze woorden hebben grote nadruk en betekenen een verlossing, een verzoening, niet evenveel hoe, maar die door betaling van de prijs, die tot iemands verlossing gegeven moet worden, geschiedt. Is nu Christus' lijden zo'n prijs, losgeld, rantsoen, zo is het waarlijk voldoende. Nu, 't is zo, dan is 't voldoende.

Voegt bij de genoemde teksten, waarin de Griekse woorden bijzondere nadruk hebben, ook die, welke ronduit zeggen dat de verlossing des mensen geschiedt door het bloed van Christus als een prijs, 1 Petrus 1:19, *Wetende dat gij verlost zijt door het dierbaar bloed van Christus*. 1 Kor. 6:20, *Gij zijt duur gekocht*. Openb. 5:9. *Gij zijt geslacht, en hebt ons Gode gekocht met Uw bloed*. Dus zijn wij dan verlost, niet door een blote vrijlating, gelijk een heer zijn slaaf vrijheid schenkt, of gelijk men de gevangenen in de oorlog de ene tegen de andere uitwisselt, of ook zonder wisseling laat uitgaan; maar door koping, waarin de rechte waarde betaald wordt, en dat is Christus' lijden.

5. Uit de vrucht van Christus' lijden en sterven.

Door het lijden en sterven van Jezus Christus is een dadelijke verzoening en bevrediging tussen God, wiens rechtvaardigheid voldaan is, en tussen de zondaar teweeggebracht. Dit zegt de Schrift duidelijk en klaar:

- Rom. 5:10. Wij vijanden zijnde, met God verzoend zijn door de dood Zijns Zoons.
- 2 Kor. 5:18, 19. *Die ons met Zichzelf verzoend heeft door Jezus Christus. God was in Christus de wereld met Zichzelf verzoenende, haar zonden haar niet toerekenende.*
- Eféze 2:16. *En opdat Hij die beiden met God zou in één lichaam verzoenen door het kruis, de vijandschap aan hetzelfde gedood hebbende.* Niet alleen heeft Christus die twee, Joden en heidenen, één gemaakt, en alzo met elkaar bevredigd, maar Hij heeft die beiden met God verzoend:
- Kol. 1:20, 21. *En dat Hij, door Hem vrede gemaakt hebbende, door het bloed Zijns kruises, door Hem, zeg ik, alle dingen verzoenen zou tot Zichzelf, hetzij de dingen die op de aarde, hetzij de dingen die in de hemelen zijn. En Hij heeft u, die eertijds vervreemd waart, en vijanden door het verstand in de boze werken, nu ook verzoend.* Hij heeft al de Zijnen, die in de hemel en op de aarde waren, bevredigd, niet alleen met elkaar, maar ook tot Zichzelf, zij allen hebben door Christus' bloed vrede met God. Daar was vijandschap tussen God en de mens. God haat de zondaar, Psalm 5:6. De mensen Zijn kinderen des toorns, Eféze 2:3. De vijandschap neemt Christus weg, Eféze 2:15. Hij verlost de mensen van Gods toorn, 1Thess, 1:10. Hij verzoent ze met God, Rom. 5:10. Hij brengt ze tot God, 1 Petrus 3:18. Dit doet Hij niet met hen de weg tot bekering slechts aan te wijzen, maar door Zijn bloed, als het rantsoen. Zo heeft dan Christus eigenlijk, waarlijk, in plaats van de zondaar, door Zijn lijden en sterven aan de rechtvaardigheid Gods voor hen voldaan.

XI. Hoewel de bovengestelde bewijsredenen krachtig overredende zijn, opdat er nochtans niets overblijve dat het gemoed enigszins mocht ophouden in het aannemen van de waarheid, zullen wij enige tegengedachten wegnemen.

Tegenwerping 1.

God was niet vertoornd tegen de mensen, maar had ze lief, Joh. 3:16; Titus 3:4. God wordt ook niet gezegd verzoend te zijn, maar de mens is verzoend, en deze verzoening geschiedt door bekering van de mens tot God, door genadige kwijtschelding, door tussenspreken van de Middelaar, en niet door het dragen van de straf, voldoende aan de rechtvaardigheid Gods, en de toorn wegnemende.

Ik antwoord:

- (a) 't Is duidelijk tegen Gods Woord, dat God over de zonde niet vertoornd was. Zie maar Psalm 5:5-7. *Gij zijt geen God, die lust heeft, Gij haat, hebt een gruwel aan de werkers van de ongerechtigheid.* Psalm 7:12. Een God die alle dagen toernt. Rom. 1:18. De toorn van God wordt geopenbaard over alle godloosheid. Efëze 2:3. Kinderen des toorns.
- (b) God is mensenlievend, niet met een liefde van welbehagen, want in dezelve is niet dan zonde, zij zijn vijanden Gods, Rom. 5:10, maar met een liefde van toegenegenheid, en die betoonde Hij in 't geven van de Middelaar. Zijn uitverkorenen waren kinderen des toorns als zondaars, maar als uitverkoren was God hen liefhebbende met toegenegenheid.
- (c) 't Is ook tegen Gods Woord, dat niet God, maar de mens verzoend is geworden. Heeft de mens iets ontvangen van Godswege, om God in verzoening te ontvangen? Is de mens tevreden gesteld? God was vertoornd, de mens had daartoe oorzaak gegeven, Gods toorn wordt gestild, God ontvangt het rantsoen, en het stillen van Gods toorn was tot nut van de uitverkorenen, die door het betaalde rantsoen in verzoening Zijn opgenomen.
- (d) De verzoening geschiedt niet door bekering, dat staat nergens in de Bijbel, en de natuur leert dat bekeren geen voldoende is; overal schrijft de Schrift de verzoening toe aan Christus' lijden, gelijk boven overvloedig is getoond. De kwijtschelding geschiedt niet zonder voldoening aan Gods rechtvaardigheid, maar uit kracht van de voldoening; en het kwijtschelden, en de genade geschiedt aan des mensen zijde, die tot voldoening niets gedaan heeft.
- (e) De verzoening geschiedt niet door een blote voorspraak en tussenspreken, maar het voorspreken heeft de voldoening door het dragen van de straf tot een grond. Zou Christus in het heiligdom ingaan, het moest door Zijn eigen bloed geschieden, Hebr. 9:12. Johannes voegt daarom die twee bij elkaar. 1 Joh. 2:1, 2. *Wij hebben een Voorspraak bij de Vader; en Hij is een verzoening voor onze zonden.*

Tegenwerping 2.

XII. *Het woord voldoen staat in de Bijbel niet, daarom kan men niet bewijzen, dat er voldoening geschied is.*

Ik antwoord: of de letters van dat woord daar al niet stonden, zo is het voor een redelijk schepsel genoeg, als de zaak zelf daar klaar en duidelijk wordt uitgedrukt. De Schrift zegt dat Christus heeft teruggegeven 't geen Hij niet geroofd had, Psalm 69:5. *Dat Hij Zijn ziel heeft gegeven tot een rantsoen voor velen,* Matth. 20:28. Voor allen, 1 Tim. 2:6. Dat wij in Hem hebben de verlossing, of een offer tot verlossing, Efëze 1:7. Dat Hij

is een verzoening voor onze zonden, 1 Joh. 2:2, enz. Is dat nu zoveel niet als voldoen? 't Scheelt niet of men die woorden gebruikt, of het woord voldoen.

Tegenwerping 3.

Zo Christus voldaan heeft voor ons, zo heeft Hij aan Zichzelf voldaan, 't welk ongerijmd is.

Ik antwoord: al heeft aan Zichzelf te betalen eigenlijk geen plaats in verwisselende rechtvaardigheid, zo kan het zeer wel geschieden in de wrekende gerechtigheid. Waarom kan een rechter, zelf misdään hebbende, zichzelf niet veroordelen en doen straffen? Was het tegen alle recht en reden dat een rechter, zijn zoon door een misdään beide ogen verbeurd hebbende, het ene oog zijn zoon, en het andere oog zichzelf liet uitsteken? Dit zeg ik naar 't recht onder de mensen; maar hier is het klaar, en zonder duisterheid, omdat God het zegt, dat Christus door Zijn lijden en dood de vijandschap tussen God en de mens heeft weggenomen, en de mens Gode verzoend, Rom. 5:10. Vrede gemaakt, Kol. 1:20. De mens tot God brengt, 1 Petrus 3:18. Dus is alle beknibbeling uit. Begeert iemand het klaar te zien, hij weet dat Christus als Godmens, als Borg niet aan Zichzelf, maar aan de Vader heeft voldaan, maar aangemerkt als eenswezens met de Vader, aangemerkt als God wezenlijk, zo heeft Hij ja aan God, en in die opzicht aan Zichzelf als God mens als Borg betaald. Onderscheidt Wezen en Persoon, en dat een ander Persoon de Vader is, en een ander Persoon de Zoon, en de donkerheid zal opklaren.

Tegenwerping 4.

XIII. Indien Christus voldoen zou, zo moest Hij alles lijden wat de zondaar verdiend had. Namelijk, Hij moest de eeuwige verdoemenis lijden, Hij moest in de hel eeuwig zijn, Hij moest in wanhoop zijn geweest; maar dat heeft Christus alles niet geleden, zo heeft Hij dan niet voldaan.

Ik antwoord:

- (a) Christus heeft immers de eeuwige verdoemenis geleden: want de eeuwige verdoemenis, dood en pijn bestaat in de gehele afscheiding van God, in de gehele uitgieting van Gods toorn, en dat zo lang totdat alles volkomen is gedragen, en genoeg was tot straf van de zonde. Nu, dit heeft Christus in de volle kracht geleden, zie dit boven, par. 3, 4, 5, 6. Dit heeft Hij zo lang en in zo'n trap geleden, totdat Hij zeggen kon: *Het is volbracht*, Joh. 19:30. *Ik heb voleindigd het werk, dat Gij Mij gegeven hebt om te doen*, Joh. 17:4.
- (b) Christus behoefde niet in de hel plaatselijk te zijn, dat behoort niet tot het wezen van de eeuwige verdoemenis.
- (c) Hij had ook niet te lijden zonder einde of eeuwig in duurzaamheid; want dat is de mens onderworpen als een gevolg van Zijn onmacht om tegelijk genoeg te dragen, en zich te herstellen in staat van volmaaktheid; dus blijft hij er onder liggen, totdat hij alles te boven komt, dat in eeuwigheid niet geschieden kan; maar omdat de Borg alles in de volmaakte trap en inspanning tegelijk geleden heeft, zoveel nodig was tot voldoening van Gods gerechtigheid, en door Zijn volmaakte gehoorzaamheid de eis van de wet vervuld was, zo was het niet mogelijk dat het lijden langer uitgestrekt werd, en dat Hij van de dood werd gehouden.

Aanhouding 1.

Men mocht denken, *dat Christus' menselijke natuur, naar welke Hij alleen geleden heeft, eindig was, en kon daarom het oneindige niet dragen, en zo was het lijden niet genoegzaam tot betaling van de zonde, die eeuwige straf verdient.*

Antwoord. Hoever dat Christus' menselijke natuur gesterkt was, is voor ons niet te bepalen, maar zij bleef altijd eindig; Christus heeft naar die natuur gedragen het volkomen gemis, en de volmaakte toorn van de oneindige God, tegen welke de uitverkorenen gezondigd hadden. Doch men moet wel opmerken, dat de menselijke natuur niet leed, maar *de Persoon* naar die natuur en omdat de Persoon oneindig was, zo was ook van een oneindige kracht en waardigheid alles, wat Hij leed.

Aanhouding 2. Zegt men, *als het lijden van Christus daarom van een oneindige kracht was, omdat Hij die leed, oneindig was, zo was het door een op- en aanneming van de Persoon, en dat heeft bij God geen plaats, Rom. 2:11; en zo was de voldoening genoegzaam door een acceptatie, of iets voor 't geheel aan te nemen, uit aanmerking van de Persoon, maar niet omdat de straf in haar natuur de verdiensten van de zonden ophalen kon.*

Ik antwoord: aannemen des Persoons is door enige uitwendige omstandigheden of hoedanigheden bewogen te worden om iemand enige gunst te bewijzen; maar Persoon betekent in dat geval niet de mens zelf, aan wie iets gedaan wordt. Hier heeft dit geen plaats, omdat de Persoon zelf, en niet hoedanigheden om te bewegen, hier is. Hier komt ook geen acceptatie te pas, omdat hier een straf is, die de zonde genoegzaam ophaalt. Niet uit achting en aanmerking van de Persoon wordt Zijn lijden voor genoegzaam opgenomen, maar door de inwendige en ware kracht en waarde was het lijden van de oneindige Persoon van een genoegzame en oneindige kracht. Gelijk de hoogheid van de persoon, tegen welke men misdoet, de misdaad en de straf, waarlijk, eigenlijk, in zichzelf verzwart: want waarom verdient het de dood, als iemand de koning in 't aangezicht slaat, en niet de dood, als hij een bedelaar slaat, dan om de hoogheid en waardigheid des persoons? Alzo is het lijden van straf over een misdaad in een koning van grote waarde en voldoening, al lijdt hij minder, dan in een bedelaar over dezelfde misdaad, die zwaarder pijn en smart in stof draagt. Dus is het hier, omdat de Persoon, tegen welke men zondigt, oneindig is, zo verdient de zonde inderdaad oneindige straf; en omdat de Persoon, die de straf draagt, oneindig is, zo is ook de voldoening inderdaad oneindig, dat is, volkomen genoegzaam.

(d) Christus behoeft ook de desperatie of wanhoop niet te lijden. Hij kon ook niet, omdat het zonde is; want de wanhoop is niet het wezen van de eeuwige straf, maar ontstaat én uit de onverdraaglijkheid van het lijden in een ellendig schepsel, én omdat het ontbloot is van alle middelen om ooit verlost te worden, 't welk bij Christus geen plaats had, omdat Hij én kon dragen én het lijden te boven komen.

Tegenwerping 5.

XIV. *Zo Christus al voldaan had, zo kon Hij maar voor een, en niet een voor allen.*

Antwoord. De Schrift zegt *dat de éne Christus voor allen voldaan heeft*, Rom. 5:18 1 Tim. 2:6 Hebr. 2:9. Een rijk man kan veel slaven verlossen. Een koning kan zich in plaats van veel gevangenen stellen, en die daar door verlossen. Een oneindige kan voor menigten voldoen.

Tegenwerping 6.

Zo Christus voor ons voldaan heeft, (a) dan hebben wij Christus meer voor de zaligheid te danken dan God de Vader.

Antwoord. Dat volgt niet, want 't is alles uit de Vader, die heeft de Zoon verordineerd en overgegeven.

Aanhouding 1. (b) *Dan behoeven wij ons niet te wachten voor de zonde, en geen deugden te oefenen; want alle zonden Zijn al betaald, en de zaligheid is al verdiend.*

Antwoord. Deze bedenking geeft te kennen een gehele onwetendheid van de natuur van een verlost en van de genade. 1 Joh. 3:3. *Een ieder die deze hoop op Hem heeft, die reinigt zichzelf, gelijk Hij rein is.* Zonde is onreinheid, daarom haten en vluchten de gereinigden die; want het is tegen hun wedergeboren natuur. Heiligheid is hun leven en blijdschap, daarom jagen ze die na; zij oefenen de deugden niet om de hemel te verdienen, maar om de Heere te danken, te dienen en te verheerlijken, en door die gemakkelijke en effen weg te gaan tot de bezitting van de verdiende zaligheid.

Aanhouding 2. (c) *Het vaststellen van de Voldoening van Christus doet aan Gods barmhartigheid en macht ongelijk; want of God wilde de zondaar zonder voldoening niet zalig maken, en dat is tegen Zijn barmhartigheid, of Hij kon niet, en dat is tegen Zijn macht.*

Antwoord. Indien God zonder Christus' voldoening de zondaar kon zalig maken, zo was het een onbedenkelijke onbarmhartigheid, de heilige Christus zo veel en zo zwaarte doen lijden. Nochtans, indien God de allergruwelijkste, de allerhardnekkigste, en zonder het minste berouw in zijn zonden stervenden, niet zalig maakt, dat is, óf omdat Hij niet wil, dat is dan tegen Zijn oneindige barmhartigheid, óf omdat Hij niet kan, dat is dan tegen Zijn almacht; maar tot de zaak zelf, hier komt geen macht te pas, maar rechtvaardigheid, heiligheid, die niet toelaten kunnen, dat de zonde ongestraft bleef. En omdat Gods rechtvaardigheid dat niet toelaat, zo wilde Hij niet; want Zijn wil is overeenkomende met Zijn natuur, 't is geen barmhartigheid rechtvaardigheid te krenken, Zijn macht en barmhartigheid wordt zonderling verheerlijkt, in de zondaar zalig te maken door Christus' voldoening. Efëze 1:6. *Tot prijs van de heerlijkheid van Zijn genade, door welke Hij ons begenadigd heeft in de Geliefde.* Lukas 1:51. *Hij heeft een krachtig werk gedaan door Zijn arm.* Dit van de waarheid van de Voldoening.

Ten tweede. Is volmaakt voldoenende.

XV. Het tweede dat over het lijden en de dood van Christus te overwegen is, is de Volmaaktheid van de Voldoening van Christus; tegen Rooms en Socinianen. Hier zijn vier zaken op te merken; namelijk:

1. Dat Christus' Voldoening zo volmaakt is, dat hier geen acceptatie of ook enig door de vingers zien plaats hebben kan.
2. Dat geen andere voldoening hier bijkomt, of ook bijgevoegd kan worden.
3. Dat niet alleen voor de zonden vóór de doop geschied, maar ook voor alle andere grote en kleine voldaan is.
4. Dat niet alleen voor alle schuld, maar ook voor alle straf voldaan is. Alle deze zaken samengenomen, blijken klaar uit hetgeen wij van de waarheid van de Voldoening gezegd hebben, zodat geen bewijs meer van node is.

Nochtans opdat geen schuilhoek onderzocht gelaten wordt, zullen wij ieder punt op zichzelf overwegen.

1. **Geen acceptatie, genadige schatting, heeft hier plaats.**

XVI. Christus' lijden in Zichzelf, in Zijn eigen natuur aangemerkt, is zo volmaakt voldoende, dat geen genadige schatting, een gedeelte voor 't geheel aannemende, plaats heeft, of ook hebben kan. Dit blijkt dus:

- (1) Zuiverheid van Gods rechtvaardigheid. Indien de wrekende gerechtigheid van God de Rechter zo zuiver is, dat ze niet voldaan kan worden, dan door de uiterste verdiende straf; en indien de Heere Jezus die allerzuiverste gerechtigheid voldaan heeft, zo is Zijn voldoening zo volmaakt, dat de uiterste penning niet onbetaald is gebleven, en dat er geen door de vingers zien, of genadige schatting voor vol, enigszins plaats hebben kan. Het eerste is waar en bewezen, Hoofdstuk 18 par. 6-10; en boven in dit hoofdstuk, par. 12. Zo blijft dan het tweede ook onwrikbaar.
- (2) Oneindigheid. De Borg, die voldaan heeft, is oneindig in wezen, hoogte, heiligheid en rechtvaardigheid. Zou zo'n Persoon zich tot Borg stellen en iets overlaten, dat Hij niet betalen kon of wilde? En Hij oneindig zijnde, zo is dan al Zijn lijden in de natuur zelf aangemerkt, van een oneindige, dat is volkomen genoegzame kracht gelijk wij een weinig boven bij (c) toonden.
- (3) Kracht van Zijn offerande. 't Blijkt uit Hebr. 10:14. Met één offerande heeft Hij in eeuwigheid volmaakt degenen, die geheiligd worden. Wat is er nu overgelaten? Wat zou nu nog door de vingers gezien moeten worden? Niets.

2. Geen andere voldoening komt hierbij.

XVII. Het lijden van Christus is zo volmaakt voldoende, dat geen voldoening des mensen door lijden, in dit leven of na dit leven, in een versierd vagevuur van node is, of hierbij gevoeld kan of mag worden. Want:

- (1) Óf de voldoening des mensen door Zijn lijden is noodzakelijk, of niet; indien noodzakelijk, zo is Christus geen volkomen Zaligmaker, dat Hij zeker al is. Hebr. 7:25. *Waarom Hij ook volkomen kan zalig maken, degenen, die door Hem tot God gaan.* Indien niet noodzakelijk, zo is het niet voldoende. En het is niet noodzakelijk, noch enigszins voldoende; want (a) de Schrift spreekt daar niet één woord van. (b) En Christus heeft alles met één offerande voldaan, Hebr. 10:14. Zo kan ze dan niet bijgevoegd worden.
- (2) Christus' lijden is zo krachtig, dat het is tot volkomen wegneming van alle zonden, tot volkomen vergeving, tot volkomen volmaking.
 - (a) 't Is tot volkomen wegneming van alle zonden: Hebr. 1:3... nadat Hij de reinigmaking van onze zonden door Zichzelf teweeggebracht heeft. Hebr. 9:14. Hoeveel te meer zal het bloed van Christus... uw geweten reinigen van dode werken.
 - (b) 't Is tot volkomen vergeving: Eféze 1:7. In welke wij hebben de verlossing door Zijn bloed, namelijk de vergeving van de misdaden. Hand. 10:43... dat een ieder die in Hem gelooft, vergeving van de zonden ontvangen zal door Zijn Naam. Jer. 31:34... ik zal hun ongerechtigheid vergeven, en van hun zonden niet meer gedenken.
 - (c) 't Is tot een volkomen volmaking van de Zijnen: Rom. 5:19 ... alzo zullen ook door de gehoorzaamheid van Eén velen tot rechtvaardigen gesteld worden. 2

Kor. 5:21. *Opdat wij zouden worden rechtvaardigheid Gods in Hem.* Indien Christus' lijden zo volmaakt is, wat blijft er dan nog over? Wat kan men daarbij versieren?

Tegenwerping. *Zegt men, door ons lijden wordt het lijden van Christus ons toegepast, 't is noodzakelijk tot toepassing.*

Antwoord.

- (1) Zo is dan ons lijden niet voldoende.
- (2) Dat staat nergens.
- (3) De toepassing geschiedt door het geloof, Rom. 5:1. Indien men zegt: Christus heeft verdiend dat wij verdienen kunnen, die wete:
 - (a) dat daarvan noch woord, noch letter in de Schrift staat, en dat het een verdichtsel en mensen vond is.
 - (b) En wat zou de mens verdienen, zo Christus het alles verdiend heeft wat te verdienen is? Dat nog eens te verdienen, is de eerste verdienste te vernietigen, of God te beschuldigen van onrechtvaardigheid, dat Hij een schuld tweemaal eist en straft.

3. Voor erf- en alle dadelijke zonden.

XVIII. Christus' lijden is zo volmaakt, dat Hij niet alleen voor de zonden, die vóór de Doop begaan Zijn, maar ook voor alle andere erf- en dadelijke, grote en kleine, van de meeste tot de minste, van het begin tot het einde van het leven, voldaan heeft. Dit blijkt:

- 1 Joh. 1:7.... *het bloed van Jezus Christus, Zijn Zoon, reinigt ons van alle zonde.*
- Psalm 103:3. *Die al uw ongerechtigheid vergeeft.*
- Kol. 2:13. *Al uw misdaden u vergevende.*

Wat zonde blijft dan over? Voor welke zonde zal de mens dan betalen? Alle zonden sluit alle in.

4. Voor alle schuld en alle straffen.

XIX. Christus' lijden is zo volmaakt, dat Hij voldaan heeft, niet alleen voor de eeuwige schuld en straf, maar ook voor de tijdelijke; zodat hij niet alleen de tijdelijke schuld, maar ook de tijdelijke straffen heeft weggenomen. Want:

1. 't Is tegen alle recht en reden, dat de straf zou blijven als de schuld is weggenomen, *Sublata causa tollitur effectus: De oorzaak weg, 't veroorzaakte weg;* die twee gaan onafscheidelijk te samen. En wat nuttigheid zou het geven, van schuld verlost te Zijn, als de straf bleef? Als een veldoverste een soldaat de schuld vergaf, en hij hing hem op, wat baatte hem de vergeving? Ja, 't is spotten met Christus' Voldoening; want Hij voldeed dan voor de schuld zonder nuttigheid.
2. Dan was Christus geen volkomen Zaligmaker; want Hij had wat overgelaten, dat Hij niet voldaan had.
3. 't Is tegen de rechtvaardigheid en Gods barmhartigheid, te straffen als de schuld weg is, en het was zoveel als een volmaakte te straffen die geen straf verdiend had.
4. De Schrift zegt wel duidelijk, dat de straf ophoudt als de schuld vergeven is: Matth. 9:2, Zijt welgemoed, uw zonden zijn u vergeven. vers 5, Wat is lichter, te zeggen: de zonden zijn u vergeven? of te zeggen: sta op en wandel? vers 6, Doch opdat gij moogt weten, dat de Zoon des mensen macht heeft op de aarde de zonden te vergeven, (toen zei Hij tot de geraakte: Sta op, neem uw bed op, en ga heen naar uw

huis). Ziedaar de onafscheidelijkheid van die beide; de zonden te vergeven, is te zeggen: sta op. De zonde weg, de straf weg. Matth. 6:14. *Indien gij de mensen hun misdaden vergeeft, zo zal uw hemelse Vader ook u vergeven.* Efëze 4:32. Vergevende elkaar. Is dat nu elkaar vergeven, als men de schuld wel kwijtscheldt, en zich ondertussen aan hen wreekt, en het kwade vergeldt? Wie verfoeit niet zo'n vergeving? Zo dan, als God de schuld vergeeft, zo neemt Hij ook de straf weg. Christus voor de schuld voldaan hebbende, heeft ook voor de straf voldaan.

Denkt men: een doodslager, bekeerd zijnde in de gevangenis, heeft vergeving van zonden, en nochtans wordt hij met de dood gestraft; zo blijft dan de straf, als de schuld vergeven is.

Antwoord. Dat is geen straf ten opzichte van God, tot voldoening van de zonden, maar ten opzichte van de mensen, die volgens het gegeven recht moeten handelen.

XX. Tegen de bovengestelde waarheid worden verscheiden zaken ingebracht, die te beantwoorden zijn.

Tegenwerping 1.

a. Psalm 99:8, *Gij hebt hen verhoord; Gij zijt hun geweest een vergevende God, hoewel wraak doende over hun daden.* Ziet daar was vergeving, en evenwel wraakoefening over de daden van Mozes en Aäron.

Antwoord. Hier wordt niet van de vergeving en straf aan Mozes en Aäron gesproken; maar door het woord hun wordt het volk Israëls verstaan; want Mozes en Aäron komen in deze Psalm voor als priesters en voorbidders, v. 6. God geeft hun het getuigenis, dat zij Zijn getuigenissen hadden onderhouden, v. 7. Zij baden niet om vergeving van hun eigen zonden; maar hier wordt getoond de kracht van hun voorbeding voor Israël, 't welk God meermalen, om hun godloosheid, dreigde uit te roeien; zie daarvan Exod. 30:10. Verhoring was een vrucht van hun gebed. Vergeven is: Israël niet te verdolgen, gelijk God gedreigd had, maar hen tot Zijn volk te behouden. Nochtans wrake te doen, is hen evenwel met plagen te bezoeken, en hen niet geheel onschuldig te houden, maar Zijn rechtvaardigheid te openbaren, door veel wederwaardigheden toe te zenden aan dat volk, in welks merendeel God geen behagen had. Zodat hier niet gesproken wordt van vergeven van schuld, en behouden van de straf, maar van meer of minder straffen.

b. 2 Sam. 12:11, *Ik zal kwaad over u verwekken.* vers 13, *De Heere heeft ook uw zonden weggenomen.* Ziedaar vergeving van schuld, en evenwel kwaad verwekken.

Antwoord. 't Kwaad was geen straf, maar een kastijding.

Tegenwerping 2.

XXI. Kol. 1:24, *Ik vervul in mijn vlees de overblijfselen van de verdrukkingen van Christus.* Zie daar, daar zijn overblijfselen, overblijfselen van de verdrukkingen van Christus, die heeft dan Christus niet voldaan, maar voor anderen overgelaten, en die leed en vervulde Paulus, en dat voor de gemeente.

Antwoord.

(a) Dat Christus niets heeft overgelaten, maar alles volbracht heeft, blijkt uit Joh. 17:4 Joh. 19:30.

(b) De verdrukkingen van Christus zijn niet het lijden dat Christus geleden heeft, maar die om de prediking en belijdenis van Christus overkwamen, welke het kruis van Christus genoemd worden, Filip. 3:18. Want Paulus noemt nooit het lijden van Christus verdrukking.

- (c) Overblijfselen van de verdrukkingen zijn niet van dezelfde soort van lijden, zij zijn niet voldoende; maar zij zijn de verdrukkingen die Christus hun voorzegd had, dat om Zijn naam over hen komen zouden, en voor de Kerk zouden overblijven; deze vervulde Hij, dat is, Hij droeg ze, en dat voor de gemeente, niet in haar plaats voldoende; want was er wat overgelaten, dat te voldoen was, dat had hij voor zichzelf te dragen, en ieder lid van de gemeente voor zichzelf. Psalm 49:8. *Niemand van hen zal zijn broeder immermeer kunnen verlossen; Hij zal Gode zijn rantsoen niet kunnen geven;* doch in die opzichte is er niets overgelaten. Maar Paulus leed voor de gemeente, om die door de standvastigheid van Zijn lijden meer te bevestigen in de waarheid, en op te wekken tot navolging om ook om Christus' wil alle lijden uit te staan, gelijk Filip. 1:14. *Dat het merendeel van de broederen ... door mijn banden vertrouwen gekregen hebbende, overvloediger het Woord onbevreesd durven spreken.*

Tegenwerping 3.

XXII. Dan. 4:27. *Breek uw zonden af door gerechtigheid, en uw ongerechtigheden door genade te bewijzen aan de ellendigen.*

Antwoord.

- (a) Deze tekst spreekt niet van lijden, en komt daarom hier niet te pas.
- (b) Hier wordt gesproken van een ongelovigen heiden, en 't verschil is over tijdelijke straffen van de gelovigen.
- (c) Hier staat zonden afbreken, dat is nalaten, en de tegenoverliggende deugden te doen, zodat het is een opwekking tot bekering, en niet om zonden te betalen, voor die te voldoen. Dus blijft het vast, dat Christus' lijden krachtig is, niet alleen tot betaling van de schuld, maar ook van de eeuwige en ook van de tijdelijke straffen.

Bepaling tot enige verscheiden misvattingen van partijen.

XXIII. Nu komen wij tot het derde dat in het lijden van Christus te overwegen is, namelijk: *De bepaling van de Voldoening van Christus alleen voor de uitverkorenen.*

Hier hebben wij te strijden tegen Roomsens, Remonstranten, Amyraldisten. De vraag is niet, of alle mensen zalig worden. Ook niet, of Christus' dood genoegzaam had kunnen zijn voor allen, indien Hij gewild had; ook niet, of Christus Zich gesteld heeft in plaats van alle mensen, en alle hun erf- en dadelijke zonden overgenomen heeft op Zich, en voor die allen aan de rechtvaardigheid Gods voldaan heeft, allen dadelijk in een verzoende staat, en in het recht en bezit van de eeuwige zaligheid gesteld heeft?

- (a) Maar, of Christus door Zijn lijden en sterven voor de erfzonde heeft voldaan, en in die opzicht het gehele menselijke geslacht in een verzoende staat heeft gesteld?
- (b) Of Christus én voor erfzonde, én voor alle dadelijke zonden, die vóór de doop geschied Zijn, voldaan heeft? Zo spreken Roomsens.
- (c) Of men het dus niet kon stellen, dat Christus geen beoging gehad heeft op de zaligheid van de mensen, om die hun deelachtig te maken; maar alleen de beoging om aan de rechtvaardigheid Gods te voldoen, en God in staat te stellen, om met de mens te kunnen handelen over hun zaligheid, op zo'n wijze als het Hem behaagt, of door een nieuw verbond van de werken, of door genade, het geloof stellende in plaats van de wet, zodat Christus Zijn einde zou krijgen, al werd niet één mens zalig. En dat Christus alzo voor allen en iedereen, dat is voor het gehele menselijk geslacht

verworven heeft de herstelling in de staat van de genade, en alzo heeft vrijgemaakt van schuld en straf wegens de erfzonde; zodat Christus' dood niet alleen wegens de inwendige kracht genoegzaam daartoe was, maar ook genoegzaam is geschied, en dat Christus alzo de zaligheid wel verworven heeft, doch al de zaligheid niet toepast. Doordien God nu geloof, bekering en goede werken gesteld heeft tot een oorzaak van des mensen zaligheid, 't welk, de mens dit in Zijn eigen kracht hebbende om het te volbrengen, alle mensen niet volbrengen, zo wordt de zaligheid ook allen niet toegepast. Dit is 't gevoelen van de Remonstranten.

- (d) Of dat Christus voor allen is gestorven onder voorwaarde van geloof en bekering, en dat, de mens daartoe onmachtig zijnde, God door een ander voornemen heeft bepaald sommigen het geloof en bekering te geven, en alzo door Christus zalig te maken? Zo zeggen de Amyraldisten. Dus verscheiden zijn de gevoelens onder elkaar; daarom hebben wij ze ieder op zichzelf voorgesteld.

Christus heeft als Borg betaald alleen voor de uitverkorenen.

XXIV. Maar wij zeggen dat Christus, volgens des Vaders en Zijn eigen beoging, zich gesteld heeft in plaats alleen van enigen, namelijk, de uitverkorenen, en niet voor anderen, en dadelijk al hun zonden, zo erf- als dadelijke, van hun begin tot het einde huns levens bedreven, als Borg van hen af op Zich heeft overgenomen, en én schuld, én straf, tijdelijk en eeuwig heeft voldaan door Zijn lijden, en alle en alleen de uitverkorenen, met uitsluiting van alle anderen, zo volkomen van dezelve verlost, en hen dadelijk zo volkomen in het recht en eigendom van de eeuwige zaligheid gesteld heeft, alsof zij zelf volkomen aan de gerechtigheid Gods hadden voldaan voor hun zonden, en alle gerechtigheid volmaakt hadden vervuld. Zo dat Christus hun alleen ook zeker toepast de zaligheid, die Hij ook alleen voor hen had verworven.

XXV. De eerste stellingen, par. 23 voorgesteld, verwerpen wij als dwalingen, die de gehele natuur van het werk van de verlossing omkeren. Maar wij omhelzen het laatste, in par. 24 begrepen, als de Goddelijke waarheid, vol van vertroosting en verheerlijking Gods. Dit blijkt:

1. Christus heeft als Borg geleden.

Christus heeft geleden als Borg, Zich stellende in de plaats van degenen, voor welke Hij leed, al hun zonden, erf- en dadelijke van het begin tot het einde van hun leven begaan, van hen af en op Zich genomen hebbende, zo heeft Hij door Zijn lijden en sterven in hun plaats aan de rechtvaardigheid Gods voldaan, en alle schuld en straf tijdelijk en eeuwig weggenomen, hun het eeuwige leven verworven, en hen gemaakt tot erfgenamen van de eeuwige zaligheid. Dit vatten de anderen zo niet; zij zouden anders de algemene genade niet drijven, maar zij verstaan het lijden van Christus in een geheel andere zin, de een dus, de ander zo, gelijk wij in het voorstellen van de vraag hebben uitgedrukt. Indien Christus' lijden zo te verstaan is als wij daar gesteld hebben, zo zullen de anderen lichtelijk toestaan, dat Christus niet voor alle mensen voldaan heeft. Nu dan, 't is de Goddelijke waarheid dat Christus' voldoening zodanig is. Dit hebben wij in dit hoofdstuk een weinig boven, par. 12, 13, klaar en duidelijk getoond. Dit nu onfeilbaar zijnde, zo volgt vanzelf, dat dan Christus voor alle mensen niet voldaan heeft en gestorven is; want alle mensen, gelijk ze nooit in zo een staat geweest Zijn, zo komen ze daar ook allen niet in. Zij worden allen niet zalig; velen lijden en zullen lijden het

eeuwig verderf, dat niet kon Zijn, zo alle schuld en straf tijdelijk en eeuwig voldaan was, en zo zij tot erfgenamen van de eeuwige zaligheid door het verwervend lijden van Christus gesteld waren; want God is rechtvaardig, en straft niet waar geen schuld is, en weigert niet datgene dat verdiend was.

2. Als Hogepriester.

Christus' Hogepriesterambt bestaat in offeren en bidden; deze twee gaan onafscheidelijk samen. In het offeren mocht de Hogepriester niet staan blijven, maar moest verder in het heiligdom ingaan, en in het heiligdom kon hij niet ingaan dan met het bloed van de offerande. Dit is bekend uit de gehele Priesterlijke bediening van het OUDE TESTAMENT en ook klaar te zien in Christus' Hogepriesterlijke bediening. Zie Rom. 8:34; Hebr. 7:25, 27; 9:12; 1 Joh. 2:1, 2. Zie hiervan hoofdstuk 21. Hieruit besluiten wij dus: voor welke Christus Hogepriester is, voor die volbrengt Hij beide delen van Zijn Hogepriesterambt, 't welk is offeren en bidden. Het is nu openbaar, dat Christus velen, ja de meesten uit Zijn voorbede uitsluit en die alleen tot enige bepaalt. Zie dit: Joh. 17:9. *Ik bid niet voor de wereld, maar voor degenen die Gij Mij gegeven hebt.* Zo is dan ook Zijn offerande, Zijn lijden en sterven, niet voor alle mensen, maar bepaald tot de van de Vader Hem gegevenen, met uitsluiting van anderen, van de wereld.

Uitvlucht

Daar is tweeërlei voorbeding van Christus: een algemene en een bijzondere. De algemene is voor alle mensen en rust op de algemene voldoening, waardoor Christus ook bidt voor de overtreders, en voor degenen die Hem gekruisigd hebben. Jes. 53:12 ... *en voor de overtreders gebeden heeft.* Lukas 23:34. *Vader! vergeef het hun; want zij weten niet wat zij doen.* En de bijzondere voorbeding is alleen voor de gelovigen.

Antwoord.

1. 't Is onwaarheid, dat er een tweeërlei voorbeding is, dan moest er ook een tweeërlei offerande Zijn, een andere voor allen, en een andere voor de gegevenen van de Vader. Maar nu is er maar één offerande, Hebr. 10:14; en omdat daar maar één offerande is, zo dan ook maar één voorbeding.
2. Christus' gebed wordt altijd verhoord, en kan niet afgeslagen worden: Joh. 11:42. *Doch Ik wist dat Gij Mij altijd hoort.* Het bidden voor de overtreders is voor die, welke overtreders waren, gelijk alle uitverkorenen Zijn, maar dat zegt niet voor al die overtreders Zijn. Hij bad voor die Hem kruisigden, welke Hij de zaligheid gaf, gelijk de moordenaar; want Hij wordt altijd verhoord. Zo blijft het dan vast, dat, omdat Christus Zijn voorbede bepaalt, voor die niet, en voor die al, dat dan Zijn lijden en sterven ook zo bepaald is, voor die niet, en voor die al.

3. Verdiensten en toepassing zijn onafscheidelijk.

't Blijkt ook uit de onafscheidelijkheid van Christus verdiensten en de toepassing van die verdiensten. 't Is onmogelijk dat Christus die de zaligheid niet zou deelachtig maken, voor welke Hij ze verdiend heeft; want:

(1) het gehele oogmerk, én des Vaders én van Christus, was de hunnen tot de zaligheid te brengen:

- Hebr. 2:10 ... *dat Hij, veel kinderen tot heerlijkheid leidende, de oversten Leidsman ... door lijden zou heiligen.*

- Joh. 6:39. *Dit is de wil des Vaders, dat al wat Hij mij gegeven heeft, Ik daaruit niet verlieze.*
- Joh. 17:19. *Ik heilige Mij zelf voor hen, opdat ook zij geheiligd mogen zijn in waarheid.*
- Titus 2:14. *Die Zichzelf voor ons gegeven heeft, opdat Hij ons zou verlossen.*
- 1 Petrus 3:18. *Christus heeft ook eens voor de zonden geleden, ... opdat Hij ons tot God zou brengen.*

Ziedaar klaar het oogmerk; nu, God en Christus kunnen van hun oogmerk niet verstoken worden, dus is het zeker, dat de zaligheid ook toegepast wordt, voor welke zij is verworven,

(2) De toepassing en verwerving gaan te samen:

- Joh. 10:15, 28 ... *Ik stel Mijn leven voor de schapen, en Ik geef hun het eeuwige leven.*
- 2 Kor. 5:19. *God was in Christus de wereld met Zichzelf verzoenende, hun zonden hun niet toerekenende.*
- Rom. 5:10. *Want indien wij vijanden zijnde, met God verzoend zijn door de dood Zijns Zoons, veel meer zullen wij, verzoend zijnde, behouden worden door Zijn leven.*

Ziedaar hoe onafscheidelijk verwerving en toepassing te samen gaan.

Uitvlucht 1.

Christus beoogde maar wegneming van de verhindering aan de zijde van God, om met de mens te kunnen handelen.

Antwoord.

- (a) Dat wordt volstrekt ontkend, het tegendeel is boven par. 12, 13, getoond.
- (b) Verhindering weg te nemen aan de zijde Gods is geen verwerving van zaligheid voor de mens, noch toepassing en deelachtigmaking van de zaligheid.

Uitvlucht 2.

Al de bovengenoemde teksten spreken van toepassing van het verworvene onder voorwaarde van geloof.

Antwoord.

Dat is niet waar; de gelovigen verkrijgen het niet, omdat ze geloven, maar omdat Christus het hun verworven heeft. Hij past het hun toe door het geloof; het geloof is een vrucht van Christus' lijden, en niet de oorzaak van Christus' lijden voor hen. Christus is de oorzaak van alle zegeningen, Efêze 1:3. En ook van het geloof. Hebr. 11:2, *De overste Leidsman en Voleinder des geloofs.* Omdat dan nu aan alle mensen de weldaden van Christus niet toegepast worden, ja zelfs aan de meesten niet worden aangeboden, maar alleen toegepast worden aan die, voor welke Hij ze verworven heeft, zo is Christus dan ook niet voor alle mensen gestorven, maar alleen voor de Zijnen, die Hem gegeven waren.

4. De Schrift bepaalt Christus' voldoening.

De Schrift bepaalt wel uitdrukkelijk de dood en de verdiensten van Christus tot enigen. Zie

- (a) Matth. 1:21, *Hij zal Zijn volk zalig maken van hun zonden.* Nu, alle mensen zijn Christus' volk niet. 2 Tim. 2:19, *De Heere kent degenen die Zijnen zijn.* Joh. 10:14, *Ik ken de Mijnen en wordt van de Mijnen gekend.* Openb. 5:9, *Gij hebt ons Gode gekocht met Uw bloed, uit alle geslacht, en taal, en volk, en natie.* Zo dan niet geslachten, volken en natiën.
- (b) Joh. 10:15, *Ik stel Mijn leven voor de schapen.* Nu, alle mensen zijn Christus' schapen niet. vers 26, *Gij lieden gelooft niet, want Gij zijt niet van Mijn schapen.*
- (c) Joh. 11:51, 52, *Dat Jezus sterven zou voor het volk, en niet alleen voor dat volk, maar opdat Hij ook de kinderen van God, die verstrooid waren, tot één zou vergaderen.* Nu, alle mensen zijn geen kinderen van God, veel zijn kinderen Belials, kinderen der vervloeking.
- (d) Eféze 5:25, ... *Christus de gemeente liefgehad heeft, en Zichzelf voor haar heeft overgegeven.* Alle mensen nu Zijn de gemeente niet. Hand. 2:47, *De Heere deed dagelijks tot de gemeente die zalig werden.*
- (e) Joh. 17:9, *Ik bid voor hen... voor degenen die Gij Mij gegeven hebt.* Nu, allen zijn Christus niet gegeven; want deze gegevenen worden tegengesteld tegenover de wereld, niet voor de wereld, maar voor de gegevenen.

Uitvlucht 1.

Deze teksten spreken van de toepassing, en dat is waar, dat ze niet geschiedt aan allen, maar zij spreken niet van de verwerving.

Antwoord.

- (a) De Schrift kent zo'n onderscheid niet, gelijk wij boven getoond hebben.
- (b) De teksten spreken wel duidelijk ook van de verwerving; zij spreken van Zijn leven stellen, sterven, zich overgeven.

Uitvlucht 2.

Daar staat niet alleen voor *die*, zij sluiten die wel in, maar de anderen niet uit.

Antwoord. Zij sluiten anderen al uit, gelijk wij bij iedere plaats de tegenstelling hebben getoond.

Tegenwerping 1.

XXVI. Dat de Schrift zegt dat Christus voor allen gestorven is, als

- (a) Rom. 5:18, *Gelijk door één misdaad de schuld gekomen is over alle mensen tot verdoemenis; also ook door één rechtvaardigheid komt de genade over alle mensen tot rechtvaardigmaking van het leven.*

Antwoord.

De bepaling staat hier wel duidelijk bij, allen, die de rechtvaardigmaking van het leven deelachtig worden. Nu, allen worden de rechtvaardigmaking van het leven niet deelachtig, maar alleen de uitverkorenen; zo worden dan door allen niet alle mensen verstaan, maar alleen de uitverkorenen. Adam wordt gesteld als de oorsprong van ellende van allen, die in hem zijn, gelijk alle mensen in hem waren, en gevallen zijn; Christus wordt daartegen gesteld als de oorzaak van genade voor allen, die in Hem zijn, en die allen, en die alleen, zijn in Hem, allen die de rechtvaardigmaking van het leven verkrijgen.

(b) 2 Kor. 5:15, *Als die dit oordelen, dat, indien één voor allen gestorven is, zij dan allen gestorven zijn. En Hij is voor allen gestorven, opdat degenen, die leven, niet meer zichzelf zouden leven, maar Die, die voor hen gestorven en opgewekt is.*

Antwoord.

Hier staat niet alle mensen; het woord allen betekent die allen, van welke hier gesproken wordt; hier wordt wel duidelijk gesproken van die allen, die der zonde gestorven Zijn, en die leven door de wedergeboorte. Nu, alle mensen Zijn der zonde niet gestorven, en hebben het geestelijke leven niet, zo is dan Christus voor alle mensen niet gestorven, maar voor allen die door Christus' dood der zonden gestorven Zijn, en door Zijn opstanding geestelijk leven bekomen hebben; deze worden opgewekt om die dood en dat leven te vertonen tot eer van Christus.

(c) 1 Kor. 15:22, *Gelijk ze allen in Adam sterven, alzo zullen ze ook in Christus allen levend gemaakt worden.*

Antwoord.

(a) De tekst zegt het tegendeel als men beoogt; want 't is zeker, dat alle mensen in Christus niet levend gemaakt worden, of zullen worden. En hier wordt gesproken van allen, die in Christus levend gemaakt worden, zo worden dan alle anderen buitengesloten; doch de tekst spreekt niet van Christus' Voldoening, maar van het levend worden van de uitverkorenen. Hier worden twee hoofden voorgesteld, met hun gevolgen: Adam en Christus; Adam brengende de dood over allen, die in hem waren, Christus het leven aan allen, die in Hem zijn.

(b) Hij spreekt van die allen, aan welke hij schreef, en die hij doorgaans onder het woord wij, ons, voorstelt; deze zijn: *De gemeente Gods, die te Korinthe is, met al de heiligen, die in geheel Achaje zijn*, 2 Kor. 1:1. Zodat dit allen niet tot alle mensen op de wereld uitgestrekt, maar tot de bovengenoemde bepaald wordt.

(d) Rom. 11:32. *God heeft hen allen onder de ongehoorzaamheid besloten, opdat Hij hun allen zou barmhartig zijn.*

Antwoord.

Hier wordt gesproken van de verharding, en bekering van de Joden, gelijk het gehele hoofdstuk aanwijst, zodat deze tekst niet spreekt, noch van de voldoening van Christus, noch van alle mensen des aardbodems.

(e) 1 Tim. 2:4-6, *Welke wil dat alle mensen zalig worden, en tot kennis van de waarheid komen. Want er is één God, er is ook één Middelaar Gods en der mensen, de mens Christus Jezus; die Zichzelf gegeven heeft tot een rantsoen voor allen.*

Antwoord.

De tekst zelf geeft te kennen, dat hier door allen niet alle mensen, hoofd voor hoofd, verstaan worden, maar alleen de uitverkorenen uit allerlei natiën, en van allerlei staat. Want

(1) Men kan voor alle mensen, hoofd voor hoofd, niet bidden, men hoeft niet te bidden voor degenen, die de zonde in de Heilige Geest begaan hebben, 1 Joh. 5:16. Omdat men weet dat God hun geen genade bewijzen wil; Christus bad niet voor allen, Joh. 17:9. Noch Paulus, 2 Tim. 4:14; Gal. 5:12.

(2) De melding van koningen en die in hoogheid gesteld Zijn, toont dat alle allerlei betekent, gelijk meermalen, Matth. 4:23; Lukas 11:42; Efëze 1:3; 1 Kor. 10:25. De

apostel wil, dat wij met geen vooroordeel tegen iemand moeten ingenomen Zijn, rakende Zijn zaligheid.

- (3) De tekst zegt, dat God wil dat alle mensen zalig worden; indien alle mensen, hoofd voor hoofd, daardoor verstaan werden, zo moesten ze ook allen zalig worden, want niemand kan Gods wil weerstaan, Hij volbrengt altijd Zijn wil, niemand kan Zijn hand afslaan. Zegt men: Hij wil wanneer de mensen willen, dat staat er nergens, de zaligheid begint niet van de wil des mensen. God wist wel, dat de minsten zouden willen, zo kon Hij ook niet willen van allen.
- (4) De apostel voegt zalig worden en tot kennis van de waarheid komen bij elkaar, en de ondervinding leert dat God niet wil, dat alle mensen tot kennis van de waarheid komen; want het wordt hun allen niet geopenbaard.
- (5) Christus heeft Zich gegeven tot een rantsoen, *antilitron*, dat is, Zich in de plaats van een ander te stellen, de schuld te betalen, de straf te dragen, anderen daardoor vrij te maken en de vrijheid deelachtig te maken. Nu, dit doet Christus niet aan alle mensen, maar alleen aan allen die in Hem geloven. Waaruit dan klaar blijkt, dat het woord allen niet alle mensen, hoofd voor hoofd, betekent, maar alleen alle gelovigen, uit allerlei natie en uit allerlei stand.

Tegenwerping 2.

XXVII. Tegen de bovengestelde waarheid worden ook voortgebracht zulke teksten, waarin Christus gezegd wordt voor de wereld geleden te hebben. Als:

(a) Joh. 3:16, *Alzo lief heeft God de wereld gehad, Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een ieder, die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe.*
Antwoord.

Hier staat niet dat Christus voor de wereld gestorven is, ook niet dat God alle mensen in de wereld liefgehad heeft, maar dat Hij de wereld liefhad, liefde tot de wereld is liefde tot mensen, gelijk Titus 3:4. Hij heeft Zijn liefde niet betoond aan de engelen, die gezondigd hebben, maar aan het menselijke geslacht, zodat de liefde tot de wereld niet is liefde tot allen en ieder mens in de wereld, maar in 't algemeen tot de mensen; die liefde heeft God getoond in het geven van Zijn Zoon, doch niet ten nutte van allen, want daar wordt een bepaling gemaakt tot de gelovigen, niet opdat de Zoon de verhindering aan de kant van God zou wegnemen, en het gehele menselijke geslacht in staat van verzoening stellen, zonder hun deel te geven aan de zaligheid; maar om de gelovigen te bevrijden van het verderf, om hun het eeuwige leven te geven, vers 17. *Om de wereld te behouden.* Dat is niet alleen zaligheid te verwerven, 't welk alleen willen, die deze plaats tegenbrengen; maar 't is toepassen, deelachtig maken. Dit nu geschiedt niet aan allen en ieder mens, gelijk buiten twist is, maar alleen aan de gelovigen, gelijk de tekst zegt. Zodat de wereld betekent het menselijke geslacht in 't gemeen, en niet ieder mens in 't bijzonder. Ook wordt hier niet gesproken van verwerven, maar van de eeuwige zaligheid toepassen en deelachtig maken, en dat de gelovigen daar deel aan hebben, en niemand anders.

(b) Joh. 6:51, *Dat Ik geven zal voor het leven van de wereld.*
Antwoord.

Ik zeg wederom, de wereld is het menselijke geslacht, in tegenstelling van de gevallen engelen, gelijk de Heilige Schrift die tegenstelling maakt, hoewel in een ander opzicht. Hebr. 2:16, *Hij neemt de engelen niet aan, maar Hij neemt het zaad Abrahams aan.* Dat

gezegd wordt van de wereld in 't gemeen, dat mag men op ieder mens niet toepassen. De eerste wereld is door de zondvloed vergaan, Lukas 17:27. Dat kan van ieder mens niet gezegd worden, want Noach en de zijnen bleven in het leven. 't Welk ook in de Schrift op andere teksten dikwijls te zien is. En blijkt ook in deze plaats: want Christus geeft de wereld het leven, zie vers 33. Nu, Hij geeft allen en een ieder mens het geestelijk leven niet, maar alleen Zijn uitverkorenen. En meteen is 't klaar, dat hier niet gesproken wordt van de verwerving, maar van de toepassing van Christus' verdiensten. En die stelt niemand, dat voor alle mensen is, want de ondervinding toont het tegendeel.

(c) 2 Kor. 5:19, *God was in Christus de wereld met Zichzelf verzoenende, hun zonden hen niet toerekenende.*

Antwoord.

De wereld is het menselijk geslacht; van het gewone tot iedere bijzondere zaak mag men geen gevolg trekken: de eerste wereld is vergaan, de zondvloed nam ze allen weg, derhalve ook Noach met de zijnen. De wereld heeft Christus niet gekend, Joh. 1:10, zo dan ook de gelovigen niet. De wereld haat Mij, Joh. 7:7, zo dan niemand uitgenomen, en zo dan ook de bekeerden, die toch Christus liefhebben. De oude slang verleidt de gehele wereld, Openb. 12:9, derhalve de uitverkorenen. De gehele wereld ligt in het boze, 1 Joh. 5:19, derhalve ook de geheiligden, niet een enige uitgenomen, want daar staat gehele wereld. Wie ziet niet dat deze gevolgen niet deugen? En zo ziet men dan ook, dat al wat van de wereld in 't algemeen gezegd wordt, op ieder mens niet gepast kan worden. Soms wordt van de wereld het kwade gezegd, en dat past dan alleen op die zo zijn; soms wordt het goede daarvan gezegd, en dat past dan op een ander gedeelte. Zo dan, als hier staat de wereld, zo mag men uit dat woord niet besluiten, dat dit ieder bijzonder mens raakt, maar men moet uit de omstandigheden zien, wie daardoor verstaan worden.

Nu, de tekst toont hier, dat die door de wereld verstaan worden, die met God verzoend Zijn, wier zonden hun niet toegerekend worden; nu is het openbaar, dat de toorn van God blijft op de ongehoorzamen, Joh. 3:36 dat te kennen geeft, dat die er nooit van afgenomen was; dat alle mensen niet in die staat Zijn dat zij vergeving van zonden hebben, dat de zonden hun niet worden toegerekend, 't welk een zalige staat is, Psalm 32:1, 2. Dus is het kennelijk, dat het woord wereld hier niet insluit allen en ieder mens, niemand uitgezonderd, maar alleen betekent diegenen, die de zonden niet toegerekend worden; meteen toont deze tekst, dat verzoening en niet toerekenen van zonden zich even breed uitstrekt, en omdat de toepassing niet geschiedt aan allen, zo dan ook niet de verzoening.

(d) 1 Joh. 2:2, *En Hij is een verzoening voor onze zonden; en niet alleen voor de onze, maar ook voor de zonde van de gehele wereld.*

Antwoord.

(a) Uit het woord gehele wereld mag men al zo weinig een besluit maken tot ieder bijzonder mens, als uit het woord wereld; want van de eerste wereld staat, dat de zondvloed hen allen verdierf, Lukas 17:27. Dat de duivel de gehele wereld verleidde, Openb. 12:9. Dat de gehele wereld in het boze ligt, 1 Joh. 5:19.

(b) Die woorden niet alleen, maar, geven te kennen dat hier is een tegenstelling tussen Joden, hoedanig Johannes was, en de gelovigen uit die natie, en heidenen, die in tegenstelling wereld genoemd worden, niet alleen hier, maar ook Rom. 11:12, 15.

Gelijk uit het woord wereld, in 't algemeen betekenende het menselijke geslacht, geen gevolg gemaakt mag worden tot ieder bijzonder mens, zo ook niet in deze tegenstelling; want soms worden daardoor de goddelozen verstaan, en soms de Godzaligen uit allerlei natie, gelijk dat klaar is uit Rom. 11:12. *Indien hun val de rijkdom is der wereld.* vers 15, *Indien hun verwerping de verzoening is der wereld.* Door de val van de Joden verkrijgt niet ieder heiden de geestelijken rijkdom van Christus, en ieder bijzonder heiden, zonder uitsluiting van iemand, krijgt geen verzoening, maar alleen de bekeerden, de gelovigen uit de heidenen, dat een ieder zal moeten toestaan. Als hier dan nu staat, dat Christus is een verzoening voor de zonden van de gehele wereld, zo kan men daardoor ook niet verstaan een ieder, hoofd voor hoofd, maar alleen de gelovigen uit de heidenen.

- (c) Johannes voegt hier de twee delen van Christus' Hoge priesterambt te samen, namelijk, een voorspraak en een verzoening te Zijn; boven hebben wij getoond, dat die twee geheel niet van elkaar gescheiden kunnen worden, en dat Hij het andere is, voor welke Hij het ene is. En omdat Christus het voorbidden niet doet voor de verworpen wereld, Joh. 17:9, zo is Hij ook de verzoening niet voor die, maar alleen voor de uitverkoren wereld, welke de verzoening krijgt door een ter gelegenheid van de val van de Joden. Dus blijkt het, dat Christus niet is gestorven voor ieder mens, hoofd voor hoofd, van de wereld.

Tegenwerping 3.

XXVIII. Tegen de bovengestelde waarheid brengt men in zulke teksten, waarin gezegd wordt dat Christus ook de goddelozen geheiligd en gekocht heeft. Als:

(a) Hebr. 10:29, *Die de Zoon Gods vertreden heeft, en het bloed des testaments onrein geacht heeft, waardoor Hij geheiligd was, en de Geest der genade smaadheid heeft aangedaan.*

Antwoord.

Deze tekst spreekt niet van Christus' dood voor alle mensen, want alle mensen komen tot die staat niet, die hier beschreven wordt. Zo Christus al voor enige goddelozen gestorven was, dat toch zo niet is, zo zou daaruit nog niet volgen, dat Christus voor alle goddelozen was gestorven; en ook wordt hier niet gesproken van de verzoening door Christus' dood. *Geheiligt zijn* is een dadelijke staat, zodat hier dan van de toepassing, en niet van de verwerving gesproken zou worden, waarover het verschil is; *geheiligt zijn* betekent hier geen verandering van het hart door de wedergeboorte, maar een afzondering van het gewone gros door de roeping tot de gemeenschap van de Kerk.

Zo betekent *heiligen* zeer dikwijls afzonderen tot een heilig gebruik, gelijk dit gezegd wordt van alle ceremoniële dingen, en van het volk Israëls. Deut. 7:6. *Gij zijt een heilig volk ... u heeft de HEERE, uw God, verkoren, dat gij Hem tot een volk des eigendoms zou zijn uit alle volken.* Zo betekent heiligen afzonderen: Hand. 21:26. *Dat de dagen van de heiliging vervuld waren.*

Wij ontkennen met kracht, dat heiligen hier een heilige gestalte van het hart betekent, en zeggen, dat het hier is, afgezonderd te zijn van het gros van de mensen, tot de gemeenschap van de Kerk; want de ware geheiligden kunnen nooit afvallen, gelijk wij op Zijn plaats zullen tonen.

Zegt men: *dit geschiedde evenwel door de kracht van Christus' dood.*

Ik antwoord: Door de kracht van Christus' dood heeft Hij macht ontvangen over alles, wat in hemel en op aarde is, om het te gebruiken tot uitvoering van de zaligheid van de uitverkorenen, zodat Christus' dood ook andere einden heeft dan verzoening.

(b) 2 Petrus 2:1. *Ook de Heere, die hen gekocht heeft, verloochende. Daar ziet men, verloochenaars waren ook gekocht van de Heere Jezus.*

Antwoord.

(a) De tekst spreekt niet van alle mensen, want alle komen tot deze staat niet. Het woord kopen geeft geheel geen bewijs voor een algemene verzoening door Christus' dood, want men koopt dingen tot verscheiden gebruik: men koopt vaten tot een verachtelijk gebruik, en ook tot sieraad; men koopt slaven om ze in vrijheid te stellen, en men koopt slaven om ze tot het geringste werk te gebruiken; men koopt ezels om pakken te doen dragen; zo waren deze gekocht van de Heere, die hier niet *Kurios*, Heere, Eigenaar, maar *despotees*, huisheer genoemd wordt, tot het huiswerk in Zijn huis, in de Kerk tot leraren, welk ambt zij misbruiken, en werden valse profeten. De Heere Jezus heeft door Zijn dood recht gekregen over alles, Hij is gesteld tot een erfgenaam van alles, Hebr. 1:2. De Heere heeft alles Zijn voeten onderworpen, 1 Kor. 15:28. In Zijn naam moeten zich buigen alle knieën, Filip. 2:10. Zo waren ook deze leraren onder Zijn gebied; Hij had hen mede gekocht, om ze tot Zijn dienst, ten nutte van de uitverkorenen te gebruiken; als slaven, als ezels, maar niet tot Zijn kinderen.

Tegenwerping 4.

XXIX. Tot omverstoting van de bovengestelde waarheid gebruikt men ook deze sluitreden: *al dat men geloven moet, is waarheid. Nu, alle mensen moeten geloven, dat Christus voor hen gestorven is, derhalve zo is dat waarheid.*

Antwoord.

De eerste stelling is goed, want het geloof heeft niet dan waarheid tot een voorwerp; maar de tweede stelling is een loutere onwaarheid; want:

- (a) het Evangelie wordt het merendeel van de mensen niet bekendgemaakt, noch hebben ooit een woord van Christus gehoord, en daarom is het hun geen zonde, dat ze niet in Christus geloven.
- (b) En ook moeten alle geroepenen niet geloven dat Christus voor hen gestorven is, maar integendeel: zij moeten geloven, dat zo lang zij onbekeerd blijven, zij nog zijn buiten Christus.
- (c) Doch dat is waar: alle geroepenen moeten Christus door het geloof aannemen, en doen ze dat niet, het zal een verzwaring van hun verdoemenis zijn; 't is een gehele andere zaak: *in Christus te geloven, dat is, Christus aan te nemen tot rechtvaardigmaking en heiligmaking*; en te geloven, *dat Christus zijn Zaligmaker is, voor hem gestorven*; daartoe moet men eerst blijken hebben dat men Christus waarlijk heeft aangenomen, en dat men waarlijk bekeerd is.

Christus heeft door Zich te stellen door de Wet de Zijnen gerechtigheid verworven.

XXX. Dusver hebben wij gesproken van het lijden van de Heere Jezus Christus, tot volkomen Voldoening voor de zonden van de uitverkorenen, zijnde het eerste deel van Christus' Vernedering.

Het tweede deel van de Vernedering is: *het stellen van Zich onder de Wet.*

Hierover komt in bedenking: *Of de actieve, werkelijke gehoorzaamheid van Christus, dat is, het stellen van Zich onder de Wet, en het volkomen volbrengen van dezelve, de uitverkorenen op hun rekening komt, tot rechtvaardigmaking en zaligheid?*

Wij antwoorden: ja. De werkelijke gehoorzaamheid van Christus, in het stellen onder de Wet, en het volbrengen van de Wet, is niet alleen een hoedanigheid, die noodzakelijk vereist wordt in Hem, die Middelaar zou Zijn, gelijk ook Christus die onderworpen is geweest, en volmaakt heeft vervuld; maar die werkelijke gerechtigheid van Christus is een deel van Christus' Voldoening voor de Zijnen; gelijk Hij door Zijn lijden hen verlost heeft van alle schuld en straf, zo heeft Hij door Zijn dadelijke gehoorzaamheid, in hun plaats de wet volbrengende, hun het recht tot het eeuwige leven verworven. Deze twee gaan in Christus te samen, mogen en kunnen van elkaar niet gescheiden worden. Christus heeft voldoende verdiend, en verdienende voldaan, gelijk ook de uitverkorenen, van alle schuld en straf verlost wordende, recht verkrijgen tot het eeuwige leven, en tot het eeuwige leven recht ontvangende, verlost worden van schuld en straf; nochtans Zijn die twee, voldoen voor de schuld en straf, en het eeuwige leven te verdienen, niet een en dezelfde zaak, maar Zijn in natuur van elkaar verscheiden, en de dadelijke gehoorzaamheid van Christus komt zowel ten nutte van de uitverkorenen, als de lijdelijke. Dit blijkt:

1. Uit de noodzakelijkheid, dat de Borg zich stelde in plaats van de zondaar onder de Wet, om die in hun plaats volkomen te volbrengen. Dit is tevoren getoond; moest de Borg dat doen, zo heeft Christus, Borg zijnde, en Zijn borgtocht volkomen uitgevoerd hebbende, dat ook gedaan.
2. Uit Rom. 5:19, *Gelijk door de ongehoorzaamheid van die éne mens, Adam, velen tot zondaars gesteld zijn geworden, alzo zullen ook door de gehoorzaamheid van Eén, Christus, velen tot rechtvaardigen gesteld worden.* De Wet eist volkomen gelijkvormigheid met zich; als die overtreden is, zo is de mens niet gelijkvormig met de Wet, al is hij door het dragen van de straf vrij van schuld; maar men wordt aan de Wet gelijkvormig, door het vervullen van haar eis, door volmaakte inwendige en uitwendige heiligheid; want de Wet eist niet óf straf, óf heiligheid, maar verbindt tot beide. Daarom kan de Borg, door wegnemen van de schuld, niemand tot een rechtvaardige stellen, maar de Wet moet ook dadelijk volbracht worden. 1 Joh. 3:7. *Die de rechtvaardigheid doet, die is rechtvaardig.* Omdat nu Christus de Zijnen stelt tot rechtvaardigen, zo moet Hij dan in hun plaats Zich stellen onder de Wet, die in gehoorzaamheid volbrengende, en dus maakt Hij door Zijn gehoorzaamheid de Zijnen tot rechtvaardigen.
3. Rom. 8:3, 4, *Hetgeen der Wet onmogelijk was, omdat zij door het vlees krachteloos was, heeft God, Zijn Zoon zedende in gelijkheid van het zondige vlees, en dat voor de zonde, de zonde veroordeeld in het vlees. Opdat het recht der Wet vervuld zou worden in ons.* De Wet was krachteloos, niet in zichzelf, want zij was en bleef een volmaakte regel, maar door de zonde. De Wet was krachteloos, niet om de overtreder te veroordelen tot straf, dat recht behoudt zij altijd; maar om de zondaar

te rechtvaardigen, en te verklaren een erfgenaam te Zijn van het eeuwige leven, dat beloofd was op de volmaakte onderhouding: Rom. 10:5. *De mens, die deze dingen doet, zal door dezelve leven.* Niet de straf te dragen, als ze overtreden was, maar die te doen, was het recht van de Wet. Omdat nu Christus voor ons het recht van de Wet vervuld heeft, zo heeft Hij dat niet gedaan door lijden, waardoor Hij aan de bedreiging van de Wet voldaan heeft, maar Hij heeft dat gedaan, door Zich in plaats van de kinderen van God onder de Wet te stellen, om die te doen. Dit toont de apostel: Gal. 4:4. *Geworden uit een vrouw, geworden onder de wet.*

4. Christus' gerechtigheid wordt de Zijnen toegerekend, en Hij bekleedt hen daarmee, en zij zijn in Hem volmaakt, en de gerechtigheid Gods. Zie dit Rom. 3:21. Maar nu is de rechtvaardigheid Gods geopenbaard geworden zonder de wet, (namelijk Christus' gerechtigheid) hebbende getuigenis, (approbatie) van de wet en de profeten. Filip. 3:9.... *niet hebbende mijn rechtvaardigheid, die uit de wet is, maar die door het geloof van Christus is, namelijk, de rechtvaardigheid die uit God is door het geloof.* Kol. 2:10. *Gij zijt in Hem volmaakt.* 2 Kor. 5:21. *Opdat wij zouden worden rechtvaardigheid Gods in Hem.* Jes. 61:10. *De mantel der gerechtigheid heeft Hij mij omgedaan.* Lijden echter is geen gerechtigheid: Christus' lijden was Zijn gerechtigheid niet, lijden als lijden aangemerkt, maar Zijn volmaakte vervulling en 't doen van de Wet. Wordt dan Christus' gerechtigheid ons toegerekend, en zijn wij in Hem de gerechtigheid Gods, zo wordt ons toegerekend Zijn stellen onder, en doen van de Wet.

Tegenwerping 1.

XXXI. Christus was voor Zichzelf gehouden aan de Wet onderworpen te zijn, en die te doen, omdat Hij naar de menselijke natuur een redelijk schepsel was; dat iemand nu schuldig is voor zichzelf, dat kan hij niet doen in plaats van een ander. Zo kan dan Christus' gerechtigheid niet zijn onze gerechtigheid.

Antwoord.

- (a) Al wat Christus was, dat was Hij voor de Zijnen. Zo het niet was geweest voor de Zijnen, Hij zou geen mens geworden zijn, maar nu is Hij voor de Zijnen mens geworden. Jes. 9:5. *Een Kind is ons geboren, een Zoon is ons gegeven.* Dienvolgens is het ten goede van Zijn kinderen, en wat Hij was, en wat Hij leed, en wat Hij deed.
- (b) Alle menselijk persoon is door en voor zichzelf onder de Wet, en gehouden die te vervullen; maar Christus is geen menselijk, maar een Goddelijk Persoon, en zo was Hij niet onder de Wet door en voor Zichzelf, maar Hij was boven de Wet, en Borg zijnde, zo stelde de Goddelijke Persoon, die boven de Wet was, zich onder de Wet naar de menselijke natuur; dus is Zijn gerechtigheid de onze.

Tegenwerping 2.

De zaligheid is door Christus' lijden verworven, 1 Petrus 3:18. Zo heeft Hij dan door Zijn werkelijke gehoorzaamheid de Zijnen het recht ten eeuwigen leven niet verworven.

Antwoord.

- (a) Wij hebben boven gezegd, dat die twee niet gescheiden kunnen worden. Dat ze beide van node waren; als dan het ene genoemd wordt, zo wordt het andere niet uit-maar ingesloten.
- (b) Tot God brengen is verzoenen met God.

Tegenwerping 3.

Indien Christus voor de Zijnen de Wet vervuld heeft, zo zijn zij also vrij van de Wet te gehoorzamen, als van de straf te dragen, en zo zijn dan hun overtredingen geen zonden meer.

Antwoord.

- (a) 't Is waar, zij zijn niet gehouden aan de Wet, als een voorwaarde van het Verbond der werken, om daardoor recht tot het eeuwige leven te verkrijgen; daar Zijn andere banden en einden, die hen tot gehoorzaamheid aan de Wet van de liefde verbinden. 't Is hun leven, hun blijdschap, hun zaligheid; al waren ze daar niet aan gehouden, hun lust, hun gehele hart zou daarnaar uitgestrekt Zijn, om die te onderhouden; want de eis van de Wet is volmaakte liefde.
- (b) Hun overtredingen zijn ja nog zonden, en in hun natuur verdienen ze de eeuwige dood: maar zij zijn alreeds voldaan door Christus.

Dus hebben wij de Vernedering van Christus aan alle kanten beschouwd.

Men moet Christus' lijden overdenken.

XXXII. Zo noodzakelijk als het is te kennen de waarheid, volmaaktheid, en de bepaling tot de kinderen van God alleen, van Christus' voldoening in de staat van Zijn vernedering; zo voordelig en zielroerende is het ook dit met een toepassend geloof te beschouwen. In heilige overdenkingen zich in de beschouwing hiervan bezig te houden, en door gedurigheid een hebbelijke gestalte van het hart te verkrijgen, en uit die gestalte op te wassen, is een oefening die voor velen, zelfs gelovigen, verborgen is. Waarlijk, zo men meerder geloof had om deze waarheden zich klaar te vertonen, zo men zich meer bezig hield met een stille en zoete overdenking van het lijden van Christus, men zou de zwaarheid van dat lijden meerder achten; de gruwelijkheid van de zonden, de zuiverheid van Gods rechtvaardigheid dieper inzien; zich over de waarheid en volmaaktheid van de Voldoening door dat lijden meer verblijden, Christus liever krijgen, de zonde meerder haten, een bestendiger hart in Godzaligheid hebben, en men zou met meerder troost en vrede gemoediger zijn loop lopen. Welaan dan, houdt u in deze overdenking meerder bezig. Want:

- (a) Dit is het werk zelfs van de engelen, die daarom in de tempel, met hun aangezichten geslagen naar het verzoendeksel, gesteld waren. Hiervan zegt Petrus 1 Petrus 1:12, *In welke dingen de engelen begerig Zijn in te zien. Zo engelen het doen en daar zaligheid in vinden, veel meer moesten wij het doen.*
- (b) Dit aanschouwen was afgebeeld in het oprichten van de koperen slang in de woestijn, door wier aanschouwen de gestokenen van de slang genezen werden. Dit was ook voorzeggd dat men zo doen zou: Zach. 12:10 ... *Ik zal uitstorten de Geest van de genade, en van de gebeden; en zij zullen Mij aanschouwen, die zij doorstoken hebben, en zij zullen over Hem rouwklagen.* Onze harten moesten al ras door voorbeelden en profetieën, die van ons voorgegaan zijn, opgewekt en tot het werk aangezet worden.
- (c) Dit was de oefening van de Godzaligen. De bruid van Christus zei: Hoogl. 1:13 *Mijn Liefste is mij een bundeltje mirre, dat tussen mijn borsten vernacht.* Wat was dat bundeltje mirre anders dan het bitter, het heilzaam voor verderf bewarend, het verkwikkend, versterkend, en lieflijk riekend lijden van Christus? Dit had deze niet alleen bij dage op haar borst, en 't was haar als een ruikertje tot sieraad, maar 't lag

haar zelfs bij nacht op 't hart, zij ging met die overpeinzingen slapen, en als ze wakker werd, zo was zij er nog in bezig; zo waren de profeten hier ook in bezig, *onderzoekende op welke of hoedanigen tijd de geest van Christus, die in hen was, beduidde en tevoren getuigde het lijden dat op Christus komen zou, en de heerlijkheid daarna volgende*, 1 Petrus 1:11. Paulus was hierin veeltijds bij zichzelf bezig, *opdat ik Hem kenne, en de kracht van Zijn opstanding, en de gemeenschap van Zijn lijden, Zijn dood gelijkvormig wordende*, Filip. 3:10. En hoeveel Godzaligen niet alleen in de eerste tijden van het NIEUWE TESTAMENT zich daarin bezig gehouden hebben? Maar ook sedert de reformatie, getuigen hun schriften. Hebben deze zich daar zo wél bij bevonden, en was het hun een zoetigheid, die hoe langer hoe zoeter en liever werd, 't moest ons ook aanzetten om ons tot de oefening te begeven, wier zoetigheid men niet smaakt dan na een werkzaamheid.

- (d) 't Is een zeer voordelige oefening. Door het horen en lezen zal men wel haast de geschiedenis verstaan en onthouden; maar de kracht en de warmte van die zal men niet bekomen dan door veel overdenken en al overdenkende toepassen; dan zullen zich daarin opdoen:

Hierin doen zich op de allerheerlijkste leringen.

XXXIII. 1. Want:

- (a) daarin zal men eerst recht leren kennen de schrikkelijkheid van de zonde; men zal bij de daden niet staan blijven, en de zonde niet in zich, zoals ze de natuur aanwijst, beschouwen; maar in ieder zal men zien derzelve gruwelijkheid, vuiligheid, hatelijkheid, die in iedere zonde is, een verloochening Gods, een verachting Gods, een Godverlaten, zodat de mens wegens Zijn zondigheid zich zal verfoeien en schamen, dat hij zo afschuwelijk, hatelijk en onverdraaglijk.
- (b) Daarin zal men zien de rechtvaardigheid Gods in Zijn natuur en heiligheid, die de zonde niet vergeven kan dan door volkomen die te straffen in de Borg; zodat men niet alleen zal zien dat men op bidden om vergeving zich met een stille hoop niet kan voeden, alsof ze van God wel vergeleken zou worden, waardoor zich duizenden bedriegen, en bedrogen zijnde, verloren gaan; maar men zal uit liefde tot de rechtvaardigheid Gods niet willen behouden worden, dan door de voldoening aan de rechtvaardigheid Gods.
- (c) Daarin zal men zien de oneindigheid en de ondoorgrondelijkheid van Gods liefde, barmhartigheid, wijsheid en macht, zodat men in Christus' Voldoening al veel meer zal vinden dan verlossing van schuld en straf; want de ziel zal zich wonderlijk vermaken in de volmaaktheden van God, en zoetelijk opgetrokken worden in de liefde, lof en dankzegging.

2. Krachtige vertroosting.

In de beschouwing van Christus' lijden zullen zich krachtige vertroosting opdoen: daar ziet men:

- (a) de volkomen Voldoening aan Gods gerechtigheid, en hoe volmaakt een zondaar voor God is in Christus, niettegenstaande hij in zichzelf zo zondig is.
- (b) Daar ziet men, hoe zeker en hoe waar de zaligheid verworven is, en hoe zeker een deelgenoot aan dat lijden tot een erfgenaam van het eeuwige leven gesteld is, en hoe onfeilbaar hij het deelachtig zal worden.

- (c) Daar vindt men de vrede van het geweten in God, en de vrije toegang tot de Vader.
- (d) Daar wordt al het lijden van het leven licht, en men ziet dat onze lichte verdrukking, die zeer haast voorbijgaat, werkt ons een geheel zeer uitnemend eeuwig gewicht van de heerlijkheid, 2 Kor. 4:17; zodat de ziel in alles een eeuwige vertroosting heeft.

3. Hemelse onderrichtingen.

In de beschouwing van Christus' lijden Zijn hemelse onderrichtingen en besturingen.

- (a) Daar ziet men een voorbeeld, hoe men van de wereld en van de zonde moet afsterven: Rom. 6:4. *Wij zijn dan met Hem begraven, door de doop in de dood, opdat, gelijkerwijs Christus uit de doden opgewekt is tot de heerlijkheid des Vaders, also ook wij in nieuwigheid des levens wandelen zouden.*
- (b) Daar zijn de allerkrachtigste beweegredenen tot doding van de zonden, en tot een heilig leven; want het zien, dat Jezus uit liefde tot ons zo'n bitter lijden heeft ondergaan, verwekt onze liefde tot Hem, om de zonden te haten en te laten, en Hem welbehaaglijk te leven.
- (c) Ja, men wordt gewaar dat in de beschouwing van het lijden, door datzelfde toegebracht wordt een dadelijke invloeiende kracht en sterkte, om de zonden te doden; zodat hier is de fontein van het recht geestelijk leven, van de zuivere voortgang, van oefening van de deugden, die de rechte vorm en natuur van geestelijkheid hebben.
- (d) Daardoor wordt men wonderbaar gesterkt, als Christus ons roept tot lijden, en tot 't martelaarschap voor Zijn Naam en zaak. Welaan dan allen gij, die de naam van Christenen draagt, die waarlijk Christenen inderdaad begeert te zijn, houdt u toch veel bezig in de beschouwing van Christus' Vernedering; daar is meer in dan u weet.

XXXIV. Komt dan, kinderen van God, beschouwt de lijdende Jezus, niet als een blote geschiedenis, niet als het lijden van een martelaar, maar als het lijden van uw Borg, staande in uw plaats en voor uw zonden betalende.

1. De Persoon, Die geleden heeft.

Beschouwt aandachtig de Persoon die lijdt; die is niet een slecht, gering en verachtelijk mens, 't is niet een blote martelaar, wiens dood ook bij God dierbaar, en bij de Godzaligen in grote waarde gehouden wordt; maar:

- (a) deze Persoon is God en mens, God boven allen te prijzen in der eeuwigheid, de waarachtige God, de Heere der heerlijkheid. Deze, opdat Hij zou kunnen lijden en sterven, neemt onze menselijke natuur uit een mens aan in enigheid van Zijn Persoon, en wordt ons in alles gelijk, uitgenomen de zonde. Dit is het allergrootste wonderwerk, overtreffende de schepping van hemel en aarde. Blijft hier wat bij staan, totdat de grootheid en heerlijkheid van de Persoon aan uw harten openbaar wordt, en gij Hem in eerbiedigheid als zodanig erkent, dan zal de verwondering onze ziel wegrukken, en doen zeggen: Zo'n Persoon lijdt Die? Betaalt Die?
- (b) Beschouwt Hem ook in de relatie en betrekking die Hij op u heeft, en gij op Hem hebt; kent gij Hem niet, gelovigen? Hij is het die u voorkwam toen gij dood, toen gij blind, toen gij in zonden en duisternis bedolven lag, die u met Zijn licht bestraalde, die u levend maakte, die u nog gedurig naar Hem optrekt, naar Hem doet uitzien, verlangen, schreien, wachten. Hij is het die u in uw sukkelen, in uw kruis heimelijk

ondersteunt, moed geeft, versterkt en hoop geeft. Hij is het, die Zich wel eens aan u openbaarde, die u wel eens gekust heeft met de kus Zijns monds, en u Zijn liefde deed gevoelen, die wel tot u zei: *Uw zonden zijn u vergeven*. Hij is het naar wie al uw lust en begeerte is, uw Heere, uw Hoofd, uw Bruidegom. Deze stelt Zich uit liefde, ik herhaal het nog eens, ja uit liefde, in uw plaats als uw Borg, neemt al uw zonden van u af, en brengt ze over op Zich, op Zijn rekening. Hij ontvangt de slagen die u verdiend had; de straf die u de vrede aanbrengt, was op Hem. Blijft hier wat bij staan, laat uw liefde gaande worden door het erkennen van Zijn liefde tot u.

Hoort uw Beminde als tot u zeggen: *Mijn vriendin, Ik heb u hartelijk lief, ziet hier een blijk van Mijn liefde, dat lijden is tot betaling van uw zonden, dit, dat zo bitter is, dat zo zwaar is te dragen, dat Ik zo bebloed er uitzie, van het hoofd tot de voeten, dat Ik zo benauwd ben van binnen door de drukkende toorn van God, dat lijd Ik gewillig, en eer Ik u zou zien verloren gaan, en gedogen dat gij niet bij Mij zou Zijn in eeuwige heerlijkheid, Ik wilde het nog wel duizend en duizendmaal lijden!*

Zal dit uw hart niet week maken in wederliefde, en zoetelijk doen smelten in liefdestranen? Dit te erkennen, dat Jezus zo'n hoog Persoon is, en dat Hij u zo na is, en alles uit liefde tot u doet, dat roert, dat geeft de kracht en klem aan de overdenking van Christus' lijden. Blijft bij uw ongelooft niet staan, geeft er u niet in toe, want dat maakt de overdenking vruchteloos; verheft u in het geloof, en ziet de lijdende Jezus zo aan, en alzo betalende, gewis 't zal u vrolijk maken, en in liefde verwarmen.

2. Voor wie.

XXXV. En wie zijt gij, voor welke Christus dit lijdt? In uzelf, van buiten en binnen, is niet dan zonde, en daarom in uw natuur zo hatelijk, walgelijk, onverdraaglijk, verdoemelijk; wat is er een ongelijkheid tussen Jezus en u. Zinkt weg in uw wangestalte, erkent u alleen niet waardig, dat iemand, veel minder God, en de Zoon Gods, naar u zou omzien en aan u zou denken; maar daarenboven, dat in u is al datgene dat de Heere Jezus een afkeer van u zou doen hebben, om u iets goeds te doen. Blijft in het gezicht van uw wangestalte staan, totdat gij geheel u zo vindt, als wij zeiden, en brengt u dan zo tot de Heere Jezus door het geloof. Wordt wel klein, maar niet ongelovig door het gezicht, dat het alle begrip te boven gaat, dat gij bemind zou worden, en van Jezus zo bemind zou worden, dat Hij uit liefde voor u zou lijden en sterven; gelooft dat het evenwel zo is, en zegt: *'t Is van de Heere geschied, al is het wonderlijk in mijn ogen*.

Ja, gaat nog verder, en overweegt het kleine getal der mensen, voor welke de Heere Jezus Zich tot Borg gesteld heeft, in tegenstelling van de grote menigte der mensen, die Hij niet liefheeft, en niet eens heeft willen aanzien, voor wie Hij geen Borg heeft willen wezen. Denkt dan, waarom mij, waarom mij meer dan een ander, ik die de vuilste, de booste, de dwaaste, de onverdragelijkste van allen ben? Waarom bemint de Heere mij, uit zovele duizenden één? Waarom ben ik juist onder de weinigen, onder de uitverkorenen? Jezus mijn Borg, Jezus mij lief met een eeuwige liefde, daar zovele miljoenen mensen naar de hel gaan; ik, ik, onder de lievelingen, die tot de hemel geleid worden? Dit is mij te groot, dit is mij te hoog, hier moet ik stilstaan, totdat een volmaakte staat mij bekwaam maakt om meer te kunnen vatten, mij meer te kunnen verwonderen, en meer te kunnen wederom liefhebben en dankbaar te zijn.

Zie toe, dat de grootheid van de zaak, en uw kleinheid, u niet wegrukt tot ongelovigheid, daar u blijken hebt van beginselen van de genade; dat was de liefde Gods te kort gedaan, dat was de mens te hoog verheffen, alsof Zijn beminnelijkheid de eerste oorsprong was van de liefde Gods, dat zou het gehele werk van de genade omkeren, en beletten dat de prijs van Zijn heerlijker genade Hem niet gegeven werd. Daarom houdt het geloof vast.

3. Overdenkt wat geleden is van de krib tot het kruis.

XXXVI. Gaat in die gestalte van de krib tot het kruis, en beschouwt ieder punt van het lijden op zichzelf, en blijft bij ieder met uw gedachten wat staan. 't Is ons tevergeefs zo stipt niet beschreven, daarom moet het ons ook niet vervelen, van stuk tot stuk het te overwegen; in ieder deeltje ligt wat zonderlings opgesloten, in ieder openbaart zich een bijzondere zonde, en een bijzondere straf, overeenkomende met die zonde, en een wegneming van dezelve. Dit zal het lijden in zijn uitgebreidheid u doen zien, en dat uw zonden oorzaak van dat lijden zijn, dat gij met uw zonden Hem dat lijden hebt aangedaan. Jezus had niet behoeven te lijden, zo gij niet had gezondigd. O hoe zoet is het, gevoelig beschaamd te zijn over onze zonden, als oorzaak van Christus' lijden, en te zeggen: *Mijn lieve Jezus, hoe smart het mij, dat ik U dit lijden heb aangedaan, waarom lijd ik niet liever zelf? Was het nog te doen, en kon ik het te boven komen, ik zou niet kunnen gedogen dat Gij voor mij zou lijden, ik zou het zelf dragen; maar nu kan ik het niet verdragen, en het te boven komen, en had eeuwig daaronder moeten blijven liggen. Daarom erken ik uw liefde, en waardeer uw smart; ik ben hartelijk verblijd dat Gij in mijn plaats treedt, voor mijn zonden voldoet, mij het eeuwige leven verwerft; in eeuwigheid wil ik het erkennen, U liefhebben en danken.*

Oorzaken van onbeweeglijkheid.

XXXVII. 't Is te verwonderen dat men zo weinig ontroerd wordt, en zo weinig bewegingen heeft over het lijden van Christus, een ieder is daarvan bij zichzelf bewust, en klaagt over de hardigheid van Zijn hart. Vraagt u *wat de oorzaak daarvan is?*

Ik antwoord:

- (a) in sommigen is het onkunde, men heeft alleen een gewone gedachte dat Christus gestorven is voor de zonde. Men kent de schrikkelijkheid van de zonde niet wel, noch de zwaarheid van de toorn van God, daarom kan men het niet recht waarderen.
- (b) In sommigen is het gewoonheid, men heeft het zo dikwijls gehoord, daarom zijn de bewegingen daarover weg.
- (c) In sommigen is het ongewoonheid, men heeft zich niet gewend op dat lijden te starogen.
- (d) In sommigen is het ongelovigheid, zo niet historische ongelovigheid, ten minste toepassende ongelovigheid; 't is voor mij niet, daarom heeft men noch lust, noch smaak in Zijn hart tot het beschouwen, en tot zich te verbreken om Zijn gedachte daarop te laten malen.
- (e) 't Is geesteloosheid, 't is luiheid, 't is kleinachting; daarom schaamt u, en wees hierin werkzaam, en hoe meerder u het doet, hoe gemakkelijker en zoeter het u zal worden.

4. vertroosting tegen schuld en lijden.

XXXVIII. Blijvende in die staat, zo beschouwt het lijden van Christus met toepassing tot vertroosting, en tegen schuldigheid en tegen gelijk-lijden.

(1) *Tegen schuldigheid.*

Als de ziel zich rondom bezet vindt met zonden, grote, kleine, tegen God, tegen haar naaste, tegen ieder gebod, als die haar drukken en als een zware last te zwaar worden, als ze gewaar wordt het verbergen van Gods aangezicht, het toesluiten van de weg om tot Hem te naderen, de toorn van God, de schrik van het geweten, de vrees van nog eens verloren te zullen gaan; dan moet de ziel vooral zich niet toegeven in die nare gestalte; want het zou haar maar krenken; maar begeeft u tot de beschouwing van Christus' lijden. Overweegt opzettelijk de waarheid van Christus' voldoening in plaats van de zondaar, de volmaaktheid van die voldoening, voor grote, voor kleine, voor veelvuldige, voor alle erf- en dadelijke zonden, die begaan zijn van ons begin af tot aan de dood, en blijft daarop zolang staan, totdat gij uit Gods Woord ziet dat het waarheid is, en dat de waarheid in Gods Woord ook in uw hart waarheid worde, en gij ten volle verzekerd wordt, dat ja Christus als Borg volkomen voldaan heeft, en dat een mens, voor welke Christus voldaan heeft, onbedenklijk gelukkig is, dat er in hem geen zonde is, die niet voldaan is, dat God die is een verzoend Vader, en dat hij zeker een erfgenaam is van het eeuwige leven, en dat ook inderdaad deelachtig zal worden, hij worde dan ook op zo'n duistere en onsmakelijke weg daarheen geleid als het zij.

Dit dan in 't algemeen als de onfeilbare waarheid Gods vaststellende, zo komt tot u zelf, en ziet, of dan de Heere geen de minste ware genade in u gewrocht heeft; of de ziel zich niet gevonden heeft, of nog vindt in de overtuiging van zonden, van verdoemelijkheid, van onmacht; of de Heere u niet een ander hart gegeven heeft dan tevoren, zodat gij nu haat dat u tevoren beminde, en nu bemint dat u tevoren haatte de wereld en zonde u niet zijn tot vreugde, maar tot droefheid; dat het afleven van God en nu tot bittere smart is, en het al uw lust zou zijn, in 't licht van Gods aangezicht te wandelen, in waarheid, in oprechtheid, in gehoorzaamheid, in alleenheid; of u Jezus als Borg niet kent, naar Hem uitziet, verlangt, bidt, schreit, en of gij niet wel dikwijls u aan Hem hebt aangeboden, u aan Hem overgegeven, en om gerechtvaardigd en geheiligd te worden, en Hem als Borg niet wel dikwijls hebt aangenomen, om door Zijn lijden en sterven, als het rantsoen, met God verzoend te worden; of uw inzicht en oogmerk nu is niet zonde, niet wereld, maar Gode welbehaaglijk te leven; of de Heere op uw menigmaal zoeken, bidden, schreien, aannemen, overgeven, niet wel eens rust in uw ziel, vrede, stilte, hoop, of ook niet wel eens verzekering en blijdschap heeft gegeven. Dit nu alles bij elkaar nemende, zo moet het u niet alleen doen besluiten, dat Christus uw Borg is, omdat die genaden in niemand gewrocht worden, dan alleen in die, welke deel als Christus' lijden en sterven hebben; maar dit moet u ook doen gaan tot Christus' lijden, 't welk ik nu beoog, omdat als waarheid, als voldoende, beschouwende op uw ziel toe te passen, als in uw plaats geleden, en dat uw zonden daardoor nu volkomen betaald zijn, God met u bevredigd is, en gij gesteld zijt tot een kind en erfgenaam van God. Hier komt de worsteling van het geloof te pas, de dadelijke aanneming, het dadelijk geloven, totdat de ziel in geloof zeggen kan: *Die mij heeft liefgehad, en Zichzelf voor mij heeft overgegeven.* Dan waardeert men het lijden van Christus, dan verheerlijkt men de Vader en de Zoon; daarom zijt hierin bezig, en rust niet tot gij er u in verblijden kunt.

(2) *Tegen gelijk-lijden.*

XXXIX. Beschouwt het lijden van Christus tot troost tegen gelijk-lijden. Ik behoef u niet te verzekeren dat u dergelijk lijden naar ziel en lichaam in deze wereld zal overkomen; u weet dat genoeg door ondervinding, u proeft het misschien nu tegenwoordig. U zult nog dikwijls ondervinden de bitterheid van de zonden, 't misnoegen Gods over dezelve, 't verbergen van Gods aangezicht, de onvrijheid en schrik van het geweten, de vrees van de dood, de angst wegens verdoemenis, de bestrijdingen van de satan, armoede, verachting en versmaadheid, zo door uw eigen schuld, als om de Godzaligheid en naam van Christus, verdrukkingen om des Woords wil, ofschoon gij het zo niet aanmerkt. Misschien zult gij nog wel geroepen worden tot het martelaarschap, om met uw bloed de waarheid te verzegelen, ook pijnen en smarten van het lichaam, ja wel alle soorten van lijden van Christus, de een meer, de ander minder. Maar gelovigen, u hebt dit lijden niet aan te zien als toorn van God tegen u; want Christus heeft voor alle schuld en straf voldaan. God is rechtvaardig. Hij eist en straft de zonden niet tweemaal, maar omdat de Borg voldaan heeft, zo zijt gij vrij. 't Zijn geen eigenlijk gezegde straffen, noch toorn tegen de persoon; de angel, de vloek is er uit weg. 't Zijn voor u vaderlijke kastijdingen uit liefde, te uw beste; 't is de weg, die de Heere verordineerd heeft, om Zijn kinderen daardoor ten hemel te leiden.

Daarom hebt in al uw wederwaardigheden 't oog op het lijden van Jezus Christus, en past u dat door een werkzaam geloof toe, totdat u levendig verzekerd wordt, dat Hij de schuld en de vloek van u heeft weggenomen, en dat die smarten u in liefde toekomen. Houdt u nabij de lijdende Jezus, en laat het u genoeg Zijn, dat gij uw Heere gelijk wordt, *neemt uw kruis op en volgt Hem na*. Hij heeft medelijden met u, Hij zal u ondersteunen, en telkens uitkomst geven; hebt het oog gedurig op de zaligheid, ziet van de wereld af, dit land zal uw rust niet Zijn; verblijdt u in de hoop der heerlijkheid, vernedert u dan onder de krachtige hand van God, opdat Hij u verhoge te Zijner tijd, 1 Petrus 5:6. *Wacht op de Heere; zijt sterk, en Hij zal uw hart versterken, ja, wacht op de Heere*, Psalm 27:14.

5. Navolging zich in lijden also te gedragen.

XL. Beschouwt het lijden van Christus ook tot navolging, en om u zo in het lijden te gedragen gelijk Christus Zich gedragen heeft, en om Christus' lijden te stellen tot een voorbeeld om de oude mens zo te handelen, als Christus om uw zonden gehandeld is.

(1) Gedraagt u zo in het lijden, als Christus het gedragen heeft.

(a) Christus was niet ongevoelig; zo ook gij, gevoelt ook het minste ongemak.

(b) Christus klaagde over Zijn benauwdheid, van binnen en van buiten Hem aangedaan, aan God en mensen, en hield Zich bij hen; zo ook gij, klaagt het God en mensen; klagen, steunen wegens smart is geen ongeduldigheid, noch zonde; verlaat het gezelschap van mensen niet; wee die alleen is! Christus hield zich bezig met bidden; zo ook gij: *Is iemand onder u in lijden? dat hij bidde*, Jak. 5:13.

(c) Christus merkt al het lijden aan als komende van God. *De drinkbeker, die Mij de Vader gegeven heeft, zal Ik die niet drinken?* Joh. 18:11. Zo ook gij, oefent het geloof van de voorzienigheid Gods, en leert altijd te zien, dat het Gods hand is; zijt verzekerd, daar is werk aan vast.

(d) Christus bleef in het geloof, en oefende dat in Zijn grootste duisternis en verlating, en zei ook dan nog: *Mijn Vader, mijn God*; zo ook gij, werpt uw geloof en vrijmoedigheid niet weg; want daaruit moet toch al het wèl dragen in het kruis voortkomen; zo gij dan in het geloof bezwijkt, zo hebt gij dubbel kruis.

- (e) Christus bleef volstandig in het lijden te dragen, en wilde daar niet uitscheiden totdat alles volbracht was. Zo ook gij, de lijdzaamheid hebbe een volmaakt werk; gelijk gij God geen reden moet afeisen, waarom Hij zo met u handelt, dat u oordeelde of Gods handelingen al recht zijn, maar dat u aan de wil Gods genoeg moet hebben; zo moet u de Heere ook geen perk stellen, en tijd bepalen, hoelang u het dragen zult.
- (f) Christus troostte Zich met de belofte van goede uitkomst, en hield de heerlijkheid in 't oog, en om die vreugde, die Hem voorgesteld was, verachtte Hij de schande, en verdroeg het kruis. Zo ook gij, ziet op de beloften, die ja en amen zijn, en maakt er u levendig door, ziet op de heerlijkheid, ziet op de eeuwige rust, blijdschap en zaligheid, dan zullen de verdrukkingen lichter zijn te dragen, en u zult er u heiliger in gedragen, en men zal bevinden, dat het maar lichte verdrukkingen zijn, die zeer haast voorbijgaan.

2. De oude mens alzo te kruisigen.

Stelt Christus in Zijn lijden u ook voor tot een voorbeeld, om de oude mens zo te handelen, en de zonde te doden. Ziet de wereld en alle zonden nu aan met verachting en verfoeiing, als een opgehangene en gekruiste. Kruisigt het vlees met zijn begeerlijkheden. Hoe, zou gij nog doen 't geen Christus zo zuur heeft moeten betalen; Zal de liefde tot Christus, en de achting voor Zijn lijden in u niet een heilige weerwraak verwekken, om nu smart aan te doen en te doden, 't geen Christus zo'n smart aangedaan en gedood heeft? Zo Christus voorstellende als een Voorbeeld, en als een krachtige beweegreden om de zonden te doden, zo zal, door de vereniging met de lijdende Jezus door het geloof, ook kracht van Hem uitgaan en sterkte, om in het kruisigen en doden voort te gaan, en in dat werk toe te nemen in sterkte. *Welaan dan, houdt het daarvoor, dat gij wel der zonde dood zijt, maar Gode levende zijt in Christus Jezus, onze Heere, Rom. 6:11. Oordeelt, dat, indien één voor allen gestorven is, zij dan allen gestorven Zijn ..., opdat degenen, die leven, niet meer zichzelf zouden leven, maar Die, die voor hen gestorven en opgewekt is, 2 Kor. 5:15.*

Verschrikking voor de goddelozen.

XLI. Onbekeerden! komt ook gij en beschouwt aandachtig het lijden van Christus, om daarin als in een spiegel te zien, wat u overkomen zal, tijdelijk en eeuwig, indien gij u niet bekeert, of het een middel mocht zijn tot uw bekering en geloof.

- (a) U dan, die de zonde in haar gruwelijkheid en bitterheid nog niet kent, en uw ellendigheid nog niet ziet en gevoelt, gij die nog met vermaak in de zonde leeft en acht, als het maar vermakelijk is, dat het dan geen kwaad kan, of het wel zonde is, dat daaraan niet gelegen is.
- (b) U, die alleen in de aarde wroet als een mol, de een om de kost, de ander om rijkdommen, een ander om eer, aanzien en staat, alsof dat de zaak was, en of het daaraan gelegen was, daarop alleen malen de gedachten, daarover gaan alle bekommelingen en begeerten, daar alleen ziet het oog naar, daarnaar werkt de hand en gaat de voet.
- (c) U, die nog niet gevoelt en weet wat een schrikkelijke staat het is God te missen, en in afgescheidenheid en godvergetenheid te leven, en hoe zalig een staat het is, in de verzoening en gemeenschap met God te leven, en daarom voor het een geen schrik en naar het ander geen begeerte hebt.

- (d) U, die nog de noodzakelijkheid van de voldoening aan de rechtvaardigheid Gods niet kent, maar meent als gij berouw hebt over de gedane grove zonden, en u bidt om vergeving, dat het dan wel gaan zal.
- (e) U, die Christus als de Borg nog niet kent, voldoende voor de zonden van degenen, die zalig zullen worden, en niet weet hoe men Christus door het geloof aanneemt, en geen worstelingen en oefeningen van het geloof hebt.
- (f) U, die burgerlijk leeft, veel ter kerk gaat, gedoopt zijt, ten avondmaal gaat, en zo leeft, dat niemand op u wat oneerlijks te zeggen heeft, en daarop een goed vertrouwen hebt om zalig te zullen worden. Arme mens! U zijt nog dood in zonden en misdaden, u zijt nog blind, u zijt nog zonder Christus, en buiten staat om zalig te worden.

Komt en beschouwt het lijden van stuk tot stuk, spoort de oorzaak na, waarom Christus dat alles lijdt, en ziet dat het alleen is voor de bekeerden, voor de gelovigen, en zijt gevoelig overreed, dat gij er geen deel aan hebt, maar dat gij datzelve in alle eeuwigheid zult lijden, indien u zo blijft, en zo sterft. Want indien de rechtvaardigheid Gods zo toornt op de Borg over de zonden van de uitverkorenen, die Hij van eeuwigheid af liefgehad heeft, wat meent gij, dat gij vrij zult gaan? O nee! Indien dat geschiedt aan het groene hout, wat zal dan aan het dorre geschieden? Besluit dan met levendige toepassing, dat u geen deel hebt aan Christus en aan al Zijn verdiensten; maar dat ge, in uzelf gevonden, eeuwig zult liggen onder het gemis van God, en onder de schrikkelijke en onverdraaglijke toorn van God.

God brenge het op uw hart, doe u sidderen en beven, en wetende de schrik des Heeren, begeeft u tot deze Jezus, zoekt Hem, tracht naar het geloof in Hem, om door Hem tot God te gaan, en zo zalig te worden.

Maar acht u dit alles niet, acht u het bloodaards-angsten, keert ge er u met het hart van af, u, die dit hoort lezen, of leest, ... wel gaat dan heen, maar u zult weten dat het u gezegd is, en uw verdoemenis zal te zwaarder zijn.

Hoofdstuk 23

Van de Staat van Christus' verhoging.

Gezien hebbende de Staat van Christus' Vernedering, waarin Hij de zaligheid voor de uitverkorenen verworven heeft, gaan wij over tot de Staat van Verhoging, waarin Hij Zijn uitverkorenen de zaligheid toepast en deelachtig maakt.

De Persoon naar de menselijke natuur is verhoogd.

I. Deze Staat wordt genoemd, dan Verhoging: Filip 2:9. *Daarom heeft Hem ook God uitermate verhoogd.* Dan verheerlijking: Lukas 24:26. *En in Zijn heerlijkheid ingaan.*

Gelijk Christus, een Goddelijk Persoon zijnde, leed, niet naar Zijn Goddelijke natuur, maar naar de menselijke; zo is Hij ook niet eigenlijk verhoogd naar de Goddelijke, die was en bleef de Allerhoogste, de Allerheerlijkste en de Onveranderlijke; doch die vertoonde zich in de verhoging klaarblijkelijk, die Hij in de vernedering doorgaans verborg; maar Hij is verhoogd naar de menselijke natuur. *Niet dat de menselijke natuur afzonderlijk verhoogd is, maar de **Goddelijke Persoon** is verhoogd naar de menselijke natuur.* En gelijk Christus in de vernedering alles als Borg en Middelaar deed en leed, zo is Hij ook als Borg en Middelaar verhoogd, en daarom of Hij wel voor Zichzelf de heerlijkheid verdiend had, volgens het verbond der Verlossing, zo was het toch alles ten nutte van Zijn uitverkorenen, en alles daalde wederom af tot hen.

Deze staat wordt gewoonlijk in vier trappen onderscheiden, namelijk:

1. De opstanding uit de dood;
2. de hemelvaart;
3. het zitten ter rechterhand van God;
4. het komen ten oordeel.

1. De opstanding.

II. De eerste trap is de opstanding van Christus uit de dood. Dit is het hoofdpunt van onze Christelijke godsdienst, aan dat te geloven en te belijden de zaligheid hangt. 1 Kor. 15:14. *Indien Christus niet opgewekt is, zo is dan onze prediking ijdel, en ijdel is ook uw geloof.* Rom. 10:9. *Indien gij met uw mond zult belijden de Heere Jezus, en met uw hart geloven, dat Hem God uit de doden opgewekt heeft, zo zult gij zalig worden.* Daarom wordt dit punt zo overvloedig en klaar in Gods Woord voorgesteld, dan door *opstaan*, Matth. 28:6, dan door *opgewekt zijn*, Rom. 4:14, *levend worden*, Openb. 2:8. Hiervan hebben wij aan te merken,

- de waarheid,
- de noodzakelijkheid
- en de nuttigheid.

De waarheid

De waarheid, dat Christus van de doden is opgewekt, blijkt:

- (1) uit de geschiedenis van de opstanding, beschreven Matth. 28; Markus 16; Lukas 24; Joh. 20.
- (2) Uit getuigenis:
- (a) Van de engelen, Matth. 28:5-7; Lukas 24:7.
 - (b) Van de vijanden die het graf bewaarden, Matth. 28:11.
 - (c) Van de apostelen: Hand. 2:32. *Deze Jezus heeft God opgewekt; waarvan wij allen getuigen zijn.* Hand. 4:33. *De apostelen gaven met grote kracht getuigenis van de opstanding van de Heere Jezus.* 2 Tim. 2:8. *Houd in gedachtenis, dat Jezus Christus uit de doden is opgewekt.*
- (3) Uit de verschijning van Christus aan de gelovigen na zijn opstanding: Hand. 1:3. *Aan welke (apostelen) Hij, ook, nadat Hij geleden had, Zichzelf levend vertoond heeft, met veel gewisse kentekenen, veertig dagen lang, zijnde van hen gezien, en sprekende van de dingen, die het Koninkrijk van God aangaan.*
- Hij heeft Zich vertoond aan:
- (a) Maria Magdalena, Joh. 20:14, 18.
 - (b) Aan de vrouwen, die van het graf kwamen, Matth. 28:2, 10.
 - (c) Aan Petrus, Lukas 24:34.
 - (d) Aan de twee discipelen, naar Emmaüs gaande, Lukas 24:13-31.
 - (e) Aan de elfen, in Thomas' afwezen, Joh. 20:19.
 - (f) Acht dagen daarna aan de elfen. Thomas tegenwoordig zijnde.
 - (g) Aan zeven discipelen, die gingen vissen, Joh. 21:1.
 - (h) Aan elf discipelen in Galiléa, waar Christus hen bescheiden had, Matth. 28:16.
 - (i) Aan meer dan vijfhonderd broeders tegelijk, 1 Kor. 15:6.
 - (j) Aan Jakobus, 1 Kor. 15:7.
 - (k) Aan de apostelen, toen Hij ten hemel voer, Hand. 1:9.
 - (l) Na Zijn hemelvaart: aan Stéfanus, Hand. 7:55.
 - (m) Aan Paulus, Hand. 9:17; 1 Kor. 15:8.
 - (n) Aan Johannes, aan wie Hij de openbaringen gaf. Dus heeft Christus Zich aan de Zijnen geopenbaard, en heeft de godlozen, die Hem smadelijk verworpen hadden, niet willen verwaardigen Zich aan hen te openbaren.

De omstandigheden.

III. In Christus' opstanding zijn verscheiden zaken aan te merken. Namelijk:

- (a) Dat Christus is opgestaan met een aardbeving. Toen Hij stierf, beefde de aarde, en het voorhangsel des tempels scheurde. Nu beeft de aarde wederom, 't welk niet alleen een bewijs was van Christus Godheid, maar men kan het ook aanmerken en toepassen op de toorn van God tegen de Joden en hun land 't welk verwoest en verlaten zou worden, en de inwoners jammerlijk omkomen, en de godsdienst van hen genomen, en tot de heidenen overgebracht worden, alsmede, dat nu, alle beweeglijke dingen, de ceremoniën een einde hadden, en dat een onveranderlijke godsdienst in de plaats zou komen.
- (b) Christus' opstanding werd ook verheerlijkt door het neerdalen van een engel in hemelse heerlijkheid, wiens aangezicht was als een bliksem, en Zijn kleren wit als de sneeuw. Die wentelde de steen van de deur des graf, in 't aanzien van de wachters, die daardoor verschrikt en als doden werden; maar tot de vrouwen zei hij: *Vreest gij niet, Jezus is hier niet, Hij is opgestaan, gelijk Hij gezegd heeft, 't welk daarna bevestigd werd door twee engelen in 't wit, gevende daardoor niet alleen hun*

heiligheid te kennen, maar ook de blijdschap, en de triomf over Christus' opstanding.

- (c) De tijd van Christus' opstanding ten opzichte van de tijd des jaars was in het voorjaar, omtrent de tijd als dag en nacht even lang zijn. Ten opzichte van de dag, het was ten derden dage na Zijn dood. Hij is geen drie volle etmalen in het graf geweest; want dan had Hij op de vierde dag moeten opstaan; maar Hij is op drie dagen in het graf geweest, namelijk, op Vrijdag voor zonsondergang, met welke bij de Joden de dag eindigde; van de ondergang van de zon des Vrijdags tot aan de ondergang van de zon des Zaterdag, was de tweede dag; en van ondergang van de zon des Zaterdag tot aan het opgaan van de zon des Zondags, dat was de derde dag. Dus is Christus drie dagen, een deel genomen voor het geheel, in het graf geweest, en is ten derden dage tegen het opgaan van de zon opgestaan, zodat men om drie dagen te vinden, niet behoeft te beginnen met het lijden van Christus in de hof, noch met de drie-urige duisternis aan het kruis. Hij, die *de Morgenster is*. Openb. 22:16, Hij, die *de Zon der gerechtigheid is*, Mal 4:2, Hij, die de Opgang is uit de hoogte, Lukas 1:78, Hij, die *een Licht is tot verlichting van de heidenen*, Lukas 2:32, is met het aanbreken van de dag wederom levend geworden. Niet eerder is Christus opgestaan, opdat men ten volle verzekerd zou zijn, dat Hij waarlijk gestorven was; niet later, opdat het lichaam geen verderving onderworpen zou worden, volgens Psalm 16:10, en alle delen van het lichaam in staat zouden blijven om de ziel wederom te ontvangen.

De sabbat geen voorbeeld van Christus' begrafenis.

IV. Christus is op de Joodse Sabbat in het graf geweest, doch de Sabbat was geen voorbeeld van het liggen van Christus in het graf. Want:

- (1) Dat staat nergens in de Bijbel.
- (2) Christus is ook op de Vrijdag en op de Zondag in het graf geweest.
- (3) De Sabbat was een dag van blijdschap, en het Zijn van Christus in het graf de uiterste droefheid.
- (4) De begrafenis was een trap van Christus' vernedering, en niet van verhoging. 't Was een lijden van Christus, ziel en lichaam waren van elkaar gescheiden, zodat het geen rust voor Christus was. Als Zijn vlees gezegd wordt in *hoop te rusten*, Hand. 2:26, dat is niet dat Christus in die staat rustte, Zijn genoeg nam, maar dat Hij in die hoop van de opstanding rustte, waarvan Hij zeker was.
- (5) Zo de Sabbat een voorbeeld van Christus' begrafenis was geweest, zo hadden wij nu geen Sabbat, die moest dan met alle ceremoniën afgeschaft Zijn en blijven; maar de Sabbat is een eeuwigdurend gebod, gelijk uitvoerig getoond zal worden; zo dan geen voorbeeld, Christus stond op de eerste dag van de week op, en omdat toen alle ceremoniële godsdienst een einde had, zo was het ook noodzakelijk, dat die dag, op welke de schaduwachtige dienst inzonderheid gepleegd werd, verzet werd, en dat de Sabbat voortaan gehouden werd op de dag van Christus' opstanding, die door de apostel Johannes *de dag des Heeren* genoemd wordt, Openb. 1:10, en van die tijd af tot op deze dag gevierd is geworden.

Met wijs beleid.

- (d) Christus is opgestaan met bedaardheid en wijs beleid. Gelijk iemand die van de slaap ontwaakt, Zijn nachtgoed aflegt en zich aankleedt, alzo liet Christus het doodskleed in het graf, en de zweetdoek die op Zijn aangezicht gelegen had, was samengerold, en in een plaats bijzonder gelegd, Joh. 20:7.

Christus heeft Zichzelf opgewekt.

V. De oorzaak van Zijn opstanding is Christus Zelf. De menselijke natuur bestaat uit ziel en lichaam. Deze werden door de dood gescheiden, maar die beide delen bleven verenigd met de Goddelijke natuur. 't Was en bleef de ziel, 't was en bleef het lichaam van de Zoon Gods. In de opstanding zond de Goddelijke Persoon Zijn ziel wederom uit het paradijs, de derde hemel, en verenigde die wederom met Zijn lichaam, en maakte alzo Zijn eigen aangenomen mensheid wederom levend door Zijn Goddelijke kracht, zodat Christus niet door eens anders kracht is opgewekt, gelijk andere mensen, maar Christus is actief, dadelijk opgestaan en levend gemaakt door Zijn eigen kracht, door Zichzelf. De Goddelijke natuur wekte Zijn eigen menselijke natuur op. Dit blijkt:

- (1) Uit Joh. 2:19, *Breekt deze tempel, en in drie dagen zal ik denzelve oprichten. De tempel, van welke Christus sprak, was Zijn lichaam*, vers 21. Deze tempel, dat is, Zijn lichaam, zouden de Joden verbreken, dat is doden, en dan zou de Heere Jezus zelf, en niet een ander, dat wederom levend maken. *Ik zal hem oprichten.*
- (2) Uit Joh. 10:17, 18, *Overmits Ik mijn leven afleg, opdat Ik hetzelve wederom neme. Niemand neemt hetzelve van Mij, maar Ik leg het van Mij zelf af; Ik heb macht hetzelve af te leggen, en heb macht hetzelve wederom te nemen.* Diezelfde macht, die Hij had om af te leggen, diezelfde macht had Hij om het leven wederom te nemen. Volgens die macht heeft Hij zo het ene als het andere gedaan.
- (3) Uit Rom. 1:4, *Die krachtig bewezen is te zijn de Zoon van God, naar de Geest van de heiligmaking, uit de opstanding der doden.* De apostel stelt de opstanding der doden als een krachtig bewijs, dat Christus waarachtig God is. Nu, enkel levend gemaakt te worden, en uit de doden op te staan, is geen bewijs van Godheid; want dat is geschied aan veel anderen, en zal alle mensen gebeuren; zo is dan dat opstaan, 't welk een bewijs is van de Zoon Gods te Zijn, een kracht van Hem zelf, omdat niemand de doden kan opwekken, veel minder zichzelf, dan die de waarachtige God is. 't Blijkt ook daaruit, omdat de twee naturen van Christus, vers 3 en 4, tegen elkaar gesteld worden, en duidelijk van elkaar worden onderscheiden. Christus wordt daar voorgesteld *kata sarka naar het vlees*, en *kata pneuma naar de Geest*, dat is naar Zijn Godheid, Hebr. 9:14. Gelijk Hij nu gedood is naar het vlees, naar de menselijke natuur, zo is Hij levend gemaakt door Zijn eeuwige Geest, Zijn Godheid. Zo blijkt dan dat Hij Zichzelf heeft opgewekt.
- (4) Daar was noodzaak dat Hij Zichzelf opwekte, omdat de Borg, die het lijden op Zich nam, hetzelve ook moest te boven komen. Zo een ander Hem had opgewekt, zo had Hij zelf de dood niet overwonnen, en Zichzelf niet verlost, en zo kon Hij diensvolgens ook anderen niet verlossen.
Zegt men: De Vader wordt meermalen gezegd Christus opgewekt te hebben, zo heeft Hij Zichzelf dan niet opgewekt.

Ik antwoord: omdat de Vader en de Zoon een en dezelfde God is, zo is ook hun kracht een en dezelfde, dat de Vader doet, doet ook de Zoon eveneens, Joh. 5:19.

Als de opstanding van Christus de Vader wordt toegeschreven, zo geeft het te kennen dat Hij voldaan was, en genoeg nam in de opstanding van de Borg.

Met hetzelfde lichaam.

VI. Gelijk Christus waarlijk is opgestaan, met zonderling verheerlijkende omstandigheden, en door Zijn eigen kracht, zo is Hij opgestaan met datzelfde lichaam, dat aan het kruis gedood was. 't Was alleszins hetzelfde, 't behield alle hoedanigheden van een lichaam, 't bleef zienlijk, tastelijk en plaatselijk, ja 't behield de littekens van de nagelen in handen en voeten, en van de speer in Zijn zijde, gelijk blijkt uit: Lukas 24:39. Ziet mijn handen en mijn voeten; want Ik ben het zelf; tast Mij aan.... Joh. 20:27.... *Breng uw vinger hier, en zie mijn handen; en breng uw hand, en steek ze in mijn zijde....* volgens de gestelde voorwaarde van Thomas, vers 25.

Doch sterfelijk.

Datzelfde lichaam, hebbende en houdende alle lichamelijke hoedanigheden, is na Zijn opstanding onsterfelijk: Hand. 13:34 ... *alzo dat Hij niet meer zal tot verderving keren.* Rom. 6:9. *Wetende dat Christus, opgewekt zijnde uit de doden, niet meer sterft.* Openb. 1:18. *Ik ben levend in alle eeuwigheid.*

En verheerlijkt. Het is verheerlijkt: Filip. 3:21. *Aan Zijn heerlijk lichaam.* Doch in wat trappen, of Hij in Zijn hemelvaart groter verheerlijking van het lichaam inwendig verkregen heeft, dan Hij in de vorige veertig dagen had, is onbekend, omdat het niet beschreven is. Hij kon de uiterste heerlijkheid wel ingehouden hebben, als Hij met Zijn discipelen omging. Hij at met Zijn discipelen, Lukas 24:43, om hen te meer te verzekeren van Zijn opstanding, maar niet omdat Hij spijs van node had; ook heeft de maag de spijs niet verteerd, dat is niet overeenkomende met een verheerlijkt lichaam, maar heeft door Zijn almachtigheid de spijs verzonden of doen verdwijnen. Dit van de waarheid.

2. De noodzakelijkheid.

VII. Het tweede, dat in Christus' opstanding te overwegen is, is de noodzakelijkheid, en dat om deze redenen:

1. Vervulling der profetieën.

Om te vervullen de profetieën, waarvan Christus zegt: Lukas 24:26, 27. *Moest de Christus niet ... in Zijn heerlijkheid ingaan? En begonnen hebbende van Mozes en van al de profeten,* enz. En Paulus: 1 Kor. 15:4, *En dat Hij is opgewekt ten derden dage, naar de Schriften.* 't Is zeker dat er meer voorzeggingen in het OUDE TESTAMENT Zijn dan wij zien; en die wij al duister zien, kunnen wij niet onfeilbaar daartoe brengen. Deze zijn klaar: Psalm 16:10, *Gij zult mijn ziel in de hel niet verlaten; Gij zult niet toelaten, dat uw Heilige de verderving zie.* Deze woorden zegt de apostel Petrus dat van Christus' opstanding voorzegd waren, Hand. 2:31; Psalm 110:7, Hij zal op den weg uit de beek drinken; dat is Zijn vernedering; *daarom zal Hij het hoofd omhoog heffen;* dat is Christus' verhoging; dat deze Psalm van Christus spreekt, blijkt uit Hebr. 1:13. Jes. 53:8-12. De vernedering is in deze uitdrukkingen: Angst, gericht, verbrijzeld, Zijn ziel tot een schuldoffer stellen, Zijn ziel uitstorten in de dood. De opstanding is in deze uitdrukkingen: Wie zal Zijn leeftijd uitspreken, Hij zal zaad zien, Hij zal de dagen verlengen, Hij zal verzadigd worden, Hij zal Hem een deel geven van velen, en Hij zal

de machtigen als een roof delen. Dat dit hoofdstuk van Christus spreekt, blijkt Hand. 8:32, 35, en doorgaans in 't NIEUWE TESTAMENT

2. Voorbeelden.

De voorbeelden moesten vervuld worden. Men kan veel dingen voorstellen, waarin enige overeenkomst over de opstanding van Christus is, en die daarop toegepast kunnen worden. Als:

- (a) Izak, van welke Paulus zegt, Hebr. 11:19, dat hij hem uit de doden, bij gelijkenis weergekegen heeft.
- (b) Jozef, die uit de kuil en daarna uit de gevangenis verlost, en in hoogheid verheven werd, Gen. 41.
- (c) Simson, die de poorten van Gaza wegdroeg, en zichzelf verlost uit de hand van Zijn vijanden, Richt. 16.
- (d) De weggaande bok Azazel, Lev. 16.
- (e) De twee vogels, van welke de een boven levend water gedood werd, en de ander, ingedoopt in het bloed van de gedode vogel, levend wegvloog, Lev. 14:4-7.
- (f) Daniël, die uit de leeuwenkuil, en zijn metgezellen, die uit de vurige oven onbeschadigd uitkwamen. Dan. 6:24 en 3:26. In deze allen kan men wel enige overeenkomst vinden, en die op de opstanding van Christus toepassen; maar of het waarlijk voorbeelden zijn van Christus' opstanding, dat gaat zo vast niet.

Deze twee zijn de waarschijnlijkste, doch gaan ook niet zeker.

- De eerste, de staf van Aäron, Num. 17. Die werd dor en dood weggelegd in de tent der getuigenis, buiten het oog van de mensen; en 't geschiedde nu de ander dag, en ziet Aärons staf bloeide, en droeg amandelen, vers 8. 't Is onbetwistelijk, dat Aäron en het Levitische priesterambt een voorbeeld was van de Hogepriester Jezus Christus, waarvan gedurig in de brief aan de Hebreëen gesproken wordt. Als Hogepriester is Christus gestorven, en dood in de aarde gelegd, en voor 't oog van de mensen verborgen, en als zodanig komt Hij wederom levend te voorschijn, en brengt heerlijke vruchten voort. Doch Aärons staf was niet in de aarde gelegd.
- Het tweede, zo het geen toe-eigening is, van Jonas, door de Heere Jezus zelf voorgesteld, Matth. 12:39. Het Zijn in de buik van de walvis zou afbeelden het liggen van Christus in het graf. De bepaling van de tijd, drie dagen en niet langer, en het wederom aan land komen, dat Christus te derde dage wederom zou van de doden opstaan.

3. Middelaarsambt.

De noodzakelijkheid blijkt ook uit het Middelaarsambt. De Middelaar moest:

- (a) de dood overwinnen, Hos. 13:14.
- (b) Hij moest een eeuwig Koning zijn, Psalm 45:7. Hij moest als Hogepriester ingaan in het Heilige der heiligen, Hebr. 9:24. Hij moest uit de hemel de Heilige Geest over Zijn uitverkorenen zenden, Joh. 16:7. Dit alles kon Hij niet doen, tenzij Hij van de doden was opgestaan.

Dit is de noodzakelijkheid.

3. De nuttigheid

VIII. Het derde dat in de opstanding van Christus te overdenken is, is de kracht en de nuttigheid derzelve. Deze is bij uitnemendheid groot, daarom was Paulus zo begerig en zo gedurig bezig de opstanding van Christus te beschouwen. Filip. 3:10. *Opdat ik Hem kenne, en de kracht Zijner opstanding.*

1. Rechtvaardigmaking.

De eerste vrucht is de rechtvaardigmaking. Zie deze: Rom. 4:24, 25. *Maar ook om onzentwil, welke het zal toegerekend worden, namelijk degenen, die geloven in Hem, die Jezus onze Heere uit de doden opgewekt heeft. Welke overgeleverd is om onze zonden, en opgewekt om onze rechtvaardigmaking.* Zolang de Borg onder het lijden bleef, en de dood nog macht over Hem, had, zo was de laatste kwadrantpenning nog niet betaald; maar toen Hij ook de laatste vijand, de dood, overwonnen had, en triomferende levend te voorschijn kwam, dat was een blijk dat de zonde volkomen was voldaan, en het rantsoen betaald, dat Gods gerechtigheid voldaan was, en genoeg nam in die voldoening, en de Borg alzo gerechtvaardigd zijnde, 1 Tim. 3:16, zo zijn dan alle kinderen van God in Hem verzoend. Geen zonde, of het minste gedeelte van die, is onbetaald, en daarom zijn ze vrij van alle schuld en straf. Als dan iemand gevoelt de schrikkelijkheid van schuld en straf, als hij God aanmerkt als vertoornd over de zonde, als er geen vrede, maar enkel schrik is in het geweten (de zodanigen is de rechtvaardigmaking allerbeminnelijkst), hij kere zich hierheen, en zie door het geloof de Borg aan, als uit de doden opgestaan, tot een bewijs van volkomen voldoening, hij neme Hem aan, die u roept, en al Zijn volheid om niet aanbiedt, en hij ga dan tot God, en vrage de Heere door de Opstanding van Christus uit de doden: (1 Petrus 3:21) *Is mijn zonde niet gestraft? Is mijn schuld niet voldaan? Is mijn Borg uit de doden niet opgestaan, en alzo ontslapen? Zijt Gij nu niet mijn verzoende God en Vader? Heb ik nu geen vrede met U?* Hij worstele alzo om zich dat alles toe te passen, op grond van de beloften aan allen, die Christus aannemen, totdat hij de kracht van Christus' opstanding gevoele, tot Zijn rechtvaardigmaking en vrede in God.

2. Heiligmaking.

IX. De tweede vrucht is de heiligmaking. Deze toont de apostel: Rom. 6:4, 5. *Wij zijn dan met Hem begraven, door de doop in de dood, opdat, gelijkerwijs Christus uit de doden opgewekt is tot de heerlijkheid des Vaders, alzo ook wij in nieuwigheid des levens wandelen zouden. Want indien wij met Hem één plant geworden zijn in de gelijkmaking Zijns doods, zo zullen wij het ook zijn in de gelijkmaking van Zijn opstanding.* Dit dringt de apostel ook aan: Kol. 2:13. *En Hij heeft u, als gij dood waart in de misdaden, en in de voorhuid uws vleses, mede levend gemaakt met Hem, al uw misdaden u vergevende.* Zie ook: Kol. 3:1. *Indien gij dan met Christus opgewekt zijt, zo zoekt de dingen die boven zijn.* Al bevinden zich de gelovigen gerechtvaardigd, zij kunnen zich daarmee niet vergenoegen; al hun lust en leven is, in zich het Beeld Gods te vinden; God daarin gelijk te zijn, en alzo met Hem verenigd te zijn, en in Hem te leven, dat is hun zaligheid. Zij kunnen niet anders dan lust hebben aan God te kennen, Hem lief te hebben, Hem te vrezen, Hem onderworpen te Zijn, en zo geheel en al met Zijn wil verenigd te Zijn in de gestalte van de ziel, in gedachten, woorden en daden; daarom is de zonde hun hatelijk, en zij zijn walgelijk, in hun eigen ogen, zij schamen zich voor God, hebben verdriet in zichzelf, en over hun daden. Konden ze eens van de smarten van de zonden ontslagen

worden, 't zou hun leven zijn. Dat doet hen naar de hemel verlangen, omdat ze weten, dat ze daar Gods aangezicht in gerechtigheid zullen aanschouwen, en verzadigd zullen worden met Zijn Beeld, als ze zullen opwaken, Psalm 17:15. Welaan dan, volgt deze uw hartelijke lust op, en laat u die aan 't werk zetten; want 't is des Heeren weg, Zijn kinderen al strijdende in heiligmaking te doen toenemen, en om gelukkig daarin voort te gaan.

X. Christus' opstanding tot een voorbeeld te stellen.

- (a) Stelt u Christus' opstanding voor tot een voorbeeld en patroon. Christus stond in de morgenstond op; gewent u om met de gedachten van Christus' opstanding te ontwaken, en laat ieder ontwaken en ieder opstaan uit het bed u een verwakking geven, om ook met Christus op te staan. Christus stond op, op de eerste dag van de week; houdt also op iedere Sabbat gedachtenis van Christus' opstanding, en u met Hem verenigende in de opstanding, zo laat het u een nieuwe verwakking van het geestelijke leven zijn. Christus verliet het graf, de plaats van de doden; zo ook gij, schuw, zoveel uw beroep het lijden kan, de gemeenzame omgang met werlde en godlozen; zij zijn dood, zij stinken, en hun stank is besmettelijk. Christus liet het doodskleed in het graf liggen; zo ook gij: *haat de rok die van het vlees besmet is*; laat al het zondige daar, gaat uit eer, goed, vermaak, en alles wat de wereld zoekt, laat het in het graf, in Sodom, in Egypte. Christus vertoonde Zich levend; laat ook also uw licht lichten, laat een ieder zien dat er een grote ruimte is tussen u en de zondaren, vertoont metterdaad verloochening aan alles, waaraan de wereld vastkleeft, toont uw liefde, uw nederigheid, uw verheven leven in de liefde en vreze Gods, het Beeld Gods, en de gestalte van Christus in u, niet om gezien te worden dat gij het zijt, maar tot verheerlijking van Christus, tot overtuiging van de wereld, en opwekking van de Godzaligen. Christus' verkeren onder de mensen was maar om de Zijnen te overtuigen van Zijn waarachtige opstanding, en tot versterking van de Zijnen, en ten nutte van Zijn Kerk, tot aan de voleinding van de wereld, en dat was maar veertig dagen, en zo voer Hij naar de hemel; laat ook zo uw leven zijn, om een Godzalige voetstap in de aarde te drukken, tot overtuiging en opwekking van degenen, die u gekend hebben, en laat het maar zijn een bereiding om naar de hemel te gaan.
- (b) XI. Neemt Christus' opstanding tot een beweegreden om heilig te leven. Dit leert ons de apostel: Rom. 6:11, 5. *Also ook gij, houdt het daarvoor, dat gij wel der zonde dood zijt, maar Gode levende zijt in Christus Jezus onze Heere. Want indien wij met Hem één plant geworden zijn in de gelijkmaking Zijns doods, zo zullen wij het ook zijn in de gelijkmaking Zijner opstanding.* En: 2 Kor. 5:15. *Als die dit oordelen, dat, indien één voor allen gestorven is, zij dan allen gestorven zijn ... opdat degenen, die leven, niet meer zichzelf zouden leven, maar Die, die voor hen gestorven en opgewekt is.* Volgt de apostel na, en maakt aldus de sluitreden: omdat de Heere Jezus, als mijn Borg, al mijn zonden heeft weggenomen door Zijn dood, en tot een blijk daarvan is opgestaan uit de doden, zal ik dan nog in de zonden leven? Zal ik dan met Hem niet opstaan uit de dood van de zonde, en met Hem in alle heiligheid leven?
- (c) XII. In Christus' opstanding is kracht tot onze geestelijke opstanding: 1 Petrus 1:3 ... *die naar Zijn grote barmhartigheid ons heeft wedergeboren tot een levende hoop, door de opstanding van Jezus Christus uit de doden.* Filip. 3:10. *Opdat ik Hem*

kenne, en de kracht van Zijn opstanding. Ieder gelovige is een lid van de Heere Jezus; dezelfde Geest, die in Christus is, is ook in hen, zij leven door dezelfde Geest; dus dat het hoofd wedervaart, dat moet ook de leden wedervaren; dus Christus, het Hoofd opstaande, zo vloeit de levendmakende kracht in al Zijn leden. De gelovigen Zijn in Hem als de stam ingeënt; gelijk een ent het sap en de levendmakende kracht deelachtig wordt, zo kan het ook niet anders Zijn, of alle gelovigen ontvangen de levendmakende kracht van Christus. Als men zich dan door het geloof met de opstaande Christus verenigt, zo zal men ook gewaar worden, dat er kracht des levens van Christus uitgaat om onze zielen te verlevendigen.

3. Zalige opstanding.

XIII. De derde vrucht van Christus' opstanding is de zalige opstanding van de gelovigen. 't Is de weg Gods, Zijn kinderen door veel kruis ten hemel te leiden. Onder die is ook de tijdelijke dood; deze is hun wel geen eigenlijke straf van de zonde maar nochtans is het een moeilijke en smartelijke weg, die zij, gelijk alle mensen, moeten doorgaan; doch hun dood is zonder prikkel, zonder vloek, door de dood van Christus, en maar een heengaan in vrede; en door Christus' opstanding zullen ze wederom eens opgewekt worden tot zaligheid: Rom. 8:11. *Indien de Geest Desgenen, die Jezus uit de doden opgewekt heeft, in u woont, zo zal Hij (de Vader) Die Christus uit de doden opgewekt heeft, ook uw sterfelijke lichamen levend maken, door Zijn Geest, Die in u woont.*

De opwekking wordt de Vader hier toegeschreven; maar waarom wordt Christus' opstanding gevoegd bij de onze, dan om te tonen, dat Zijn opstanding is de verdienende oorzaak van de onze. *Indien wij met Hem gestorven zijn, zo zullen wij ook met Hem leven,* 2 Tim. 2:11. Christus is de Eersteling, 1 Kor. 15:20, 23. De eerstgeborene uit de doden, opdat Hij in allen de eerste zou zijn, Kol. 1:18. Dus zal dan aan de gehele oogst en alle volgende wedergeborenen datzelfde geschieden; ja, *omdat de gemeente is de vervulling Desgenen, Die alles vervult,* dat is Christus, Efése 1:23 zo moet dan ook de gehele gemeente van Christus als leden van Zijn lichaam opstaan, opdat het gehele verborgen lichaam van Christus leve.

Dit mogen en moeten de gelovigen zich toepassen, en zich verblijden in de hoop der heerlijkheid, zeggende: *Wij weten, dat zo ons aardse huis dezes tabernakels gebroken wordt, wij een gebouw van God hebben, een huis niet met handen gemaakt, maar eeuwig in de hemelen,* 2 Kor. 5:1. En met Job: Job 19:25-27 *Ik weet, mijn Verlosser leeft, en Hij zal de laatste over het stof opstaan; en als zij na mijn huid dit doorknaagd zullen hebben, zal ik uit mijn vlees God aanschouwen; Denwelken ik voor mij aanschouwen zal, en mijn ogen zien zullen, en niet een vreemde; mijn nieren verlangen zeer in mijn schoot.*

Dit van de eerste trap van de verhoging van Christus, namelijk de opstanding.

DE HEMELVAART VAN CHRISTUS

XIV. De tweede trap van Christus' verhoging is de hemelvaart. Hier hebben wij, gelijk in de opstanding, aan te merken:

1. De waarheid,
2. de noodzakelijkheid
3. en de nuttigheid.

1. Het eerste is de **waarheid**.

Soms wordt het met actieve woorden voorgesteld, als het werk van Christus zelf. Als:

- opvaren: Joh. 20:17. *Ik vare op tot Mijn Vader.*
- Heengaan: Joh. 14:3. *Zo wanneer Ik heen zal gegaan zijn.*
- Weggaan: Joh. 16:7. *Het is u nut, dat Ik wegga.*
- Ingaan: Hebr. 6:20. *Daar de Voorloper voor ons is ingegaan.*
- Door de hemelen doorgaan: Hebr. 4:14. *Die door de hemelen doorgaan is.*

Soms wordt het met passieve woorden uitgedrukt, als het werk des Vaders aan Hem; als:

- opgenomen te zijn: Lukas 24:51. *Hij werd opgenomen in de hemel.* Hand. 1:11. *Deze Jezus, die van u opgenomen is in de hemel.*
- Verhoogd zijn: Hand. 2:33. *Hij dan door de rechterhand van God verhoogd zijnde.*

Dan geeft het te kennen het genoegen van de Vader, Hem de beloofde heerlijkheid gevende: Filip. 2:9. *Daarom heeft Hem ook God uitermate verhoogd.*

Hier hebben wij iets te zeggen van:

- (1) de Persoon,
- (2) van de daad,
- (3) van de tijd,
- (4) van de plaats en
- (5) van de wijze.

(1) *De Persoon.*

XV. De Persoon aangaande: diezelfde Persoon, God en mens, die als Middelaar geleden heeft, gestorven is, en van de doden is opgestaan, diezelfde Persoon is ook als Middelaar ten hemel gevaren. 't Is het werk van de Persoon, noch Hem niet eigen naar de Goddelijke natuur; want naar Zijn Godheid was Hij al tevoren in de hemel, Joh. 6:62 en had de heerlijkheid bij de Vader eer de wereld was, Joh. 17:5. Maar gelijk Hij in Zijn nederdalen Zijn Goddelijke natuur verborg achter de mensheid, zo openbaarde Hij die klaarder in Zijn Hemelvaart; maar omdat die oneindig is zonder uitgestrekte grootheid, zo kan die van plaats niet veranderen, noch eigenlijk nederdalen of opvaren, maar 't is de *Persoon* eigen naar Zijn menselijke natuur, naar welke Hij ook geleden had. 't Was geen werk van de menselijke natuur, want die was geen Persoon; maar 't is een werk van de Persoon naar de ene, te weten, menselijke natuur: Efése 4:9, 10. *Nu dit: Hij is opgevaren, wat is het, dan dat Hij ook eerst is nedergedaald in de nederste delen der aarde? Die nedergedaald is, is Dezelfde ook, die opgevaren is verre boven al de*

hemelen. De Persoon wordt genoemd, en die wordt het werk toegeschreven, 't geen Hem naar de ene of andere natuur eigen is.

(2) De daad.

XVI. De daad aangaande, die is opvaren. Dat woord geeft te kennen een verandering van plaats. Als een lichaam verandert van plaats, zo verlaat het die plaats waar het was, het gaat door de ruimte of plaatsen heen, en het komt in een plaats daar het tevoren niet was. Zo ook Christus, naar het lichaam opvarende, verlaat de onderste plaats van de aarde, alwaar Hij dus lang geweest was, Hij gaat door de lucht, en door het uitspansel, totdat Hij komt in de derde hemel, het paradijs Gods, het huis des Vaders.

(3) De tijd.

XVII. De tijd was veertig dagen na Zijn opstanding. Het getal van veertig komt dikwijls in Gods Woord voor.

- Veertig dagen was Mozes bij God op de berg, Exod. 34:28.
- Veertig jaren was Israël in de woestijn, Deut. 8:2.
- Veertig dagen ging Elia zonder spijs, totdat hij kwam aan de berg Gods, Horeb, 1 Kon. 19:5-8.
- Na veertig dagen moest een knechtje aan de Heere aangeboden worden, Lev. 12:2-4.
- Op de veertigste dag werd het kindeken Jezus in de tempel gebracht, en voor het aangezicht des Heeren gesteld, Lukas 2:22.
- Na veertig dagen van vasten in de woestijn, begon de Heere Jezus Zijn openbare bediening, Matth. 4.
- Na veertig dagen omgang met Zijn discipelen, na Zijn opstanding voer Hij ten hemel, Hand. 1. Niet eerder, opdat Zijn discipelen ten volle verzekerd zouden worden van Zijn opstanding, en onderwezen worden in de dingen van het koninkrijk der hemelen, 't welk zij tevoren wegens hun zwakheid niet konden dragen, Joh. 16:12. Niet later, opdat zij niet te veel aan Zijn lichamelijke tegenwoordigheid zouden blijven hangen, en opdat zij van de inbeelding van de wederoprichting van het koninkrijk van Israël op die tijd verlost zouden worden.

(4) De plaats vanwaar.

XVIII. De plaats vanwaar, was in 't algemeen de aarde, Joh. 16:28. *Wederom verlaat Ik de wereld, in 't bijzonder de Olijfberg*, Hand. 1:12. Bethanië, een plaats aan die berg, Lukas 24:50. De plaats waardoor, waren de zichtbare hemelen, de lucht en het uitspansel, Hebr. 4:14. *Die door de hemelen doorgegaan is*. De plaats waar naar toe, was de derde hemel, de plaats van het verblijf van de heilige engelen, en van de uitverkorenen, nu genietende de eeuwige zaligheid. De hemel is niet God, niet de gemeenzame omgang met God, niet de hemelse gelukzaligheid, maar is een plaats hoger dan de zichtbare hemelen, Hebr. 7:26. *Verre boven alle zienlijke hemelen*. Hebr. 4:14. *De derde hemel, het paradijs Gods*, 2 Kor. 12:2, 4. *Het huis van Zijn vader*, Joh. 14:2. Zodat Christus' hemelvaart niet is geschied bij gelijkenis, alsof het eigenlijk geweest was een verdwijning of onzichtbaar worden van het lichaam, een heerlijk worden, een lichamenlijk overal tegenwoordig worden, zodat het een verandering van staat, en niet van plaats zou Zijn; neen, Christus' hemelvaart is een eigenlijke, plaatselijke verandering.

(5) De wijze.

XIX. De wijze van Christus' hemelvaart is zeer opmerkelijk.

- (a) Christus voer ten hemel al zegenende. Lukas 24:50. Hij sprak met hen, Hij nam gemeenzaam en vriendelijk Zijn afscheid van hen, Hij sprak zegeningen over hen uit, die Hij ook terstond bekrachtigde, want zij keerden wederom naar Jeruzalem met grote blijdschap, vers 52.
- (b) Hij voer ten hemel zichtbaar. De apostelen waren bij Hem. zij spraken met Hem, en Hij met hen, en Hij werd opgenomen daar zij het zagen, Hand. 1:9. Gelijk Elisa, Elia ten hemel varende, nazag, zo zagen ook de apostelen de opvarende Jezus na, zolang totdat een wolk zich tussen de opvarende Jezus en de staande apostelen zette, Hem wegnam voor hun ogen; niet dat de wolk rechtop naar de hemel zich verhief, en als een wagen Christus ten hemel invoerde; want dat had het verheerlijkt lichaam van Christus niet van node, en 't is ook tegen de tekst, welke zegt dat die wolk Hem wegnam van hun ogen, zodat zij Hem niet meer konden nazien.
- (c) Hij voer ten hemel op een heerlijke wijze, triomferende over dood, duivel en hel, vergezelschap met veel duizenden van de heilige engelen. Dus deed Hij Zijn intrede in de derde hemel, tot de troon Gods, Psalm 47:6. *God vaart op met gejuich, de Heere met geklank van de bazuin.*

XX. Uit deze allen blijkt: Dat Christus eigenlijk, waarlijk, plaatselijk, zichtbaar ten hemel is gevaren, 't welk wij wat uitvoeriger tegen de Luthersen zullen tonen uit deze volgende redenen:

Bewijs 1. Was niet alomtegenwoordig voor de hemelvaart en niet op de aarde na dezelve.

Christus, gelijk Hij vóór Zijn hemelvaart niet overal tegenwoordig was, zo ook niet daarna, op de een plaats zijnde, zo was Hij niet in een andere. Zie dit: Joh. 9:15. Ik ben blijde, dat Ik daar niet geweest ben. Dus wordt Hij duidelijk gezegd na Zijn hemelvaart, naar het lichaam, niet op de aarde of in de wereld te zijn. Joh. 16:28 ... *wederom verlaat Ik de wereld.* Matth. 26:11. De armen hebt gij altijd met u, maar Mij hebt gij niet altijd. *Zo men zegt, die teksten zijn te verstaan van Zijn zienlijke tegenwoordigheid, maar niet van Zijn lichamelijke.*

Antwoord. Dat is zonder grond en schijn; zo'n onderscheid kent Gods Woord nergens, 't is tegen de natuur, want alle lichaam is zienlijk. Elia, sprekende met Christus op de berg, werd gezien, schoon hij een verheerlijkt lichaam had.

2. Is niet alomtegenwoordig geworden in het opvaren.

De engelen bevestigen het: Hand. 1:9, 11. *Hij werd opgenomen daar zij het zagen.* Dat ze Christus niet langer zien konden, dat was niet omdat Hij onzienlijk werd, maar omdat een wolk tussenbeide kwam, en nam Hem weg van hun ogen. Daarop zeggen de engelen: (vers 11) *Deze Jezus, die van u opgenomen is in de hemel, zal alzo komen, gelijkterwijs gij Hem hebt zien heenvaren.* Zichtbaar is Hij ten hemel gevaren, in de dag des oordeels zal Hij wederom komen uit de hemel, op de wolken des hemels, en zal van alle mensen gezien worden, Matth. 24:30. Het woord opgenomen worden, opvaren, geeft altijd een plaatselijke verandering te kennen, als het van lichamen gezegd wordt. De apostelen geven daar overvloedig getuigenis van, Markus 16:19; Lukas 24:50, 51; 1 Tim. 3:16. Als iemand van een waar mens zulke woorden: heenvaren, weggaan, de wereld verlaten, opgenomen worden, zei, en men zou dan staande houden dat hij nog op

diezelfde plaats was, waar men hem terstond gezien had die zou met recht door kinderen en dwazen zelfs uitgelachen worden. Geven die spreekwoorden van alle mensen een plaatselijke verandering te kennen, zo ook van Christus, omdat Hij zowel een waar mens is, en een waar lichaam heeft als anderen.

3. Was zienlijk in de plaats des hemels.

't Blijkt ook uit die teksten, waarin Christus gezegd wordt in de hemel gezien te zijn. Als: Hand. 7:56. *Stéfanus zag Jezus staande ter rechterhand van God.* 1 Kor. 15:8. Ten laatste van allen is Hij ook van mij gezien. Zo bleef Christus zienlijk, en was in de hemel.

4. Is boven waar de uitverkorenen zijn.

Gelijk de aarde een plaats beneden is, zo is ook de hemel een plaats boven. Henoeh en Elia Zijn in de hemel als in een plaats, de zielen van de gelovigen, en zo velen als daar ook naar het lichaam zijn, zijn in de hemel als in een plaats, of waar. Alle uitverkorenen na de opstanding zullen in de hemel zijn, als in een plaats; zo is dan de hemel een plaats. Christus noemt de hemel het paradijs, Lukas 23:43. Paulus noemt die de derde hemel, 2 Kor. 12:2. Christus het huis van Zijn vader, Joh. 14:2, 3, alwaar Christus de Zijnen plaats bereidt, en waarheen Hij hen tot Zich zal nemen, opdat zij ook mogen zijn waar Hij is, waar ze altijd met den Heere zullen wezen, 1 Thess. 4:17. Nu is het zeker, dat Christus in Zijn hemelvaart in die plaats is ingegaan, Hebr. 6:20. Zo is dan Christus eigenlijk, waarlijk, zienlijk, plaatselijk, ten hemel gevaren, en Zijn hemelvaart is niet een verdwijning of overalteenwoordig Zijn.

5. 't Strijdt tegen de natuur van een waar lichaam.

't Strijdt tegen de natuur van een waar lichaam. Zie dit in 't brede vertoond in: *De Paapse Mis*, hoofdstuk 40.

Tegenwerping 1.

XXI. Christus' menselijke natuur is verenigd met Zijn Goddelijke natuur, zo is dan ook de menselijke daar, alwaar de Goddelijke is, dat is, overalteenwoordig.

Antwoord.

1. Dit weerlegt zichzelf; want 't is zoveel alsof men zei: de zon is verenigd met het uitspansel, zo is dan ook de zon waar het uitspansel is, dat is, in hetzelfde uur, en altijd rondom de lucht en de aardbol.
2. Dan was Christus, in 't lichaam ontvangen zijnde, vóór Zijn geboorte ook overalteenwoordig, en dat lichaam, dat in de krib lag, was niet alleen daar, maar ook overal, in hemel en op aarde. Dus is die reden klaar tegen de Schrift, en tegen de natuur, welke aanwijst, dat een lichaam niet kan Zijn in die plaats, waar een ander is; dan leefden alle mensen in Christus' lichaam, en alle lichamen waren in dezelfde plaats, waar Zijn lichaam is.

Tegenwerping 2.

Van diezelfde klem is ook dit: *Christus zit ter rechterhand van God; de rechterhand van God is overal, zo is Christus' lichaam dan ook overal.*

Antwoord.

- (1) Daar staat nooit dat Christus' lichaam ter rechterhand van God is.

- (2) En al was dat zo, hoewel het van de Persoon gezegd wordt naar de menselijke natuur, zo is het zitten ter rechterhand geen plaats; want God is een Geest, heeft niets plaatselijks of lichamelijks, maar 't is te zeggen, verheven te zijn in eer en heerlijkheid.
- (3) Indien Christus naar het lichaam overalteenwoordig is, omdat Hij is aan de rechterhand van de Alomteenwoordige, zo zullen dan ook alle gelovigen in de dag des oordeels overalteenwoordig zijn; want zij zullen staan aan de rechterhand van Christus, die alomteenwoordig is naar Zijn Godheid, en zo het besluit uit die reden vast was, ook overalteenwoordig naar het lichaam, omdat Hij aan de rechterhand van God is, en zij aan de Zijne. Nu dit laatste is klaar vals, zo dan ook het eerste.
- (4) De sluitreden is vals in forma.

Tegenwerping 3.

Efêze 4:10, *Dezelve is opgevaren verre boven al de hemelen, opdat Hij alle dingen vervullen zou. Omdat boven alle hemelen, de derde hemel daaronder begrepen, geen plaats is, zo is dan Christus' hemelvaart geen plaatselijke verandering, maar een overalteenwoordig worden, en vervult Hij alle dingen, zo is Hij overal.*

Antwoord.

1. Alle hemelen zijn de zichtbare hemelen, de lucht, het uitspansel met alle hun cirkels of alle hemelen, boven die is de derde hemel. Christus door de hemelen doorgegaan zijnde Hebr. 4:14 is ingegaan in de derde hemel, waar 't Woord dikwijls zegt, dat Hij is, en dat Zijn kinderen daar bij Hem zullen zijn.
2. Alle dingen te vervullen is geen plaatsen lichamen te vervullen; want dan moesten verscheidene lichamen in dezelfde plaatsen zijn. En ook betekent dingen geen teksten, noch in de Schrift, noch bij de ongewijde schrijvers, maar het vervullen van alle dingen betekent de uitstorting van de Heilige Geest, die Hij uit kracht van Zijn hemelvaart, over Zijn Kerk uitgestort heeft, Joh. 16:7. Gelijk het volgende 11e vers aanwijst: *En heeft gegeven sommigen tot apostelen, enz.* Maar
3. Hier wordt gesproken van de Persoon Christus, en wat Hem naar Zijn Goddelijke natuur eigen is. Want niet naar de menselijke natuur is Hij van de hemel nedergedaald, maar naar Zijn Godheid. Nu, die nedergedaald is, is dezelfde ook die opgevaren is.

Tegenwerping 4.

Nederdalen te hel is niet eigenlijk te verstaan, zo ook dan niet Zijn opvaren ten hemel.

Antwoord.

1. 't Volgt niet, omdat iets van Christus oneigenlijk gezegd wordt, dat het dan alles oneigenlijk gezegd is, dat van Hem gezegd wordt, partij zelf rechter zijnde.
2. *Nederdalen ter hel*, in de artikelen van het geloof, is eigenlijk gezegd; want het is zoveel als in de kuil, in 't graf gelegd te zijn, begraven te zijn.
3. Als Christus naar Zijn Goddelijke natuur gezegd wordt nedergedaald te zijn uit de hemel, dan is de oneigenlijkheid niet in de plaats, maar in de daad, en zo is het oneigenlijk naar Zijn Goddelijke natuur, als Hij gezegd wordt op te varen. Maar van de Godheid kan men geen gevolg maken tot Zijn menselijke natuur en tot Zijn lichaam; want een lichaam kan eigenlijk nederdalen en opvaren.

Tegenwerping 5.

Christus is bij de Zijnen op aarde, terwijl Hij in de hemel is, zo is Hij dan overal. Zie: Matth. 28:20. *Ik ben met ulieden al de dagen tot de voleinding der wereld.* Matth. 18:20. *Waar twee of drie vergaderd Zijn in mijn Naam, daar ben Ik in het midden van hen.*

Antwoord.

Christus is God en mens, daarom al wat men van de ene natuur zeggen kan, dat kan men niet zeggen van de andere; en al wat men van de Persoon zeggen kan, kan men niet zeggen van beide naturen. Als: *Christus is van eeuwigheid, Christus is gestorven*; zo ook: Christus is oneindig, Christus is plaatselijk in de hemel; Christus is altijd bij de Zijnen, en Hij is niet altijd bij de Zijnen, Matth. 16:11. Als dan Christus Zijn tegenwoordigheid bij de Zijnen belooft, zo wordt dat gezegd van de Persoon, naar Zijn Goddelijke natuur, en niet naar Zijn menselijke natuur. Doch die teksten spreken zozeer niet van de tegenwoordigheid des Persoons, als wel van Christus' bijstaan, hulp, troost en zegeningen over allen die Hem zoeken, en van Zijn kracht, die Zijn Woord vergezelschappen zou. Dit is van de waarheid.

Noodzakelijkheid. Voorzegd en voorgebeeld.

XXII. Daar is ook een noodzakelijkheid dat Christus ten hemel moest varen: Lukas 24:26. *Moest de Christus niet in Zijn heerlijkheid ingaan?*

1. Opdat de profetieën en voorbeelden vervuld zouden worden.

- (a) 't Was voorzegd: Psalm 24:9. Heft uw hoofden op, gij poorten! ja, heft op gij eeuwige deuren! opdat de Koning van de ere inga. Psalm 68:19 Gij zijt opgevaren in de hoogte. 't Welk de apostel duidelijk op Christus' hemelvaart past, Efése 4:8.
- (b) 't Was ook voorgebeeld; men kan hiertoe vergelijken de hemelvaart van Henoch, Gen. 5:24, en van Elia, 2 Kon. 2:11. Hierop ziet de opvoering van de ark van het verbond, op Sion, van welke David zegt: Psalm 47:6 *God vaart op met gejuich, de Heere met geklank van de bazuin.* Maar bijzonder was Christus' hemelvaart afgebeeld door het ingaan van de hogepriester in het Heilige der heiligen, Lev. 16. 't Welk de apostel toepast op de hemelvaart van Christus, Hebr. 9:24; 6:19, 20.

Hogepriesterambt.

2. Het Hogepriesterambt van Christus vereiste ook Zijn hemelvaart. 't Was niet genoeg dat de hogepriester in het OUDE TESTAMENT de beesten doodde; maar Zijn ambt vereiste, dat hij met dat bloed in het Heilige der Heiligen inging; zo was het ook niet genoeg, dat Christus buiten de poort leed, en gedood werd om de zonde van het volk te verzoenen; maar Hij moest met Zijn bloed, dat is met de kracht van Zijn lijden, ingaan in de hemel zelf, om daar te verschijnen voor het aangezicht Gods voor ons, Hebr. 9:24. Die twee delen van Zijn Hogepriesterlijke bediening kunnen niet gescheiden worden; ja, indien Christus niet was ingaan, indien Hij op aarde ware, zo zou Hij zelf geen Priester zijn, Hebr. 8:4.

Nuttigheid.

XXIII. De nuttigheden van Christus' hemelvaart Zijn bij uitnemendheid groot en vele.

Blijdschap over Christus' heerlijkheid.

1. 't Is tot een bijzondere blijdschap van de gelovigen ten opzichte van Christus. Hij, die om onzentwil arm, een man van smart, een smaad der mensen geweest is, die is alles te boven gekomen, en is triomfantelijk ten hemel gevaren. 't Was een dag van bijzonder blijdschap voor geheel Israël, toen David, vergezelschapt met al Zijn volk, de ark

ophaalde van het huis van Obed-Edom tot op de berg Sion; geheel Israël was verblijd, en David, vervuld zijnde met de Heilige Geest, huppelde en ging voor de ark des Heeren heen, 1 Kron. 15. Hiervan zingt de Psalmist: Psalm 68:25-27, *O God! zij hebben uw gangen gezien, de gangen mijns Gods, mijns Konings, in het heiligdom. De zangers gingen voor, de speellieden achter, in het midden de trommelende maagden. Looft God in de gemeenten, de HEERE, gij, die zijt uit de springader van Israël!* Als Salomo tot koning gezalft, en op de troon van Israël gezet werd, zo trok al het volk op achter Salomo met zo'n gejuich, dat de aarde daarvan dreunde en spleet, 1 Kon. 1:40.

Met hoeveel heerlijkheid en vreugde heeft de Heere Jezus Zijn intrede gedaan in de hemel! Met wat gejuich hebben de hemelse heirlegers Hem in Zijn intrede vergezelschaft! Hoe blij hebben de verheerlijkten Hem aanschouwd! Met wat genoegens heeft de Vader Hem ontvangen! 't Past ons dan ook Hem te volgen en in blijdschap uit te roepen: *Het Lam dat geslacht is, is waardig te ontvangen de kracht, en rijkdom, en wijsheid, en sterkte, en eer, en heerlijkheid, en dankzegging*, Openb. 5:12.

Het voordeel voor de gelovigen.

XXIV. 2. De hemelvaart van Christus is ook tot groot nut voor de gelovigen ten opzichte van zichzelf, omdat daardoor hun toegepast wordt alles wat Hij door Zijn lijden en sterven voor hen verdiend had. In 't bijzonder voegt David, Psalm 68:19, en Paulus, Efëze 4:8, deze twee bij de hemelvaart van Christus; namelijk, Hij heeft de gevangenis gevangengenomen, en heeft de mensen gaven gegeven.

(a) De gevangenis gevangen.

De uitverkorenen, en ook u, die dit leest of hoort, waren van nature onder de duivel, en vervolgens onder de wereld en vleselijke begeerlijkheden gevangen. Maar Christus, die vijanden door Zijn dood overwonnen hebbende, triomfeert openlijk over hen in Zijn hemelvaart. De Romeinen, als ze hun vijanden overwonnen hadden, zo deden ze een triomferende intrede in Rome, waarin intrede zij de gevangenen in triomf omvoerden. Zo heeft ook Christus in Zijn hemelvaart gedaan, en heeft die, welke Zijn kinderen gevangen hielden, zelf gevangen genomen, en dat in Zijn hemelvaart vertoond.

U dan, die deel hebt aan de Heere Jezus, ziet de duivel, wereld en vlees aan als gevangen en gebonden vijanden, en u als uit hun geweld en heerschappij verlost; verblijdt u daarover in het geloof en juicht: *o dood, waar is uw prikkel? O hel, waar is uw overwinning?* Zij zullen u niet meer in hun geweld krijgen. 't Is waar, zij bestrijden u dikwijls heftig, zij geven u menige wonden, en doen u nog wel veel droefheid aan; doch zij kunnen niet verder, als de Overwinnaar de keten, waarmee ze gebonden zijn, loslaat, en Hij weet hoever het zonder gevaar geschieden kan; Hij wil Zijn kinderen tonen van hoedanige vreselijke leeuwen en beren Hij hen verlost heeft, opdat ze te dankbaarder zouden Zijn; Hij wil hen in de strijd oefenen, en hen over de vijanden overwinnaars maken, opdat ze met Hem mogen triomferen. Zijt dan gemoedigd in de strijd, wetende dat de vijanden Christus niet één schaapje zullen ontroven, maar dat ook die, welke de kleinste kracht heeft, overwinnen zal, en als overwinnaar gekroond zal worden.

(b) Uitdeling van gaven.

Uit Christus' hemelvaart vloeit ook het uitdelen van gaven. Een die Christus liefheeft, is zeer begerig tot eer van Zijn Heere te zijn, en anderen Christus toe te brengen; hiertoe

hebben ze velerlei gaven van node, als: kennis, wijsheid, vrijmoedigheid, bekwaamheid om te leren, en andere gaven. Deze heeft de Heere Jezus hun door Zijn dood verworven, en in Zijn hemelvaart heeft Hij macht ontvangen om ze aan de Zijnen uit te delen, en deelt ze ook uit aan een ieder, naar hij tot Zijn werk van node heeft, en naardat de begeerten tot die gaven naar Hem uitgaan. Heeft dan niemand hartelijke liefde om Christus in Zijn schoonheid bekend te maken, en anderen over te brengen tot de gemeenschap met Christus, hij gelove, dat Christus, nu in de hemel zijnde, gaven ontvangen heeft om die uit te delen, en hij verzoekt in ootmoed gaven, die hij daartoe nodig heeft, en zij zullen hem gegeven worden. *Indien iemand van u wijsheid ontbreekt, dat hij ze van God begere, die een ieder mildelijk geeft, en niet verwijt; en zij zal hem gegeven worden.* Jak. 1:5.

3. Utdeling van de Heilige Geest

XXV. De uitstorting van de Heilige Geest is ook een vrucht van Christus' hemelvaart. Ook vóór Christus' hemelvaart hebben de gelovigen de Heilige Geest ontvangen uit kracht van Christus' toekomstige hemelvaart, anders waren ze Christus' eigendom niet geweest, anders hadden ze niet kunnen wedergeboren worden, leven, geloven, bidden. Zij baden om de Geest:

- Psalm 51:13. *Neem uw Heilige Geest niet van mij.*
- Psalm 143:10. *Uw goede Geest geleide mij in een effen land.*
- 1 Petrus 1:11. *De Geest van Christus, die in hen was.*

Maar Hij was zo overvloedig en klaarblijkelijk niet, zo ten opzichte van de personen, als mate; maar nadat Christus verheerlijkt was, heeft Hij de Heilige Geest in een overvloedige mate uitgegoten, volgens de profetieën:

- Jes. 44:3. *Ik zal mijn Geest op uw zaad gieten.*
- Ezech. 39:29. *Wanneer Ik Mijn Geest over het huis Israëls zal hebben uitgegoten.*
- Joël 2:28. *Daarna zal het geschieden, dat Ik Mijn Geest zal uitgieten.*

Waarvan wij de vervulling zien, Hand. 2:16-18. Dit beloofde de Heere Jezus meermalen. Zie: Joh. 7:39. *Dit zei Hij van de Geest, denwelken ontvangen zouden, die in Hem geloven; want de Heilige Geest was nog niet, overmits Jezus nog niet verheerlijkt was.* Zie ook: Joh. 16:7.... *indien Ik niet wegga, zo zal de Trooster tot u niet komen; maar indien Ik heenga, zo zal Ik Hem tot u zenden.*

De gelovigen weten, dat alle goede bewegingen van de Heilige Geest in hen moeten gewrocht worden, en zijn zeer begerig naar de gemeenschap aan de Geest, en naar Zijn inwoning in hen, bidden daar gedurig om, en zijn bedroefd als zij Die niet gewaar worden, en Zijn krachtdadige werking niet gevoelen, doch zij hebben dat altijd vast te houden, dat Hij zelf in hen blijft, en tot in der eeuwigheid in hen blijven zal, en zo zeker als zij weten dat Christus ten hemel is gevaren, dat zij ook zo zeker de vrucht daarvan, namelijk, de inblijving van de Heilige Geest zullen genieten. Daarom, neemt de hemelvaart altijd tot een grond om in het gebed aan te houden, om vermeerdering van de werking van de inwonende en inblijvende Geest.

4. Voorbidding.

XXVI. Een vierde vrucht van Christus' hemelvaart is, dat Hij daar het tweede deel van Zijn Hogepriesterambt bedient, namelijk de voorbidding, waarvan wij in het vorige hoofdstuk gesproken hebben. Hierdoor bereidt Hij hun plaats, Joh. 14:3. Daar is Hij als

hun Hoofd, en zij zijn alzo met en in Christus gezet in de hemel, Eféze 2:6. Daar is Hij als een Voorloper, Hebr. 6:20, en heeft de weg gebaad door welke de gelovigen gedurig mogen naderen tot de troon van God. Waartoe de apostel ons krachtig opwekt: Hebr. 10:19-22. *Omdat wij dan, broeders! vrijmoedigheid hebben om in te gaan, in het heiligdom door het bloed van Jezus, op een verse en levenden weg, welke Hij ons ingewijd heeft door het voorhangsel, dat is, door Zijn vlees; en omdat wij hebben een grote Priester over het huis Gods; zo laat ons toegaan tot een waarachtig hart, in volle verzekerdheid des geloofs.*

Welaan dan, oefent het geloof, gaat door Christus' hemelvaart tot de troon, vindt en ziet daar uw Jezus, en begeert zoals van nabij hetgeen, waarnaar uw ziel begeerte heeft. Verblijdt u, dat Jezus daar is, en voor u daar is, dat Hij u plaats bereidt, en u ten laatste tot Zich nemen zal, om daar eeuwig te zijn.

Heiligmaking.

XXVII. De hemelvaart van Christus heeft ook kracht tot heiligmaking. Want is het Hoofd alreeds in de hemel, zo zullen ook al Zijn leden hemelsgezind worden, en moeten door de hemelvaart zich gedurig verwakkeren tot heiligheid van het leven; dit dringt de apostel aan: Kol. 3:1, 2. *Indien gij dan met Christus opgewekt zijt, zo zoekt de dingen die boven zijn, waar Christus is, zittende aan de rechterhand Gods. Bedenkt de dingen die boven zijn, niet die op de aarde zijn.*

Wat is er nu op aarde, kinderen van God, dat u hier zou houden? Want:

- (a) Christus is er niet, Hij heeft de aarde verlaten, en is ten hemel gevaren.
- (b) Daarbij, u weet immers door lange ondervinding, dat alles ijdelheid is, en niet vergenoegen kan; of u krijgt het niet, waarnaar uw begeerten uitgaan, en het loopt zo ras vooruit als gij het najaagt, zodat gij van begeren en woelen tevergeefs moe en mat wordt; of als u het verkrijgt, u bevindt dat het er niet is dat u beoogt, ja, 't is u dikwijls maar een netelbos of doornstruik geweest, welke u omhelsde tot kwetsing van u zelf, ja dat het enkel vuiligheid was, waarmee gij u besmette. Hoe menigmaal hebt u ondervonden, dat het de ziel ontstelde, de vrede van het geweten beroerde, de vrijheid des geestes wegnam, de omgang met God stoorde, en u in gedurige onrust en knaging deed leven! Hoe bedwelmt het aardse de ziel, hoe traag, onrustig en onvrij komt men tot het gebed, hoe belet het de gemeenzame uitbreiding en aanhouding in het gebed, en hoe leeg moet men wederom heengaan!
- (c) Daarenboven, ras krijgt de begeerlijkheid tot de zichtbare dingen kracht, hoe ras wordt het geestelijke leven daardoor gekreukt, en hoe lang duurt het wel eer men van die strikken kan vrij raken, en het hoofd boven water krijgen!
- (d) En ook omdat gij, als Abraham uit Ur der Chaldeën, en als Israël uit Egypte, alzo uit de wereld zijt uitgeroepen, zo blijft er niet langer in, keert daar niet wederom heen, en ziet met Lots vrouw niet weer om naar Sodom.

Wandel in de hemel.

XXVIII. Maar verheft u boven de zichtbare dingen, en laat uw wandel voortaan in de hemel zijn, gelijk Paulus van zich en de gelovigen zei, Filip. 3:20. Want:

- (a) Daar is Christus; zal niet het hart zijn waar de schat is? Christus is immers uw Schat, uw lust, uw leven, uw liefde? Die is in de hemel, en 't is der gelovigen troost in deze wereld, dat ze nog eens bij de Heere zullen zijn, 1 Thess. 4:17, 18. Wel dan, houdt u

bezig in het omgaan met uw gedachten, te samen spreken, en liefde oefenen daar, alwaar uw burgerschap, waar Jezus is.

- (b) De hemel is immers uw vaderland. Erkent u dan gasten, en vreemdelingen op aarde, en zoekt dit vaderland, en verwacht die stad, die fundamenten heeft, welker Kunstenaar en Bouwmeester God is, Hebr. 11:10, 13-16. Daar bent u geboren: Gal. 4:26. *Jeruzalem, dat boven is, dat is vrij, welke is onzer aller moeder.* Dat is uws Vaders huis, Joh. 14:2. Dat is uw huis: 2 Kor. 5:1. *Wij weten, dat, zo ons aardse huis dezes tabernakels gebroken wordt, wij een gebouw van God hebben, een huis niet met handen gemaakt, maar eeuwig in de hemelen.* Daar zijn uw broeders en zusters, en de engelen, met welke wij deelgenootschap hebben, Hebr. 12:22, 23. Dat is uw erfenis, een onverderfelijke, en onbevlekkelijke, en onverwelkelijke erfenis, die in de hemelen bewaard is voor u, 1 Petrus 1:4. Gelijk dit alles in het aardse des mensen hart, gedachten en begeerten daarheen trekt, veel meer moet dat het hemelse doen.
- (c) De hemel is alleen het vermakelijke; de kleine straaltjes daarvan op aarde te genieten, verblijdt de ziel onuitsprekelijk. Hoe was Jakob in zijn schik, als hem iets daarvan geopenbaard werd! Hij zei: *Gewis is de Heere aan deze plaats; hoe vreselijk is deze plaats! Dit is niet dan een huis Gods, en dit is de poort des hemels,* Gen. 28:16, 17. Mozes' begeerte was: *Toon mij nu Uw heerlijkheid,* Exod. 33:18. Davids troost was: *Ik zal Uw aangezicht in gerechtigheid aanschouwen; ik zal verzadigd worden met uw beeld, als ik zal opwaken,* Psalm 17:15. Asafs vermaak was: *'t Is mij goed nabij God te wezen,* Psalm 73:28. Omdat dan ook ons dit toegelaten wordt in zekere trap en mate niet alleen te zoeken, maar ook te genieten, en omdat het toch ook al onze lust en vermaak is, zo laat het ons daarop zetten, naar dit vermaak te trachten en gedurig te genieten.
- (d) Onze wandel bij Christus in de hemel te houden, zal onze ziel, ook zonder haar weten, doen blinken, gelijk Mozes' aangezicht zonder Zijn weten blinkende was geworden door de veertigdaagse verkering met God op de berg. *Wij allen met ongedekte aangezicht de heerlijkheid des Heeren als in een spiegel aanschouwende, worden naar hetzelfde beeld in gedaante veranderd, van heerlijkheid tot heerlijkheid, als van des Heeren Geest,* 2 Kor. 3:18.
- (e) Let maar op de trekking van de Heere Jezus. Hij is nu in de hemel, en 't was Zijn toezegging, als Hij aan het kruis verhoogd zou Zijn, en uit kracht daarvan in de hemel zou ingegaan zijn, dat Hij ze allen tot Hem zou trekken, Joh. 12:32. Die trek gevoelt u, gelovigen, zo menigmaal gij uw hart naar boven verheft, naar de hemel, om licht, leven en gemeenschap opziet en bidt: *Trek mij, wij zullen U nalopen,* Hoogl. 1:4. Welaan dan, laat Christus niet tevergeefs trekken, gevoelt die trek ras, en volgt die gewillig, en gij zult bevinden dat het lichter zal worden uw wandel in de hemel te hebben.

Tot dat doel, beschouwt gedurig datgene 't welk in Gods Woord van de hemel gezegd wordt. Let nauw op het verhaal van anderen, die in de binnenkamers zijn ingeleid geweest, en de voorsmaken van de hemel wel hebben genoten. Brengt u dikwijls te binnen wat de Heere aan uw eigen ziel wel heeft geopenbaard, en hoe zoet die gestalte was.

Wees veel daarom biddende, en al biddende beschouwt Christus in de hemel, en de engelen, en de zielen van de verheerlijkten, hoe blij zij zijn, hoe ze zich voor de Heere

Jezus neerbuigen, met hoedanig een licht zij bestraald worden, hoe vol liefde zij Jezus aanschouwen, en hoe ze juichen, zeggende: *Hem, die op de troon zit, en het Lam zij dankzegging, en eer, en heerlijkheid, en kracht in alle eeuwigheid*, Openb. 5:12.

Het zitten ter rechterhand van God.

XXIX. De derde trap van Christus' Verhoging is het zitten aan de rechterhand van God. Hiervan zullen wij voorstellen de waarheid en de nuttigheid.

De waarheid; het zitten ter oprechtheid Gods wordt dikwijls in Gods Woord bevestigd; in het OUDE TESTAMENT was dit beloofd, Psalm 110:1, *De HEERE heeft tot mijn Heere gesproken: Zit aan Mijn rechterhand*. Dat dit van Christus gezegd wordt, blijkt Hand. 2:34; Hebr. 1:13. In het NIEUWE TESTAMENT wordt gezegd, dat het geschied is, Markus 16:19. *De Heere ... is opgenomen in de hemel, en is gezeten aan de rechterhand Gods*. Kol. 3:1. *Waar Christus is zittende aan de rechterhand Gods*. Hebr. 1:3 ... *is gezeten aan de rechterhand van de Majesteit in de hoogste hemelen*.

't Is een oneigenlijke wijze van spreken; want God is een Geest, heeft niets dat met een lichaam gemeenschap heeft, of daarnaar gelijk; zo heeft dan God geen rechterhand, maar 't is een wijze van spreken, van de mensen ontleend. De mensen hebben doorgaans de meeste kracht in hun rechterhand, en voeren hoofdzakelijk hun daden door deze uit; daarom betekent Gods rechterhand sterkte en krachtdadige uitvoering: Psalm 80:16. *De stam, die uw rechterhand gepland heeft*. Matth. 26:64 ... *ter rechterhand van de kracht Gods*. En omdat de rechterhand onder de mensen de waardigste geacht wordt, zo stellen ze die, welke zij vereren willen, aan hun rechterhand. Zo deed Salomo zijn moeder 1 Kon. 2:19. Daarom betekent het zitten van Christus ter rechterhand van God, het verheven zijn in de allergrootste heerlijkheid, gelijk blijkt: Hebr. 1:3 ... *is gezeten aan de rechterhand van de Majesteit*. Hebr. 8:1 ... *aan de rechterhand van de troon der Majesteit*. In welk opzicht Christus gezegd wordt met heerlijkheid en ere gekroond te zijn, Hebr. 2:9.

XXX. Het zitten aan de rechterhand geeft niet te kennen een meerderheid of opperheid boven hem, aan wiens rechterhand iemand is; want ook de Bruid, de Kerk van Christus, komt voor, staande aan Christus' rechterhand: Psalm 45:10. *De Koningin staat aan Uw rechterhand*. Nochtans is en blijft zij minder dan Christus. Zo is 't ook hier: 't zegt niet anders dan Christus' hoogste heerlijkheid, zonder betrekking en opzicht op des Vaders heerlijkheid, ten aanzien van meer of minder. 't Is buiten verschil, dat God is en blijft de Allerhoogste, en dat niemand boven Hem kan zijn; daarom zijn het nodeloze verbeeldingen, te stellen een rechterhand, 't midden, en linkerhand.

Het zitten aan de rechterhand heeft geen bijzondere betekenis; want soms wordt Christus gezegd *te staan* aan de rechterhand, Hand. 7:55; en soms *daar te zijn*, Rom. 8:34.

Geeft zoete bedenkingen.

Men mag uit het zitten deze zoete bedenkingen wel trekken, namelijk:

1. dat het een meerdere eer te kennen geeft, omdat het de knechten toekomt te staan.
2. Dat het te kennen geeft de dadelijke oefening en uitvoering van Zijn Middelaarsambt; want de koningen, op de troon of rechterstoel zittende, Zijn bezig in de uitvoering van hun regering.
3. Dat het te kennen geeft de zoete rust van Christus na Zijn arbeid.
4. Dat het te kennen geeft Zijn verblijf in de heerlijkheid. Deze bedenkingen zijn wel waarheid en zoet; maar of het woord zitten dat in heeft, gaat zo vast niet.

XXXI. Doch én 't zitten, staan, én zijn aan Gods rechterhand geeft te kennen de allergrootste heerlijkheid, die een schepsel ontvangen kan, waarin Christus als Middelaar naar Zijn menselijke natuur verheven is, en alleen verheven is, ook ver boven al de heilige engelen, te welke opzichte de apostel zegt: Hebr. 1:13, *Tot welke van de engelen heeft Hij ooit gezegd: Zit aan Mijn rechterhand?* 't Is wat anders, als God gezegd wordt aan iemands rechterhand te Zijn, dat wil zeggen Zijn krachtdadige hulp; en 't is wat anders aan Gods rechterhand te zijn, 't welk de hoogste eer en heerlijkheid te kennen geeft, en Christus alleen eigen is. De gelovigen wordt wel beloofd, met Christus te zitten op Zijn troon, Openb. 3:21, 't welk de mededeling van Zijn goederen en heerlijkheid, die Christus voor hen in Zijn Vernedering en Verhoging verworven heeft, betekent; maar nooit worden zij gezegd aan de rechterhand van God te zitten.

Als Middelaar.

XXXII. De Heere Jezus is gezeten aan des Vaders rechterhand, als Middelaar. Naar Zijn Godheid is Hij eenswezens met de Vader, Hem van eeuwigheid even gelijk, zodat Hij te die opzichte geen meerdere heerlijkheid kan ontvangen; maar in het zitten ter rechterhand wordt het openbaar, dat Hij Middelaar, de alleen heerlijke God is, 't welk Hij in Zijn vernedering ten merendeel onder Zijn mensheid verborg. Hierop ziet 't geen Hij zegt: Joh. 17:5 *En nu verheerlijk Mij, Gij Vader! bij Uzelf, met de heerlijkheid, die Ik bij U had, eer de wereld was.* Naar Zijn mensheid is Hij ver boven ons begrip verheerlijkt, en naar de ziel ontvangende zoveel licht, liefde en genieting Gods, als een schepsel vatten kan, en naar het lichaam in heerlijkheid uitblinkende boven allen die rondom Hem Zijn, van welke Paulus spreekt: Filip. 3:21 *Die ons vernederd lichaam veranderen zal, opdat hetzelve gelijkvormig worde aan Zijn heerlijk lichaam.*

Heeft opzicht op de drie ambten.

XXXIII. Het zitten ter rechterhand van God als Middelaar, heeft opzicht op Zijn drie ambten.

1. Als Hogepriester. Het Priesterambt is het fundament van de uitvoering van Zijn Koningsambt, en Profetisch ambt. Hem was beloofd, Koning en Profeet te zullen Zijn, om Zijn volk te beschermen en te leren, als Hij de voorgestelde voorwaarden, die Hij als Hogepriester te doen had, zou hebben uitgevoerd, Jes. 53:10. Dat Hij als Hogepriester aan des Vaders rechterhand zit, blijkt uit: Hebr. 1:3 ... *nadat Hij de reinigmaking onzer zonden door Zichzelf teweeggebracht heeft, is gezeten aan de rechterhand van de Majesteit in de hoogste hemelen.* De reinigmaking van de zonde teweeg brengen, is een werk van het Priesterambt; dat werk wordt samengevoegd met het zitten ter rechterhand, en alzo met het Hogepriesterambt zodat Hij als Priester ter rechterhand van God is. In diezelfde samenvoeging wordt dat ook getoond: Hebr. 10:12. *Deze, een slachtoffer voor de zonden geofferd hebbende, is in eeuwigheid gezeten aan de*

rechterhand Gods. Voegt hierbij die klare tekst: Hebr. 8:1 ... wij hebben zodanige Hogepriester, die gezeten is aan de rechterhand van de Majesteit in de hemelen.

2. Als Profeet zit Hij ook ter rechterhand van God, omdat Hij gezegd wordt Zijn Heilige Geest van daar te zenden tot onderwijzing van Zijn volk. Zie: Hand. 2:33, 34. *Hij dan door de rechterhand van God verhoogd zijnde ... heeft dit uitgestort, dat gij nu ziet en hoort. Want Hij zegt: De Heere heeft gesproken tot mijn Heere: zit aan Mijn rechterhand.*

3. Als Koning zit Hij ook ter rechterhand van God, gelijk af te leiden is uit: Efëze 1:20, 21 ... *en heeft Hem gezet aan Zijn rechterhand in de hemel; ver boven alle overheid, en macht, en kracht, en heerschappij.* Zie ook: 1 Petrus 3:22. *Welke is aan de rechterhand van God, opgevaren ten hemel, de engelen, en machten, en krachten Hem onderdanig gemaakt zijnde.*

Is een werk én van Christus, én van de Vader.

XXXIV. Dit zitten ter rechterhand wordt soms een werk van Christus genoemd: Markus 16:19 ... *is gezeten aan de rechterhand van God.* Hebr. 8:1. Want Hij had nu al het werk op aarde verricht, en had nog veel in de hemel te doen, doch niet in nederigheid, als op aarde, maar in heerlijkheid. En Hij de heerlijkheid voor Zichzelf, ten nutte van Zijn kinderen, verworven hebbende, trad in de bezitting, volgens het Verbond met Hem opgericht. Dikwijls wordt het de Vader toegeschreven: Hand. 2:33. *Hij dan door de rechterhand van God verhoogd zijnde.* Hebr. 2:7 ... *met heerlijkheid en eer hebt Gij Hem gekroond.* De Vader geeft Hem die heerlijkheid, volgens het Verbond in Zijn gerechtigheid, omdat Hij de voorwaarde volbracht had. Jes. 53:12. *Daarom zal Ik Hem een deel geven van velen ... omdat Hij Zijn ziel heeft uitgestort in de dood.*

Als Filip. 2:9 gezegd wordt, dat de Vader Hem een Naam gegeven, (Grieks: gunst) gegeven heeft, zo ziet dat gunst niet op Christus, alsof Hij het niet verdiend had, maar op de Vader, die in volle gunst en liefde, nu Zijn eis bekomen hebbende, Hem die Naam boven allen naam gaf. En het kan ook aangemerkt worden, als opzicht hebbende op de uitverkorenen, aan wie Christus gunstrijk is geschonken en om wie Christus gunstrijk is geschonken, alles wat tot uitwerking van hun zaligheid nodig was. Dit is van de waarheid.

Nuttigheid.

XXXV. De nuttigheid van Christus' zitten ter rechterhand van God in 't algemeen, is de krachtige uitvoering van Zijn ambten.

1. Is Hij als Hogepriester aan de rechterhand van de troon der Majesteit, hoe krachtig is dan Zijn voorbeding, hoe zou de Vader Hem iets kunnen weigeren, die zelf tot Hem zegt: Eist van Mij, en Ik zal geven, Psalm 2:8. Hoe krachtig is dan Zijn voorspraak, die aan des Vaders rechterhand staat, en zo'n rechtvaardige zaak heeft te bepleiten!
2. Is Hij als Profeet aan des Vaders rechterhand, zo zal Hij Zijn Kerk en kinderen verzorgen van genoegzame gaven en genaden. Hand. 2:33. Hij dan, door de rechterhand van God verhoogd zijnde, en de beloften des Heiligen Geestes ontvangen hebbende van de Vader, heeft dit uitgestort, dat gij nu ziet en hoort.

3. Is Christus als Koning van Gods rechterhand, zo zal Hij de Zijnen krachtadig tot een Kerk vergaderen. Hand. 5:31. *Deze heeft God door Zijn rechterhand verhoogd tot een Vorst en Zaligmaker, om Israël te geven bekering. Zo zal Hij Zijn Kerk krachtadig bewaren, dat niet een enige verloren ga, en dat de poorten van de hel dezelve niet zullen overweldigen, Matth. 16:18. Zo zal Hij de vijanden van de Kerk straffen en verwoesten.* Psalm 110:1, 5, 6. Zit aan Mijn rechterhand, totdat Ik uw vijanden gezet zal hebben tot een voetbank uwer voeten. Hij zal koningen verslaan ten dage Zijns troons.... Hij zal verslaan degene, die het hoofd is over een groot land.

Wederkomen ten oordeel.

XXXVI. De laatste trap van Christus' verhoging is het terugkomen ten oordeel. De vorige trappen van Christus' verhoging Zijn onzichtbaar voor de wereld, de gelovigen zien ze alleen door het geloof. Maar deze, hoewel die nu nog door het geloof als zeker toekomende wordt aangenomen, zal zichtbaar zijn voor 't oog van alle mensen, niemand uitgenomen. Dat Christus als Rechter zeker zal komen ten oordeel, en dat het een trap van Christus' verheerlijking is, blijkt uit deze teksten: Matth. 24:30. *Alle geslachten der aarde ... zullen de Zoon des mensen zien, komende op de wolken des hemels, met grote kracht en heerlijkheid.* Matth. 25:31. *Wanneer de Zoon des mensen komen zal in Zijn heerlijkheid, en al de heilige engelen met Hem, dan zal Hij zitten op de troon van Zijn heerlijkheid.* Joh. 5:27. *En heeft Hem macht gegeven ook gerichte te houden, omdat Hij des mensen Zoon is.* 'Omdat' doet ons zien op Zijn lijden en sterven, als een vervulling van de voorwaarde in het verbond van de Verlossing, waardoor Hij recht en macht verkregen heeft om Rechter te zijn. Meer zullen wij hiervan op deze plaats niet zeggen, omdat wij daarvan in 't tweede deel zullen spreken.

XXXVII. Gelijk wij de vernedering van Christus besloten hebben met een algemene toepassing, zo zullen wij ook de trappen van Christus' verhoging te samen nemen, en toepassen.

Overdenking van de geschiedenis.

Laat het geloof u de verleden dingen vertegenwoordigen, en gaat dikwijls met Maria Magdaléna naar het graf, en blijft daar wat staan in stille overdenking, ziet Jezus dood in het graf, en met wat heerlijkheid een engel neerdaalt, en de steen van de deur des grafs wentelt, hoe heerlijk en triomfantelijk de Heere Jezus wederom levend uit het graf uitgaat. Voegt u bij de verschijning van de engelen, en bij al de openbaringen van Christus, en hoort aan alle onderhandelingen met de vrouwen en de discipelen, en laat stilletjes u inleiden in de waarheid en heerlijkheid van Christus' opstanding, en hoe nu alles volbracht, en alles door Hem overwonnen is. Gaat met de discipelen naar de Olijfberg, hoort de laatste zegeningen van Christus, en ziet Hem ten hemel opvaren, en zich op orde des Vaders zetten aan de rechterhand van God is onbegrijpelijke heerlijkheid. Hoort het gejuich van de inwoners des hemels: *God vaart op met gejuich, de Heere met geklank der bazuin,* Psalm 47:6. Hoe hebben de heerlijke engelen zich verheugd! Zij die juichten toen de Heere de aarde grondde, Job 38:7, zij die de Heere loofden, toen de Messias geboren was, zeggende: *Ere zij God in de hoogste hemelen en vrede op aarde, in de mensen een welbehagen!* Lukas 2:14. Met wat een ontelbare menigte zijn ze niet wel gerangschikt geweest van de aarde tot aan de hemel! Wat een

menigte ging voor en volgde na? Hoe hebben ze zich verblijd en zich neergebogen voor de Koning der eer, in Zijn triomf inrijdende, en Zijn eer en heerlijkheid uitgebazuind! Hoe hebben de verheerlijkte zielen gereikhalsd om Hem te zien! Hoe hebben ze in het zien van Hem zich verblijd en Hem, hun Borg en Heere, verwelkomd, met neerbuiging uitgalmende: *Hallelujah!*

Slaat meteen uw oog op die Koning der eer, aanschouwt die Koning in Zijn schoonheid. Waarlijk, gelijk Hij een mens was, en in Zijn menselijke natuur alle bitterheid, benauwdheid en schande had gesmaakt met veel gevoelige smart, zo heeft Hij Zich ook waarlijk weer verblijd, en die dag is Hem geweest een dag van vreugde Zijns harten, Hoogl. 3:11. Hoe vrolijk is Hij geweest over de heerlijkheid Gods, van Zijn Vader, die Zich in het inhalen van Zijn Zoon, die Hij tot zo groot een werk gezonden had, en die dat zo getrouwelijk volbracht had opdeed! Hoe verheugd is Hij geweest over de verlossing van Zijn broederen, en dat Hij nu ging om hun plaats te bereiden! Met wat een genoegen heeft Hem de Vader ontvangen, aan Zijn rechterhand geplaatst, en met eer en heerlijkheid gekroond! In één woord: de gehele hemel is vol blijdschap, en zingt bij beurte: *Heft uw hoofden op, gij poorten! en verheft u, gij, eeuwige deuren! opdat de Koning der ere inga. Wie is de Koning der ere? De Heere, sterk en geweldig, de Heere, geweldig in de strijd. De Heere der heirscharen, die is de Koning der ere.* Psalm 24:7, 8, 10.

Beschouwing van Christus in heerlijkheid.

XXXVIII. Al wordt het ons niet toegelaten met Stéfanus op die buitengewone wijze de hemelen te zien geopend en de Zoon des mensen staande ter rechterhand van God, Hand. 7:56; al mogen wij met Paulus niet ingaan in de derden hemel, om Hem daarvan nabij te beschouwen, 't welk wij nochtans na de dood zullen doen, zo mogen en moeten wij evenwel door het geloof Jezus zien met eer en heerlijkheid gekroond, Hebr. 2:9. Laat dan het geloof u een vaste grond en bewijs zijn van de zaken, die men niet ziet, en houdt u bezig in het beschouwen van de verheerlijkte Jezus. 't Is niet genoeg maar te letten op de waarheden in de Schrift voorgesteld, en in de letter te blijven hangen, maar men moet doordringen tot beschouwing van de zaken zelf. 't Is niet genoeg maar op zichzelf te zien, zich aan Gode in Christus door het geloof over te geven, de zonden te bestrijden en te doden, ons zelf te verloochenen, stilte en vrede van het geweten te zoeken door het bloed van Christus. 't Is niet genoeg alleen maar op Christus' vernedering te denken, en daarin de voldoening te zoeken en te zien. In deze dingen alleen te blijven, is de oorzaak van veel dodigheid, ongelovigheden, ongestadigheden, en het belet de geestelijke wasdom, en Jezus recht te verheerlijken; maar bij de vernedering van Christus ook Zijn verhoging te voegen, dat geeft veel groei, troost en sterkte, dat is een begin van de hemel, daar het zien van Christus in heerlijkheid het eeuwig geluk en werk zal zijn, volgens de bede van Christus: Joh. 17:24. *Vader! Ik wil, dat daar Ik ben, ook die bij Mij zijn, die Gij Mij gegeven hebt; opdat zij mijn heerlijkheid mogen aanschouwen, die Gij Mij gegeven hebt.*

Opdat wij in dit werk hier beneden mogen bezig Zijn, zo openbaart Hij Zich ook hier op aarde aan degenen, die Hem liefhebben volgens Zijn belofte: Joh. 14:22 ... *die Mij liefheeft, zal van mijn Vader geliefd worden, en Ik zal hem liefhebben, en Ik zal Mijzelf aan hem openbaren.* De belofte doet zoeken, het openbaren verwakkert de liefde, de liefde doet aan Hem denken, het denken aan Hem wordt beantwoord door al klaarder en klaarder openbaren; dus veroorzaakt het een het ander. Gewent u dan tot het

beschouwen van de verheerlijkte Jezus, en laat uw overdenking van Hem zich uitbreiden in verscheiden opzichten.

1. Als de waarachtige God.

XXXIX. Beschouwt de verheerlijkte Jezus als God. Jezus onze Middelaar is niet alleen een heerlijk en voortreffelijk mens, maar Hij is zelf God boven allen te prijzen in der eeuwigheid, Rom. 9:5. *De waarachtige God*, 1 Joh. 5:20. *Het afschijnsel van des Vaders heerlijkheid, en het uitgedrukte beeld Zijner zelfstandigheid*, Hebr. 1:3. In de gestalte Gods ... Gode evengelijk, Filip. 2:6. Hier doet zich op een oneindigheid van beschouwing. Als de ziel ingelaten wordt, om Jezus als God, als de alleen en eeuwige God te zien, en te beschouwen in Zijn volmaaktheden, en dat een voor een, dan Zijn algenoegzaamheid, dan Zijn soevereine opperheid, dan de almachtigheid, de rechtvaardigheid, de heerlijkheid, de liefde, de barmhartigheid, en als in ieder van die een oneindigheid, daar het kleine begrip van een schepsel niet in-, veel minder het doorzien kan, gewaar wordt, en dat niet alleen door een beschouwend verstand, of van horen zeggen, maar met een ondervindend gezicht, nu gevoelende en smakende de kracht en zoetheit van die onbedenkelijke volmaaktheden, en als men die alle brengt tot Hem als Middelaar, dat Hij Zich zodanig vertoont, *dat in Hem woont al de volheid van de Godheid lichamelijk*, dat is waarlijk, klaarblijkelijk, Kol. 2:9, en als men Zijn heerlijkheid aanschouwt, een heerlijkheid als des eniggeborenen van de Vader, Joh. 1:14; dan, dan, zeg ik, verliest de ziel zichzelf; dan, dan, is ze bekwaam en hartelijk geneigd om zich voor Hem neerbuigende, Hem eer en heerlijkheid te geven, en uit te spreken de heerlijkheid der eer van Zijn majesteit, Psalm 145:5.

2. Als Middelaar.

XL. Gaat voort en beschouwt Jezus, met eer en heerlijkheid gekroond, als Middelaar in Zijn ontvangen heerlijkheid; van deze spreekt Paulus: Filip. 2:9-11. *Daarom heeft Hem ook God uitermate verhoogd, en heeft Hem een Naam gegeven, welke boven allen naam is; opdat in de Naam van Jezus zich zou buigen alle knie van degenen, die in de hemel, en die op de aarde, en die onder de aarde zijn, en alle tong zou belijden, dat Jezus Christus de Heere zij, tot heerlijkheid Gods des Vaders.* Zie ook: Hebr. 1:4. *Zoveel treffelijker geworden dan de engelen, als Hij uitnemender Naam boven hen geërfd heeft.* Van deze heerlijkheid zagen Petrus, Jakobus en Johannes een klein straaltje op de heilige berg. Zie dit Matth. 17:2-5. Maar hoeveel meerder heerlijkheid heeft Hij nu ontvangen, nu Hij alles overwonnen heeft, en met Zijn Vader gezeten is in Zijn troon! Openb. 3:21. Daar is Hij nu als overwinnaar, daar heeft Hij de eer van Zaligmaker te zijn van al de uitverkorenen; de eer van die te zijn, door welke des Heeren veelvoudige wijsheid, genade, rechtvaardigheid, waarheid, enz. aan engelen en mensen geopenbaard wordt. Daar is Hij nu verklaard en gesteld tot een erfgenaam van alles, Hebr. 1:2. Hij is erfgenaam van alles, wat in hemel en op aarde is, niets uitgezonderd, ook van zon, maan en sterren, van regen, wind, hagel en sneeuw, van alle dieren der aarde, van het grootste tot de minste mier toe, ja van alle goddelozen, en zelfs van de duivelen, om ze naar Zijn wil te gebruiken, tot nut van Zijn medeërfgenen, en ter ere van de Vader. Erfgenaam is Hij niet alleen in de titel, maar ook met de daad: Hij is gesteld in de bezitting, in 't gebruik en bestier van deze Zijn erfenis. *Hem is gegeven alle macht in hemel en op aarde*, Matth. 28:18. *Nu Zijn Hem de heidenen gegeven tot Zijn erfdeel, en de einden van de aarde tot Zijn bezitting*, Psalm 2:8. *Nu heerst Hij van de zee tot aan de zee, en*

van de rivier tot aan de einden van de aarde, Psalm 72:8. Nu moet Hij als Koning heersen, totdat God al de vijanden onder Zijn voeten zal gelegd hebben, 1 Kor. 15:25. *Nu is Hij de grote Hogepriester ... bij de troon der genade*, Hebr. 4:14, 16. Nu heeft Hij, als die enige grote Profeet, sommigen gegeven tot apostelen, en sommigen tot profeten, en sommigen tot evangelisten, en sommigen tot herders en leraren, tot volmaking van de heiligen, tot het werk van de bediening, tot opbouw van het lichaam van Christus, Efëze 4:11, 12. Erkent Hem als zodanig en geeft Hem heerlijkheid.

3. Het werk van de engelen jegens Hem.

XLI. Gaat verder en ziet hoe alles zich jegens Hem gedraagt. Al de engelen Gods bidden Hem aan, Hebr. 1:6. Zij passen op Zijn wenk, en Hij zendt ze tot het uitvoeren van Zijn bevelen, Openb. 1:1, en enig bevel van Hem ontvangende, gaan tot uitvoering als een vlammend vuur, Psalm 104:4. En merkt hoe de duivelen voor Zijn heerlijkheid sidderen; zij zijn door Hem ten ondergebracht, Hij heeft hun de kop vermorzeld, en in het tegenspartelen zijn ze zo onder Zijn geweld, dat ze zelfs in zwijnen niet kunnen varen zonder Zijn toestemming.

Verbeeldt u hoe alle gelovigen van de gehele wereld op Hem alleen zien, en in Hem, als het middelpunt, samenkomen en met hun gezicht eindigen; hoe ze allen tot Hem lopen, als tot hun heil en zaligheid; hoe ze onder Zijn vleugelen vertrouwen, en in ootmoed zich voor Hem neerbuigen, uitroepende: *Heerlijkheid, en eer, en dankzegging, en kracht zij het Lam tot in alle eeuwigheid!* Als een gelovige al deze dingen aandachtig beschouwt, hij zal menigmaal ontvonkt worden in de liefde, in de blijdschap over Christus' heerlijkheid, en als horende de lofzangen van de engelen, van de verheerlijkte zielen, en van de gelovigen op aarde, zal hij Zijn hart gaande vinden en zich voegen onder de zingende menigte, juichende met hen: *Psalmzingt Gode, Psalmzingt! Psalmzingt onze Koning, Psalmzingt! Want God is een Koning van de gehele aarde, Psalmzingt met een onderwijzing! God regeert over de heidenen; God zit op de troon van Zijn heiligheid. De edelen van de volken Zijn verzameld tot het volk van de God van Abraham; want de schilden van de aarde Zijn Godes. Hij is zeer verheven!* Psalm 47:7-9.

XLII. Om onze zielen nog meer op te wekken tot deze heilige beschouwing, overweeg deze volgende beweegredenen:

1. 't Heerlijkste Voorwerp van de beschouwing.

Uw verstand kan niet leeg zijn van denken, en hoe heerlijker het een voorwerp heeft, hoe meer het zich verlustigt, en volmaakter wordt; nu kan het verstand geen heerlijker voorwerp hebben, dan de verheerlijkte Jezus. *In Dewelke al de schatten van de wijsheid en van de kennis verborgen zijn*, Kol. 2:3. Al wat in de wereld is, is te laag, te grof, te vuil, dan dat uw verstand zich daarmee bezig zou houden. Waarom zou gij dan uw ogen laten gaan op 't geen niets is, dat maar een schaduw, maar een vergankelijke, een zielskwetsende, een zielverdrukkende, een zielverdervende ijdelheid is, als God daarin niet gezien wordt? De verheerlijkte Jezus is buiten het bereik van een wereldskind; daarom dwalen die af tot de aardse voorwerpen, om hun verstand bezig te houden en enig genoeg te geven, want zij hebben niet anders.

Maar u gelovigen, die Jezus kent en Hem liefhebt, waar zal het oog des verstands anders mee bezig zijn dan met de Koning in Zijn schoonheid te zien? Jes. 33:17. Als men deze

in 't oog begint te krijgen, dan zal alles wat hier beneden is Zijn glans en heerlijkheid vanzelf verliezen, en het zal licht vallen Zijn liefde en het aankleven van al het aardse af te trekken. Schaamt u, dat u het oog zo dikwijls van Jezus afwendt. U ondervindt dagelijks, dat dit de ziel belet vrolijk en verheven te leven, dat dit veel duisterheid veroorzaakt, en de ziel langzamerhand doet afzakken tot het aardse, en dat ze dikwijls veel tijd en werk heeft om van het aardse wederom los te worden, om in afgetrokkenheid en eenzaamheid met Jezus te verkeren, en met duivenogen op Hem te zien.

2. 't Vermakelijkste.

XLIII. Daar kan ook niets vermakelijker voor een kind Gods Zijn dan Jezus te beschouwen. God wil het wel hebben dat Zijn kinderen blij Zijn, Hij wekt er hen menigmaal toe op, en Hij belooft dat Hij de vrolijke wil ontmoeten. Nu, nergens in kunnen ze zich inwendiger, bestendiger en meerder verblijden, dan in de verheerlijkte Jezus te beschouwen. Welaan dan, laat uw overdenkingen van Hem zoet Zijn. Na de zoete onderhandeling, die Mozes met de Heere had, neemt hij vrijmoedigheid, de begeerte, die in Zijn ziel lag, te uiten, zeggende: *Toon mij uw heerlijkheid*, Exod. 33:18. De Heere was al te goed, dan dat Hij 't hem geheel zou afslaan; Hij zegt tot hem, dat hij al te zwak was om de glans van Zijn heerlijkheid te verdragen; maar dat Hij evenwel Zijn goedheid hem zou tonen, en Zijn Naam voorbij Zijn aangezicht laten gaan, en die uitroepen, 't welk ook geschiedde, Exod. 34:6.

Verbeeldt u de zaak en oordeelt, of er wel wat gewenster en vermakelijker voor u zou Zijn dan even dit: Dat de Heere Jezus u bij de hand nam, u leidde in Zijn binnenkamer, u toonde al de hemelse verborgenheden, in het werk van de verlossing en Zichzelf aan u openbaarde in Zijn Goddelijke volmaaktheden en in al de heerlijkheid, die Hij als Middelaar ontvangen heeft; en dat Hij u met een liefde verzekerde, dat al Zijn heerlijkheid en volheid voor u en u ten goede was, en dat de Vader en de Zoon en de Heilige Geest te samen werkzaam waren om u tot een onbedenkelijke en onnoemelijke zaligheid te verheffen, om u nu in de tijd, en hierna in de eeuwigheid met Zijn liefde, algenoegzaamheid en andere volmaaktheden te verzadigen en te omvangen; wat dunkt u, kan er wel iets vermakelijker zijn dan even dit? Dit was de belofte, waarmee de Heere Jezus Zijn discipelen troostte en verblijdde: *Ik zal hen liefhebben, en Ik zal Mijzelf aan hen openbaren. Wij zullen tot hem komen, en zullen woning bij hem maken*, Joh. 14:21, 23. Brengt hierbij al de uitdrukkingen, die gij hiervan in Gods Woord hebt gelezen, al de smakelijke vertellingen van de Godzaligen, die ooit de Heere hebben gezien, en 't geen gij zelf ooit mocht hebben ondervonden; en ik houd mij verzekerd, dat uw hart daarnaar in begeerten zal uitgaan, dat u smart zult hebben, dat u ooit uw oog van dit heerlijk gezicht hebt afgewend, en dat Hij Zich daarom van uw oog zeer heeft onttrokken, en dat gij daardoor verwakkerd zult worden om gedurig naar Hem uit te zien, en op Hem in Zijn heerlijkheid te starogen, totdat gij Hem klaarder van nabij ziet, en u in dat gezicht blijft vermaken.

3. Heeft een heiligende kracht.

XLIV. 't Is niet alleen heerlijk en vermakelijk Jezus met eer en heerlijkheid gekroond te zien, maar dat aanschouwen heeft ook een heiligende en zielsveranderende kracht. 2 Kor. 3:18, Wij allen met ongedekt aangezicht de heerlijkheid des Heeren als in een spiegel aanschouwende, worden naar hetzelfde beeld in gedaante veranderd, van

heerlijkheid tot heerlijkheid, als van des Heeren Geest. Gelijk Mozes door het veertigdaagse omgaan met de Heere op de berg van gedaante glinsterende was geworden, zo krijgen ook de aanschouwers van Christus' heerlijkheid een heilige glans. Dit is immers 't geen waarnaar gij verlangt, waarom gij bidt en zucht. Nu, dit is te bekomen door het aanschouwen van Jezus' heerlijkheid. Want:

- (a) De ziel die tot dit aanschouwen wordt toegelaten, wordt zo vervuld met heiligmaking en blijdschap, dat ze geen ander vermaak begeert, en om geen ander vermaak denkt; daarom heeft al het begeerlijke der ogen, al het aardse mooi, zoet en vermakelijk geen vat op haar, en heeft al haar heerlijkheid, en liefde, en kracht, en zoetigheid verloren, en 't is de ziel alleen tot vergenoeging bij de Heere te zijn.
- (b) Omdat de ziel in dit aanschouwen zoveel vermaak en zaligheid vindt, zo zou ze dat gezicht niet gaarne verliezen; en omdat zij weet, dat de zonde een wolk daarvoor zou doen komen, zo is ze zeer omzichtig om zich voor zonden te wachten. En omdat zij de belofte weet: *Zalig zijn de reinen van hart, want zij zullen God zien*, Matth. 5:8; zo is ze zeer nauw op 't hart lettende, om dat zuiver en onbevlekt te bewaren, om altijd in staat te zijn om God te mogen zien.
- (c) Als men Jezus in heerlijkheid ziet, zo ziet men in Hem een eer, dienst, gehoorzaams-waardigheid; door welk gezicht de ziel zonder veel redekavelen, en zonder veel overleg zich verbonden en aangedaan vindt om in alle gewilligheid en vaardigheid alles wat ze is voor Hem te zijn, en alles wat Hem behaaglijk is uit te voeren.
- (d) De ziel ziet in alle volmaaktheden van de verheerlijkte Jezus Zijn heiligheid uitmunten; niet zoals op Horeb met een schrik en vloek tegen de overtreders, maar in haar natuur, in haar beminnelijke schoonheid, die terstond alle genegenheden van een liefhebber gaande maakt, om ook zo heilig te zijn.
- (e) De ziel de verheerlijkte Jezus beschouwende, wordt gewaar de eeuwige en volmaakte liefde van Jezus tot haar, en de beminnelijkheid van Jezus zelf. 't Kan niet anders, of de ziel zal daardoor ontstoken worden in wederliefde, 1 Joh. 4:19. *Wij hebben Hem lief, omdat Hij ons eerst liefgehad heeft*. Liefde nu is van die aard, dat ze alles wat ze kan, aanlegt tot genoegen van de geliefde, en dat ze tracht de geliefde gelijkvormig te worden. Zie, zo wordt een aanschouwer van Jezus in Zijn heerlijkheid brandende in de liefde, welke is de fontein, ziel, of rechte vorm van heiligheid.
- (f) Door dat aanschouwen wordt de ziel nauwer verenigd met Jezus, en hoe nauwer zij verenigd is met Jezus haar leven, hoe meer er kracht van Jezus uitgaat; en hoe meer kracht en invloed van Geest de ziel ontvangt, hoe minder kracht de zonde op haar heeft, en hoe vuriger zij wordt de Heere welbehaaglijk te zijn. Uit deze allen is dan krachtig te besluiten, dat de verheerlijkte Jezus te aanschouwen een heiligende kracht heeft. Ik weet wel dat het een ieder Godzalige niet gebeuren mag, met de drie discipelen Jezus op de berg verheerlijkt te zien, of met Paulus in de derden hemel opgenomen te worden. Ik weet wel dat sommigen, dit lezende, wel beklemd zullen worden, en in moedeloosheid zullen beginnen in te zinken, denkende: wat ben ik duister, wat leef ik laag, in mijn leven kom ik niet tot zo'n beschouwing van Jezus in Zijn heerlijkheid! Maar weet, dat het kennen van deze gezegde zaken: liefde, begeerte en verlangen krijgen door deze dingen te horen en te lezen, en beklemd en droefgeestig te worden, omdat men daar nog zo ver vandaan is, een

teken is van beginselen van genade; en daarom moeten deze bewegingen ons maar aanzetten tot het werk, om daar naar te trachten. Zo wij aanhouden met bidden, wachten, hopen, geloven, wij zullen gewaar worden, dat de Heere Zich aan zulken zal openbaren. *Daarom, zijt sterk, en Hij zal ulieder hart versterken*, Psalm 31:24.

Hoofdstuk 24

Van de Kerk.

Nadat wij de natuur van het verbond der genade kort hadden voorgesteld, beloofden wij drie dingen breder te verhandelen, namelijk:

1. De Borg van het verbond.
2. De bondgenoten, welke Zijn de Kerk.
3. De wegen, waardoor de Heere Jezus Zijn bondgenoten tot heerlijkheid leidt, of de weldaden, die de Heere Zijn bondgenoten deelachtig maakt. Van het eerste hebben wij gesproken, Hoofdstuk 8-23.

Nu gaan wij over tot het tweede, namelijk, tot de bondgenoten, welke samengenomen *Kerk* of *Gemeente* genoemd worden.

I. 't Is nodig, de kerk klaar en kennelijk in haar natuur voor te stellen, opdat een ieder wete, bij welke vergadering hij zich heeft te voegen, en dat een ieder zich verblijde, die zich in de ware kerk bevindt, omdat een ieder roept: Hier is Christus, daar toch Christus alleen in de ware kerk woont, en door Zijn Heilige Geest aldaar werkt tot bekering, vertroosting en heiligmaking. Psalm 133:3 ... *de Heere gebiedt aldaar den zegen, en het leven tot in der eeuwigheid*. Daarom moet men uit het Woord van God wel onderzoeken, welke vergadering de kerk is. Ik zeg: uit het Woord; want het Woord van God wordt niet gekend waarheid te zijn uit de kerk, hoewel zij het Woord, 't welk haar toevertrouwd is, Rom. 3:2, bewaart, beschermt en verkondigt. In welk opzicht zij genoemd wordt *een pilaar en vastigheid van de waarheid*, 1 Tim. 3:15. Maar de ware kerk wordt gekend uit het Woord van God; want zij is gebouwd op het fundament van de apostelen en profeten, Efése 2:20. En de Schrift leert, dat men eerst moet onderwezen worden, eer men tot de Sacramenten mag toegelaten worden, dat is, tot de gemeenschap van de kerk worden opgenomen. Zie dit:

- Matth. 28:19. *Gaat dan heen, onderwijst al de volken, dezelve dopende.*
- Hand. 2:41. *Die dan zijn Woord gaarne aannamen, werden gedoopt.*
- Hand. 8:35, 36. *Filippus deed zijn mond open en beginnende van diezelfde Schrift, verkondigde hem Jezus. De kamerling zei: Wat verhindert mij gedoopt te worden?*

Te meer moet men het Woord nu onderzoeken, en daaruit leren kennen welke de ware kerk is, en welke vergadering de waarheid heeft, omdat daar nu zovele vergaderingen zijn, die ieder zich noemen *de Christelijke Kerk*. Die dan Gods Woord naarstig onderzoekt, door lezen, horen lezen, of horen prediken, en aanhoudend, ootmoedig en hartelijk bidt om in de waarheid geleid te worden, die heeft te verwachten dat de Heere hem tot de ware kerk zal brengen, en zo hij in de ware kerk is, dat de Heere hem zal verzekeren, tot zijn blijdschap, dat hij er in is.

Verscheiden benamingen

II. Het woord Kerk wordt in de Bijbel niet gevonden. 't Is een gebroken Grieks woord, het komt af van Kuriakee, vandaar door verkorting *kerk*; het betekent, *dat tot de Heere*

behoort; dat des Heeren is. Dus vindt men het woord Kuriakon, 1 Kor. 11:20, *Des Heeren Avondmaal*. Openb. 1:10, *Kuriakee, dag des Heeren*. En alzo: de Kerk des Heeren, te weten de Gemeente.

Het woord Gemeente wordt doorgaans in Gods Woord gebruikt, en dat door verscheiden woorden in de grondtalen, als Hebreeuws

- Kahal. Psalm 89:6 ... *ook is uw getrouwheid in de Gemeente der heiligen*.
- Gneda. Jer. 30:20. *Zijn Gemeente zal voor Mijn aangezicht bevestigd worden*.
- Grieks. Ekkleesia. 1 Kor. 11:18. *Als gij samenkomt in de Gemeente*.
- Het woord *Synagogee* wordt wel niet gemeente, maar vergadering overgezet. Het betekent soms *het gebouw*, in 't welk de gemeente vergadert, en soms *de gemeente* die daar samenkomt, 't zij van de Joden, 't zij van de Christenen. Jak. 2:2. *Want zo in uw (Synagoge) vergadering kwam een man*, enz.

Deze woorden in hun oorsprong betekenen een samengeroepen of een ordelijk samenvergaderd volk, en staat tegenover een te hoop gelopen schare zonder orde. In onze taal ziet het woord *gemeente* op de onderlinge gemeenschap van de samengeroepen of vergaderden, met hun Hoofd Christus, en met elkaar.

Wij nemen in deze verhandeling de kerk niet voor het huis of gebouw, in 't welk de kerk samenkomt tot gehoor van Gods Woord, en het gebruik van de sacramenten. Ook niet voor de opzieners van de kerk of kerkenraad, als vertonende de kerk, gelijk Matth. 18:17, *Zegt het der gemeente*. Maar wij verstaan door kerk, al het vergaderde volk.

Er is maar één kerk.

III. Dit stellen wij vooraf vast, dat er geen twee of meer Kerken Zijn, maar dat er maar één enige Christelijke Kerk is. Van deze éne handelen wij nu.

Deze ene kerk bevat in zich alle uitverkorenen, van de beginne der wereld geroepen, en tot aan het einde der wereld nog te roepen. Deze zijn een eigen volk van Christus. Titus 2:14. *De algemene vergadering en Gemeente van de eerstgeborenen, die in de hemelen opgeschreven zijn*, Hebr. 12:23. *De Gemeente die Christus liefgehad heeft, en voor welke Hij Zichzelf heeft overgegeven*. Efése 5:25.

Deze ene gemeente is voor een gedeelte al in de hemel, welk deel genoemd wordt de triomferende kerk, van welke gesproken wordt Openb. 7:9-16. Van deze spreken wij hier niet. Voor een gedeelte is deze gemeente nog op aarde, en wordt genoemd: *de strijdende kerk*; deze is het onderwerp van onze verhandeling.

Deze kan men aanmerken óf in haar geheel, zoals ze verspreid is over de gehele wereld, óf in de afzonderlijke vergaderingen van een land, stad of dorp. Zo zegt men: de kerk van Engeland, van Nederland, van Rotterdam.

Deze is soms zichtbaar.

IV. Deze ene kerk, op aarde strijdende, is soms meer openbaar uitkomende voor het oog van een ieder, in haar openbare vergadering, belijdenis, heiligheid; dan wordt ze genoemd: de zichtbare kerk. Soms is ze meer verborgen voor de ogen van de wereld, door overstromende dwalingen, godloosheden of vervolgingen; ten die opzichte wordt ze genoemd *de onzichtbare kerk*, Openb. 12:14.

Soms onzichtbaar; niet ten opzichte van de uitwendige of inwendige gestalte van de gelovigen.

Deze een strijdende kerk kan men aanmerken:

- óf in haar inwendige geestelijke gestalte,
- óf in de uiterlijke toevergaderingen.

Haar inwendige geestelijke gestalte, namelijk geloof, inwendige vereniging met Christus, 't geestelijke leven in de ziel, is onzichtbaar, kan met het oog des lichaams niet gezien worden. De toevergaderingen of samenkomsten tot het gehoor, gebruik van de sacramenten, en belijdenis in tijd van voorspoed, Zijn openbaar en zichtbaar. Dus kan men zeggen, dat dezelfde kerk in sommige opzichten zichtbaar, en in sommige opzichten onzichtbaar is; maar men mag de kerk daarom niet delen in een zichtbare en een onzichtbare kerk. Dezelfde mens is onzichtbaar, ten opzichte van de ziel, verstand, wil, genegenheden, en hij is zichtbaar, ten opzichte van het lichaam en deszelfs bewegingen; nochtans mag men daarom dezelfde mens niet afdelen in een onzichtbaar en een zichtbaar mens; zo kan men ook de kerk om gemelde opzichten niet delen in een zichtbare en onzichtbare kerk, dat luidt alsof er waren twee kerken, en alsof ieder een andere kerk was.

Ook niet ten opzichte van de lidmaten.

V. Ook mag men de kerk niet afdelen in een zichtbare en onzichtbare kerk, ten opzichte van de leden derzelve, alsof de ene bestond uit andere leden dan de andere; namelijk, dat alle uitverkorenen, dadelijk geroepen en bekeerden, met de gedachten van alle anderen in de kerk afgetrokken zijnde, de onzichtbare kerk waren, en dat de bekeerden en onbekeerden samengenomen, zoals ze in een kerk vergaderen, en alleen ten opzichte van de uitwendige roeping, het historisch geloof, de belijdenis van de waarheid, en het uiterlijk gebruik van de sacramenten, gemeenschap met elkaar hebbende, de zichtbare kerk waren. Dit is onzes achtens een misvatting, en baart veel verwarde gedachten en uitdrukkingen van de kerk, en men staat in twijfel, of de spreker of schrijver dit of dat van de kerk zeggende, spreekt van de genaamde onzichtbare, of van de genaamde zichtbare kerk.

VI. Wij zeggen, **dat men de kerk in de gezegde opzichten niet mag afdelen in een zichtbare en onzichtbare kerk.** Want:

1. Ik vind noch de benaming van zichtbare en onzichtbare kerk, te gezegden opzichte, noch de beschrijving van zo'n onderscheiding in Gods Woord.
2. Dit onderscheid rust op een onware grond, namelijk, alsof de onbekeerden dadelijk, en door datzelfde recht leden van de kerk, van de uitwendige en onzichtbare vergadering waren, en daardoor recht tot het gebruik van de sacramenten hadden, 't welk wij wel uitdrukkelijk ontkennen en tonen zullen, par. 10 en 14. Zijn dan de onbekeerden geen leden van de kerk, ook dan als ze zichtbaar is, zo vervalt de gezegde onderscheiding en afdeling vanzelf.
3. Die onderscheiding stelt twee kerken, in wezen van elkaar onderscheiden. Want de ware gelovigen zijn de kerk, door een geestelijke vorm, welke is de ware, geestelijke, gelovige vereniging met Christus, en met elkaar. En als de onbekeerden met de bekeerden, door gelijk recht een kerk uitmaakten, dat moest dan door een andere wezenlijke vorm zijn, waardoor die, in natuur verscheiden leden, één

lichaam, één kerk uitmaakten, omdat onbekeerden geen geestelijke vereniging met Christus en de gelovigen hebben; daar twee wezenlijke vormen zijn, daar zijn ook twee in wezen onderscheidene lichamen en kerken, daar wij toch belijden, dat er maar één kerk is.

4. Als er in dit opzicht een zichtbare en een onzichtbare kerk was, een die alleen bestaat uit ware gelovigen door een geestelijke vereniging, en een bestaande uit bekeerden en onbekeerden te samen door uitwendige vereniging, dan waren de gelovigen in twee kerken, in een onzichtbare en in een zichtbare, en dat tegelijk op dezelfde tijd, in een, aan welke geen zaligheid beloofd was, en in een, aan welke de zaligheid al was beloofd, dat zo ongerijmd is, als twee kerken te stellen.

Tegenwerping 1.

VII. Daar is een tweërlei roeping, een inwendige en een uitwendige; een tweërlei geloof, een zaligmakend, en een historisch of tijdgeloof; een tweërlei heiligheid, een uitwendige, en een ware; tweërlei gemeenschap, een uitwendige, en een inwendige aan de ware goederen; dus is er ook een uitwendige en een inwendige kerk.

Antwoord.

- (1) Uit deze stelling moest volgen, ook tweërlei kerken, dat tegen de Bijbel is.
- (2) De uitwendige roeping, 't historisch of tijdgeloof, de uitwendige heiligheid de uitwendige gemeenschap aan de uiterlijke voorrechten, maakt geen waar lid van de kerk, welker natuur geestelijk is, en dienvolgens ook geen ware kerk van Christus.

Tegenwerping 2.

Het Zijn geen twee kerken, als men spreekt van een uitwendige of zichtbare kerk, en van een inwendige of onzichtbare kerk; maar wij verstaan daardoor tweërlei opzicht en aanzien van dezelfde kerk.

Antwoord.

- (1) Als men in de ene kerk andere leden stelt dan in de andere, en een andere band van vereniging, dan stelt men geen twee opzichten van dezelfde kerk, maar twee in wezen onderscheidene kerken, omdat daar zijn twee in natuur onderscheiden leden, die de kerk uitmaken, en twee vormen of verenigingen.
- (2) De uitwendige relatie, betrekking of opzicht, maakt geen waar lid van de kerk en geen uitwendige kerk, gelijk een uitwendige relatie geen waar lid en deelgenoot maakt van een maatschappij en koopmanschap, en ook geen ander opzicht en aanzien van die maatschappij zelf maakt.
- (3) Geen uitwendige relatie of betrekking van de onbekeerden geeft hun recht tot het gebruik van de Sacramenten, dus kunnen de onbekeerden en bekeerden geen uitwendige kerk maken; want daar is geen ware kerk van Christus, of zij allen, die leden van de kerk zijn, hebben recht tot de Sacramenten.
- (4) Verstaat men door de uitwendige en inwendige kerk, maar een tweërlei aanzien en opzichte van dezelfde kerk, en geen tweërlei leden, en geen tweërlei band van vereniging, dan is het wel, en onze stelling blijft vast, namelijk, dat het onderscheid tussen een uitwendige en inwendige kerk, ten opzichte van de leden en de vereniging niet goed is, en dat een en dezelfde kerk, uit ware gelovigen alleen bestaande kan aangemerkt worden, of ten opzichte van haar inwendige geestelijke staat, of ten opzichte van de uitwendige vertoning in de wereld. Dat is 't dat wij zeiden.

Uit het gezegde blijkt nu in hoedanige zin wij de kerk nemen in deze verhandeling, namelijk: wij spreken van een kerk, die alleen bestaat uit ware gelovigen; die strijdt op aarde tegen de vijanden en voor het geloof; die soms meer, soms minder zichtbaar is voor 't oog van de mensen; die ten opzichte van haar inwendige geestelijke gestalte onzichtbaar, maar ten opzichte van haar toevergaderingen en personen zichtbaar is.

Beschrijving van de kerk.

VIII. Komende nu tot de zaak zelf, zullen wij eerst de beschrijving van de Kerk geven, en die dan in alle haar delen verklaren.

De Kerk is een heilige, algemene, Christelijke vergadering, alleen van ware gelovigen, van de Heilige Geest door het Woord van God geroepen, van de wereld afgescheiden, met haar Hoofd en met elkaar door een geestelijke band in een geestelijk lichaam verenigd; uitkomende door een waarachtige belijdenis van Christus en Zijn waarheid, en met geestelijke wapenen onder haar Hoofd Jezus Christus strijdende tegen haar en Christus' vijanden, tot verheerlijking van God en haar zaligheid.

Laat ons de beschrijving in haar delen beschouwen. Wij zeggen:

Is een vergadering.

IX. De Kerk is een vergadering. Een alleen maakt geen kerk noch vergadering. De kerk wordt genoemd:

- een huis: 1 Petrus 2:5. *Zo wordt gij ook zelf, als levende stenen, gebouwd tot een geestelijk huis.*
- Een kudde: Joh. 10:16 ... *het zal worden één kudde en één Herder.*
- Een lichaam: Eféze 1:22, 23 ... *en heeft Hem der gemeente gegeven tot een Hoofd boven alle dingen, welke Zijn lichaam is.*
- Een volk: 1 Petrus 2:9. *Gij zijt ... een heilig volk.*
- Een koninkrijk: 1 Thess. 2:12 ... *Die u roept tot Zijn koninkrijk.*

Nu, één steen maakt geen huis, één schaap geen kudde, één lid geen lichaam, één man geen volk, één persoon geen koninkrijk, zo ook een paus geen kerk, gelijk de Papisten zeggen.

Van ware gelovigen.

X. De Kerk is een vergadering van ware gelovigen. De onbekeerden, ofschoon zij de belijdenis van het geloof hebben gedaan, van de kerk in haar gemeenschap zijn aangenomen, onergerlijk leven, en tot het gebruik van de Sacramenten worden toegelaten; de onbekeerden, zeg ik, zijn geen ware leden van de kerk, 't zij men de kerk aanmerkt in haar inwendige geestelijke staat, 't zij men ze aanmerkt, zoals ze zich in openbare vergaderingen uitwendig vertoont in de wereld, zij zijn geen leden van de uitwendige zichtbare kerk; maar gelovigen alleen maken de kerk uit, zij alleen zijn leden van de kerk, ook hoe men ze aanmerkt.

Nederlandse belijdenis. Art. 27-29.

Dit zegt de Belijdenis duidelijk: Art. 27-29. Aldus luidende:

Art. 27. Wij geloven en belijden een enige katholieke of algemene Kerk, welke is een heilige vergadering van de ware Christen-gelovigen, allen hun zaligheid verwachende in Jezus Christus, gewassen zijnde door het bloed, geheiligd en verzegeld door de

Heilige Geest. Deze Kerk is geweest van het begin van de wereld af, en zal zijn tot het einde toe; gelijk daaruit blijkt, dat Christus een eeuwig Koning is, die zonder onderdanen niet zijn kan. En deze heilige Kerk wordt door God bewaard, of staande gehouden tegen het woelen van de gehele wereld; hoewel zij soms een tijd lang zeer klein en als tot niet schijnt gekomen te zijn in de ogen van de mensen. Gelijk Zich de Heere, gedurende de gevaarlijke tijd onder Achab, zeven duizend mensen behouden heeft, die hun knieën voor Baäl niet gebogen hadden. Ook mede is deze heilige Kerk niet gelegen, gebonden of bepaald in een zekere plaats, of aan zekere personen, maar zij is verspreid en verstrooid door de gehele wereld; nochtans samengevoegd en verenigd zijnde met hart en wil in één zelfde Geest, door de kracht van het geloof.

Art. 28. Wij geloven, aangezien deze heilige vergadering is een verzameling van degenen, die zalig worden, en dat buiten dezelve geen zaligheid is, dat niemand, van wat staat of kwaliteit hij zij, zich behoort op zichzelf te houden, om op zijn eigen persoon te staan, maar dat ze allen schuldig zijn zichzelf daarbij te voegen en daarmee te verenigen, onderhoudende de enigheid van de Kerk, zich onderwerpende aan derzelver onderwijzing en tucht, de hals buigende onder het juk van Jezus Christus, en dienende aan de opbouw van de broederen, naar de gaven die hun God verleend heeft, als onderlinge lidmaten van hetzelfde lichaam. En opdat dit te beter mocht onderhouden worden, zo is het ambt van alle gelovigen, volgens het Woord van God, zich af te scheiden van degenen, die niet van de Kerk Zijn, en zich te voegen tot deze vergadering, 't zij op wat plaats dat dezelve God gesteld heeft, al ware 't schoon zo dat de magistraten en plakaten van de prinsen daartegen waren, en dat de dood, of enige lichamelijke straf daaraan hing. Daarom al degenen, die zich van dezelve afscheiden, of niet daarbij voegen, die doen tegen de ordonnantie Gods.

Art. 29. Wij geloven, dat men wel naarstig en met goede voorzichtigheid, uit het Woord van God behoort te onderscheiden, welke de ware Kerk zij: aangezien dat alle sekten, die hedendaags in de wereld zijn, zich met de naam van de Kerk bedekken. Wij spreken hier niet van het gezelschap van de geveinsden, dat in de Kerk onder de goeden vermengd zijn, en hierentussen van de Kerk niet zijn, hoewel zij naar het lichaam in dezelve zijn; maar wij zeggen, dat men het lichaam en de gemeenschap van de ware Kerk onderscheiden zal van alle sekten, welke zeggen, dat zij de Kerk zijn.

Spreekt van de kerk, zoals ze zich op aarde meer of minder zichtbaar vertoont.

XI. Allereerst blijkt klaar, dat deze Nederlands Belijdenis des geloofs niet spreekt van een onzichtbare kerk, welke bestaan zou uit alleen gelovigen met de gedachten afgetrokken, en alleen genomen, en tegengesteld tegen een zichtbare kerk, die bestaan zou uit bekeerden en onbekeerden te samen, welk onderscheid wij boven, par. 6, 7, 8, hebben verworpen; maar dat ze spreekt van de kerk, zoals ze op aarde is en samen vergaderd meer of minder zichtbaar; dit zal een ieder, die de woorden van de Belijdenis aandachtig inziet, licht kunnen zien. Want:

- (a) Zij spreekt van die kerk, waarin geveinsden zijn, Art. 29.
- (b) Zij spreekt van die kerk, bij welke men zich voegen moet, 't zij op wat plaats God dezelve gesteld heeft, zich onderwerpende aan derzelver onderwijzing en tucht, Art. 28.

- (c) Zij spreekt van die kerk, tegen welke magistraten en plakkatens van de prinsen zijn, en bij welke zich te voegen de dood of andere lichamelijke straf wel hangt in tijden van vervolging, Art. 28.
- (d) Zij spreekt van die kerk, welke men onderkennen kan van andere sekten. Dit alles kan men niet passen dan op de zichtbare kerk, zoals ze vergadert tot het gehoor van Gods Woord en het gebruik van de Sacramenten.

En alleen uit ware gelovigen bestaat.

Ten tweede, deze belijdenis zegt, dat die meer of minder zichtbare kerk bestaat alleen uit ware gelovigen.

- (a) Als ze deze kerk beschrijft een heilige vergadering van de ware Christen-gelovigen, allen hun zaligheid verwachtende in Christus Jezus, gewassen zijnde door zijn bloed, geheiligd en vergezeld door de Heilige Geest, Art. 27.
- (b) Als ze verklaart dat de geveinsden, dewelke in de kerk onder de goeden vermengd zijn, hierintussen van de kerk niet zijn, hoewel zij naar het lichaam in dezelve zijn, Art. 29.

Hieruit blijkt, dat het gevoelen van de Gereformeerde Kerk is, dat de gelovigen alleen zijn leden van de kerk, en dat de onbekeerden geen leden van de kerk zijn; ofschoon zij naar het lichaam in dezelve zijn.

Men mocht dit alleen hiertegen inbrengen: De belijdenis spreekt van die kerk, buiten welke geen zaligheid is. Nu, buiten de zichtbare en uiterlijke kerk is wel zaligheid, want velen worden wel zalig, schoon ze niet gedoopt zijn, noch tot het heilig avondmaal gaan, ja die zelfs in de Roomse kerk nog zijn; dus spreekt de belijdenis van de onzichtbare kerk, die alleen uit gelovigen bestaat, en niet van de zichtbare kerk.

Ik antwoord:

1. In de tijd van de Hervorming toen de vervolgingen heftig waren, durfden velen zich tot de vergaderingen van de gelovigen niet voegen en men gaf voor, gelijk velen nog doen, dat men bij alle godsdiensten wel kan zalig worden. Dit gaat de belijdenis met die woorden tegen.
2. 't Is een klare waarheid, dat buiten de kerk geen zaligheid is, en dat, die de kerk niet heeft tot zijn moeder, God niet heeft tot zijn Vader; want bij de kerk alleen is de waarheid, die alleen predikt de waarheid, en zonder de waarheid kan niemand bekeerd en zalig worden.
3. De belijdenis zegt niet, dat niemand zalig kan worden, tenzij hij voor lidmaat aangenomen, gedoopt zij, en ten avondmaal gaat, maar dat buiten de kerk geen zaligheid is; dat daar buiten de weg van de zaligheid niet geleerd wordt, en geen middelen zijn om zalig te worden.
4. De ongedoopte bekeerden worden zalig door middel van de kerk, die hun het woord toedient en dat verkondigt. Wordt er iemand uit het pausdom zalig, dat is niet door de Paapse leer, maar door het Woord der waarheid, 't welk van de kerk nog in het pausdom is overgelaten.

Dus hebben wij getoond, dat de Belijdenis van het geloof verklaart, dat alleen de ware gelovigen leden van de kerk zijn, en dat de onbekeerden in de kerk geen leden van dezelve zijn.

XII. Dat het gezegde de waarheid is, blijkt uit deze volgende redenen:

1. *Daar is geen uiterlijk verbond tussen God en de mens*, noch in het OUDE TESTAMENT noch in het NIEUWE TESTAMENT opgericht, in 't welk onbekeerden bondgenoten zijn. Dienvolgens is er ook geen uiterlijke kerk, waarin onbekeerde lidmaten zijn. Ziet het eerste in 't brede bewezen, hoofdstuk 16; het tweede is dan vast, omdat de kerk het Verbond tot een grond heeft. Zo'n verbond, zo'n kerk.
2. Alle ware leden van de kerk hebben recht tot het gebruik van de Sacramenten, waardoor hun de goederen van het verbond worden verzegeld; het brood en de wijn zijn de gemeenschap met Christus' lichaam en bloed, 't welk verbroken en vergoten is tot vergeving van de zonden, Rom. 4:11 1 Kor. 10:16; Matth. 26:26-28. Nu, de onbekeerden hebben geen recht tot de Sacramenten, omdat zij geen recht noch deel hebben aan de verzegelde goederen, omdat zij zichzelf een oordeel eten en drinken; dit zegt het Formulier van het heilig Avondmaal; Deze allen zullen zich van deze spijs (welke Christus alleen voor zijn gelovigen verordineerd heeft) onthouden, opdat hun gericht en verdoemenis niet des te zwaarder worde. Dus zijn de onbekeerden geen leden van de kerk.
3. De vorm, het ware wezen van de kerk, uiterlijk samen vergaderende, is de vereniging met Christus en met elkaar door de Heilige Geest. 1 Kor. 12:13. *Wij allen zijn door één Geest tot één lichaam gedoopt ... en wij zijn allen tot één Geest gedrenkt*. Dus spreekt het Formulier van het Avondmaal daarvan, uit 1 Kor. 10:17, *Eén brood is het; zo zijn wij velen één lichaam, omdat wij allen ééns broods deelachtig zijn. Dat wij ook door dezelfde Geest, die in Christus als in het Hoofd en in ons als zijn lidmaten woont, met Hem waarachtige gemeenschap hebben; daarbenevens, dat wij ook door dezelfde Geest onder elkaar als lidmaten van één lichaam in waarachtige broederlijke liefde verbonden zijn*. Nu, de onbekeerden hebben de Geest niet: Judas 1:19 ... natuurlijke mensen, de Geest niet hebbende. De onbekeerden, omdat zij de Geest niet hebben, zo komen ze Christus niet toe, Rom. 8:9. Dus zijn ze dan geen leden van de kerk, die onderling door de Geest verbonden is en Christus toekomt.
4. De benaming van de Kerk past niet op de onbekeerden. De Kerk wordt genoemd: *het huis Gods*, 1 Tim. 3:15. Een geestelijk huis van levende stenen opgebouwd, 1 Petrus 2:5. De schapestal van Christus, Joh. 10:16. Het Koninkrijk des Zoons van de liefde Gods, Kol. 1:13. De Gemeente der heiligen, Psalm 89:6. De vergadering van de oprechten, Psalm 111:1. De apostel, schrijvende aan de gemeente, noemt ze: de geheiligden in Christus, geroepene heiligen, 1 Kor. 1:2. Heilige broeders, die der hemelse roeping deelachtig zijt. Hebr. 3:1. Dit nu kan van de onbekeerden niet gezegd worden, zo behoren zij tot die niet, derhalve zijn zij geen leden van de Kerk.
5. Dit blijkt ook uit 1 Joh. 2:19, *Zij zijn uit ons uitgegaan, maar zij waren uit ons niet; want indien zij uit ons geweest waren, zo zouden zij met ons gebleven zijn*. Die uitgingen waren onbekeerden, deze onbekeerden waren voor hun uitgang in de kerk, nochtans waren zij van de kerk niet, zodat de onbekeerden, al zijn ze in de kerk. zo zijn ze niet van de kerk, en alzo geen leden derzelve.

Tegenwerping 1.

XIII. *'t Is openbaar, dat een grote menigte onbekeerden tot de kerk toevloeien, in de kerk tot lidmaten aangenomen worden, als lidmaten daarin blijven, en de Sacramenten gebruiken, zo zijn ze dan immers leden van de kerk.*

Antwoord.

1. 't Is wat anders tot de kerk toevloeien, en tot lidmaten te worden aangenomen, en 't is wat anders in waarheid lidmaten te zijn; 't laatste volgt niet uit het eerste, want het aannemen van hen tot lidmaten geschiedt van mensen, die maar zien 't geen voor ogen is, en oordelen niet van het hart, maar laten dat voor de Hartenkenner. De wedergeboorte of de waarschijnlijkheid van wedergeboorte is niet gesteld tot een regel voor de opzieners van de kerk in het aannemen van de lidmaten; maar de belijdenis van de waarheid en van hun beweging naast die waarheid, en de vertoning van een leven, 't welk hun belijdenis niet omstoot; het overige laten ze aan hen, en aan de Heere.
2. 't Is wat anders zich uitwendig in de kerk te begeven, en 't is wat anders een uitwendige kerk. Omdat zij zich uitwendig in die kerk begeven, daarom is er geen uitwendige kerk, van welke zij lidmaten metterdaad zouden zijn; zij zelf beogen geen uitwendige kerk, aan welke geen zaligheid beloofd is, maar een kerk, in welke gemeenschap zij zouden zalig worden, en in die kerk geven zij zich in, maar alleen uitwendig, en niet in waarheid met een bekeerd en gelovig hart; daarom zijn ze geen leden, schoon zij uitwendig van de mensen daarvoor aangezien worden. Zij zijn zo in de kerk als een venijnige vrucht, die aan een goede boom met goede vruchten gebonden is; zij zijn zo in de kerk als vreemden, die enige tijd in een huis vertoeven, niemand acht die voor huisgenoten. Door deze uitwendige ingeving in de kerk hebben ze ook een uitwendige betrekking op de Heere Jezus, als Koning over zijn kerk, en op de ware leden derzelve, en genieten de uiterlijke voordelen van de kerk. De inwendige inlating van zichzelf, en het aannemen van hen in de kerk maakt hen geen ware leden van de kerk, maar alleen het geloof en de bekering.

Tegenwerping 2.

Matth. 3:12. *Waar zowel kaf op de dorsvloer gevonden wordt als tarwe; de dorsvloer is de kerk, kaf en koren zijn door 't zelfde recht leden van de dorsvloer, zo onbekeerden en bekeerden van dezelfde kerk.*

Antwoord.

Hier wordt gezegd dat goeden en kwaden in de kerk zijn, daar 't verschil niet over is, maar hier wordt niet gezegd dat het kaf een lidmaat van de dorsvloer, de kerk is. Kaf is op de dorsvloer als kaf, en niet als tarwe. Dat in de kerk is, is daarom niet van de kerk.

Tegenwerping 3.

Matth. 13:24, 25, 47. *Op dezelfde akker was goed kruid en onkruid, hetzelfde net bevatte goede en kwade vissen. Zo zijn in de kerk ook goeden en kwaden, beiden leden van de kerk.*

Antwoord.

De akker is de kerk niet, maar de wereld, vers 28, op welke goede en kwade mensen leven. Het visnet allerlei vissen vergaderende, wordt van de vissers bezocht, en de goede vissen worden in de vaten gelegd. Men moet in de gelijkenis blijven bij het oogmerk, 't welk hier niet is: wie ware leden van de kerk zijn, maar wat einde goeden en kwaden zullen hebben. Dus past deze tekst hier niet toe.

Tegenwerping 4.

Men mocht tegenin brengen: 2 Tim. 2:20. *In een groot huis zijn niet alleen gouden en zilveren vaten, maar ook houten en aarden vaten; en sommige ter ere, maar sommige ter onere.* Het huis is de kerk, de vaten zijn de leden van de kerk, onder die leden zijn ook onbekeerden, die door vaten ter onere verstaan worden.

Antwoord.

- (1) De vaten in een huis zijn geen huisgenoten, zo ook niet de vaten ter onere, welke de onbekeerden zijn, zijn leden en ware huisgenoten.
- (2) Men moet wederom niet in alle omstandigheden hangen blijven, maar op het einde letten, 't welk hier is te tonen dat goeden en kwaden in de kerk zijn, 't welk wij gaarne toestaan; maar hier wordt niet één woord gesproken, of ze ware leden van de kerk zijn of niet; of ze in de kerk zijn, daarom zijn ze niet van de kerk.

Tegenwerping 5.

Indien men stelt dat de bekeerden alleen leden van de kerk zijn, dan stelt men een zuivere kerk op aarde, 't welk tegen Bijbel en alle ondervinding is.

Antwoord.

- (1) De ware gelovigen zelf zijn nog velen onzuiverheden onderworpen, en zijn verre van de volmaaktheid.
- (2) Met het stellen dat de gelovigen alleen leden van de kerk zijn, stelt men niet, dat in hun vergadering geen onbekeerden zijn, maar alleen dat zij er niet zijn als ware leden. Daar is nooit een kerk geweest, en zij zal op aarde ook niet zijn, waar geen onbekeerden als bijlopers in zijn, ja, die zijn doorgaans de meesten. In de kerk, of van de kerk scheelt veel.

Tegenwerping 6.

Indien de ware bekeerden alleen leden van de kerk zijn, zo is de ware kerk, die men kennen moet, niet te kennen, omdat men niet zeker kan weten de bekering van anderen.

Antwoord.

Men moet de kerk niet kennen uit de wedergeboorte, maar uit de ware leer, en de heiligheid van de belijders met de leer samengevoegd; deze twee zijn te kennen: waar deze zijn, daar is de ware kerk; maar of iemand die twee in waarheid heeft of in schijn dat komt op hem zelf aan, en 't is geen kenteken van de kerk voor anderen.

Zo blijft het dan vast, dat de ware gelovigen alleen leden zijn van de kerk, zoals ze op aarde vergaderd en meer of minder zichtbaar is, en dat de onbekeerden geen leden van haar zijn, ofschoon zij uitwendig in haar zijn.

De eigenschappen van de kerk.

XIV. Dus hebben wij gezien dat de kerk is een vergadering, en een vergadering bestaande uit ware gelovigen. Nu zullen wij verder gaan in de ontleding van de beschrijving, boven, par. 8, voorgesteld, en zullen de eigenschappen van de kerk voorstellen, namelijk dat de kerk is één, heilig, algemeen, Christelijk.

Zij is één.

1. De kerk is één, niet een énige ten opzichte van de plaats, want zij is op veel plaatsen door de wereld verspreid, en bestaat uit veel bijzondere kerken, die alle tot geen één

plaats, 't zij Jeruzalem, Rome, of enige andere, bepaald of gebonden zijn. Zij is één, niet ten opzichte van haar uitwendige vertoning in de wereld; want zij is als de maan, zij heeft haar toenemen en afnemen, soms is ze in meerder, soms in minder luister; soms is ze meer verspreid, soms beslaat ze minder plaats; maar de kerk is één, ten opzichte van haar natuur en wezen, welke dezelfde is op alle tijden en plaatsen, waarin en waar zij is. Zij is één, ten opzichte van dezelfde leer van de onveranderlijke waarheid, van hetzelfde geloof, van dezelfde Geest, van dezelfde heiligheid. Dit toont de Heilige Schrift:

- Hoogl. 6:9. *Een enige is Mijn duive, mijn volmaakte, de enige van haar moeder.*
- Joh. 10:16 ... *het zal worden één kudde, en één Herder.*
- Efêze 4:4-6. *Één lichaam is het, en één Geest, gelijkterwijs ook gij geroepen zijt tot één hoop uwer beroeping; één Heere, één geloof, één doop, één God en Vader van allen.*

Deze eenheid wordt getoond in haar samenkomst tot het gehoor van Gods Woord, en het gebruik van de heilige Sacramenten, in de afscheiding van alle andere vergaderingen, die de zuivere leer niet hebben, en in de uithouding en uitwerping van dezulken, die in leer van haar verschillen. 2 Joh. 1:10. *Indien iemand tot ulieden komt, en deze leer niet brengt, ontvangt hem niet in huis, en zegt tot hem niet: zijt gegroet!*

Heilig.

XV. 2. De kerk is een heilige vergadering. Dus wordt ze genoemd: 1 Petrus 2:9. *Gij zijt een uitverkoren geslacht, een koninklijk priesterdom, een heilig volk, een verkregen volk; opdat gij zou verkondigen de deugden Desgenen, die u uit de duisternis geroepen heeft tot zijn wonderbaar licht.* Hebr. 3:1. *Heilige broeders! die van de hemelse roeping deelachtig zijt.* In de opschriften van de gemeenten, aan welke de apostel Paulus zijn brieven schreef, noemt hij ze heiligen: Rom. 1:7 1 Kor. 1:2 2 Kor. 1:1 Efêze 1:1 Kol. 1:1. Gelijk de kerk één is ten opzichte van alle tijden, van Adam tot op de dag des oordeels, zo is ze ook ten opzichte van alle tijden heilig.

Men moet zich niet inbeelden, dat de heiligheid, die de kerk van het OUDE TESTAMENT had, maar was een voorbeeldige heiligheid, afbeeldende de ware heiligheid van het NIEUWE TESTAMENT en alleen bestond in de afscheiding van andere volkeren, in wassingen, in zich te onthouden van onreine en te gebruiken reine gerecht, enz. Maar zij had de ware wedergeboorte en heiligmaking, zowel als de kerk van het NIEUWE TESTAMENT.

Bewijs 1.

Want

- (a) Petrus noemt de Profeten heilige mensen Gods, 2 Petrus 1:21.
- (b) In het OUDE TESTAMENT hadden ze het ware geloof in de Messias, Psalm 96:10 2 Kor. 4:13. Paulus verhaalt een geheel register van gelovigen van het OUDE TESTAMENT Hebr. 11. Waar nu het ware geloof is, daar is ook ware heiligheid; want het geloof is door de liefde, welke een vervulling van de wet is, werkende, Gal. 5:6.
- (c) De gelovigen in het OUDE TESTAMENT waren werkzaam tot ware heiligmaking, baden om kracht, streden, 't was hun werk, hun leven naar de geboden des Heeren aan te stellen: Psalm 51:12; Psalm 43:3, 4, en de gehele 119^e Psalm.

- (d) Onbesnedenen van hart mochten also weinig, ten opzichte van zichzelf, in het huis des Heeren komen als onbesnedenen van vlees. Ezech. 44:7, 9. *Geen vreemde, onbesneden van hart, en onbesneden van vlees, zal in mijn heiligdom ingaan.*
- (e) Die ceremoniële reinigingen waren voor hen, en niet gegeven om af te beelden een ware heiligheid, die men in het NIEUWE TESTAMENT zou hebben. Wij mogen met die ceremoniële reinigingen ons nut nu wel doen, en daardoor opgewekt worden tot een inwendige en uitwendige heiligheid. Maar zij waren voornamelijk voor de gelovigen van het OUDE TESTAMENT, die wezen hen op hun vuiligheid, die leidden hen tot de Messias, om door zijn bloed gereinigd te worden, die verplichtten, vermaanden hen en wekten hen op tot de ware, inwendige en uitwendige reinheid, om zich te reinigen van alle besmetting van het vlees en des geestes, voleindigende de heiligmaking in de vreze Gods, 2 Kor. 7:1.

Tegenwerping 1.

Hiertegen is niet 't geen Paulus zegt: Hebr. 9:9, 10, 13, 14, *Welke was een afbeelding voor die tegenwoordige tijd ... die niet konden heiligen naar het geweten; bestaande alleen in spijsen, en dranken, en verscheidene wassingen, en rechtvaardigmakingen van het vlees, tot op de tijd der verbetering opgelegd. Want indien het bloed van de stieren en bokken, en de as van de jonge koe, besprengende de onreinen, hen heiligt tot de reinheid van het vlees, hoe veel te meer, enz.*

Antwoord.

Deze plaats, zeg ik, is niet tegen het bovengezegde. Want:

- (a) die zegt niet, dat zij anders niet hadden dan die ceremoniële heiligheid.
- (b) Die zegt, dat al die dingen op zichzelf genomen de ware heiligheid niet waren, 't geen wij gaarne toestaan. Gelijk nu het uitwendige kerkgaan, het uitwendig water in de doop, en het brood in het heilige avondmaal, en het uitwendig gebruiken van de Sacramenten de ware heiligheid niet zijn; maar én toen én nu moeten de uitwendige dingen door het geloof verenigd worden met Christus zelf.
- (c) Die zegt wel, dat die dingen op Christus zagen, en hen tot Christus leidden; maar die zegt niet, dat die dingen schaduwachtige voorbeelden waren op die ware heiligheid, die de kerk van het NIEUWE TESTAMENT zou hebben.

Wegens de inklevende heiligheid.

XVI. Als wij de kerk heilig noemen, dan heeft zijn opzicht niet alleen op de afzondering van alle andere vergaderingen, die de kerk niet zijn, en op de toe-eigeningen aan God. Ook niet alleen op de toegerekende heiligheid, die de kerk in Christus heeft, maar hoofdzakelijk op de inklevende heiligheid en Godzaligheid. In dit opzicht is de kerk heilig.

- (a) Omdat zij bestaat alleen uit ware bekeerde en gelovige lidmaten.
- (b) Omdat de ware heiligheid alleen daar geleerd en aangedrongen wordt.
- (c) Omdat de ware heiligheid daar te vinden is, en zich vertoont voor 't oog van allen, die de ware heiligheid weten te onderscheiden van de schijnheiligheid, die zich in andere vergaderingen vertonen mocht.

Dit stelt niet een zuivere en volmaakte kerk; want alle leden hebben maar een klein beginsel van de heiligheid, en hebben nog veel verdorvenheid in zich, en behalve dat, zijn er zeer velen in de kerk, schoon ze geen ware leden van de kerk zijn, die onbekeerd

zijn. Altijd zijn er kwaden, 't kaf onder 't koren, onkruid onder de tarwe. Beschouwt de kerk van Adam tot op Christus, en gij zult bevinden, dat God in het merendeel geen behagen had, 1 Kor. 10:5. Ten tijde van Christus was de Joodse kerk zeer bedorven. Zelfs de gedoopte discipelen vielen bij menigten van Christus af, Joh. 6:67. Paulus verklaart dat de gemeente van Korinthe vleselijk was, 1 Kor. 3:3. Dat er hoererij onder hen in zwang ging, 1 Kor. 5:1. Men ging dronken ten avondmaal, 1 Kor. 11:21. Sommigen van hen hadden de kennis Gods niet, 1 Kor. 15:34. In de gemeente van Galatië waren zodanigen, die afgesneden behoorden te worden, en evenwel in bleven, Gal. 5:12. De apostel Paulus verklaart van velen in de kerk: Zij zoeken allen het hunne, niet hetgeen van Christus Jezus is, Filip. 2:21. Judas zegt van de kerk: Judas 1:4, 11, 12, 13, *Want er zijn sommige mensen ingeslopen ... goddelozen, die de genade onzes Gods veranderen in ontuchtigheid... en onze Heere Jezus Christus verloochenen. Die de weg Kains ingaan. Deze zijn vlekken in uw liefdemaaltijden ... waterloze wolken, bomen in het afgaan van de herfst, onvruchtbaar, tweemaal verstorven. Wilde baren van de zee, hun eigen schande opschuimende, dwalende sterren.*

De Heere Jezus zegt van de gemeente van Efëze: Openb. 2:4, *dat ze haar eerste liefde had verlaten.*

Van de gemeente in Pergamus zegt Hij, vers 14, 15, *dat ze aldaar hadden, die de lering Balaäms en de lering van de Nicolaïeten hielden.*

In de gemeente van Thyatire lieten ze toe, *dat de vrouwe Jezabel leerde, die de dienstknechten van Christus verleidde, dat ze hoereerden en afgodenoffer aten,* vers 20.

De gemeente van Sardis *had de naam dat ze leefde, maar zij was dood,* daar waren alleen maar weinige namen, die met Christus wandelden, Openb. 3:1-4.

De gemeente van Laodicéa beeldde zich in, *dat ze rijk en verrijkt geworden was, daar ze ondertussen was ellendig, jammerlijk, arm, blind en naakt,* vers 17.

Deze zaken moeten ons tot waarschuwing dienen, om aan de zonden geen deel te hebben. En ook leren ze ons, dat men om de onzuiverheid van de kerk niet moet uitloopen, en een andere zuivere kerk trachten op te richten; met hoedanigen het ten allen tijde, en ook in onze dagen slecht en tot ergernis, en met een teken van Gods toorn is afgelopen, gelijk wij zien in de Labadisten, enz.

Algemene Kerk

XVII. 3. De derde hoedanigheid van de kerk is de algemeenheid. Daar zijn er die zeer veel op hebben met het woord Katholiek, alsof dat woord zoveel was als de ware kerk. Katholiek is een Grieks woord, maar 't wordt in de Bijbel niet gevonden, 't betekent niet rechtzinnig, ware, maar algemene. Hebr. 12:23 staat het woord paneeguris, en wordt overgezet *algemene vergadering.*

Algemeen is de kerk.

1. Ten opzichte van het getal van de uitverkorenen van 't begin van de wereld tot haar einde vergaderd, en bevat beide de triomferende en strijdende kerk. In deze opzichte spreekt de Schrift van de kerk: Hebr. 12:22, 23. *Gij zijt gekomen tot de berg Sion, en de stad des levenden Gods, tot het hemelse Jeruzalem, en de veel duizenden der engelen; tot de algemene vergadering en de Gemeente der eerstgeborenen, die in de hemelen opgeschreven zijn, en tot God, de Rechter over allen, en de geesten der volmaakte rechtvaardigen.* Efëze 1:22, 23. *En heeft Hem der Gemeente gegeven tot een Hoofd ... welke Zijn lichaam is.* Efëze 5:25, 26 ... *gelijk ook Christus de*

Gemeente liefgehad heeft, en Zichzelf voor haar heeft overgegeven, opdat Hij haar heiligen zou.

2. Algemeen wordt ook de gemeente van het NIEUWE TESTAMENT genoemd, in tegenstelling van het OUDE Testament. Toen was zij bepaald aan één natie, namelijk, Abrahams zaad. Als iemand uit andere naties tot het ware geloof kwam, die werd die natie ingelijfd, en *een Jodengenoot* genoemd. Die kerk was bepaald in Kanaän, en de stoel van de godsdienst was te Jeruzalem. Maar in het NIEUWE TESTAMENT is ze Katholiek, algemeen ten opzichte van plaats, natie en tijd, zij is nu verspreid over de gehele wereld, en dan wordt ze hier, dan daar gevonden. Zij bestaat uit allerlei naties, 't is evenwel of iemand een Jood of heiden is; zij zal nooit ophouden, maar duren tot op de komst van Christus ten oordeel.
3. De kerk is algemeen, ten opzichte van de leer, die altijd dezelfde is geweest en zijn zal. De uiterlijke wijze van godsdienst is eenmaal veranderd door Christus; want vóór Christus' komst geschiedde die door schaduwen, die hun Christus leerden, en na Christus' tijden geschiedde die zonder die schaduwen, en heeft alleen de heilige doop en het heilig avondmaal, met water, brood en wijn, als tekenen en zegels van het Genadeverbond, door Christus' bloed bevestigd.

Christelijke Kerk

XVIII. 4. De vierde hoedanigheid is, dat de kerk, is *Christelijk*, zo wordt ze genoemd:

1. Naar Christus, die het enige en alléén Hoofd is van de Kerk: Efése 5:23 ... *Christus is het Hoofd van de gemeente; en Hij is de Behouder des lichaams.* (namelijk van de gemeente) Christus is Koning van Zijn kerk: Psalm 2:6. Ik toch heb Mijn Koning gezalfd over Sion, de berg Mijner heiligheid. (Dat Christus Koning is van de kerk, hebben wij boven klaar en in 't brede getoond, daarom zullen wij in dit hoofdstuk niet breder van het Hoofd van de kerk spreken.) Christus is de Bruidegom van de kerk, die gedurig als de Bruid voorkomt in het gehele Hooglied. Zie ook: Joh. 3:29, *Die de bruid heeft, is de bruidegom.* Gelijk Eva naar de man *manninne*, en iedere vrouw naar de man genoemd wordt, zo wordt ook de kerk naar Christus de *Christelijke* genoemd, en zo ieder gelovige een Christen, Hand. 11:26. Hand. 26:28. *Gij beweegt mij bijna een Christen te worden.* 1 Petrus 4:16. *Indien iemand lijdt als een Christen.*
2. Zij wordt Christelijk genoemd, omdat zij alleen de leer van Christus omhelst, en het leven van Christus in haar leven enigszins uitdrukt. Hebr. 6:1. *Nalatende het beginsel der leer van Christus.* 2 Joh. 1:9. *Die in de leer van Christus blijft, deze heeft Beiden de Vader en de Zoon.* 1 Kor. 2:16. *Wij hebben de zin van Christus.* Gelijk de kerk de leer van Christus heeft, zo drukt ze ook enigszins zijn leven uit. 1 Kor. 11:1. *Weest mijn navolgers, gelijkerwijs ook ik van Christus.* 1 Petrus 2:21 ... *ons een voorbeeld nalatende, opdat gij Zijn voetstappen zou navolgen.*

Benaming van dwalende vergaderingen.

XIX. Veel vergaderingen bedekken hun dwalingen met de naam van *Christelijk*. Om die van elkaar te onderkennen, zo heeft de Goddelijke Voorzienigheid beschikt, dat iedere vergadering met een bijzondere naam wordt genoemd, 't zij dat ze zichzelf zo noemen, óf dat ze van anderen tot verwijt zo genoemd worden, welke benaming doorgaans geschiedt naar de eerste voorstanders van hun dwalingen. Zo wordt de paapse genoemd naar de paus haar hoofd, of Roomse naar de stad Rome, alwaar hij zijn woning heeft, en

vanwaar hij zijn dwalingen uitzendt. Mennisten naar Menno Simons, een gewezen monnik van Witmarsum in Friesland. Arminianen naar Arminius, gewezen professor te Leiden. Socianen naar Socinus. Lutheranen naar Luther.

Waarom Gereformeerde Kerk

Tot onderkenning van de ware kerk uit alle dwaalvergaderingen noemen wij ons *Gereformeerden*, niet ten opzichte van de leer, alsof wij die veranderd of verbeterd hadden, nee, die is en blijft bij ons onkreukbaar volgens Gods Woord bewaard; maar ten opzichte van de dwalingen, waarmee de kerk vervuld was, welke zij heeft uitgeworpen, uitgaande uit het midden van de Roomse ketterijen, onder welke zij zolang was gedrukt, en herstellende de kerk naar het voorschrift van Gods Woord. De ware Gereformeerde Kerk wordt bij verwijting van de partijen genoemd *Calvinisten*, naar Calvin, leraar te Genève, die zich onder de eersten mede zette tegen de Roomse dwalingen. Wij zeggen onder de eersten; want noch hij, noch Luther waren de eersten; maar Zwingli. Wij erkennen hem als een lid van de ware kerk, die veel voor de waarheid heeft gedaan, maar niet als het hoofd van de kerk, of als een die een regel in leer en leven voorschrijft. Wij roemen noch steunen op mensen, wij volgen geen mensenvindingen en leer, wij noemen ons naar geen mensen. Lust het iemand om ons naar een mens te noemen, hij doet het op zijn eigen gevaar; wil hij ons door die benaming onderscheiden, als de ware kerk van de valse, de zaak is goed, maar de wijze kwaad.

De kerk is een afgescheiden vergadering.

XX. Deze kerk, die wij in haar hoedanigheden hebben voorgesteld, noemden wij in de beschrijving, par. 8, een vergadering die afgescheiden is van de wereld. Ieder koninkrijk heeft zijn grenzen en grensscheidingen, binnen welke de onderdanen zich houden, en door welke zij van anderen afgescheiden worden. Zo is ook het koninkrijk der hemelen van alle volkeren afgescheiden, en woont op zichzelf zonder vermenging met anderen. Deze afscheiding is niet ten opzichte van de plaats, landschap of stad, gelijk in het OUDE TESTAMENT, maar zij is ten opzichte van de gemeenschap en belijdenis, van anderen afgescheiden, en zij willen anderen, die van de wereld, van een valse godsdienst zijn, bij zich niet hebben. Zij willen alleen zijn, opdat het rijk van Christus te klaarblijkelijk openbaar worde. Deze afgescheidenheid blijkt:

1. Uit Num. 23:9 ... *dat volk zal alleen wonen, en het zal onder de heidenen niet gerekend worden.* Deut. 7:6. *Gij zijt een heilig volk de HEERE, uw God; u heeft de HEERE, uw God, verkoren, dat gij Hem tot een volk des eigendoms zou zijn uit alle volken, die op de aardbodem zijn.* Ook in het NIEUWE TESTAMENT. Hand. 5:13. *Van de anderen durfde niemand zich bij hen voegen; maar het volk hield hen in grote achting.* 2 Kor. 6:17. *Gaat uit het midden van hen, en scheidt u af, zegt de Heere, en raakt niet aan hetgeen onrein is, en Ik zal ulieden aannemen.*
2. Daarom komt de kerk ons voor als omtuind en met muren besloten; Jes. 5:2. *Hij heeft die (wijngaard) omtuind.* Jes. 62:6. *O Jeruzalem! Ik heb wachters op uw muren besteld.*
3. Daarom is de kerk onder opziens, die haar in afgescheidenheid houden, en voor vermenging bewaren. Hand. 20:28, *Zo hebt dan acht op u zelf, en op de gehele kudde, over dewelke u de Heilige Geest tot opziens gesteld heeft.* Hebr. 13:17. *Zijt*

uw voorgangers gehoorzaam, en zijt hun onderdanig, want zij waken voor uw zielen. Dit toont ook haar orde: Kol. 2:5. Ziende uw ordening.

4. Daar zijn sleutels om te sluiten en te openen, Matth. 16:19. Matth. 18:17 ... *indien hij ook der gemeente geen gehoor geeft, zo zijt hij u als de heidenen en de tollenaar.* 1 Kor. 5:13. *Die buiten zijn, oordeelt God. En doet gij deze boze uit ulieden weg.*

Is verenigd.

XXI. Gelijk de kerk afgescheiden is van andere, zo is ze verenigd onder elkaar, gelijk blijkt uit het woord gemeente zelf, 't welk uitdrukt haar gemeenschap aan elkaar; uit haar afgescheidenheid; uit de vergelijkingen; zij wordt genoemd een huis, 't welk door verenigde stenen opgebouwd wordt; een lichaam, 't welk uit veel verenigde leden bestaat; een kudde, welke niet verstrooid maar bij elkaar vergaderde schapen uitmaakt; een koninkrijk, in 't welk de onderdanen samengevoegd zijn tot bescherming van elkaar.

Deze vereniging geschiedt:

1. Door omhelzing van dezelfde waarheid: Hand. 2:41. *Die dan zijn woord gaarne aannamen, werden gedoopt.*
2. Door vereniging met die allen, welke dezelfde waarheid omhelzen en belijden; belijdt iemand die waarheid alleen uiterlijk met de mond, dat komt op hem zelf aan; het oogmerk en het hart van de ware verenigden is: zich te verenigen met de ware belijders en belevers van de waarheid. Hand. 4:32. *De menigte van degenen die geloofden, was één hart en één ziel.* Neh. 10:28, 29. *Al wie zich van de volken van de landen hadden afgescheiden tot Gods wet... die hielden zich aan hun broederen.* Joh. 17:21. *Dat zij allen één zijn.* 1 Kor. 1:10.... *dat onder u geen scheuringen zijn, maar dat gij samengevoegd zijt in een zelfde zin, en in een zelfde gevoelen.*
3. Door de Geest 2 Kor. 4:13. *Omdat wij nu dezelfde Geest des geloofs hebben.* 1 Kor. 12:13. *Wij allen zijn door één Geest tot één lichaam gedoopt. Één Geest is in hen allen, één Geest bezielt hen allen, verlicht, wederbaart en heiligt hen allen.* Daarom hebben ze dezelfde natuur; gelijk nu zoekt gelijk, en verenigt zich met gelijk.
4. Zij zijn verenigd door onderlinge liefde en vrede: Efëze 4:2, 3 ... *verdragende elkaar in liefde; u beijverende te behouden de enigheid des Geestes door de band des vredes.* Kol. 3:14.... *doet aan de liefde, dewelke is de band der volmaaktheid.*
5. Zij zijn verenigd door beoging van één en hetzelfde belang, namelijk, de eer van Christus, hun Hoofd. 2 Kor. 8:23. *Zij zijn een eer van Christus.*
6. Hieruit ontstaat een onderlinge gewilligheid om elkaar te helpen, en alles met elkaar uit te staan, ja, voor elkaar het leven te laten: 1 Kor. 10:24. *Niemand zoek dat zijns zelfs is; maar een ieder zoek dat van de ander is.* 1 Joh. 3:16 ... *wij zijn schuldig voor de broeders het leven te stellen.*

God vergadert de Kerk.

XXII. De kerk komt niet vanzelf bij elkaar, 't geschiedt niet door mensen wijsheid, maar 't is God; God alleen, die de zijnen samenbrengt, en tot een volk, een kerk vergadert. Hand. 2:47. *De Heere deed dagelijks tot de Gemeente, die zalig werden.* Kol. 1:13. *Die ons overgezet heeft in het koninkrijk van de Zoon Zijner liefde.* Joh. 10:16. Deze moet Ik ook toebrengen.

Door het Woord.

Het middel, waardoor de Heere zijn kerk vergadert, is het Woord: Joh. 10:16, *zij zullen mijn stem horen, en het zal worden één kudde.* Jak. 1:18. *Naar Zijn wil heeft Hij ons gebaard door het Woord der waarheid.* Hebr. 3:1. *Heilige broeders, die der hemelse roeping deelachtig zijt.*

Als de Heere een leraar of particulier op een plaats zendt met het Evangelie, stelt hij uit het woord aan die volkeren Christus voor; wordt er iemand verlicht, gelovig en overgebracht, die kleeft dadelijk die aan, die hem Christus predikte; die twee zijn middelen tot bekering van een derde, en anderen; de overgebrachten voegen zich terstond bij de vorigen als één ziel; dus groeit de vergadering, en komt voor de dag als een licht in de duisternis, als een stad op een berg.

Een ieder hoort haar krachtige woorden, en ziet haar heilige wandel; daaruit komt achting van die vergadering in de hoorders en aanschouwers; zij worden overtuigd bij zichzelf, dat zij zo niet zijn, of zij worden daardoor overgebracht, of dat licht, dat hen bestraft niet kunnende verdragen, zo haten ze die vergadering, en kanten zich daartegen, om ze uit te roeien.

Door de glans van de kerk, en de achting die ze heeft bij het volk, en de liefde onder elkaar worden ook velen gelokt, die geen waarachtig hart hebben bekomen, en zij, hoewel onbekeerd, voegen zich bij die vergadering, ja, wel in zulke grote getale, dat ze de meesten worden. Deze zijn vrienden in 't openbaar, maar vijanden in het hart; want als zij, binnen zijnde, vernemen, dat de oprechten hen beginnen te kennen, hen met woorden of met daden bestraffen, zo beginnen zij hun aard te tonen, en onderdrukken de goeden in de kerk, meer dan de bozen van buiten doen. Hieruit ontstaat vereniging van de oprechten, en strijd van buiten en van binnen.

En bewaart ze.

XXIII. Gelijk God de kerk vergadert, zo bewaart Hij ze ook, zonder dat de kerk uitgeroeid wordt. Daar is altijd een kerk op aarde geweest, en de kerk zal op aarde zijn zo lang de wereld zal staan. Deze en gene particuliere kerken, op de een of andere plaatsen kunnen wel geheel en al afvallen van het geloof, en verketteren, of door vervolgingen uitgeroeid worden, maar de kerk zelf kan niet uitgeroeid worden; wordt ze in de ene plaats vernietigd, zij groeit wederom op een andere plaats, gelijk de ondervinding dit alles overvloedig leert. Wij zeggen niet alleen dat er altijd gelovigen en uitverkorenen, schoon hier en daar verspreid en op zichzelf levende, zijn maar dat er altijd een vergadering, een kerk zal zijn, meer of minder zichtbaar, meer of minder verdorven. En dat niet door de standvastigheid en sterkte van de kerk in zichzelf, maar door de wil en de bewarende kracht Gods.

Houdt nooit op.

Op die vraag dan: Of er altijd op aarde een kerk zal zijn? antwoorden wij *ja*. 't Blijkt:

1. Uit de beloften Gods: Matth. 16:18, *Op deze Petra zal Ik mijn gemeente bouwen, en de poorten der hel zullen dezelve niet overweldigen.* Indien ooit de kerk uitgeroeid werd en ophield, zo hadden de poorten der hel, dat is, het geweld van de duivel, haar overweldigd. Nu, dat zouden ze nooit doen; zo zou dan de kerk altijd blijven. Dit blijkt ook: Matth. 28:20, *Ziet, Ik ben met ulieden al de dagen tot de voleinding van de wereld.* De apostelen zouden zo lang niet leven, maar hun geestelijk zaad, hun kinderen, het een geslacht na het andere, en de Heilige Schriften door hen

beschreven, zouden blijven; Christus belooft zijn bijstand aan hen al de dagen tot de voleinding van de wereld, en in die kinderen en door hun Schriften leven en spreken ze nog. Dus blijft de kerk altijd en zal blijven.

2. Dit blijkt ook uit de ambten van de Heere Jezus. Hij is een altoosdurend Profeet, Priester en Koning. Nu, geen hoofd zonder lichaam, geen koning zonder onderdanen, geen lerende profeet zonder leerlingen, geen priester zonder volk, voor 't welk hij bidt, geen bruidegom zonder bruid: Psalm 110:4. *Gij zijt Priester in der eeuwigheid.* Dan. 2:44. *In de dagen van die koningen zal de God des hemels een koninkrijk verwekken, dat in der eeuwigheid niet zal verstoord worden.* 1 Kor. 15:25, 26. *Hij moet als Koning heersen, totdat Hij al de vijanden onder zijn voeten zal gelegd hebben. De laatste vijand, die te niet gedaan wordt, is de dood.*
3. Doet hierbij de ondervinding. De Bijbel vertoont ons de kerk van Adam tot op Christus en de apostelen na Christus, de kerkelijke en wereldrijke geschiedenissen geven getuigenis, dat de kerk van der apostelen tijden tot op ons geweest is. Nu is ze nog openbaar, dus besluiten wij, dat ze wel voort zal blijven in spijt van allen, die het leed is.

Tegenwerping 1.

XXIV. Lukas 18:8. *De Zoon des mensen, als Hij komt, zal Hij ook geloof vinden op de aarde?* Is dat niet te zeggen: Hij zal geen geloof vinden? En dienvolgens zal er geen kerk zijn.

Antwoord.

Dat is niet te zeggen, dat er geen gelovigen zijn zullen, want zij zullen er dan nog zeker zijn, gelijk de apostel zegt, 1 Thess. 4:15, 17; maar 't is zoveel als, dat er zo weinigen zullen zijn, dat het te verwonderen is.

Tegenwerping 2.

Men mocht nog tegen brengen: 2 Thess. 2:3.... *die (dag van Christus) komt niet, tenzij dat eerst de afval gekomen zij.* Daar een gehele afval is, daar is een gehele vernietiging van de kerk: Openb. 13:8. *Allen, die op de aarde wonen, zullen hetzelfde aanbidden.* Waar zullen dan Godzaligen zijn?

Antwoord.

Deze en dergelijke zijn wijzen van spreken, waardoor men de algemeenheid en de grootheid wil uitdrukken, maar dat sluit niet allen zonder onderscheid uit; want ook in die tijd zou de kerk in de woestijn zijn, Openb. 12:14; *en een overig zaad*, vers 17. Dus blijft het vast, dat de kerk altijd zal blijven, en nooit geheel en al uitgeroeid worden.

XXV. Gezien hebbende de natuur van de kerk in haar zelf, is nodig dat wij enige kentekenen voorstellen: waaraan men kennen kan, welke de ware kerk is of niet. Ik zeg, kennen kan; niet dat alle mensen die kennen; want dan zouden er zovele niet zijn, die elk roepen: *hier is de kerk!* Allen hebben geen ogen om de kentekenen te zien; allen zijn er niet zeer over bekommerd, maar volgen zonder onderzoek hun ouders na. Anderen hebben geen lust om het te weten en te onderzoeken, daar er nochtans zoveel aan gelegen is. Want alleen in de ware kerk is Christus met zijn zegeningen; daar is het zuivere en zaligmakende Woord, daar zijn de getrouwe herders en leraars tot volmaking van de heiligen; daar worden de zielen bekeerd; daar worden ze getroost, daar wassen ze op in heiligmaking, daar wordt de Heere Jezus beleden; daar gaat men naar de hemel.

In één woord: daar alleen gebiedt de Heere de zegen en het leven tot in der eeuwigheid. Daarom keren zich daarheen allen, die het geklank kennen, en de Heere geeft de zijnen een hart en lust om zich daarbij te voegen. Dit is ieders plicht, die zalig wil worden. En omdat er zovele vergaderingen zijn, die roepen dat zij de kerk zijn, daar ze toch verleidende en zielverdervende leringen hebben, zo is nodig, dat men wete, waaraan de ware en de valse kerken te kennen zijn, opdat men zich bij de ware voege, en zich verblijde, als men zich daarbij bevindt.

Valse kentekenen.

XXVI. Eerst zullen wij voorstellen zulke zaken, die de valse kerk als kentekenen voorstelt, opdat zij met die valse kentekenen overeenkomende, schijnen mocht de ware kerk te zijn.

De Roomse kerk zou liefst willen, dat men het Woord van God ter zijde stelde, en alleen op 't zeggen van haar, of op 't zeggen van haar Hoofd, de paus, aanging; want dan, weten ze, zouden ze het winnen. Maar omdat anderen, die zich ook kerk noemen, haar partij zijn, en de paus verklaren de antichrist te zijn, gelijk ook de ware kerk doet, zo zal, noch mag iemand zich op zijn verklaring tevreden houden; omdat er zovelen zijn, die nu de naam van kerk dragen, en de ene tegen de andere is, zo kan men niemands verklaring, ook niet van de ware kerk, op eigen gezag aannemen, maar daar moet iets anders zijn, dat de uitspraak tussen alle deze partijen doet. Omdat deze eis billijk is, ook in het oordeel van alle kordaten en onpartijdigen, versiert men sommige dingen, die met hun vergaderingen best overeenkomen, en men wil die voor kentekenen doen doorgaan, daar ze toch geen kentekenen zijn. De voornaamste van de valse zullen wij voorstellen, en hun ongegrondheid tonen.

1. Katholiek.

XXVII. Men stelt tot een kenteken van de kerk het woord *Katholiek*; maar:

1. dat woord staat in de Bijbel niet, en men zou dan maar roemen op een woord, dat buiten de Schrift verzonnen is.
2. Met het woord Katholiek werden aleer ook genoemd de Novatianen, Donatisten, Arianen en andere ketters; wat nu veel valse kerken zich toe-eigenen, dat kan geen kenteken zijn van de ware kerk.
3. Zoals het woord katholiek een kenteken van de ware kerk was, zo kon niemand daarop roemen dan zij, die niet alleen de naam hadden, maar ook de zaak; want men kan wel een goede naam hebben, maar zelf kwaad zijn. Wat hielp het de gemeente van Sardis, dat ze de naam had, dat ze leefde, daar ze ondertussen dood was? Openb. 3:1. Zij die pronken willen met de naam katholiek, zijn niet katholiek in de daad; noch in leer, alzo de hare niet is overeenkomstig met het Woord, waarmee de leer van de ware kerk altijd overeengekomen is, en overeenkomen moet; noch ook in tijd, want zij zijn nieuw, en eerst voornamelijk opgekomen na 't jaar 606; noch ook in plaats, want haar kerk is niet overal. De Turken beslaan veel meer land, de heidenen ook. Zo ook de Protestanten samengenomen, zijn zo machtig in getal, immers in sommige tijden, als zij. En zij stoten het woord katholiek om, als ze hun kerk bepalen aan een paus en aan een stad Rome. Rooms-Katholiek is zo, alsof men wit zwart zei; wat katholiek is, is niet Rooms; want Rooms zegt een bepaling tot een stad, en dat Rooms is, is niet katholiek.

4. De Kerk van het OUDE TESTAMENT en van het NIEUWE TESTAMENT is één kerk. Nu, die van het OUDE TESTAMENT was niet katholiek; want zij was bepaald in Kanaän en aan Jeruzalem, en nochtans was zij de ware kerk. Uit welke allen blijkt, dat de naam katholiek geen kenteken is van de ware kerk; daarom, al is de Gereformeerde kerk de ware kerk, en al is ze en noemt ze zich katholiek, zo wil ze nochtans op een woord, dat geen kenteken, is niet roemen.

2. Oudheid.

XXVIII. Men stelt tot een tweede kenteken, de Oudheid; doch dat is geen kenteken, waaruit een ieder de ware kerk kennen kan; want:

1. Het rijk van de duivel is van de val van Adam af al begonnen, zo is dan de kerk alleen niet oud, en daarom is oudheid geen kenteken.
2. De kerk in haar begin had nog geen oudheid; waar was de oudheid van de ware Christelijke Kerk onder de apostelen? En nochtans was zij de ware kerk, en de Joden, mochten zich niet beroemen: de ware kerk na die tijden te zijn, omdat zij de oudheid hadden. Oudheid is niets zonder waarheid; een leugen wordt geen waarheid door de oudheid.
3. Die menen de oudheid voor zich te hebben, en daarom de oudheid tot een kenteken van de ware kerk te stellen, zijn tegen zichzelf; want zij zijn nieuw en eerst in 't jaar 606 opgekomen. De kerk heeft de ware oudheid, die van der apostelen tijden af is geweest, en gebleven is bij haar leer. Uit de leer moet men de ware oudheid kennen, en niet uit de plaatsen, waar de kerk eerst geweest is; want zo men uit de plaats de oudheid zou kennen, dan was de Turkse de ware; want die plaatsen hebben de ware Christelijke leer niet behouden, en zo zijn ze vernietigd. Zo ook Rome heeft de ware Christelijke leer niet behouden, maar een nieuwe en afgodische leer niet langzamerhand aangenomen; daarom is het hun geen stof van roemen, dat tot Rome de ware kerk aler geweest is, maar 't is tot hun blaam, dat zij de waarheid en alzo de ware kerk niet hebben behouden. En of de ware kerk op een plaats kwam, daar ze tevoren niet geweest was, zo was zij daarom geen nieuwe kerk, omdat zij de oude waarheid had, beleed en beleefde. Uit deze allen blijkt, dat schoon de kerk oudheid heeft van Adam, van de apostelen af, dat nochtans de oudheid niet kan een onderkennend kenteken zijn van de ware kerk, veel minder een plaats te bezitten, alwaar aler de ware kerk geweest is. Omdat de particuliere kerken in deze en gene plaatsen door dwalingen ontaarden, in ketterse en heidense veranderen kunnen en veranderd zijn.

3. Bestendigheid.

XXIX. Tot een derde kenteken stelt men de bestendigheid.

Antwoord. 't Is waarheid dat de kerk bestendig is, nooit geheel en al ophoudt, maar door een onophoudende duurzaamheid van Christus' tijden af, tot op de voleinding van de wereld toe blijft, gelijk wij boven, par. 18 en 24, hebben getoond; maar de duurzaamheid kan geen kenteken zijn van de kerk; omdat van het rijk van de duivel ook van Adam af geduurd heeft, en veel ketterijen ook haar duurzaamheid hebben. De Joden zijn nog een afgescheiden volk, en hebben hun duurzaamheid; dat de kerk met andere algemeen heeft, is geen kenteken van de kerk. Hierbij, de duurzaamheid van de kerk, moet men niet afleiden van een plaats, want daar de kerk tevoren was, is ze nu niet, en daar ze tevoren niet was, is ze nu wel; maar de duurzaamheid is te achten naar de

waarheid van de leer, dewelke de kerk bestendig vasthoudt, op welke plaats zij is of komt.

4. Veelheid der belijders.

XXX. Tot een vierde kenteken stelt men de veelheid van de belijders; doch dat is zelfs zonder schijn. De Turkse godsdienst heeft onvergelykelyk meer belijders. En ten tijde van de Arianen stond de gehele wereld verwonderd, dat ze zo ras Ariaans geworden was. De gehele aarde zou het beest navolgen, Openb. 13:3. De kerk daarentegen is dikwijls een klein kuddeke, Lukas 12:32. De weg naar de hemel wordt van weinigen bewandeld, Matth. 7:14.

5. Opvolging.

XXXI. Tot een vijfde kenteken stelt men de opvolging of in de plaatskoming van bisschoppen en andere genoemde geestelijken. Maar de ongegrondheid blijkt:

1. daaruit, dat een kenteken van de ware kerk zal zijn, moet haar altijd en alleen eigen zijn. Nu, dit is de kerk niet altijd eigen, want de apostelen hadden geen opvolging. En 't is haar niet alleen eigen, want de Turkse en ketterse leraren hebben ook hun opvolgingen, dus komt het al wederom op de leer aan; wat is opvolging zonder waarheid?
2. De particuliere kerken, die een goede opvolging van de tijden der apostelen af hebben, kunnen ontaarden: daar kan een wolf, een ketter komen in de plaats van een rechtzinnige, en dus wordt de opvolging naderhand al vervolgens kettters; wat baat dan opvolging? De Papisten, die de opvolging stellen tot een kenteken van de kerk, veroordelen daarmee zichzelf; want behalve dat zij hun opvolgingen niet onfeilbaar kunnen bewijzen, bijzonder in de twee eerste eeuwen, zo is hun opvolging, die zij mochten hebben, ontaard en kettters geworden.

6. Wonderen

XXXII. Men stelt tot het zesde kenteken de wonderen.

Tot antwoord dient:

1. dat de wonderen geen kentekenen van de ware kerk zijn; nergens wordt dat in Gods Woord gezegd.
2. De wonderen zijn niet voor de gelovigen, maar voor de ongelovigen, zodat de kerk dezelve niet van node heeft, en als men een ongelovige tot de ware kerk zou trekken, dan moest men telkens een nieuw wonder doen, 't welk de voorstellers van dit kenteken nochtans niet doen.
3. Het doen van wonderen na de tijden van de apostelen, en het roemen op dezelve tot bevestiging van de leer, is een kenteken van de anti-christlijke kerk, gelijk blijkt uit: 2 Thess. 2:9 ... *wiens toekomst is naar de werking des satans, in alle kracht, en tekenen, en wonderen van de leugen*. Hieruit blijkt immers dat de wonderen geen kentekenen van de kerk zijn.

7. Voorspoed

XXXIII. Men stelt tot een zevende kenteken de zichtbare glans en de voorspoed van de kerk. Maar op geen vaster grond dan de vorige. Niet één schriftuurplaats is er voor, de ondervinding is er geheel tegen; de kerk is als de maan vele wisselvalligheden onderworpen. Zie maar aan de staat van de kerk, in het Oude en in het Nieuwe

Testament. Waar was de glans van de kerk, op 't laatste van de eerste wereld, toen de gehele aarde haar weg had bedorven, vervuld was met wrevel, en Noach alleen met enige weinigen in de ark besloten was? Waar was de glans van de kerk in Israël, toen Elia meende dat hij alleen overgebleven was? 1 Kon. 19:14. Hoe menigmaal is ze door de goddeloze koningen van Juda van al haar glans beroofd, als de tempel gesloten, en de afgodendienst algemeen was ingevoerd? Waar was de glans van de kerk, toen de Heere Jezus in de wereld kwam, en de kerk tot in de grond toe bedorven vond?

Zo is het ook gegaan met de kerk van het NIEUWE TESTAMENT nadat ze door buitengewone uitstorting van de Heilige Geest over de gehele aarde zich heerlijk vertoonde. In de eerste drie honderd jaren is ze meermalen zo verwoest, dat men bijna geen openbare kerk kon kennen, dat de Naam van Christen tot de uiterste versmaadheid was geworden, dat de kerk zich in bossen en valleien moest verschuilen. Ook was wel duidelijk voorzeggd, dat de kerk twaalf honderd zestig jaren ten tijde van de antichrist in de woestijn zou vluchten en zich aldaar verbergen. Openb. 12:14. Dus hebben wij gezien dat alle deze opgestelde dingen geen kentekenen van de ware kerk zijn.

Sommigen doen er nog meer kentekenen bij, maar van geen belang, en niet waardig dat wij ze aantekenen.

Ware kentekenen.

XXXIV. De valse kentekenen weerlegd hebbende, zullen wij de ware voorstellen, welke altijd en alleen in de kerk, in wat uitwendige staat zij ook is, zich vertonen.

1ste kenteken: **zuiverheid van de leer**

Het eerste en 't voornaamste is de zuivere leer, overeenkomstig met het Woord van God. Wij hebben nu niet te doen met die, welke de eerste beginselen ontkennen, maar met genaamde Christenen, die het Woord van God erkennen de onfeilbare waarheid te zijn; daarom hebben wij maar te zien wat het Woord van God tot kenteken van de ware kerk stelt. Die zich naar het Woord van God niet wil gedragen, die ga heen; maar die het Woord van God wil houden tot enige regel van leer en gedrag, die zal uit het Woord kunnen zien, dat die alleen de ware Kerk is, die de zuivere leer, overeenkomstig met het Woord, heeft. Dit blijkt:

Bewijs 1. Uit zulke teksten, alwaar het Woord van God gesteld wordt als het middel, waardoor de kerk wordt vergaderd, bewaard en opgebouwd, als de schat die haar gegeven is, om te bewaren, als de zaak waardoor zij strijden moet.

(a) Zie van het eerste: Efëze 2:19-21. *Zo zijt gij dan niet meer vreemdelingen en bijwoners, maar medeburgers der heiligen, en huisgenoten Gods: gebouwd op het fundament van de apostelen en profeten, waarvan Jezus Christus is de uiterste Hoeksteen; op welke het gehele gebouw, bekwamelijk samengevoegd zijnde, opwast tot een heiligen tempel in den Heere. Efëze 5:26. Opdat Hij haar heiligen zou, haar gereinigd hebbende met het bad des waters door het Woord. Jak. 1:18. Naar zijn wil heeft Hij ons gebaard door het Woord der waarheid. 1 Petrus 1:22. Hebbende dan uw zielen gereinigd in de gehoorzaamheid der waarheid.*

(b) Zie het tweede, namelijk, dat de kerk het Woord als een toevertrouwde schat bewaren moet: Rom. 3:2 ... *dit is wel het eerste [voordeel], dat hun de Woorden van God zijn toebetrouwd. 1 Tim. 3:15 ... dat is de Gemeente des levenden Gods, een pilaar en vastigheid der waarheid.*

(c) Zie het derde, dat de kerk voor de zuivere leer moet strijden: Judas 1:3 ... *ik heb noodzaak gehad aan u te schrijven, en u te vermanen, dat gij strijdt voor het geloof, dat eenmaal de heiligen overgeleverd is.*

Dat het Woord nu het bovengezegde is, is zonder tegenspreken uit de getoonde teksten klaar; dat die zaken een kenteken zijn van de ware kerk, blijkt ook uit bovengenoemde teksten, waar die zaken aan de kerk worden toegeëigend als eigenschappen van de kerk. Nu, uit de eigenschappen kent men een zaak; zo is dan de zuivere leer van het Woord van God een kenteken van de kerk.

2. Daaruit valse kerken gekend.

Doe hierbij, dat uit het Woord van God de valse vergaderingen gekend worden, zie: 2 Joh. 1:9, 10. *Een ieder, die overtreedt, en niet blijft in de leer van Christus, die heeft God niet; die in de leer van Christus blijft, deze heeft Beiden den Vader en den Zoon. Indien iemand tot ulieden komt, en deze leer niet brengt, ontvang hem niet in huis. Indien het Woord een kenteken is, waaruit men de valse kerken kennen kan, zo is dan het Woord, door de weg van het tegendeel, een kenteken van de ware kerk.*

3. Daar Christus is.

Die vergadering, waarin God en Christus wonen, die is de ware kerk: Matth. 18:20. *Waar twee of drie vergaderd zijn in Mijn Naam, daar ben Ik in het midden van hen.* 2 Kor. 6:16 ... *Ik zal in hen wonen, en Ik zal onder hen wandelen; en Ik zal hun God zijn, en zij zullen Mij een volk zijn.* Openb. 2:1 ... *dit zegt Hij, Die in het midden van de zeven gouden kandelaren wandelt.* Nu, de Vader en Christus wonen, waar Zijn Woord aangenomen en bewaard wordt. Joh. 14:21, 23. *Die Mijn geboden heeft, en dezelve bewaart, die is het die Mij liefheeft ... zo iemand Mij liefheeft, die zal Mijn Woord bewaren, en Mijn Vader zal hem liefhebben, en Wij zullen tot hem komen, en zullen woning bij hem maken.*

Ziet zo is dan het Woord te hebben en te bewaren een kenteken van de ware kerk.

4. Aan het Woord zich te houden.

Dit blijkt uit zulke teksten, waarin de kerk beschreven wordt zich te houden enig aan het Woord. Zie: Hand. 2:42. *Zij waren volhardende in de leer der apostelen.* Joh. 10:26, 27. *Gij gelooft niet, want gij zijt niet van Mijn schapen; Mijn schapen horen Mijn stem.* De Heere Jezus toont daar, dat diegenen, die niet tot Zijn stal behoren, en dat diegenen, die immers tot Zijn stal behoren, alleen daaruit gekend worden, dat ze Zijn stem, dat is Zijn Woord horen en aannemen, of niet horen en aannemen. Nu, kent men daaruit de schapen, zo ook de gehele kerk; want zij zijn van één natuur, en de kerk bestaat uit schapen.

Zegt men: *het horen of niet horen is geloven en aannemen, en dat is een werk van het hart, en daarom niet kennelijk voor anderen, zodat het niet kan zijn een kenteken van de kerk.*

Antwoord.

1. Christus spreekt hier van hetgeen klaarblijkelijk was. Het was kennelijk wie hoorden en aannamen, en wie niet.
2. Daar kan geen recht aannemen zijn, tenzij dat gewrocht wordt door het gehoor van het Woord, Rom. 10:17. En waar het aannemen van het hart is, daar is de belijdenis des monds, Rom. 10:10. Hiertoe dient ook, Joh. 8:31, 32: *Indien gij in Mijn woord*

blijft, zo zijt gij waarlijk Mijn discipelen en zult de waarheid verstaan, en de waarheid zal u vrijmaken. Hier wordt klaar getoond waaruit een discipel kennelijk is, en welke zijn natuur is. Namelijk, geen andere dan het verstaan en blijven in de waarheid. Zodat het klaarblijkelijk is, dat de kerk gekend wordt aan het aannemen, vasthouden en beleven van het Woord. Zo is dan het Woord het kenteken van de ware kerk.

Tegenwerping 1.

XXXV. Ieder roemt dat zijn leer met het Woord overeenkomt, daarom kan de leer het kenteken niet zijn, want het blijft in twist, wie het Woord voor zich heeft.

Antwoord.

1. Dit toont dan klaar dat ieder overtuigd is, dat het hebben van de ware leer immers het kenteken is, omdat ieder wil dat zijn leer met het Woord overeenkomt.
2. Roemen en zijn scheelt het gehele wezen. Daarom moet men aan de toets ieders leer beproeven.

Aanhouding. Was het niet veiliger zich te onderwerpen aan de uitspraak van de kerk, of haar zichtbaar hoofd, de paus, omdat over de uitlegging van het Woord zoveel verschil blijft, en de kwestie, wie de ware kerk is, niet uitgesproken, noch alzo weggenomen wordt.

Antwoord.

1. De paus en zijn aanhang komt als partij mede roemen dat zij de ware kerk zijn, dus kan partij in haar eigen zaak geen uitspraak doen, al waren ze de ware kerk, daar ze het toch niet zijn, en zo zou hij een valse uitspraak doen.
2. Het Woord doet de uitspraak, en beslist het verschil klaar genoeg. Die zich van de uitspraak Gods in zijn Woord niet wil onderwerpen, maar daartegen aandruisen, die doet dat op zijn eigen gevaar, en zal zijn oordeel dragen.
3. De apostel zegt: 1 Kor. 11:19, *Er moeten ook ketterijen onder u zijn, opdat degenen, die oprecht zijn, openbaar mogen worden onder u.* Dus moet men niet verwachten, dat alle verschil geëindigd zal zijn, maar men moet zich houden aan de wet en de profeten, en naar die regel voortgaan, Lukas 16:29, 31; Jes. 8:20; Gal. 6:16.

Tegenwerping 2.

Een eenvoudige kan de Bijbel niet onderzoeken, en kent ook de leer van iedere vergadering in de grond niet; dus kan de overeenkomst van de leer met het Woord het kenteken van de kerk niet zijn.

Antwoord.

Omdat een blinde of onkundige het goud niet kan toetsen aan de toetssteen, is daarom de toetssteen geen toetssteen? En is het goud daardoor niet te kennen? Zo ook hier. Of een verduisterde van verstand niet begrijpen kan de dingen die des Geestes Gods zijn, dat neemt niet weg dat Gods Woord de proefsteen is. Een verlichte kent het, en wordt er van verzekerd.

Aanhouding.

Maar hoe zullen de arme mensen het maken, bij wie zullen ze zich voegen, die moeten maar blindelings toetasten; en als ze zich bij een vergadering gevoegd hebben, hoe zullen ze weten dat zij in de ware kerk zijn?

Antwoord.

1. Die vraag blijft altijd, wat men ook tot een kenteken stelt.
2. Hun plicht is bidden en het Woord onderzoeken, en alles daaraan toetsen. Het is enkel genade, als God iemand de verborgenheden van het Koninkrijk der hemelen geeft te weten, Matth. 13:11.
3. Of iemand al bij de ware kerk zich gevoegd heeft, en hij blijft blind en onbekeerd, zo heeft hij er toch geen nuttigheid uit; maar als God de zijnen bekeert en verlicht, zo weten ze welke de ware kerk is, en zij verblijden zich dat zij er leden van zijn, zeggende: *Ik verblijde mij in degenen, die tot mij zeggen: Wij zullen in het huis des Heeren gaan. Onze voeten zijn staande in uw poorten, o Jeruzalem!* Psalm 122:1, 2. Als iemand zich bij de paapse blindelings voegt dan voegt hij zich zeker bij de valse kerk.

Tegenwerping 3.

In de kerk kunnen veel dwalingen zijn, zodat niet altijd de ware leer daar is, of gekend kan worden; dienvolgens kan de ware leer het onfeilbaar kenteken van de ware kerk niet zijn.

Antwoord.

1. Al zijn er soms wel veel dwalingen in de kerk, ja, al overstromen de dwalingen de ware kerk, gelijk ten tijde van de antichrist, zo is nochtans het Woord en de ware leer daar te vinden, en daar zijn nog altijd zodanigen, die de waarheid verdedigen, en de dwalingen tegenstaan.
2. Alle dwalingen raken het fundament niet, en zo kan de waarheid, waardoor men zalig kan worden, daar in wezen blijven. Maar als in een vergadering overstromende gronddwalingen komen, en aldaar maar enige waarheden, die niet zaligmakende zijn, blijven, gelijk in alle ketterse vergaderingen nog wel enige waarheid is, dan houdt die particuliere kerk op een kerk te zijn, en alle ware gelovigen zijn dan gehouden en verplicht zich van die vergadering af te scheiden, en God trekt de Zijnen dan daar ook uit.

Tegenwerping 4.

De kerk is kenbaarder dan het Woord, dus is niet het Woord, maar de kerk zelf een kenteken.

Antwoord.

De uitwendige vergaderingen lopen wel vlugger in het oog dan het Woord; maar welke van al de vergaderingen de ware kerk is, dat is niet kenbaarder dan het Woord; maar het Woord is kenbaarder dan die, omdat zij uit het Woord gekend moet worden, als boven is getoond.

Aanhouding.

Men moest, zal men zeggen, op de oudheid en op de luister van de kerk zien, en daar men die meest vond, daar moest men uit besluiten, dat het de ware kerk was.

Antwoord.

Dat de kerk daaruit niet te kennen is, is boven, par. 8 en 33, getoond; die op de ene plaats de oudste is, is op een andere plaats de nieuwste wel; die op de ene plaats de openbare en meest heerlijke is, is wel op een andere plaats de duisterste. Oude leugen is nooit waarheid. Lichamelijke en wereldse glans of pronkerij in de kerken is geen kenteken van het geestelijke, maar doorgaans een teken van de wereld en van de valse kerk.

Tegenwerping 5.

In het kennen van de kerk uit het Woord kan men dwalen; dus kan het Woord het kenteken van de ware kerk niet zijn.

Antwoord.

1. Het Woord kan niet dwalen, noch doen dwalen, dat is een eeuwigdurende waarheid, maar het verstand des mensen kan dwalen; doch al kan het dwalen, dwaalt het altijd niet, en omdat het dwalen kan, blijft de mens niet altijd in onzekerheid of hij niet altijd dwaalt; want hij kan veel dingen zowel kennen en doorzien, dat hij weet dat hij in die zaak niet dwaalt: Joh. 6:69. *Wij hebben geloofd en bekend, dat Gij zijt de Christus.* 1 Kor. 2:12. *Wij hebben ontvangen de Geest die uit God is, opdat wij zouden weten de dingen, die ons van God geschonken zijn.* 1 Joh. 5:6 ... *De Geest getuigt dat de Geest de waarheid is.*
2. Veel meer is men in gevaar van dwalen, als men op het bloot zeggen van een vergadering aanging, omdat valse kerken zo wel zeggen dat zij de kerk zijn, als de ware. Dus moet men een onfeilbaar kenteken hebben, daar men staat op maken kan, en dat niet kan dwalen, noch doen dwalen, 't welk alleen is het Woord. Als men dan een kerk hoort zeggen: *wij zijn de ware kerk*, en men beproeft haar leer en gedrag met Woord, en men bevindt dat met elkaar overeen te komen, dan kan men zeggen met de gelovige Samaritanen: *Wij geloven niet meer om uws zeggens wil; want wij zelf hebben Hem gehoord, en weten, dat Deze waarlijk is de Christus, de Zaligmaker der wereld*, Joh. 4:42. Dus blijft dan vast dat het Woord het ware kenteken van de ware kerk is.

2^e kenteken: **heiligheid.**

XXXVI. Het tweede kenteken van de ware kerk is de heiligheid van de leden van de kerk. De leer, overeenkomstig met het Woord, is het voornaamste, en het alleen genoegzaam kenteken; de anderen moeten toch mede aan het Woord getoetst worden. Maar tot meerdere uitbreiding, en tot het kenbaarder maken van de kerk, voegen wij nog drie andere daarbij, en stellen tot een tweede de heiligheid van de leden van de kerk. Wij hebben boven, par. 11, 12, 13, getoond, dat alleen de ware bekeerden leden van de kerk zijn, en par. 16, 17, dat de heiligheid een eigenschap is van de ware kerk, volgens de Belijdenis van het geloof: *Wij geloven een heilige kerk.* Is dan de heiligheid een eigenschap van de kerk, zo is dan de kerk daaruit te kennen; en het is geen ware kerk, welke de ware heiligheid niet heeft. Andere vergaderingen roemen ook op heiligheid; maar 't is niet al heiligheid dat men heiligheid noemt; daarom moet men eerst uit Gods Woord weten, welke de ware heiligheid is.

Ware heiligheid":

- (a) spruit uit het ware geloof. Waar geen waar geloof is, daar is ook geen ware heiligheid. 't Geloof nu neemt Christus als Borg aan tot rechtvaardigmaking en heiligmaking. Joh 1:12. Door het geloof wordt de ziel dadelijk verenigd met Christus, 1 Kor. 6:17. Door het geloof woont Christus, die hun leven is, in hun harten, Eféze 3:17. Het geloof reinigt het hart, Hand. 15:9. Dat geloof is werkzaam door de liefde, Gal. 5:6. Dat geloof doet hun goede werken voortbrengen, Jak. 2:18.
- (b) De ware heiligheid bestaat in de overeenkomst van onze wil met de wil Gods, Eféze 6:6. In het overeenkomen met de wet Gods, Matth. 22:37, en in de herstel van het Beeld Gods, Eféze 4:24.

- (c) De heiligheid bestuurt alle daden niet tot haar eigen eer, maar tot verheerlijking van God, 1 Kor. 10:31. Deze heiligheid wordt alleen in de ware kerk geleerd en beoefend. Andere vergaderingen, of ze heiligheid beweren en voorwenden, zo is ze toch maar een natuurlijke deugdzaamheid, waarin sommige heidenen zelfs uitstekende zijn geweest, en niet een ware heiligheid, die God in Zijn Woord eist, die wij zo terstond kort voorstelden. Als wij zeggen *dat de ware heiligheid een kenteken van de ware kerk is*, dan zeggen wij niet, dat allen, die in de kerk zijn, deze heiligheid hebben, maar alleen, dat zij daar te vinden is voor degenen, die de rechte heiligheid kennen, en die daarnaar zoeken, en dat de ware leden die deelachtig zijn. De kerk kan met zovele onbekeerden vervuld zijn, dat zij de meesten zijn, de meester daar spelen, en de goeden onderdrukken; 't is hier: *velen geroepen, maar weinigen uitverkoren*. Als wij zeggen, dat heiligheid een kenteken van de kerk is, dan verstaan wij niet deze of gene kerk in 't bijzonder van een stadje of dorpje, maar de kerk in 't gemeen, zoals ze op de wereld verspreid is, alle bijzondere kerken samengenomen. Ik zou niet durven zeggen dat in iedere bijzondere kerk ware Godzaligen waren, bijzondere kerken kunnen in leer en leven ontwaarden en uitsterven.

3^e kenteken: **recht gebruik van de Sacramenten.**

XXXVII. Tot het derde kenteken stellen wij het recht gebruik van de Sacramenten. Dit moet al wederom uit Gods Woord gekend, en niet alleen op zichzelf, maar met anderen samengevoegd worden. Waar men het eerste kenteken vindt, daar zal men ook de andere vinden. De sacramenten zijn van Christus in de kerk ingesteld en worden in het Woord voorgesteld, hoe men dezelve gebruiken moet, van welke natuur en gebruik beneden zal gesproken worden, Hoofdstuk 38. Zie Gen. 17:14; Num. 9:13; Matth. 28:19; 1 Kor. 11:23-30.

De sacramenten zijn zegels van het Verbond der genade, alleen voor de bondgenoten. Gelijk men uit het wapen of zegel iedere familie kent, zo kent men uit de sacramenten de ware kerk. Of wel iedere vergadering ook de sacramenten beweert te hebben, zo is toch bij haar het rechte gebruik niet, of men heeft ze alleen tot een teken van vereniging, of tot een blote gedachtenis van Christus' lijden, of men stelt de uitwendige tekenen voor Christus zelf, en schrijft die de kracht van Christus toe, zodat men de natuur van de sacramenten vernietigt.

4^e kenteken: **oefening van de sleutels.**

XXXVIII. Tot het vierde kenteken stellen wij de oefening van de sleutels. De Heere Jezus heeft van de kerk sleutels gegeven, om daardoor deze in te laten, en genen uit te sluiten, welke de Heere Jezus bevolen heeft in te laten of uit te sluiten; deze sleutels zijn de verkondiging van het Goddelijke Woord, en de Christelijke ban, van welke wij beneden, hoofdstuk 29 zullen handelen.

De kerk is een vergadering van de wereld afgescheiden, en onder elkaar verenigd tot één lichaam, onder haar enig hoofd Jezus Christus, waarvan wij par. 21, 22 gesproken hebben. Daartoe heeft de Heere Christus sleutels gegeven, en gebiedt uit te houden, en uit te werpen, die de ware leer niet hebben, en die niet overeenkomstig de ware leer leven. Zie hiervan, Matth. 18:17; 1 Kor. 5:13; 2 Thess. 3:14. Gelijk men uit de sleutel het slot kent, waartoe die behoort, zo kent men uit de sleutels de kerk; doch men moet die wederom niet alleen nemen, maar samengevoegd met de andere vorige, en men

moet het recht gebruik kennen uit het Woord. Als men de dwalenden in leer, en de ergerlijken in leven uitsluit, en de rechtzinnigen in leer, en de Godzaligen in wandel inlaat, dan gebruikt men de sleutels recht, en daaruit kent men de ware kerk; maar als men al inlaat wat wil, van wat leer of leven hij zij; of als men de rechtzinnigen uitwerpt, en dwalenden in Zijn gemeenschap inlaat, dat is een klaarblijkelijk teken van een valse kerk. Gelijk overal onvolmaaktheid is, en de bijliggende onvolmaaktheid de zaak zelf niet wegneemt, zo is er ook gebrek in het gebruik van de sleutels; in de ene bijzondere kerk worden de sleutels beter gebruikt dan in de andere, nochtans zal men in de kerk het recht gebruik van de sleutels vinden.

Hieruit blijkt, dat de Gereformeerde kerk de ware kerk is.

Als men deze kentekenen samen neemt, zo zal men klaar zien, welke vergadering de ware kerk is, en zij zullen openbaar getuigen dat de Gereformeerde Kerk alleen de ware kerk is, in tegenstelling van alle genaamde kerken, onder wat naam zij ook voorkomen, en de wereld is vervuld met boeken, waarin de schrijvers onweersprekelijk tonen, dat die kentekenen alleen op de Gereformeerde Kerk passen, en wij zijn nog in staat dat te tonen, tegen allen die het zouden willen tegenspreken. Dus verblijden wij ons in de genade Gods: *Geloofd en geprezen zij hierover zijn heilige Naam tot in der eeuwigheid!*

XXXIX. De partijen, kunnende met het Woord van God niet tegenspreken, maken twee tegenwerpingen uit hun eigen hersenen, waaruit zij willen tonen, dat de Gereformeerde Kerk de ware niet is.

Tegenwerping 1.

De Gereformeerde Kerk is nieuw, en eerst in de verleden eeuw opgekomen, daar de ware kerk is van een onveranderlijke duurzaamheid. Want, waar was de Gereformeerde Kerk vóór Zwingli, Luther en Calvijn?

Antwoord.

Hierop antwoorden wij aldus:

1. De ware kerk blijft bestendig en duurzaamheid, zonder enige tussentijdste onderbreking, gelijk wij getoond hebben par. 23. De ware leer is een onfeilbaar kenteken van de kerk, die daarom de ware kerk altijd blijft, gelijk getoond is par. 34, 35. Waar dan de ware leer is, die de profeten en apostelen door Gods Geest in het Woord hebben voorgesteld, daar is dan ook de kerk. Nu, de Gereformeerde Kerk heeft de altijddurende ware leer; zo is dan de Gereformeerde Kerk de ware kerk; en zij is vóór Luther geweest, waar de ware leer, die niet opgehouden heeft, was.

2. De Gereformeerde Kerk, omdat zij de apostolische leer heeft, zo is ze ook de apostolische kerk. Zij was:

- (a) ten tijde van de apostelen overal door de gehele wereld in alle hoeken verspreid.
- (b) Daarna was zij onder het gebied van de heidense keizers, die, tot op Constantijn de Grote, dat is drie honderd jaar na Christus' geboorte, haar te vuur en te zwaard wreed hebben vervolgd, doch dezelve niet hebben kunnen vernietigen.
- (c) Daarna was zij op de plaats, waarin de antichrist zich indrong, waarvan de apostel spreekt: 2 Thess. 2:4 Alzo dat hij in de tempel Gods als een God zal zitten. Dat is, de kerk was te Rome, en in Europa voornamelijk; zij was die kerk waarin het pausdom zich indrong, en langzamerhand de kerk meer en meer met dwalingen

vervulde; want de paapse godsdienst is niet ten eerste zo geweest, als ze nu is, maar haar dwalingen zijn langzamerhand van tijd tot tijd aangegroeid. Eerst hadden ze weinige, zodat het er nog in te harden was, hoewel met grote smart en droefheid, daarna vermeerderden de dwalingen, zodat het er niet langer in te harden was; waarom de kerk op Gods bevel zich van haar afscheidde, en uit het midden van haar uitging. De paapse godsdienst en die deze aanhingen, waren in de kerk, zij verdrukten de kerk. Wij zeggen, de kerk was daar, waar de paapse dwalingen zich langzamerhand indrongen, en de kerk bedierven. Zij was waar de paapse kerk was. Zij was niet in de paapse kerk, maar de paapse kerk was in haar.

- (d) Zij was daar, alwaar de twee getuigen, dat is, weinige, doch genoegzame waren, Openb. 11:3; want van Constantijn af hebben altijd enige zich tegen de opkomende dwalingen gekant, met mond en pen, en de een bijzondere kerk bleef langer zuiver dan de andere. De zuivere gaven getuigenis tegen de dwalingen. Is in sommige plaatsen zuiver gebleven; ook toen de antichrist heerste.
- (e) Zij was in verscheidene bijzondere en van het pausdom zich afgescheiden houdende kerken, tegen welke de paus van oude tijden af zijn vervolgingen in 't werk gesteld heeft, en van tijd tot tijd dan deze, dan geen uitgeroeid heeft; gelijk er van de beginne aan zulke kerken geweest zijn in de zuidelijke gedeelten van Frankrijk; zulke zijn er geweest in sommige gedeelten van Engeland en Schotland, in Bohemen, alsmede in Piëmont; tegen welke hij wel veel vervolgingen heeft aangericht, maar zij staat tot op deze dag. Van deze allen getuigen de geschiedenisboeken overvloedig; bijzonder van de Piëmontezen schrijven verscheidene paapse schrijvers, als Thumanus, Aeneas Sylvius, Eckius, Tochlaeus, onder de benamingen van ketters, en verklaren, dat vóór Zwingli, en Luthers tijden zeer velen zijn geweest, die dezelfde leer, die zij ketterijen noemen, hebben gehad, en dat Zwingli, Luther en Calvijn die zelf wederom vernieuwd en aan de dag gebracht hebben.

Getuigenissen van paapse schrijvers over de Waldenzen.

XL. In het bijzonder zijn er twee paapse schrijvers, die opmerkelijk schrijven van de Waldenzen. Ik zal de moeite nemen, uit ieder iets in onze taal over te zetten, omdat hun getuigenis zo nadrukkelijk is.

Reynerius, een inquisitiemeester, die een weinig voor het jaar 1400 geschreven heeft, spreekt van de Waldenzen aldus: Onder alle sekten, die daar nu zijn, of die daar geweest zijn, is er geen schadelijker geweest aan de Roomse kerk dan die van de Lionisten (of van de armen van Lyon, welke zijn de Waldenzen) en dat om drie oorzaken.

- De eerste is, dat ze ouder is dan alle; want sommigen zeggen dat ze geduurd heeft van de tijd van Sylvester, anderen zelfs van de tijden van de apostelen.
- De tweede is, dat ze algemener is; want er is bijna geen land waarin deze sekte niet is aangenomen.
- De derde is, omdat, terwijl alle andere sekten door de gruwelijkheid van lasteringen tegen God de toehoorders schrik aanjagen, deze een grote gedaante heeft van Godzaligheid, omdat zij voor de mensen rechtvaardig leven, en alles van God wel geloven, en al de artikelen, die in het symbolum (de 12 Artikelen van het Geloof)

begrepen zijn, onderhouden; alleen lasteren zij de Roomse kerk en de geestelijkheid, dat is paus, kardinalen, bisschoppen, en andere genaamde geestelijken.

De aartsbisschop Sesselius, in zijn boek tegen de Waldenzen, spreekt aldus:

De Waldenzen hebben hun oorsprong van een godsdienstig man, met name Leo, ten tijde van Constantijn de Grote, de eerste Christenkeizer, welke Leo, een afkeer hebbende van de gierigheid van paus Sylvester, en van de al te grote vrijheid van Constantijn, heeft liever de armoede in de eenvoudigheid van het geloof willen volgen, dan met Sylvester blijven en door de vette beneficiën besmet worden, welke aanhingen allen, die wel van het geloof gevoelden.

Dit zijn getuigenissen van partijen.

Vraagt men ons dan: *waar was de Gereformeerde Kerk vóór Luther?*

Ik antwoord: bij de vorige genoemden, in Piëmont, bij de Waldenzen; want onze leer is dezelfde met de hunne, en te samen met Gods Woord in alle delen overeenkomende.

Tegenwerping 2. Geen zending van dienaren.

XLI. De tweede tegenwerping wordt genomen van de zending van de dienaren. Waar geen zending is door paus of andere geestelijken, daar is geen ware kerk; maar de dienaren des Woords van de Gereformeerde kerk hebben zo'n zending niet, zo is dan hun kerk de ware kerk niet.

Antwoord.

1. Zending van de paus van geen waarde. Het wordt ontkend, dat er een zending van paus, enz. behoeft te wezen om een ware kerk te zijn. Ja, wij zeggen, dat na de uitgang van de ware kerk uit haar, hun zending van geen waarde is, en dat de antichrist geen macht heeft om leraren te zenden. Hun zending vóór de uitgang van de kerk kan men erkennen, omdat zij in de kerk waren en zo kwam de zending van de kerk.
2. De opvolging van de dienaren is geen kenteken van de ware kerk, gelijk par. 31 is bewezen; ook is de zending van de dienaren geen sacrament. Zodat er wel een ware kerk voor een tijd kan zijn, geheel zonder dienaren.
3. De kerk heeft macht, in geval van noodzakelijkheid, te beroepen tot dienaars des Woords, die zij oordelen bekwaam daartoe te zijn, ofschoon de omstandigheden en ceremoniën, die in een welgestelde kerk gepleegd worden, alsdan nagelaten worden. De zending is van God, van hem krijgt ze 't gezag; de mensen zijn middelen, door welke ze gezonden worden: 't zij van leraren in een nu gestelde kerk, 't zij de gemeente zelf in verwarde tijden, in herstel van een bedorven kerk. De vergadering van 120 personen, Hand. 1:15, stelde er twee, tot een apostel, door het lot daaruit te verkiezen, vers 23. Van stad tot stad werden ouderlingen gesteld met opsteking van de handen van de gemeente, Hand. 14:23. Zo mag de kerk zelf ook, in geval van noodzakelijkheid, leraren stellen.

Men mocht zeggen: *dat ware dan buitengewone zendingen, en dan moesten ze wonderen doen.*

Antwoord.

't Is geen nieuwe, maar de oude bediening, geen nieuwe leer, of wijze van godsdienst, 't is maar in de omstandigheden wat ongewoons. Alle profeten hebben

ook geen wonderen gedaan, de wonderen van de apostelen zijn de onze. Want 't is dezelfde leer en dezelfde bediening.

4. De Gereformeerde Kerk in het begin van de reformatie en uitgang, had veel priesters, die het pausdom verlieten en tot de ware kerk overkwamen, en met haar uitgingen, en de waarheid predikten. Deze nu waren in staat om wederom anderen op de gewone wijze te zenden; wil men zending, ziet daar is ze dan.

Tegenwerping 1.

Zij waren gezonden om de paapse leer en ceremoniën te bedienen.

Antwoord.

Hun zending, omdat die was van de ware kerk, die het pausdom overstroomde, was om de ware leer te prediken, daartoe was de zending van God, daartoe de zending van de kerk, dat zullen de papisten ook niet durven tegenspreken; zij zullen niet durven zeggen dat ze gezonden waren om afgoderij te prediken; zo was dan de zending van de uitgegane genaamde priesters, én wettig, én tot het rechte einde, en zij waren niet gezonden tot de afgodendienst.

Tegenwerping 2.

Hun zending is hun ontnomen.

Antwoord.

1. Na de uitgang van de kerk uit het midden van hen, bleef 't antichristendom alleen, 't was geen kerk meer, en het had geen macht over de uitgeganen.
2. 't Was onrechtvaardig, getrouwe dienaars af te zetten. Dus blijven zij door de gewone zending wettige herders en leraren.

Tegenwerping 3.

Men acht nu de zending van het pausdom niet wettig; want een priester tot ons overkomende, en willende leraar worden, moet een nieuwe zending hebben; zo is dan die van de eerst uitgeganen niet wettig.

Antwoord.

Daar is groot onderscheid tussen beiden; toen was de kerk nog onder het pausdom, en de zending had haar kracht van de kerk; maar na de uitgang van de kerk is haar zending niet van de ware kerk, maar van een valse; daarom deugt haar zending nu niet, die tevoren wettig was.

De kerk komt voor de dag, door belijdenis.

XLII. Wij keren nu weer tot onze beschrijving van de kerk, par. 8 voorgesteld, alwaar wij verder zeiden: Dat de kerk door een waarachtige belijdenis van Christus en zijn waarheid uitkomt. De kerk wordt doorgaans onderscheiden in een zichtbare en onzichtbare kerk; niet ten opzichte van haar natuur, alsof het twee in wezen onderscheidene kerken waren, van welke de ene andere lidmaten heeft dan de andere, want daar is maar één enige kerk; maar zij wordt zo onderscheiden ten opzichte van haar uitwendige staat die soms meer, soms minder gezien wordt, wegens dwalingen, godloosheden en vervolgingen. Ziet hiervan boven, par. 5-8. De kerk vreest geen ding meer, dan dat ze door die zaken verduisterd en verborgen gehouden wordt, 't welk toch soms haar lot is. Maar zij is als 't licht en 't vuur, 't welk altijd werkt om voor de dag te komen en openbaar gezien te worden: zij schroomt geen zwaard, noch vuur, noch

galg, zij roemt op de martelaren, die door hun dood de waarheid verzegelen, als op zovele zegepralen, als ze maar mag gezien worden; daarom tracht ze gedurig uit te komen, niet door het zwaard in de hand, maar door een waarachtige belijdenis van Christus en zijn waarheid. Zij belijdt, dat Christus is de enige en algenoegzame Zaligmaker, die als Borg, door Zijn lijden en sterven voor de zonden van Zijn volk aan de rechtvaardigheid Gods heeft betaald, hen met God heeft verzoend, en door Zijn dadelijke gehoorzaamheid en volbrenging van de wet als Borg in hun plaats, hen stelt tot rechtvaardigen in Hem, en tot erfgenamen van het eeuwige leven. Zij belijdt, dat geen door Hem zalig gemaakt worden dan die Hem als zodanig door een waarachtig geloof aannemen, en met Hem geestelijk verenigd worden, die in Hem leven, en Zijn natuur in hun heilig leven uitdrukken, en alzo wandelen gelijk Hij gewandeld heeft, 1 Joh. 2:6. Hiertoe komen ze te samen in vergaderingen tot het gehoor van Gods Woord, en het gebruik van de Sacramenten, houden zich alleen, en van de wereld afgescheiden, en als een stad op een berg, Matth. 5:14. Zij zijn altijd bereid tot verantwoording aan een ieder die hun rekenschap afeist van de hoop, die in hen is, met zachtmoedigheid en vreeze, niet voor mensen, maar voor God in alle nederigheid en eerbiedigheid, zonder stoutheid. 1 Petrus 3:15. Hiertoe zijn ze geroepen en samengebracht: Jes. 43:21. *Dit volk heb Ik Mij geformeerd, zij zullen mijn lof vertellen.* 1 Petrus 2:9. *Gij zijt een uitverkoren geslacht, een koninklijk priesterdom, een heilig volk, een verkregen volk; opdat gij zou verkondigen de deugden Desgenen, die u uit de duisternis geroepen heeft tot zijn wonderbaar licht.*

Strijdt met geestelijke wapens.

XLIII. Wij zeiden verder, dat ze met geestelijke wapens onder haar Hoofd Christus Jezus strijdt tegen haar en Christus' vijanden. De kerk wordt, ten opzichte van haar delen, onderscheiden in de triomferende en de strijdende kerk; de triomferende kerk is in de hemel, en bestaat uit zulken, die door geloof, heiligmaking en strijd overwonnen hebben, en daarop de kroon hebben ontvangen. Deze worden voorgesteld, Openb. 7:9. *Na deze zag ik, en ziet, een grote schare, die niemand tellen kon, staande voor de troon en voor het Lam, bekleed zijnde met lange witte kleren, en palmtakken waren in hun handen ... Deze zijn het, die uit de grote verdrukking komen; en zij hebben hun lange kleren gewassen, en hebben hun lange kleren wit gemaakt in het bloed des Lams. Daarom zijn zij voor de troon Gods, en dienen Hem dag en nacht in zijn tempel; en Die op de troon zit, zal hen overschaduwen.*

Tegen de duivel.

De strijdende kerk is op aarde, heeft tot haar vijanden de duivel en de wereld van buiten, en het vlees van binnen. De duivel is van de beginne een mensenmoorder, en heeft zich, van het begin van de belofte van het zaad van de vrouw, daartegen en tegen allen, die in hetzelfde geloven, met een boosaardige haat gekant, doende al wat hij kan om hen te kwellen, en, was het mogelijk, te beletten tot Christus te komen, en gekomen zijnde, hen af te trekken, en de heerlijkheid van de kerk te verduisteren. Hiertegen stelt zich de kerk, met haar geestelijke wapens tegen denzelven strijdende; welke strijd beschreven wordt in Eféze 6:11-18.

Tegen de wereld.

Omdat een voortreffelijker geest in de leden van de kerk is, dan in de wereld, omdat ze met de waarheid en met hun heilig leven de wereld overtuigen en veroordelen, omdat zij alleen willen wonen, zich van de wereld afscheiden, zich met haar niet willen vermengen, en alleszins een tegenstrijdigheid ten opzichte van natuur, bedoelingen en manier van leven is, zo haten ze elkaar; hieruit ontstaat een werkzaamheid om zichzelf tegen de partij te beschermen en elkaar te bederven. De wereld gebruikt lichamelijke wapenen, schade in goederen, schimp en smaad in eer, vuur en zwaard tegen haar leven, om haar van het geloof en de heiligheid af te trekken, haar in alles met haar te doen verenigen, en de kerk met haar gelijk te maken.

De Kerk wil de wereld zalig maken, en door geloof en bekering tot zich trekken; hiertoe gebruikt de kerk geen lichamelijke wapens, want als kerk heeft ze die niet; maar zij gebruikt geestelijke wapens, namelijk het zwaard des Geestes, 't welk is Gods Woord, de volstandige belijdenis, de heiligheid van het leven, een onverzettelijke bescherming van de waarheid, een standvastige lijdzaamheid om alles voor Christus te verdragen. Van deze strijd wordt zeer veel in Gods Woord gesproken; zie onder anderen:

- 1 Tim. 6:12. *Strijd den goeden strijd des geloofs.*
- 2 Tim. 2:3. *Gij dan, lijd verdrukkingen, als een goed krijgsknecht van Jezus Christus.*
- Hebr. 10:32 ... *nadat gij verlicht zijt geweest, gij veel strijd des lijdens hebt verdragen.*

Tegen het vlees.

Het vlees van binnen is de schadelijkste vijand, zonder deze zouden de andere geen vat hebben; omdat het sieraad van de kerk zich vertoont in heiligheid, zo is de zonde tot ontsiering van de kerk. Ieder lid van de kerk, omdat in hetzelfde geest en leven is, haat de zonde, zet zich tegen dezelve aan om van de zonde niet overwonnen te worden, maar om de zonde te overwinnen. Hiervan spreekt Paulus: Gal. 5:17. *Het vlees begeert tegen de geest, en de geest tegen het vlees; en deze staan tegen elkaar, also dat gij niet doet hetgeen gij wilde.* Petrus wekt tot deze strijd op, 1 Petrus 2:11 ... *dat gij u onthoudt van de vleselijke begeerlijkheden, welke krijg voeren tegen de ziel.*

Tegen de antichrist.

XLIV. Onder al de vijanden, die de kerk op aarde heeft, is de antichrist de allergrootste en de eerste oorzaak van al de vervolgingen tegen de kerk.

Het woord *antichrist is* uit twee woorden samengevoegd, namelijk, *anti*, 't welk in samenvoeging soms *tegen*, soms *voor* betekent, en *Christ*, zodat het woord antichrist betekent een, die tegen Christus is, en zich nochtans voordoet, alsof hij vóór Christus was.

Soms wordt dat woord genomen voor ieder ketter, die zich tegen de Persoon en de leer van Christus kant: 1 Joh. 2:18 ... *gelijk gij gehoord hebt dat de antichrist komt, zo zijn ook nu veel antichristen geworden, waaruit wij kennen, dat het de laatste ure is.* Maar doorgaans betekent het de grote antichrist, het hoofd van de bende, die zich tegen Christus' leer en belijders aankant. Dat er zo een komen zou, blijkt uit veel teksten van de Heilige Schrift, en wordt van niemand geloofd.

De paus is de antichrist.

XLV. De vraag is: *Wie is de antichrist?*

Wij antwoorden met al de Protestanten: De paus van Rome. De papisten ontkennen het sterk.

Eerst zullen wij ons gevoelen bevestigen, en dan van de papisten redenen beantwoorden. Om de kracht van onze bewijsvoering te klaarder te zien, moet men al onze redenen bij elkaar voegen, alsof het één argument was, 't welk door verscheidene delen bewezen werd, hoewel iedere reden op zichzelf genomen zeer overtuigende is.

Bewijs 1. Uit zijn naamgetal van 666.

XLVI. Ons eerste bewijs nemen wij uit zijn naam, duister genoemd, Openb. 13:18: *Hier is de wijsheid; die het verstand heeft, rekene het getal van het beest; want het is een getal eens mensen, en zijn getal is zeshonderd zes en zestig.* Dit wordt, hoofdstuk 15:2, genoemd: *het getal zijns naams.* De Heere wilde hem niet uitdrukkelijk noemen; misschien om hem niet te beletten in zijn loop, of ook omdat Hij de verborgenheden aan een ieder niet wil openbaar hebben, gelijk Matth. 13:13. Dat hier de antichrist gemeend wordt, is buiten tegenspraak; maar hoe hem hieruit te tonen, is bij allen niet even klaar.

Om hem hier te kennen, moet men aanmerken:

1. dat Johannes in de Griekse taal schreef, en dat de Grieken hun letters ook gebruiken tot cijfertekens; en
2. Dat de letters van dit getal zouden uitdrukken de naam van een mens, Openb. 14:11. *Het merkteken zijns naams,* hoofdstuk 15:2. *Het getal zijns naams.* En
3. dat deze naam zou geschreven worden met zulke letters, die te samen zouden uitmaken een getal van zes honderd zes en zestig.

Lateinos.

(A) Irenaeüs, een discipel van Polycarpus, die een discipel was van Johannes zelf, spelde daaruit: LATEINOS en besloot daaruit, dat de antichrist uit Italië en uit de Latijnse kerk zou voortkomen. Italië, of een gedeelte daarvan, heeft vóór Christus' geboorte een koning gehad, wiens naam was Latinus, deze was een zoon van Faunus, zoon van Picus, zoon van Saturnus, zoon van Janus, de eerste koning van Italië. Naar deze Latinus werd Italië, of dat gedeelte van Italië, dat rondom Rome ligt, Latium genoemd, en de taal, die men daar sprak, de Latijnse, gelijk ze nog te deze dage de Latijnse genoemd wordt. Latinus wordt in 't Grieks geschreven Lateinos, en die letters maken zonder tegenspraak uit een getal van 666. Zodat men daaruit de antichrist zoekende, als met de hand geleid wordt naar Rome, naar de Latijnse kerk, tot haar bisschop, die daarna de naam van papa, paus, dat is vader, gekregen heeft.

De paus bezit Latium, waar Latinus, voordat Rome gebouwd was, koning was. Hij heeft zich verzet in de Latijnse kerk; want de Westerse kerk werd lange tijden de Latijnse kerk genoemd, en als er een algemene kerkvergadering gehouden werd, werden de Westerse bisschoppen genoemd de Latijnse, en de Oosterse de Griekse bisschoppen. Op de huidige dag gebruikt de paus nog de Latijnse taal in zijn bevelen, besluiten; en de kerkdienst van de mis, enz. geschiedt alsnog door de gehele wereld in de Latijnse taal, dat als een zonderlinge voorzienigheid Gods is, om alzo klaar te tonen dat hij de antichrist is.

Overeenkomst van de paus met die wiens naam is 666.

XLVII. (B) Dit blijkt nog klaarder, als men de paus vergelijkt met degene, wiens naam 666 uitmaakt. Deze:

- (1) zou zijn zitplaats hebben in het zevenbergig Rome. Openb. 17:1 wordt getoond, dat daar van de antichrist gesproken wordt, en vers 9 wordt zijn zitplaats aangewezen: *De zeven hoofden zijn zeven bergen, op welke de vrouw zit.*
- (2) Hij zou de keizer volgen in het gebied, vers 10, 11; want de zeven hoofden zijn de zevenderlei wijzen van regering van Rome; vijf waren ten tijde van Johannes al weg, het zesde was, 't welk waren de keizers en na hen zou het zevende komen. Nu, niemand is de keizers gevolgd in de regering van Rome, dan de paus.
- (3) Deze, wiens naam uitmaakt 666, moest op de troon komen, als het keizerrijk vernietigd zou wezen, en tien koningen tegelijk met hem macht van regeren zouden ontvangen. Die tien hoornen zijn tien koningen, vers 12. Dit alles is geschied omtrent het jaar 500 en 600.
- (4) Deze zou de heidense afgoderij en beeldendienst wederom invoeren, Openb. 13:3, 12-15. Het heidens keizerrijk kreeg een dodelijke wonde door Constantijn de Grote, die de afgoderij uitroeide; maar het werd wederom door het zevende hoofd, de paus, genezen, door de afgoderij, en beeldendienst wederom op te richten.
- (5) Deze, wiens naam is 666, zou men aanbidden, en meer dan menselijke eer aandoen, vers 4.
- (6) Deze zou godslastering spreken tegen God en Zijn kerk, vers 5, 6.
- (7) Deze zou de heiligen krijg aandoen, en die overwinnen, vers 7, 8.
- (8) Zijn tijd zou zijn 42 maanden, vers 5.
- (9) De gehele aarde zou deze aanhangen en navolgen, vers 8.
- (10) Deze zou alles bedekken met schijn van vroomheid; hij zou hoornen hebben als het Lam, maar spreken als de draak, vers 11.
- (11) Hij zou met leugenachtige wonderen verleiden, vers 13, 14.
- (12) Deze, wiens naam is 666, zou tot de afgoderij dwingen, en die ze niet wilde plegen, doden, vers 15.
- (13) Deze zou een ieder dwingen hem te erkennen en zich naar hem te noemen, of te verklaren, dat ze tot hem behoorden, of een kenteken daarvan te hebben, of zo iemand dat niet doen wilde, die zou niet mogen kopen noch verkopen, men zou geen burgerlijke gemeenschap met zodanigen mogen hebben, vers 16, 17.

Wanneer men nu de paus bij dit alles legt, het gelijk zo net als twee druppels water, gelijk wij terstond nader zullen tonen. Hier hebben wij de naam 666 en alle omstandigheden van hem, welke die naam zou hebben. Hij is dan wel blind, die hieruit niet zien kan, dat de paus de antichrist is, daar naam en daad ten enenmale dezelfde zijn.

Dat het pausdom het, niet zien kan, dat is geen wonder, zij moeten het ook niet kunnen zien; want dan was het pausdom te niet, daar het nog enige tijd moet staan.

Uitvlucht.

Zij brengen tegen de naam Latinus in, dat Latinus zonder E moet geschreven worden, en dat die naam dan geen 666 kan uitmaken.

Antwoord.

- (1) Johannes schreef niet in het Latijn, maar in 't Grieks; dat in het Latijn is Latinus, in 't Grieks Lateinos; Irenaeus, een Griek, wist best hoe men dat woord in 't Grieks zou schrijven.

(2) Ook schreven de Latijnen de i wel met ei, zo schreven ze Sabeinos, Antoneinos, Lateinos; quam primum Cascei, Populei tenuere Lateinei. Dus is de uitvlucht ijdel.

Bewijs 2. **De antichrist moest zijn zetelplaats te Rome hebben.**

XLVIII. Het tweede bewijs is: dat de antichrist zijn zetelplaats en gebied moest hebben te Rome, als te zien is, Openb. 17:9, 18. *De zeven hoofden zijn de zeven bergen, op welke de vrouw zit. De vrouw, die gij gezien hebt, is de grote stad, die het koninkrijk heeft over de koningen der aarde.* De antichrist wordt hier onder de gedaante van een vrouw, van een grote hoer, vers 1, vertoond, wegens de afgoderij, die in het Woord hoererij genoemd wordt, en ook wegens de schandelijke lichamelijke hoererij en onreinigheid, die onder zijn genaamde geestelijken in Rome en Italië bij uitstekendheid in zwang gaat. Deze zou de grote stad bezitten, die toen het koninkrijk had over de koningen van de aarde. Nu Rome was die stad, de zetelplaats des keizers. Rome omvatte met haar muren zeven bergen, 't welk al te klaar is, dan dat het bewijs van node heeft; de schrijvers voor en omtrent die tijd, noemden ze de zevenbergige stad. Virgilius, die omtrent veertien jaren voor de geboorte van Christus gestorven is, spreekt aldus: Georgicon, Lib. II, 534-535. Scilicet, et rerum facta est pulcherrima Rom.ma, Septem quae una sibi muRom. circumdedit arces.

Zo is Rome de heerlijkste stad van alles geworden, welke alleen voor zich zeven sterkten met een muur heeft omtrokken.

Ovidius, welke omtrent 38 jaren voor Christus geboren is, spreekt aldus: Tristium, Lib. I, 5, 69-70. Sed quae de septem tolum cirkumspicit orbem Montibus, imperii Rom.ma deumque locus.

Rome, de plaats des gebieds en der goden, dewelke van zeven bergen de gehele aarde overziet.

Tristium, Lib. III, 7, 51-52. Dumque suis septem victrix de montibus orbem Prospiciet domitum Martia Rom.ma, legar.

Ik zal nochtans gelezen worden, zolang het strijdbare en victorieus Rome van haar zeven bergen de overwonnen wereld overziet.

Nu, de paus heeft zijn stoel in het zevenbergig Rome, die strekt zijn gebied van daar uit over de koninkrijken der aarde, en heerst over veel volkeren, Openb. 17:15. Die is dronken van het bloed van de heiligen, en heeft het bloed van de belijders van de waarheid vergoten als water, vers 6. De koningen der aarde geven hun macht daartoe aan hem over, vers 13, 14. Zo is dan de paus de antichrist.

Uitvlucht.

Het pausdom, om deze schrikkelijke zaak van zich te weren, zegt, dat deze hoer en deze grote stad Rome wel is, maar het heidense Rome onder de keizers, dat is dronken geworden van het bloed van de heiligen.

Antwoord.

Het hoofdstuk toont klaar, dat het Rome is na de keizers, en niet onder de keizers. Nu is het bekend, dat na de keizers de paus van Rome geregeerd heeft, en alsnog regeert. Dit zal blijken uit de volgende derde bewijsredenen.

Bewijs 3. **Tijd van opkomst.**

XLIX. Het derde bewijs nemen wij uit de achtervolging en de tijd van zijn openbare vertoning. Het beest moest de keizers volgen in het gebied over Rome en de gehele aarde; dit blijkt uit Openb. 13:1. *Een beest, hebbende zeven hoofden en tien hoornen.* Doet hierbij Openb. 17:10, 11: *De zeven hoofden zijn ook zeven koningen; de vijf zijn gevallen, en de een is, en de ander is nog niet gekomen, en wanneer hij zal gekomen zijn, moet hij een weinig tijds blijven. En het beest, dat was en niet is, die is ook de achtste koning, en is uit de zeven.* Zeven hoofden zijn niet alleen zeven bergen, binnen Rome's muren begrepen, maar betekenen ook zeven koningen, niet bijzondere mensen, maar soevereine regeringen. De vijf waren al weg, namelijk:

- (1) koningen,
- (2) burgemeesters,
- (3) tienmannen,
- (4) bevelhebbers en
- (5) dictatoren.
- (6) De zesde regering was toen Johannes schreef; dat is onbetwistbaar dat de keizers toen regeerden. Nu, onder deze zou het gezegde niet voorvallen, maar onder het zevende hoofd van Rome; het beest was het zevende hoofd, dat na de keizers kwam, ten opzichte van wereldlijke heerschappij, en tegelijk ook de achtste koning, ten opzichte van zijn geestelijke oppermacht, die hij zich aanmatigte over de zielen van de mensen. Hieruit blijkt dan, dat het 't heidens Rome niet was, maar het Rome onder de paus.

Hierbij, dit zevende hoofd moest zo ras niet voorbijgaan als de andere hoofden, dat is, vorm van regering van Rome, die ieder maar een kleine tijd geregeerd hebben, maar dit moest een weinig tijds blijven, te weten, 42 maanden of 1260 dagen; dat zijn jaren, dat op niemand dan op de paus passen kan.

Hierbij komt ook nog dit, dat staat, vers 12, 13, *Tien hoornen ... zijn tien koningen, die het koninkrijk nog niet hebben ontvangen, maar als koningen macht ontvangen op één ure met het beest. Deze hebben énerlei mening, en zullen hun kracht en macht het beest overgeven.* Dit nu is niet geschied ten tijde van de keizers, want die waren monarchen en alleenhoofden en regeerders; maar dit is geschied als het keizerrijk vernietigd werd door de Gothen, Longobarden en andere heidense volken, en het keizerrijk in tien koninkrijken verdeelden. Tegelijk met hen, omtrent dezelfde tijd, kwam ook het beest op, en kreeg Rome in zijn bezit, 't welk niemand gedaan heeft dan de paus, en of die heidense volken wel enige tijd in Italië regeerden, zo hadden ze toch hun stoel niet te Rome.

Doch tien koningen gaven hun macht over aan het beest, dat in het zevenbergig Rome zijn stoel had, zij wilden door hetzelfde bevestigd worden. Zij voerden zijn wil uit in het krijgen tegen Christus en Zijn kerk.

Ziet dan, dit is de antichrist, die na de keizers zijn zitplaats en gebied over Rome en de wereld had, met wie tien koningen tegelijk opkwamen met het vernietigen van het keizerrijk; want die nu keizers genoemd worden, zijn 325 jaren daarna eerst opgekomen, en hebben geen macht over Rome, noch hebben hun stoel daar niet, en zijn maar in naam. Nu, niemand dan de paus is de keizers gevolgd in het gebied, en met de paus zijn tien koningen opgekomen, en de tien koningen hebben aan niemand dan aan de paus hun macht overgegeven, om het bloed van de kerk te vergieten en die te vervolgen. Zo is dan de paus de antichrist.

Hieruit is dan ook ons tweede bewijs nog meer bevestigd, en de uitzondering beantwoord, en getoond, dat het niet het heidense Rome, maar Rome onder de paus is, die al die gezegde dingen, Openbaring 13 en 17, zou doen. Hij is wel blind, die niet zien kan, dat het de keizers niet waren, maar de paus, die na hen kwam; zo is 't klaar, dat de paus de antichrist is.

Bewijs 4. **Gedrag.**

L. Het vierde bewijs nemen wij uit het gedrag van de antichrist.

1. In de tempel Gods zich zetten.

Hij zou zich in de tempel Gods zetten: 2 Thess. 2:4 ... *alzo dat hij in de tempel Gods als een God zal zitten.* De kerk is Gods huis, 1 Tim. 3:15. Gods tempel: 2 Kor. 6:16 ... *gij zijt de tempel des levenden Gods.* Hij zou in de kerk zitten als een God, als het hoofd en gebieder van de kerk, zodat hij niet als een vijand van buiten aan zou komen en alzo de kerk bestrijden, maar hij zou uit de kerk voortkomen, en in de kerk als het hoofd zitten. Wie nu doet dat, dan de paus, die van het pausdom openlijk voor het hoofd erkend wordt, en die zij de titel geven van onze Heere God de paus?

2. Afval met hem komen.

Met hem zou de afval komen: 2 Thess. 2:3 ... *tenzij dat eerst de afval gekomen zij, en dat geopenbaard zij de mens der zonde, de zoon des verderfs.* De kerk heeft altijd en ook in de eerste tijd met veel ketterijen te strijden gehad. Rome bleef 't langst zuiver, dat gaf gelegenheid, dat andere kerken, waarin ketterijen ontstonden, haar toevlucht tot Rome namen, welke gelegenheid de bisschop van Rome waarnam, en zich daardoor langzamerhand verhief boven alle kerken, en wilde, dat zijn uitspraak over de verschillen, zonder tegenzeggen, als een Godsspraak gehouden werd. Die nu zelf in ketterijen komende, zo overstroomde de afval van het zuivere geloof te lichter en te rasser de gehele kerk, welke afval hand over hand toenam, en de een dwaling trok de andere. Dat nu de Roomse kerk geheel afgevallen is van de waarheid, wordt in dit boek overal getoond. Hij stelt zijn uitspraak en overleveringen naast en tegen Gods Woord, hij verbiedt het lezen van de Bijbel, hij gebiedt een stukje brood als God te aanbidden, hij heeft de dienst van de engelen en van de verstorvenen ingevoerd, hij richt beelden en altaren op, hij matigt zich aan zonden te vergeven, hij drijft het afval van de heiligen, hij leert dat een mens niet alleen volmaakt kan zijn, maar veel overtollige werken kan doen, die hij dan in zijn schatkist bewaart, en daarvan uitdeelt naar zijn welgevallen; hij loochent de verdiensten van Christus, tot voldoening voor alle zonden, zowel erfelijke als dadelijke; hij leert, dat men zelf de hemel kan en moet verdienen, hij heeft bet vagevuur versierd, hij offert voor levenden en verstorvenen Christus opnieuw in de mis; al zijn dwalingen zijn te veelvuldig, dan dat wij ze hier verhalen zouden; deze zijn genoeg om te tonen, dat hij en zijn aanhang van het geloof zijn afgevallen.

3. Zich verheffen.

Hij zou zich verheffen boven de koningen van de aarde: 2 Thess. 2:4. *Die zich tegenstelt en verheft boven al dat God genaamd, of als God geëerd wordt ... zichzelf vertonende, dat hij God is.* De koningen en de overheden worden *goden* genoemd, Psalm 82:1, 6. Boven alle koningen en prinsen verheft zich de paus. Hij wil dat wel weten, hij oefent de macht ook, hij zet koningen op en af, hij ontslaat onderdanen van hun eed en van hun

getrouwheid, hij deelt landen uit, en geeft ze aan zulk een als hij wil, gelijk hij aan de koning van Spanje Amerika gegeven heeft. Maarh de koningen worden nu wat wijzer, en zouden nu naar zijn afzetting niet veel vragen. De tijd is nabij, dat zij hun dwaasheid van hem zo hoog te achten, zullen verfoeien, hem zullen haten en uitschudden, Openb. 17:16, 17.

Ja, hij laat zich als een God omdragen, ieder valt voor hem op de knieën. Hij kant zich tegen de God des hemels zelf, stellende godsdiensten in tegen die God ingesteld heeft, en men durft daar wel zeggen, ofschoon Christus het avondmaal onder twee tekenen, brood en wijn, ingesteld heeft, dat zij nochtans goed vinden, dat het onder één teken, namelijk brood alleen, zal uitgedeeld worden.

4. Wonderen doen.

De antichrist zou wonderen doen: 2 Thess. 2:9 ... *wiens toekomst is naar de werking des satans, in alle kracht, en tekenen, en wonderen van de leugen.* Openb. 13:13, 14. *Het doet grote tekenen, zodat het ook vuur uit de hemel doet afkomen op de aarde, voor de mensen. En verleidt degenen die op de aarde wonen, door de tekenen.* Die van het Pausdom zijn de enigen, die op wonderen roemen, zij willen daaruit bewijzen, dat zij de ware kerk zijn. Maar wat een verblindheid! Zij ontdekken daardoor klaar, dat de paus de antichrist is. Doch hun wonderen hebben nu zoveel kracht niet, als ze plegen, toen de dikke duisternis alles bedekte; men lacht nu met hun wonderen van de leugens.

5. Pracht.

De antichrist zou in grote pracht en weelde leven: Openb. 17:4. *De vrouw was bekleed met purper en scharlaken, en versierd met goud en kostelijke gesteente, en paarlen.* Deze weelde en pracht wordt in 't brede beschreven, Openb. 18:12, 16. Zo men die tekst inziet, en men beschouwt aan de andere kant de paus en al zijn stoet, en dat hij het purper tot zijne en zijner kardinalen kleur heeft, men zal zeggen gewis de paus is de antichrist, die daar beschreven wordt, en hij gelijkt in het allerminst niet naar Petrus, noch in leer, noch in leven.

6. Tegen heiligen strijden.

De antichrist zou tegen de heiligen strijden: Openb. 13:7, 15-17. *En hetzelfde (beest) werd macht gegeven om de heiligen krijg aan te doen en om die te overwinnen ... dat allen, die het beeld van het beest niet zouden aanbidden, gedood zouden worden. En het maakt, dat aan allen... een merkteken geve aan hun rechterhand, of aan hun voorhoofden; en dat niemand mag kopen of verkopen, dan die dat merkteken heeft, of de naam van het beest, of het getal zijns naams.*

Leg nu het doen van de paus daarbij, zo ziet gij profetie en vervulling zo net overeenstemmende, als men iets zou kunnen uitdrukken. Wie kant zich tegen de ware kerk dan de paus? Wie doodt de ware belijders om het getuigenis van de waarheid dan de paus? Wat al honderd duizenden hebben hun leven gelaten door order en bestuur van de paus? Wie is dronken geworden van het bloed van de heiligen dan hij? Allen, die zich belijden niet Rooms-Katholiek te zijn; allen, die hem niet willen erkennen voor het hoofd van de kerk; allen, die niet willen ter misse gaan en de broodgod aanbidden; alle die geen paternoster of kruis dragen, of enig teken geven dat ze paaps zijn, die moeten voort, die zijn niet in staat om hun koopmanschap te drijven, nering en handwerken te doen. Die allen zijn het voorwerp van de tegenkantingen; alle kwellingen en

geweldenarijen, kloosters, gevangenissen, galeien, galgen, beroving van goederen en van kinderen zijn voor dezulken gereed. roept dat over de gehele wereld niet uit: De paus is de antichrist?

7. Huwelijk en spijsz verbiedende.

Doet hierbij 1 Tim. 4:1, 3: *De Geest zegt duidelijk, dat in de laatste tijden sommigen zullen afvallen van het geloof, zich begevende tot verleidende geesten, en leringen van de duivelen; verbiedende te huwelijken, gebiedende van spijzen te onthouden.* Ziet nu de gehele wereld over, wie is afgefallen van het geloof? Wie verbiedt spijs? Zal niet een ieder bij zichzelf moeten zeggen: 't is de paus, die zijn genoemde geestelijken verbiedt, zo mannen als vrouwen, te huwelijken, die verbiedt op vrijdagen, en in hun zeven-weekse vasten, vlees, eieren, enz. te eten. Zo besluiten wij dan met toestemming van ieders geweten: de paus is de antichrist.

Zo men zegt: *hier staat niet, dat de antichrist dat doen zou, zo is dan de paus daarom de antichrist niet.*

Antwoord. Dat is immers dan zeker, dat hij leringen van de duivelen leert. Maar behalve dat, de Schrift zegt duidelijk, dat de duivel de antichrist regeert, hem helpt en macht geeft, zie: Openb. 13:2 ... *de draak gaf hem zijn kracht, en zijn troon, en grote macht.* Voeg hierbij: 2 Thess. 2:9 ... *wiens toekomst is naar de werking des satans.*

Deze teksten dan bij elkaar voegende, zo ziet men, dat huwelijk te verbieden, en te gebieden van spijsz zich te onthouden, een werk is van de antichrist. En dienvolgens: *de paus is de antichrist.*

LI. Men kan tegen de bovengestelde waarheden niet veel inbrengen, daarom behelpt men zich met enige andere uitvluchten.

Tegenwerping 1.

De antichrist zal maar één persoon zijn.

Antwoord.

- (1) Hij is zo één als de vorige zes hoofden één waren. Deze nu waren één, niet in opzichte van de persoon, maar ten opzichte van de vorm van regering, zo dan ook het zevende hoofd.
- (2) Hij begon al ten tijde van de apostelen, en zou zo lang daarna woelen, totdat hij de handen ruim kreeg, en op de troon kwam, 't welk enige honderden jaren daarna eerst gebeurde. Zo is hij dan niet één persoon.

Tegenwerping 2.

Hij moest komen als het keizerrijk vernietigd was, maar het keizerrijk staat nog.

Antwoord.

Het keizerrijk is al vernietigd, en is geëindigd in Augustulus, de laatste keizer in de vijfde eeuw. Die men nu keizer noemt, die is eerst in 't jaar 800 door de paus keizer genoemd; hij heeft over Rome niets te zeggen, noch over het Roomse gebied. De koning van Spanje, van Frankrijk, van Engeland, van Schotland, van Ierland, van Portugal, van Zweden, van Denemarken, van Noorwegen, van Polen, die allen onder het keizerrijk stonden, zeggen daar neen toe.

Tegenwerping 3.

Hij moet eerst op 't einde van de wereld komen, en door Christus' komst ten oordeel te niet gemaakt worden, 2 Thess. 2:1.

Antwoord.

't Is niet zo, dat hij op 't allerlaatste van de wereld komen zal; dat zegt de Schrift nergens. De laatste tijd is de gehele tijd van het NIEUWE TESTAMENT, Hand. 2:17 Hebr. 1:1, 2. De tijd van zijn val zal komen. Christus zal met Zijn oordelen komen om hem te verderven, ook vóór Zijn komst ten oordeel. En zo men al het laatste oordeel in die plaats verstaat, zo moet men weten, *dat na 't vernietigen van de antichrist, 't welk nog vóór het duizendjarig rijk geschieden moet*, Openb. 19:20 20:4 dan nog in velen zijn geest zal overblijven, en eerst met Christus' komst ten oordeel zal vernietigd worden.

Tegenwerping 4.

Hij moet maar 42 maanden, 1260 dagen, dat is drie jaren en een half, regeren.

Antwoord.

Die dagen zijn zoveel jaren. Zo was Jakobs dienst van een week zeven jaren, Gen. 29:27. Zo waren Daniëls 70 weken, zeventig jaarweken, Dan. 9:24. Zo ook hier. Want het is onmogelijk, dat al wat de antichrist doen zou, in zo korte tijd verricht zou worden.

Tegenwerping 5.

Hij moest een Jood zijn, hij zal de tempel te Jeruzalem wederom opbouwen, en de besnijdenis wederom invoeren. Henoeh en Elias moeten eerst uit het paradijs komen, en zich tegen de antichrist kanten, en ten hemel varen.

Antwoord.

Fabels buiten en tegen Gods Woord.

Tegenwerping 6.

Hij moest Christus verloochenen.

Antwoord.

Dat heeft de paus altijd gedaan, en doet het nog met al zijn leringen en inzettingen, gelijk de Joden het gebod Gods vernietigden met hun inzettingen, Matth. 15:6. Dus blijft het vast, dat de paus de antichrist is.

Einde waartoe.

Hoe wèl hebben dan onze voorouders gedaan, dat zij op 't bevel Gods uit Babel zijn uitgegaan! En 't is ieders plicht, nooit met de antichrist gemeenschap te hebben, en liever als martelaren voor Christus te sterven, dan in 't minste ons met hem en zijn doen te besmetten.

De kerk is Gods eer.

LII. Wij zeiden, par. 8, dat het einde van de kerk is de eer van God. Omdat de kerk is het koninkrijk der hemelen, het volk van God, dat God heeft tot een Vader, en de Heere Jezus tot Koning; zo is de ere Gods daarin te zien, als dat volk leeft in de liefde en vreze Gods, in het gehoorzamen van Hem als hun Heere, en in het vertrouwen op Hem, als op de Almachtige en Getrouwe, en in een zuiver en heilig leven naast zichzelf, elkaar en anderen; maar des Heeren Naam wordt ontheilgd, als dat volk, dat naar zijn naam genoemd is, zich niet wel gedraagt. De Heere wil dat Zijn Naam geheiligd worde door

toekomst van Zijn koninkrijk Matth. 6:9, 10. Hij heeft dat volk geformeerd om Zijn lof te vertellen, Jes. 43:21. Om te verkondigen Zijn deugden, 1 Petrus 2:9. Om te zijn een ere van Christus, 2 Kor. 8:23. Een sierlijke kroon in de hand des Heeren, en een koninklijke hoed in de hand uws Gods, Jes. 62:3. *Daarom, laat uw licht also schijnen voor de mensen, dat zij uw goede werken mogen zien, en uw Vader, die in de hemelen is, verheerlijken*, Matth. 5:16.

Der uitverkorenen zaligheid.

Het onderende is de zaligmaking van de uitverkorenen. De kerk is als een moeder, Gal. 4:26. Zij heeft het Goddelijke Woord als een onvergankelijk zaad, 1 Petrus 1:23. Hierdoor wordt ze vruchtbaar tot bekering van veel zielen, en van Sion zal gezegd worden: die en die is daarin geboren, Psalm 87:5. Door de prediking van het Woord doet de Heere dagelijks tot de gemeente, die zalig worden, Hand. 2:47.